T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

CANAN İZGİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. FARUK TUNCER

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

CANAN İZGİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. FARUK TUNCER

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

Canan İZGİ tarafından hazırlanan tez çalışması 24.03.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Faruk TUNCER

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Faruk TUNCER

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Cengiz CAN

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Oğuz CEYLAN

Mimarsinan Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Kültür mirasımızın önemli bir bölümünü oluşturan milli sarayların koruma ve restorasyon çalışmaları sırasında yapıların çevresi ve peyzaja da hak ettikleri önemin verilmesi gerekmektedir. Tarihi miras söz konusu olduğunda yapının çevresiyle bir bütün olduğu dile getirildiği halde yapı bahçeleri genellikle unutulmuş ve bozulmaya mahkum olmuştur. Maalesef restorasyon çalışmaları sırasında da bitki örtüsü vs. zarar görmektedir. 100 yıllık bir konut ve peyzaj için telafi belki mümkün olabilir fakat bir saray yapısının bahçesinde yapıyla yaşıt belki ülke sınırlarımız içinde bulunmayan bir tür ağacın yerine aynı tür genç bitkiyi dikmek aynı etkiyi göstermeyecektir. Kaybetmeden koruma lüksünü farkında olabilmek amacıyla hazırlamış olduğum "Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız (Sarayı) Kampusu Dört Şehzade Köşkü Avlusu Analizi ve Restorasyon Önerisi" yüksek lisans tezimin faydalı olması ümidi içindeyim.

Tez çalışmam sırasında yardımlarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Faruk TUNCER, Prof. Dr. Cengiz CAN'a, desteği için de anneme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Nisan, 2011

Canan İZGİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ.....İX

ÖZET.....XİV

ABSTRACT.....XV

BÖLÜM 1

GİRİŞ.....1

1.1 Araştırmanın Amacı..... 1
1.2 Araştırmanın Kapsamı.....1
1.3 Araştırmada Kullanılan Materyal ve Yöntem.....2

BÖLÜM 2

BAHÇE, TARİHİ BAHÇE TANIMI VE 19. YÜZYIL ÖNCESİ TÜRK-OSMANLI DEVLETLERİNDE BAHÇE KAVRAMI

2.1 Bahçe Ve Tarihi Bahçe Tanımı.....3
2.2 19. Yüzyıl Öncesi Türk-Osmanlı Devletleri'nde Bahçe Kavramı.....4
2.3 Türk Bahçelerinde Düzenleme İlkeleri.....9
2.4 Osmanlı Saray Bahçeleri.....19
2.5 Türk Bahçelerinde Tarihi Saray Bahçelerinin Yeri.....21
2.6 XIX.Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçeleri.....22

BÖLÜM 3

YILDIZ SARAYI

3.1 Yıldız Sarayı Tarihi Gelişimi 24
3.2. Yıldız Sarayı Genel Yerleşim Düzeni 31
3.3 Yıldız Sarayı Biçimsel Özellikleri Ve Üslup.....34
3.4 Şehzade Köşkleri Avlusunun Gelişimini Etkileyen Yapılar.....36
3.5 Yıldız Sarayı Bahçesinin Peyzaj Mimarisi Açısından İncelenmesi
3.5.1 Yıldız Sarayı Bahçesinin Tarihi Gelişimi 40

3.5.2 Saray Bahçesi Donatı Elemanları
3.5.2.1 Zemin Döşemesi 43
3.5.2.2 Bahçe Kapıları.....45
3.5.2.3 Aydınlatma Elemanları.....46
3.5.2.4 Havuzlar.....47
3.5.2.5 Bitkisel Tasarım.....50
3.5.2.6 Diğer Donatı Elemanları.....55
3.6 Yıldız Sarayı Bahçeleri
3.6.1 I. Avlu.....58
3.6.2 II. Avlu.....61
3.6.3 Yıldız Sarayı İç Bahçesi (Hasbahçe).....63
3.6.4 Şale Köşkü Bahçesi.....69

BÖLÜM 4

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU PEYZAJININ İNCELENMESİ

4.1 Araziyi kullanım biçimi.....76
4.2 Su kullanımı.....78
4.3 Bitkisel tasarım.....80
4.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları
4.4.1 Duvarlar..... 88
4.4.2 Zemin Döşemesi ve Bordürler.....91
4.4.3 Korkuluklar.....101
4.4.4 Kameriyeler.....105
4.4.5 Çeşmeler.....110
4.4.6 Merdivenler.....116
4.4.7 Grotto-Kaskatlar.....124
4.4.8 Havuzlar.....131
4.4.9 Aydınlatma Elemanları.....135

BÖLÜM 5

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU PEYZAJI RESTİTÜSYONU

5.1 Araziyi kullanım biçimi.....137
5.2 Su kullanımı.....140
5.3 Bitkisel tasarım.....141
5.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları Duvarlar.....144
5.4.1 Zemin Döşemesi ve Bordürler.....146
5.4.2 Korkuluklar.....151
5.4.3 Kameriyeler.....152
5.4.4 Çeşmeler.....154
5.4.5 Merdivenler.....154
5.4.6 Grotto-Kaskatlar.....156
5.4.7 Havuzlar.....156
5.4.8 Aydınlatma Elemanları.....159

BÖLÜM 6

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU PEYZAJ MİMARİSİ RESTORASYON ÖNERİLERİ

6.1 Araziyi kullanım biçimi.....160
6.2 Su kullanımı.....161
6.3 Bitkisel tasarım.....162
6.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları
6.4.1 Duvarlar.....163
6.4.2 Zemin Döşemesi ve Bordürler.....164
6.4.3 Korkuluklar.....169
6.4.4 Kameriyeler.....169
6.4.5 Çeşmeler.....171
6.4.6 Merdivenler.....171
6.4.7 Grotto-Kaskatlar.....171
6.4.8 Havuzlar.....171
6.4.9 Aydınlatma Elemanları.....172

KAYNAKLAR.....174

EK -A

TARİHİ BAHÇELER: FLORANSA TÜZÜĞÜ, 1982, ICOMOS, IFLA, ULUSLARARASI TARİHİ BAHÇELER KOMİTESİ.....177

EK -B

VENEDİK TÜZÜĞÜ.....183

EK -C

TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....186

EK -D

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU' NDA YER ALAN BİTKİ ALBÜMÜ.....190

EK -E

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU' NDA YAPILAN ALAN ÇALIŞMASI FOTOĞRAF ALBÜMÜ...208

EK -F

RÖLÖVE ÇİZİMLERİ.....235

EK -G

RESTİTÜSYON ÇİZİMLERİ.....248

EK -H

RESTORASYON ÇİZİMLERİ.....249

EK -K

VİDEO KAYDI (CD)

ÖZGEÇMİŞ.....261

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Cihanbağ bahçe sistemine bir örnek.....10
Şekil 2.2 Bebek sarayı M. Melling, 1819.....11
Şekil 2.3 Manzara ve eğim öncelikli arazi seçimi örneği.....12
Şekil 2.4 Kağıthane köşkü C. Petrusier'den 18.yy.....20
Şekil 2.5 Kağıthane mesire alanı M. Melling., 1819.....20
Şekil 3.1 III. Selim tarafından yaptırılan köşk.....25
Şekil 3.2 III. Selim Çeşmesi.....25
Şekil 3.3 III. Selim Çeşmesi.....26
Şekil 3.4 Yıldız Sarayı Arazisi.....26
Şekil 3.5 Yıldız Sarayı vaziyet planı.....27
Şekil 3.6 Yıldız Sarayı yapılarının havadan görünümü..... 28
Şekil 3.7 Yıldız Sarayı vaziyet planı.....30
Şekil 3.8 Yıldız Sarayı vaziyet planı.....31
Şekil 3.9 Damatlar Dairesi Kat Planları..... 37
Şekil 3.10 Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten. 1913-1914 Yıldız Sarayı haritasında Damatlar Dairesi. Harita da yapının beden duvarları, dairelerin girişleri ve çevresi görülmektedir..... 38
Şekil 3.11 Yıldız Sarayı Bahçesinin Havadan Görünümü.....40
Şekil 3.12 Arazinin tesviye eğrilerine uygun, kavisli yaya yolu.....42
Şekil 3.13 Çim alanlara uzanan adım taşları.....44
Şekil 3.14 At nalı deseni yapılmış zemin kaplama.....44
Şekil 3.15 Çakıl-kum karışımı zemin kaplama.....45
Şekil 3.16 Saray genelinde yer alan aydınlatma elemanları.....47
Şekil 3.17 Hasbahçe de yer alan büyük havuz..... 48
Şekil 3.18 Havuz grotto kullanımı.....48
Şekil 3.19 Havuz dal taklidi köprü kullanımı.....49
Şekil 3.20 Yaltırık, Efe ve Uzun'un mevcut ağaç analizi.....54
Şekil 3.21 Saray bahçesinde çeşme kullanımları..... 56
Şekil 3.22 Hasbahçe'de yer alan rustik kameriye..... 57
Şekil 3.23 Cit Kasrı ve onundeki havuz..... 58
Şekil 3.24 Cesme (1894)..... 60
Şekil 3.25 Limonluk plan..... 62
Şekil 3.26 Limonluk..... 62
Şekil 3.27 Limonluk, aydınlatma..... 63
Şekil 3.28 Kameriye Zemin Dosemesi Rolove.....65

Şekil 3.29 Kaskatlı havuz detay..... 65
Şekil 3.30 Harem Dairesi altındaki “grotto”..... 66
Şekil 3.31 Kaskat (Selale) 67
Şekil 3.32 Çiçek Serası..... 68
Şekil 3.33 Cicek Serası Cevresi Zemin Doseme.....68
Şekil 3.34 Bitkisel Tespitleri Gösteren Analiz.....73
Şekil 3.35 Şale Köşkü'nde kaskat.....74
Şekil 3.36 Şale Köşkü havuz..... 75
Şekil 3.37 Şale Köşkü aydınlatma..... 75
Şekil 3.38 Şale Köşkü zemin kaplaması..... 75
Şekil 4.1 İstinat Duvarı Ve Merdiven..... 76
Şekil 4.2 Arazi Eğimiyle Uyumlu Havuz..... 77
Şekil 4.3 Arazi Eğimi Nedeniyle Yapılan İstinat Duvarı ve Korkuluklar.....77
Şekil 4.4 Alman Mavisinde Avlunun Kuzeyi.....78
Şekil 4.5 Kaskatlarda Oluşan Bozulma Örmeği.....79
Şekil 4.6 Büyük Havuzdaki Yapay Konsoldaki Bozulma..... 79
Şekil 4.7 YTÜ Bitkisel Tespitleri Gösteren Analiz.....82
Şekil 4.8 Mevcut Ağaç Analizi.....83
Şekil 4.9 Sera önü.....84
Şekil 4.10 Büyük havuz çevresi..... 84
Şekil 4.11 Çıplak kalan toprak alanlar.....85
Şekil 4.12 Çıplak kalan toprak alanlar..... 85
Şekil 4.13 Eğrelti otları ve şimşir ile kaplı toprak alan.....86
Şekil 4.14 Saray Çimi Öbekleri (Sert Saha Çimi).....86
Şekil 4.15 Çam Ağacının Asidik Etkisine Rağmen Yaşayan Orman Sarmaşığı 87
Şekil 4.16 Rektörlük binası karşısındaki lale tarhları.....87
Şekil 4.17 Merdiven 2'nin Yanındaki İstinat Duvarındaki Çatlak 88
Şekil 4.18 İstinat Duvarlarında Oluşan Boşalma Ve Ayrılma Örnekleri.....89
Şekil 4.19 İstinat Duvarında Oluşan Derz Boşalmaları Sonucu Dağılma Örneği.....89
Şekil 4.20 Şehzade Köşkleri Avlusu Duvarlarını Gösteren Çizim.....90
Şekil 4.21 İri Taneli Kum İle Karıştırılmış Çimento Katkılı Harç Serilmiş Yaya Yolu (zemin kaplama.3) 91
Şekil 4.22 Burgulu Bordür Ve Özgün Zemin Kaplaması (1) 92
Şekil 4.23 Burgulu Bordür Ve Özgün Zemin Kaplaması (1) Çizimi..... 92
Şekil 4.24 Burgulu Özgün Bordür 93
Şekil 4.25 Burgulu Bordürün Sonraki Bir Dönemde Taklidi İle Tamamlanmış Bölümü.....93
Şekil 4.26 Zemin Kaplaması 2 (Fugalı).....94
Şekil 4.27 Zemin Kaplama 1 Detay Çizimi.....94
Şekil 4.28 Profilli Bordür Detay Çizimi.....94
Şekil 4.29 Zemin Kaplama 3 Ve Ağacımsı Bordür Taklidi.....95
Şekil 4.30 Ağacımsı Özgün Bordür (set göreviyle) 95
Şekil 4.31 Ağacımsı Özgün Bordür.....96
Şekil 4.32 Podima Bordür 96
Şekil 4.33 1 Numaralı Köşkün Güney Batısındaki Zemin Kaplama 4 (Beton Plak Kaplama) 97

Şekil 4.34 4 Numaralı Köşkün Kuzeydeki Zemin Kaplama 4 (Beton Plak Kaplama) 97
Şekil 4.35 Zemin Kaplama 6.....98
Şekil 4.36 Zemin Kaplama 5 Çakıl Taşlı Karo..... 98
Şekil 4.37 Tuğla Son Dönem Bordürü Ve Zemin Kaplaması.....99
Şekil 4.38 Zemin Kaplamaları Ve Bordürleri Gösteren Çizim.....100
Şekil 4.39 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluklar.....101
Şekil 4.40 Sarmaşık Dalları Sarılmış Gibi Şekillendirilmiş Duvar Örneği.....102
Şekil 4.41 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluk Detayı.....102
Şekil 4.42 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluklar.....103
Şekil 4.43 Demir Korkuluk Örneği (Merdiven 2 den).....103
Şekil 4.44 Korkulukları Gösteren Çizim.....104
Şekil 4.45 Kameriye 1 Merdivenler.....105
Şekil 4.46 Kameriye 1 Duvar İç Yüzeyi.....106
Şekil 4.47 Kameriye 1.....106
Şekil 4.48 Taşınan Kameriye 1.....107
Şekil 4.49 Kameriye 2.....107
Şekil 4.50 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi.....108
Şekil 4.51 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi.....109
Şekil 4.52 Taşınan Kameriye 2.....109
Şekil 4.53 Çeşme 1..... 110
Şekil 4.54 Çeşme 2.....111
Şekil 4.55 Çeşme 3.....112
Şekil 4.56 Çeşme 4.....113
Şekil 4.57 Çeşme 5.....114
Şekil 4.58 Çeşmeleri Gösteren Çizim.....115
Şekil 4.59 Damatlar Köşkü Özgün Girişine Yönelen Işınsal Merdivenler..... 116
Şekil 4.60 Organik Yapay Taş Formu Verilmiş Basamaklar.....116
Şekil 4.61 Tuğla Üzeri Harç Kaplı Basamaklar.....117
Şekil 4.62 Dökme Mozaik Merdivenler..... 117
Şekil 4.63 Demir Strüktür Üzeri Ahşap Kaplı Merdivenler.....118
Şekil 4.64 Merdivenleri Gösteren Çizim..... 119
Şekil 4.65 Merdiven 1.....120
Şekil 4.66 Merdiven 1 Alt Basamaklarda Oturma.....121
Şekil 4.67 Merdiven 1 Basamaklarda Malzeme Kaybı.....121
Şekil 4.68 Merdiven 2.....122
Şekil 4.69 Merdiven 2 Basamaklarda Malzeme Kaybı.....122
Şekil 4.70 Merdiven 2 Sahanlık Altı Grotto Benzeri Yapı.....123
Şekil 4.71 Merdiven 2 basamaklar.....123
Şekil 4.72 Merdiven 2 korkuluklar.....123
Şekil 4.73 Kaskat 1.....125
Şekil 4.74 Kaskat 2.....125
Şekil 4.75 Kaskat 3.....126
Şekil 4.76 Kaskat 4.....127
Şekil 4.77 Kaskat 5..... 128

Şekil 4.78 Kaskat 6 129
Şekil 4.79 Kaskatlar Gösteren Çizim..... 130
Şekil 4.80 Havuz 1 131
Şekil 4.81 Havuz 2 131
Şekil 4.82 Havuz 2 Üst Havuz 132
Şekil 4.83 Havuz 2 Üst Havuz 132
Şekil 4.84 Havuz 2 Alt Havuz Kenarındaki Ağaç Taklidi..... 133
Şekil 4.85 Havuz 2 Konsolu Taşıyan Ayaktaki Bozulma 133
Şekil 4.86 Havuzları Gösteren Çizim.....134
Şekil 4.87 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Örnekler.....135
Şekil 4.88 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Detay.....135
Şekil 4.89 Aydınlatma Elemanlarını Gösteren Çizim.....136
Şekil 5.1 Yıldız Sarayı Ve Beşiktaş'ı Gösteren Eski Hava Fotoğrafı 137
Şekil 5.2 Alman Mavilerinde Şehzade Köşkleri Avlusu..... 138
Şekil 5.3 Damatlar Köşkü Eski Planları..... 139
Şekil 5.4 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlar (Alman Mavisi) 141
Şekil 5.5 Büyük Havuzun Yanında Yer Alan Günümüzde Yok Olmuş Kaskat (Alman Mavisi) 141
Şekil 5.6 Yıldız Sarayı- Büyük Mabeyn Dairesi Ve Hamidiye Camii (1884-1898).....142
Şekil 5.7 Çukursaray İle Damatlar Dairesi Arasındaki Avlu ve Orta Bahçe (25 Mayıs 1952-53)..... 142
Şekil 5.8 Şale Kasrı Ve Bahçesi 143
Şekil 5.9 Yıldız Sarayı - Saatli Köşk Ve Bahçesi.....143
Şekil 5.10 Yüksek Duvarların Önüne Yapılan Ek Duvarlar (Alman Mavilerinden).....144
Şekil 5.11 1 Numaralı Köşkün Önündeki Bahçe Duvarı.....144
Şekil 5.12 Şehzade Köşkleri Avlusu Duvarlarını Gösteren Çizim.....145
Şekil 5.13 Burgulu Özgün Bordür Ve Sert Zemin Kaplaması.....146
Şekil 5.14 Profilli Özgün Bordür 147
Şekil 5.15 Ağacımsı Özgün Bordür.....147
Şekil 5.16 Podima Bordür 148
Şekil 5.17 Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn Dairesi Girişi (1880-1893)..... 148
Şekil 5.18 Köşk 2 Etrafındaki Profilli Bordürler Ve Harçla Düzeltilmiş Yaya Yolları.....149
Şekil 5.19 Köşk 1 İle Damatlar Dairesi Arasındaki Sert Zemine Çimento Harcının Uygulandığı Dönem.....149
Şekil 5.20 Zemin Kaplamaları Ve Bordürleri Gösteren Çizim.....150
Şekil 5.21 Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn Dairesi.....151
Şekil 5.22 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri Ve Korkulukları.....151
Şekil 5.23 Taşınan Kameriye 1 152
Şekil 5.24 Taşınan Kameriye 2 152
Şekil 5.25 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi.....153
Şekil 5.26 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi.....153
Şekil 5.27 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri 154

Şekil 5.28 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri (Köşk 4 e Doğru Bakış).....155
Şekil 5.29 Günümüzde Yok Olmuş Kaskat (Alman Mavisi) 156
Şekil 5.30 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlar (Alman Mavisi) 157
Şekil 5.31 Büyük Havuz (Alman Mavisi) 157
Şekil 5.32 Havuzları Gösteren Çizim.....158
Şekil 5.33 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri Arasındaki Aydınlatma.....159
Şekil 6.1 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlardan Yeniden Yapılması Önerilen (Alman Mavisi) 162
Şekil 6.2 İstinat Duvarındaki Riskli Çatlak 163
Şekil 6.3 İstinat Duvarındaki Bozulma Örneği.....164
Şekil 6.4 Kalıplı Beton Kaplama Örneği (Güncel Malzeme) 165
Şekil 6.5 Havuz Yanındaki Taş Kaplama 166
Şekil 6.6 Drenaj Üzerine Serbest Çakıl Taşı..... 167
Şekil 6.7 Zemin Kaplamaları Ve Bordürleri Gösteren Çizim.....168
Şekil 6.8 Taşınan Kameriye 1 170
Şekil 6.9 Taşınan Kameriye 2 170
Şekil 6.10 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlardan Yeniden Yapılması Önerilen (Alman Mavisi) 172
Şekil 6.11 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Örnekler.....173
Şekil 6.12 Aydınlatma Elemanı Güncel Örnek..... 173

ÖZET

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ (SARAYI) KAMPUSU DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

Canan İZGİ

Mimarlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Faruk Tuncer

Osmanlı saraylarının sonuncusu olan yıldız sarayı, sınırları içinde bulunan yapılar ve çevresi; yapıldığı dönem ve geçirdiği evreler dolayısıyla incelenmeye değer tarihi alanlarımızdandır. Saray ve köşkler farklı dönemlerde onarım ve restorasyonlar görmüşlerdir. Müdahaleler sonucu değişen yapılar ile çevreleri birden çok dönemi içeren karmaşık belgelere dönüşmüştür.

Yıldız sarayı sınırları içinde peyzaj mimarisi açısından farklı dönemleri içinde barındıran ve bir süredir olumlu ya da olumsuz pek müdahale edilmeyen bir bölüm olan damatlar dairesi, şimdiki adıyla mimarlık fakültesi, doğusunda kalan şehzade köşklerinin ilk dördünün içinde bulunduğu avlunun incelenmesi ve restorasyonunun yapılması gerekmektedir. Bu amaç çerçevesinde hazırlanan teze öncelikle bahçe ve tarihi bahçe kavramlarını ele alarak giriş yapılmıştır. Yıldız sarayı tarihi ve diğer bahçeleri incelenerek benzer malzeme ve uygulamalar tespit edilmiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında tez konusu olan alanın mevcut hali detaylı çizimleri hazırlanarak bozulma ve dönem analizleri hazırlanmıştır. Arşiv araştırmalarından elde edilen belgeler (harita ve fotoğraflar) ile restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır. Mevcut kullanım da dikkate alınarak niteliksiz malzemelerin temizlenmesi mevcut özgün malzemelerin korunması ve iyileştirilmesi düşüncesi ile birlikte restorasyon önerileri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: bahçe, tarihi bahçeler, saray bahçeleri, Yıldız Sarayı bahçesi, peyzaj mimarisi.

ABSTRACT

YILDIZ TECHNICAL UNIVERSITY (YILDIZ PALACE) CAMPUS FOUR PRINCE COTTAGE COURT ANALYSIS AND RESTORATION PROPOSAL

Canan İZGİ

Department of Architecture

MSc. Thesis

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Faruk Tuncer

The stars of the last palace of the Ottoman palace, located within the boundaries of the structures and the environment, since it was built to analyze the phases and on the field are our values. Palaces and mansions are seen at different times of repair and restoration. Environmental interventions, results vary with the structure of complex documents containing more than one term has evolved.

Yıldız palaces within the boundaries of landscape architecture in terms of different periods within the host and one-time positive or negative, many interventions are not a part of the groom Department, now the architecture school, east of the prince mansion of the first four contained in the court examination and restoration are needed. This thesis was prepared under the first objective by addressing the concepts of gardening and historical garden was accessed. Yıldız palace's history, Yıldız palace gardens, and other similar materials and practices were examined.

In light of all this information, the field's thesis about the current state of degradation and prepared detailed drawings of period analysis has been prepared. Libraries derived from research documents (maps and photographs) was prepared with the restitution of artwork. Considering the unqualified use of the materials available to clean and improve the protection of existing original equipment restoration recommendations are given along with thoughts.

Moreover, all existing general recommendations for the protection of historic gardens were presented

Key words: gardens, historic gardens, palace gardens, Yildiz Palace, gardens, landscape architecture.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Araştırmanın amacı

"Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız (Sarayı) Kampusu Dört Şehzade Köşkü Avlusu Analizi ve Restorasyon Önerisi" konulu çalışmanın amacı, Türk-Osmanlı Devletlerinde bahçe kavramlarının genel özellikleriyle birlikte 19. yüzyıl saray bahçelerimizden Yıldız Sarayı bahçelerinin özelliklerine genel hatlarıyla ortaya koyarak; söz konusu avlunun peyzaj mimarisi açısından detaylı incelenmesi, ilk tasarımının eldeki belgeler doğrultusunda ortaya konması ardından günümüz şartları da göz önünde bulundurularak ve saray bahçesinin bir parçası olduğu unutulmadan uygun görülen bir restorasyon önerisinin yapılmasıdır.

Hazırlanan tez, konusu itibariyle Yıldız Sarayı'na ait bölgesel bir çalışma olmasına karşın, asıl amaç saray bahçelerimizin hem bitkisel, hem de mimari yapı elemanları açısından bir bütün içinde ele alınarak korunması ve değerlendirilmesinin önemine ve gereğine dikkati çekmektir.

1.2 Araştırmanın Kapsamı

Altı ana bölümden oluşan çalışma yıldız sarayına ait dört şehzade köşkünün içinde bulunduğu avlunun peyzaj mimarisi açısından değerlendirilmesi doğrultusunda; kuzeyde Elektrik, Makina Müh. Labratuarları binası ve güneyde rektörlük binası ile sınırlandırılmış alanın incelenmesini kapsamaktadır.

Araştırmaya avlu içindeki şehzade köşkleri yapılarının plan özellikleri dahil edilmemiş sadece yapı girişleri ile kütlesel olarak ele alınmışlardır.

Söz konusu bahçe olduğundan bitkisel peyzajdan söz edilse de uzmanlık alanı olmaması dolayısıyla detaya girilmemiş, daha çok peyzajın mimari elemanları üzerinde durulmuştur.

1.3 Araştırmada Kullanılan Materyal ve Yöntem

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde, tarihi yazılı belgeler, dokümanlar, saray bahçelerinin planları, geçmiş dönemlere ait gravürler, resimler ve günümüzde çekilmiş fotoğraflardan yararlanılmıştır.

Çalışmanın yönteminde, 'Bahçe' ve 'Tarihi Bahçe' kavramlarından yola çıkarak tarihi bahçelerin dünyadaki ve ülkemizdeki durumuna değinilmiş, 19. yüzyıl öncesinde Türk-Osmanlı Devletleri'ndeki bahçe sanatının tarihi gelişimi incelenerek, karakteristik özellikleri tanımlarıyla konuya giriş yapılmıştır. ardından yıldız sarayı bahçelerine bakılarak şehzade köşkleri avlusundaki peyzaj ile ilişki kurulabilecek öğelere yer verilmiştir.

Çalışmaya hazırlık bölümü tamamlandıktan sonra incelenecek öğeler başlıklar altında toplanarak detaylı bir biçimde incelenmiştir. Arşivlerden elde edilen belgeler doğrultusunda ilk tasarımlarına ulaşılmaya çalışılmış ve günümüz ile ilişkilendirilerek restorasyon önerilerin verilmiştir.

BÖLÜM 2

TARİHİ BAHÇE TANIMI VE 19. YÜZYIL ÖNCESİ TÜRK - OSMANLI DEVLETLERİNDE BAHÇE KAVRAMI

2.1 Bahçe Ve Tarihi Bahçe Tanımı

Bahçe kelimesinin aslı Farsça olup 'küçük bağ' anlamına gelmektedir. Genel tanımı; meyve, sebze, çiçek, süs bitkileri ve şifalı otların yetiştirildiği, bunun yanında doğanın yeşilliğinin, güzelliğinin, dinleniciliğinin insan eliyle denetim altına alındığı toprak parçası şeklindedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere yüzyıllar boyunca bahçe düzenleme sanatındaki en önemli iki unsur, insanın doğa üzerindeki etkisinin oranı ve bahçeyi düzenleme amacı olmuştur. Zamanla sebze ve diğer türler gibi dekoratif amaçlı bitkilerinde bulunduğu zevk bahçeleri ile zenginlik kazanmıştır. (Artan, s. 542 [1]).

Bahçe, mimari yapıları belirli sınır ve düzen içinde çevreleyerek estetik ve fonksiyonel bir dış mekan halinde tanımlayan, zaman içinde değişikliğe uğrayarak her devirde yapısal ya da bitkisel bir kompozisyon olarak ortaya çıkan yapay bir sanat türüdür. Diğer sanatlarda olduğu gibi daima insanın istek ve amaçlarına uygun, yapay bir eser olarak doğmuştur. Doğal temele dayanan bir insan ürünüdür.

Bahçe, duruma göre sebzelerin, çiçeklerin, meyve ve süs ağaçlarının ya da bunlardan birkaçının bir arada yetiştirildiği; genellikle çevresi sınırlı arazi ya da alana verilen isimdir.

Bahçe, zaman içinde yapılar gibi anıtsal bir değer kazanmakta, bir ülkenin tarihi kültür peyzajı ve mirasın bir parçası olmaktadır. Kültürel mirasın bir parçası olan, anıtsal değer taşıyan ve geçmişten günümüze ulaşmayı başaran, dış mekandaki yapısal ve bitkisel kompozisyon örneklerine "Tarihi Bahçe" denilmektedir.

Bahçe sanatı, diğer güzel sanatlardan farklı olarak, ilk insanların toprak üzerine yerleşmeleri ve onu, ekonomik faaliyetlerinin dışında da bir yaşama ortamı olarak düzenleme ihtiyacı duymaları ile başlamıştır (Güloğlu, s. 4 [2]).

2.2 19. Yüzyıl Öncesi Türk-Osmanlı Devletlerinde Bahçe Kavramı

Türk bahçelerinin, Türkler Anadolu'ya yerleşinceye kadar göçebe olmanın verdiği fiziksel temelsizlik nedeni ile bazı detay ve anlayışlar dışında bahçe sanatına katkıları olmamıştır. Türk milleti için bahçe epey geç gelmiş, ama doğa uğraşısı daima var olmuştur. Fakat, gezginliğin sonucu olarak, Türk' ün doğa kavramı geniş olmuş ve bahçe; ovalar, ırmaklar ve dağlar ölçeğinde düşünülerek; uzun bir süre belli sınırlar içinde algılanmamıştır (Evyapan, s. 9 [3]).

O dönemin güzel bir çevre yaratma simgesi, öncelikle aynı veya yakın çevrelerde kurulmuş olan bahçelerden etkilenilerek oluşturulan bahçeler, oldukça küçük ve kuşatılmış alan düzenlemeleri olarak kalmışlardır (Öztan ve Yazgan, s. 108-115 [4]). Daha büyük ölçekli ve bazı mimari öğeler ile ayrıntıların yer aldığı bahçeler ise ancak Türkler' in göçebelikten çıkıp, yerleşik düzene geçmeleriyle belirli bir yerlere bağlanmalarından sonra oluşturdukları saray yapılarında görülmeye başlamıştır.

Türk bahçeleri doğal olarak düzenlenerek, doğaya geçişi sağlayan dış bahçeler ve geometrik olarak düzenlenerek, mimariye geçişi sağlayan iç bahçeler şeklinde planlanmış; iç bahçeler veya avlu, konutun dışa uzantısı sayılmış; yazın yaşamın büyük bir kısmı içinde geçtiğinden, yüksek duvarlarla çevrilip kişiye has özelliği korunmuştur. Özellikle avlu, evin gerçek bir dış odası görevini görmüştür (Evyapan, s. 10 [3]).

Konuta bağlı dış mekan, bahçe şeklindeyse, bahçe ile konutun birleştiği kısmın üstü bir saçak veya çardakla örtülmüş, yeri taş döşeli, yan açık bir geçiş olarak planlanmıştır. Yazın sofra bu taşlıkta kurulmuş, taşlığın önünde fıskiyeli veya sel sebilli bir havuz yer almış, çevresinde saksılar içerisindeki çiçekler dizilmiş ve bahçe havuzdan çıkan su arkıyla sulanmıştır. Zemin çoğunlukla eğimli olduğundan, bahçe setlerle düzenlenmiş ve her set bir veya birkaç tür çiçeğe ayrılmıştır. Çiçek tarhları yalın olarak kullanılmış; renk ve tür karmaşıklığı göstermemiştir. Örneğin, bir tarha yalnız gül veya yalnız lale dikilmesi tercih edilmiştir. Bu yalınlık, varlıklı kişilerin büyük ölçüdeki bahçelerinde de 'gülistanlar', 'lalezarlar' olarak görülmüştür. Çiçek tarhlarının ötesindeki bazı setlerde sebze de

yetiştirilmiştir. Zaten sebzelerle, meyve ağaçlan daima çiçek tarhları yanında yer almışlardır. Bir başka deyişle, Türk bahçeleri, 'safa bahçesi' kavramını kullanışlılıkla birleştirmiştir. Ağaçlar, genellikle bahçeyi çevreleyen duvar boyunca dikilmiş ve bahçenin gözden uzak oluşuna psikolojik de olsa bir katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca gölgesi için, tek başına ağaçlar da dikilmiş, bunların yerleri önemle ve ustaca seçilmiş, gölgeleri içine bazen bir de çeşme konulmuştur. Türk bahçelerinin bu ana nitelikleri, her bahçede görülmüştür (Evyapan, s. 10-11 [3]).

Bahçeler, genellikle kağıt üzerindeki tasarımlardan çok arazinin üstünde verilen kararlarla oluştuğundan kullanışlığın ön planda tutulduğu katı olmayan formel bir yapıda ve doğaya sadık bir görüntü vermiştir.

Osmanlılar bahçelerini yaratırken, önceden saptanmış katı kurallara uygun bahçeler yaratmak yerine, bahçenin oluşturulacağı arazinin topografyasına, elverişli alanına, iklimine, kısacası koşullarına uygun çözümler getirmişlerdir. Su kanalları yapmak yerine, bahçelerini akarsuların bulunduğu yerlerde yapmış, birçok ağaç dikerek bahçeleri geliştirmiş, hatta çiçekleri için tarhlar da düzenlemişler, ama bunları katı bir düzen içine sokmadan yaptıkları ekler ve müdahalelerle, doğal olarak gelişmiş görüntüsü verecek şekilde bırakmışlardır (Güloğlu, s. 7 [2]).

Özellikle yapılmış doğa görünümlü tepeler, vadiler, göller, ağaç topluluklarının inşa edilmesiyle oluşan İngiliz ve Çin bahçelerinin aksine, Osmanlılar doğayı denetim altına alarak bahçe haline getirmişlerdir.

Vezirlerin, devlet büyüklerinin, sultanların ve varlıklı kişilerin konakları ise çoğunlukla geniş bahçelerin ortasında; başka bir yapı türü olan yalılar ise, daima deniz kıyısında ya iki yanında bahçeleriyle ya da yanlarda bitişik, arkada bahçeleriyle inşa edilmişlerdir. Çoğunlukla bir konakta, iki harem, bir selamlık bahçesi, zemin katında bir dış, bir de iç taşlığı vardı. Harem tarafındaki iç taşlıktan hem küçük, hem de büyük bahçeye geçilirdi. Büyük bahçeye meyve ve süs ağaçlan dikilirdi, küçük bahçede de Gül, Yasemin. Hanımeli ve Salkımlar, çiçek tarhları, Karanfiller yer alıyordu. Konakta olduğu gibi, yalı da harem ve selamlık olmak üzere iki kısımdan oluşurdu. Bu iki yapıtın arasında "harem bahçesi" yer alır, selamlığın öbür yanında bir bahçe ile, kayıkhane bulunurdu- Harem bahçesi, hanımlar yazlık yaşantılarının büyük bir bölümünü içerisinde dinlenerek geçirdiklerinden özellikle bakımlı ve güzel olurdu. Bahçe yüksek duvarlarla yabancı gözlerden korunmuştu. Ailenin

erkekleri konuklarını selamlıkla ağırlarlar, özellikle Limonluk" denilen, yerlere kadar camlı pencereleriyle Boğaz'ın ve bahçenin görüntüsünü içeren salonda toplanırlardı. Ayrıca selamlık bahçesi ünlü saz alemlerinin yapıldığı yerlerdendi. Konak ve yalı bahçelerinde, kışın Limon ve Portakal gibi bitkilerin yetiştirildiği ve korunduğu "limonluklar" bulunurken, geniş bitki seraları genellikle sultan bahçelerinde yer alırdı. (Yaltırık vd., s. 6 [5])

Arazinin bahçe yerleşimi için en uygun biçimde kullanıldığını; bahçe köşkünün konumunun ve inşasının, gereken yerlerde setlerin, su kıyılarında rıhtımların gelişigüzel yapılmadığı bilinmektedir. Bahçelerle ilgili kaynaklarda "bahçe inşasından söz edilmesi, özellikle Kanuni dönemi bahçelerinden bir bölümünün Mimar Sinan tarafından yapıldığının bildirilmesi, İstanbul dolaylarındaki bahçelerin mimarlar tarafından düzenlendiğini belirten yazılı kaynaklan doğrulamaktadır (Güloğlu, s. 7 [2]). Osmanlı bahçelerinin katı bir düzeni olmamasına karşılık, bahçeler düzensiz değildir.

Türk bahçesinde batı bahçelerindeki gibi seyir terasları yoktur. Ancak alçak gönüllü, birkaç basamaklık setlemeler algı zenginliğine katkıda bulunmasına için yeterli sayılmıştır. Yaşanabilirlik olanaklarında türlülük aranmasına karşın, kullanılan malzemede yalınlık gözetilmiştir (Erdoğan, s. 155 [6]).

Fıskiyeli veya selsebilli havuz ve havuz çevresine saksılar içinde dikilmiş çiçekler ile havuzdan akan suyun aktığı arklardan ibaret olmuştur. Havuzlar önceleri dikdörtgen 18.yy da yuvarlak, oval, kıvrımlı hatlar 19.yy.da da yapay göller şeklini almıştır. Türk bahçelerinde çeşme, selsebil ve şadırvanlar bol miktarda kullanılmıştır.

Ağaçlar, gölge verecek veya öznellik sağlayacak yerlerde, dolayısıyla tecrübesiz bir göz için güzel sayılabilecek ilişkilerde dikilmiştir. Gölgesi ve renginin derin yeşilliği için doğu çınarı , servi ve bunun gibi büyük ağaçlar aynı zamanda çiçekli (gül, erguvan) ve meyveli ağaçlar (badem, kiraz, erik, şeftali, ıhlamur, kayısı, nar dut, incir, kızılcık, ve bunun gibi) kullanılmıştır.

Bahçelerde yaşanırlık gözetildiğinden zevk amacıyla düzenlenen çiçek bahçesinin yanı sıra sebze tarhları, bağ, bostan gibi bitkisel ürünlerin yetiştirildiği işlevsel bahçelere de yer almıştır.

Çiçek tarhları yalındı; genellikle tek çiçek türü ile (lale, gül, karanfil, sümbül, menekşe vb.) yetinilmiştir. Bu yalınlık varlıklı kişilerin büyük ölçüde ki bahçelerinde de görülmüştür; Lalezarlar, Gülistanlar gibi...

Fatih zamanında başlayan çiçek sevgisi, diğer padişahlar zamanında da devam etmiştir. Çiçek türlerinin en iyileri seçilmiş olup Edirne'den gül, Halep'ten zambak, Maraş'tan sümbül soğanı, Kırım'dan lale soğanları getirilmiştir.

Bahçede geniş, sert zeminlere çok özel mekanlar dışında yer verilmemiştir. Zemin ya doğal kaplama ya da toprak olarak bırakılmıştır. Yapı giriş ve çevreleri, çeşme ve havuz başları sert zemin olarak düzenlenmiş; genelde mermer, taş, mozaik, çakıl ve bunun gibi malzemeyle kaplanmıştır.

Padişahlar, Saray bahçelerinde güvercinlik (kuşhane), aslanhane, geyiklik ve at ahırı (İstanbul-ı amire) gibi mekanlar oluşturarak hayvan sevgilerini bahçelerine kadar taşımışlardır.

Kışında, özellikle saray bahçelerinde sebze ve meyve yetiştirmek için seralardan faydalanmışlardır.

Osmanlı bahçelerinin, İslam bahçeleri veya başka bahçe plan ve anlayışlarına uymayışının nedenlerini görmek için başta Osmanlı saray bahçeleri ile kentin çeşitli yerlerindeki has bahçeleri, yaratıldıkları arazi ve iklim içinde ele alarak sıralamak yeterlidir. Kale içinde, bol suyu olan Bursa kentindeki saray, nehirler arasındaki özel bir alanda yaratılmış olan Yeni Edirne Sarayı Bahçesi, üç taraftan denizle çevrili bir tepeden aşağı doğru yayılan Topkapı Sarayı bahçeleri, Marmara Denizi' ne biraz yüksekten bakan Üsküdar Sarayı bahçeleri veya Haliç kıyılanıyla Boğaziçi kıyılarındaki, sırtlanın tepelere dayamış olan ya da Küçüksu, Kağıthane gibi dere kenarlarında suyun keyfini çıkaran has bahçelerin her biri bulundukları yer açısından incelendiğinde, diğer İslam bahçelerinden topografya, manzara ve iklim bakımından oldukça farklı özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Güloğlu, s. 8 [2]).

Türk bahçeleri, estetik olarak, Çin bahçeleriyle Müslüman bahçelerinin göçebe duyarlılığı ile şekillendirilmiş bir sentezidir. Eldem 1976'a göre Türkler Orta Asya da natüralist bahçenin en eski ve en büyük ustaları olan Çinlilerden çok şey öğrenmiş, ancak öğrendiklerini hazmederek işledikleri alanlara kendi güzellik anlayışlarını aşılamayı bilmişlerdir. İnsanın bir parçası olduğu doğayı seyirlik bir tablo, gösteri sahnesi veya prestij

sembolü olarak algılanmanın yerine, içine girip değişik ölçeklerde farklı manzaralar görerek yaşamayı ve doğayı hissetmeyi amaçlanmıştır (Kartal, s. 4 [7]).

Türk bahçelerinde gerek Rönesans ve Barok formalizmi, gerek Uzakdoğu kaynaklı İngiliz natüralizmi, geniş ölçüde uygulama alanı bulamamıştır. Türk toplumunun yaşam biçimi, bahçe kültürü, arazi yapısı ve iklim özelliklerinin etkisi olmuştur. Aksiyal olmayan genel planlar, birbirine birkaç basamak ile bağlanan setler, selsebil, çeşme ve havuz detaylarındaki sadelik ve Boğaz peyzajının yeşil örtüsüne hakim olan ağaçların Servi, Çam ve Sedir, Erguvan türleriyle kombinasyonları, Türk bahçe zevkinin her zaman yansıtıcısı olmuşlardır (Kartal, s. 5 [7]).

Türk bahçeleri doğaya geçişi sağlayan dış bahçeleri ile Bizans, Çin ve İngiliz bahçelerine ve geometriye geçişi sağlayan iç bahçeleri ile de Doğu ve İslam bahçelerine, Lale devrinden sonra ise iç ve dış bahçelerin birbirine karıştığı Rönesans bahçelerine yakınlık göstererek planlanmış olsa da kendine has düzenleme ilkelerine her zaman sahip olmuştur.

Lale Devri'nden Cumhuriyet'in İlanına Kadar Olan Dönem (1730-1923): Geleneksel Türk Bahçesi, mesire, saray bahçesi, köşk bahçeleri gibi çeşitli başlıklar altında özgün mimari ve bitkisel düzenlemesi ile 18. yy. ın sonlarına kadar bozulmadan gelebilmiştir. Bu döneme kadar içe dönük bir avlu sistemi veya arazi şartlarına bağlı olarak doğaya açılan daha çok informel ve sade bir düzenleme anlayışı ana karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. yy.dan itibaren Avrupa etkisiyle gelen barok ve ampir üslupların başlattığı değişim süreci geleneksel çizgiyi tehdit eder hale gelmiştir. Bu etkiye rağmen formel bahçe stili Türk bahçesinde yumuşatılmış bir halde yorumlanmıştır. 19. yy. sonu itibarı ile "İngiliz Bahçe Stili" hakim olmaya başlamış, setli bahçeler bu stilde düzenlemelere dönüştürülmüştür.

Osmanlı Devleti, 19. yüzyıl ve sonrasında elçiler ve gezginler yoluyla Batı' ya ilişkisinin sıklığı ve yöneticilerin de burada sık olarak bulunmaları nedeniyle tüm sanat dallarında Batı' dan etkilenmeye başlamıştır. Tüm sanat dallarında olduğu gibi, mimarlık ve bahçe sanatında da, bahçelerde çoğunlukla yabancı mimar ve bahçıvanların çalışmaları nedeniyle, Avrupa bahçe stili özellikleri ve etkileri yoğunluklu olarak görülmüştür (Evyapan, s.47 [8]).

Bu nedenle, 19. yüzyıl İstanbul tarihi saray bahçelerinin peyzaj tasarım özelliklerinin incelenmesine geçilmeden önce, öncelikli olarak etkisinde bulundukları Avrupa' da etkili

olan ve etkileri ülkemize kadar gelmiş olan bahçe sanatı akımlarının incelenmesinde fayda vardır.

2.3 Türk Bahçelerinde Düzenleme İlkeleri

Türklerin İslam dinini kabul etmesiyle birlikte "Cennet Bahçesi" olgusu bir ideal olarak oluşmuştur. Suyu, meyvesi, yeşilliği, serinliği ve huzur vericiliği ile karakterize edilen "Cennet Bahçesi" ideali, Türk Bahçesinin doğayla hem formel hem de informel ilişkilerinin biçimini saptamada önemli etkenlerden birisi olmuştur (Kayakent, s. 139 [9]).

Ayvazoğlu'na (s. 85 [10]) göre Türk bahçeleri, estetik olarak Çin bahçeleriyle Müslüman bahçelerinin göçebe duyarlığı ile şekillendirilmiş bir sentezidir. Türkler, Orta Asya'da Çinlilerden öğrendiklerinin üzerine, kendi güzellik anlayışlarını aşılamayı bilmişlerdir.

Türk Bahçesi, işlevsellik, yaşama mekanı olması ve düzende yalınlığı ile karakterize edilmektedir (Avcı, s. 124 [11]). Tarhan [12]'a göre ise Türk Bahçesinin en önemli özelliği doğal olmasıdır. Bahçenin tümünde kesin bir aks yoktur. Aksa dayalı plan özelliğine genelde küçük ölçekli bahçelerde rastlanır ve çoğunlukla havuz çevresi ya da yapı çevresinde görülür. Bu formel yapı, bahçenin diğer kısımlarında tamamen yumuşayarak informel bir hale dönüşebilir. Formel kısımda genel olarak temel teşkil eden iki ana aks bulunur. Topografyanın düz ve manzaranın olmadığı iç bahçelerde genellikle birbirine dik iki aks ve aksların kesiştiği noktada havuzlar inşa edilmiştir. Bu bir köşk veya çevresi havuzla çevrilmiş bir kameriye olabilir. Bu değişik plan tipi, Şekil 2.1 de görüldüğü üzere İslam etkisi ile ortaya çıkmış ve "Cihanbağ'' olarak isimlendirilmiştir (Tarhan, s. 54 [12]).

Türkler, yaşanabilirlik için gerekli olan yeme, içme, eğlenme, dinlenme, dolaşma, uyuma gibi ihtiyaçlarının hemen hemen tümünü bahçede gerçekleştirmektedirler. Dış mekanda oturma ve yemek yeme alanları ile küçük yapılar, ana yapı ile bütünlüğü sağlamaktadır. Eğimli alanlarda teras bahçeleri oluşturulmakta, teraslardan her biri farklı işlevlerle değerlendirilmektedir. Bu yönüyle Türk bahçelerinin en önemli karakteristiği, bahçede yer alan plan elemanlarının simetriye dayalı bir tasarım ortaya koymamasıdır. Bu durum, bahçenin sadece seyredilecek bir mekan değil aynı zamanda yaşanacak mekanlar olarak yaratılmasına neden olmaktadır. Doğaya olan saygı, doğal form ve düzenden hoşlanma duygusu, bahçe tasarımında izlenmektedir (Merdoğlu, s. 295 [13]).

Aslanoğlu Evyapan [15] Türk Bahçelerini yalın, ama kavramca zengin bir bahçe olarak tanımlamıştır. Bahçelerin bazen bağ, av sahası veya korulukla bitişik, büyük olabildiği gibi bazen de küçük ölçülerde daima loş, gölgeli ve yazın kavuruculuğundan korunmuş, bir dinlenme yeri şeklinde olabildiği belirtilmektedir.

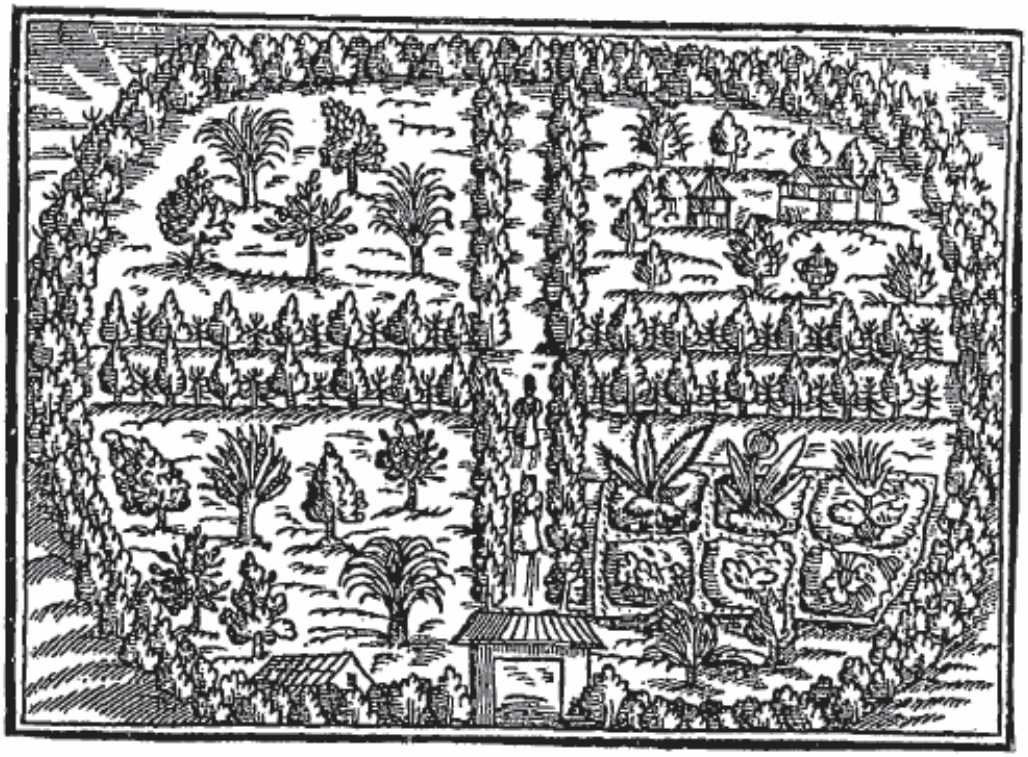

Şekil 2.1 Cihanbağ bahçe sistemine bir örnek (Tarhan, s. 54, [12])

Genel olarak bahçeler, imkanlar ölçüsünde güzel manzara, temiz hava, şifalı su, av olanakları vb. doğal potansiyel dikkate alınarak planlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde önce bahçenin daha sonra ise yapının inşası şeklinde olmakla birlikte ülkemizde çoğunlukla önce yapı mekanı daha sonra boş bırakılan alanda bahçe düzenlemesi yapılmaktadır. Zira ülkemizde bahçeler çoğunlukla kağıt üzerindeki tasarımlardan çok arazide verilen kararlarla oluştuğundan, kullanışlılığın ön planda tutulduğu, katı olmayan formel bir yapıda ve doğa ile uyumlu olacak şekilde tesis edildikleri görülmektedir (Aydın, s.148 [16]).

Özellikle yapılmış doğa görünümlü tepeler, vadiler, göller, ağaç topluluklarının inşa edilmesiyle oluşan İngiliz ve Çin bahçelerinin aksine, Osmanlılar doğayı denetim altına alarak bahçe haline getirmişlerdir. İstanbul'da doğal bahçeler ve mesireler manzaraya, tercihen Boğaziçi veya Haliç'e açılan vadilere yerleşmiştir. Bu çok geniş alanlarda ağaç

grupları veya tek ve anıtsal ağaçlar, dereler, pınarlar, kanal, çeşme, havuz gibi su elemanları, taş veya çemen sofalar, köşkler, tarih, mihrap ve nişan taşlarıyla özel noktalar yaratılmıştır. Düz çayırlık alanlar ise çeşitli eğlenceler, oyunlar ve cirit, güreş, ok talimi gibi spor eylemleri için ayrılmıştır. Çayırı amfiteatr şeklinde kuşatan tepelerde ise gezinti patikaları yer almıştır. Yer yer sıra ağaçlarına, düzenli dikilmiş ağaç kümelerine de yer verilmiştir. Özellikle Boğaziçi'ndeki eğimli arazi, değişik set düzenlemelerine olanak vermiş, geç dönemlerde, maliyeti yüksek barok eğrilerle biçimlenmiş setler en görkemli bahçelerde uygulama alanı bulmuştur.(Yaltırık vd. s. 6 [5])

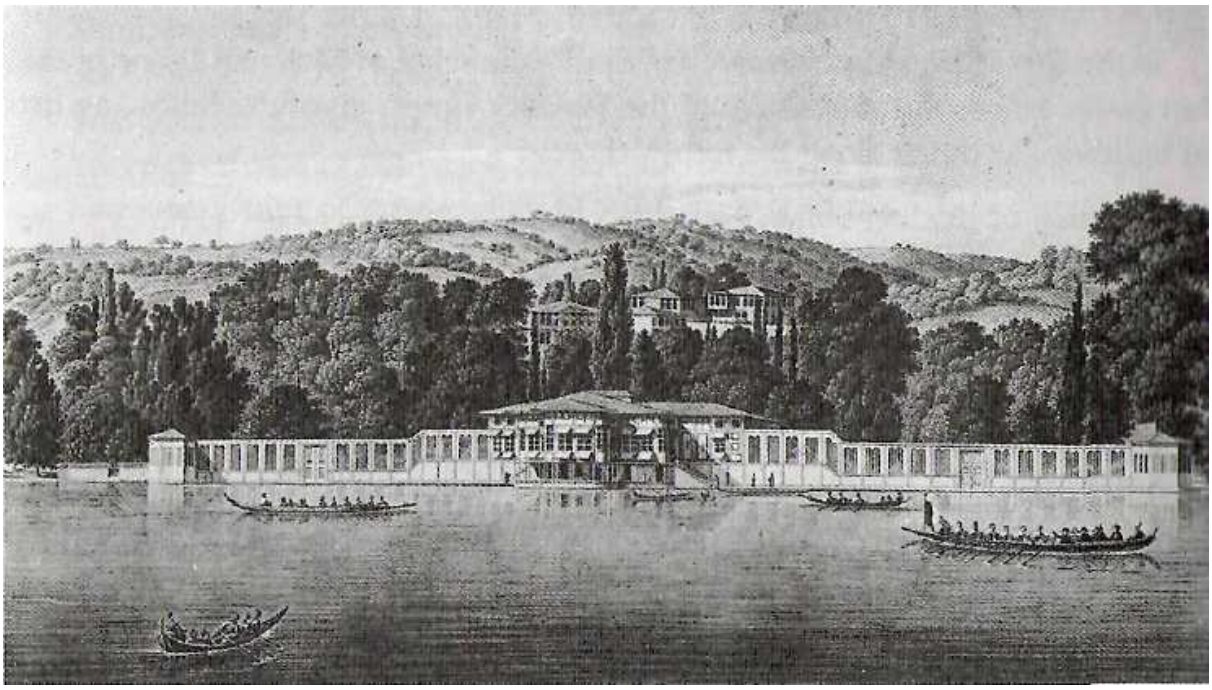

Şekil 2.2 Bebek Sarayı (Evyapan, s.73 [17]) M. Melling., 1819, Alıntıdır.

Teknolojideki gelişmeler neticesinde bahçelerdeki aydınlatma elemanları, sulama sistemleri ve bahçe mobilyaları açısından değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Bahçe düzenlemelerinde ve bitkisel materyalin kullanımında da farklılıklar söz konusu olmakta, özellikle ithal bitkilerin düzenlemelerde kullanılması, bahçelerde değişimler yaşatmaktadır.

Biçim bakımından ne formel ne de informel düzenlemelerin tam etkin olamadığı Türk bahçelerinde, Uzakdoğu ve Japon bahçelerindeki tabiatın rastlantısallığının gerçekleştirilmesi gayretinin suniliğine karşılık, tabiata uygunluk, oluşan güzelliğin kaynağını teşkil etmektedir (Cansever [18]).

Bahçelere bina bahçe ilişkisi batı örneklerinden farklı olarak yansımış, göçebe hayatının bir kalıntısı olarak dışarıda yaşamaya büyük önem verilmiş, en küçük konuttan saraylara kadar yapılan yer seçimlerinde, genel konum, eğim ve manzara önem kazanmıştır.

Batıda ana eksenlerle tüm algının odak noktası haline gelen bina, tam anlamıyla oturma şeklinde düzenlenen Türk bahçesinde ise bahçe düzenini çok etkilemeyen bir konumda yer almaktadır.

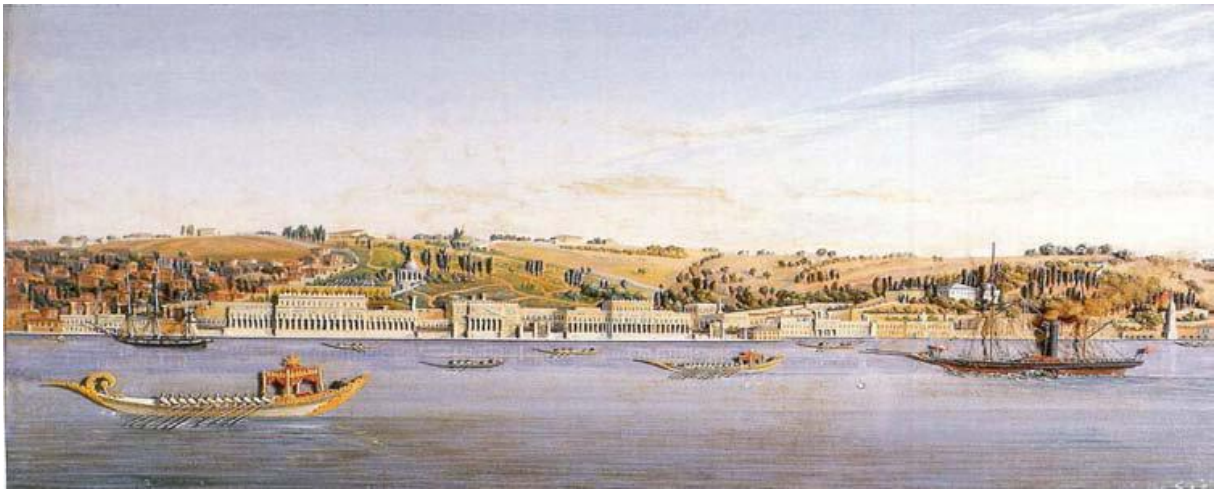

Şekil 2.3 Manzara ve eğim öncelikli arazi seçimi örneği (Atasoy [19])

Türk bahçe düzenlerinde mutlak var olan en önemli bir diğer özellik iç ve dış mekân kaynaşmasıdır. Binanın bir kısmının direklikler üzerinde bahçeye taştığı taşlık denilen yarı açık mekân ile bahçe ve bina arasındaki ideal bağlantı sağlanmıştır. Bu serin ve loş mekân hem evin hem bahçenin en çekici yeri konumunu almıştır. Bazen de bu geçiş, üstü saçak veya çardakla örülmüş mekânlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Türk bahçelerinin olmazsa olmaz bir diğer donatısı havuz unsurudur. Su olgusu, Osmanlıların sahip oldukları düşünce ve inançlar içinde, kutsal bir kavram niteliği kazanmıştır. Bahçeler, su kompozisyonları ile biçimlendirilmiş, değişik şekillerde havuzlar yapılmıştır (Merdoğlu Bilaloğlu, s.295 [13]).Genellikle yarı örtülü mekânlara yakın kurulan fıskiyeli ve selsebilli havuzlar ve çevresinde saksılar içerisinde yer alan çiçeklerin dizilimi hemen her bahçede yer alan bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Suyun sesini ve serinliğini ön plana çıkaran hareketli su kullanımı tercihi Türk bahçelerine ait bir özelliktir. Türk İslam Bahçelerinde suyun kullanımı, özellikle şadırvan ve altıgen havuzlarda

olmuştur. Öyle ki Türk evlerinde çoğunlukla iç avluda (eyvanda) bu havuzların dikdörtgen, kare ve altıgen formlu örneklerine rastlanılmıştır (Gültekin, s. 104 [20]).

Bahçelerde çiçek tarhları Fransız bahçelerinde olduğu gibi mozaik teşkil edecek şekilde, karışık olarak düzenlenmemiş, her yastıkta aynı cinsten ve aynı renkten küme küme çiçekler halinde tasarlanmıştır. Türk bahçeleri genel olarak karışık düzenlemeleri sevmemiş, güzelliği sadelikle tamamlamıştır (Kartal, s. 8, [7]).

Türk bahçelerinde zemin anlayışı yorulmadan rahatça dolaşmayı sağlayacak şekilde düzenlenmiş ve algı zenginliğine katkısı olması açısından bazı doğal eğimler yaratılmış, birkaç basamaklı setlemeler yapılandırılmıştır. Bahçelerde yol, rampa, merdiven, set, duvar gibi elemanlar doğaya en az müdahale olacak şekilde kullanılmış, eğimli araziler fundalık, bağlık, meyvelik olarak değerlendirilmiştir (Kartal, s. 8 [7])

Bahçede zemin döşeme ya doğal kaplamasıyla bırakılmış ya da düzgün toprak olarak düzenlenmiştir. Yapının içine giren bölüm ile dışta kalan bölüm aynı döşeme ile kaplanarak, çoğu zaman konut ile bahçe arasındaki ilişki güçlendirilmiştir.

Türk Bahçelerinde yollar, genelde yeşil alanlardan biraz yüksekte ve bordürle ayrılmış şekildedir. Döşeme tür olarak büyük doğal taş döşeme, çakıl, Arnavut kaldırımı, beton veya sıkıştırılmış topraktır (Merdoğlu Bilaloğlu, s.295 [13]). Genişlikleri az ve 1,5-2 m den fazla değildir. Çoğunlukla, birbirine dik yönde düz hatlar oluşturacak şekilde duvar kenarlarında ve parterlerin çevresinde çeşitli eksenler üzerinde yer alırlar (Kayakent, s. 139 [9]).

Bahçede kot farkı olan yerlerde çoğunlukla merdiven ve basamaklardan yararlanılmıştır. Genellikle taştan olan merdivenler geniş değildir. Yolların, havuzların, setlerin kenarları çoğu zaman demir, taş veya mermerden yapılmış korkuluk ve parmaklıklarla çevrilidir (Avcı, s. 124 [11]). Yol kenarlarında çoğunlukla yağmur suları için bir su kanalı bulunur, bazen döşeme, havuz çevresinde genişleyerek teras şeklini alır (Merdoğlu Bilaloğlu, s.295 [13]).

Bahçeler genellikle, dört köşeli büyük mermer havuz, gölge ve meyve veren ağaçlar, sarmaşıklı ve salkımlı çardaklar, set ve merdivenler, fıskiye ve sel sebiller, çeşmeler, ağsından su akan aslanla, gülizarlar, lalezarlar ve çemen zarlar meydana gelmektedir. Süsten ziyade faydaya önem veren Türk bahçe anlayışında, çok farklı yaşanabilirlik

olanakları ve algılama zenginlikleri yaratılmasına karşın kullanılan malzemede yalınlık gözetilmiştir (Kartal, s. 8 [7]).

Çinliler ile yapılan temaslar sonrasında kendi kültürleriyle birleştirip, İslam dininden etkilenerek oluşturan Türk bahçe özellikleri XVIII. yüzyıldan sonra Batı etkisi altına girmiştir. XVIII. yüzyıla gelindiğinde her alanda olduğu gibi batıllaşma etkisi bahçelere de yansımıştır. Küçük bahçelerden çok saraylar gibi büyük ölçeklerde kendini gösteren bu stil, özellikle yabancı gezginler ve elçiler ile İstanbul'daki uygulamalara da yansımıştır.

Bir başka batı etkisi yine Türk bahçelerine pitoresk ve informel bir düzenlemenin özellikle kasır ve saray bahçelerinde uygulanmasıyla yansımıştır. Batı etkisi altında kalmadan önceki Türk bahçesine yakın stile sahip olan bu akımda da yine patikalar yer almaktadır. Bu patikaları ilk düzenlemelerden farklı kılan ise eğriler şeklinde tasarlanmış olmalarıdır. Bu bahçelerde doğal düzenleme ya da doğala yakın yapay elemanlarla bezeme düşüncesi üzerine grotto, nimfeum ve kaskatlar gelişmiştir. Bu kullanımlara ağaç dallarına benzerlik uyandıran biçimlerde dökülmüş dökme demirden yapılmış korkuluklar eşlik etmektedir.

Türkler, eskiden beri iri yapılı ağaçlara önem vermiştir. Meşe, çınar, çitlenbik ve karaağaç gibi yapraklı ağaçlar çoğunlukla tercih sebebi olmuştur. Bahçelerde genellikle iri yapılı ağaçların informel bir koruluk halinde bulunmasını istemişlerdir. Türklerde servi de yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikle Bursa ve İstanbul çevresinde mezarlıkların uhrevi havasının oluşumunda önemli bir peyzaj elemanı olarak dikilmişlerdir. Gültekin (s. 104 [20])'e göre, bahçelerde kullanılan çınar güçlülüğü, servi göğe yücelişi, gül sevgi ve aşkı sembolize etmektedir.

Eski Türk Bahçelerinde çınar kullanımı, Orta Asya Türk Bahçelerinden gelen bir gelenektir. Çınarlar bahçelerde informel olarak dikilirler ve sessizlik ve gölgesi için yetiştirilmiştir. Servinin eski Osmanlı bahçelerinde çınar ağacı kadar önemli olduğu söylenebilir (Ekmekçibaşı, s. 209 [21]).

Türk Bahçelerinde çiçekler, bir mozaik teşkil edecek şekilde karışık olarak ekilmezdi. Her yastıkta aynı cinsten ve aynı renkten küme küme çiçekler bulunurdu. Bu anlayışın, dağlardaki uçsuz bucaksız papatya ve gelincik tarlalarının hatırasını devam ettirdiği düşünülebilir. Bahçelerde çiçeklerin, havuz ve bina çevrelerinde tek tür ve tarhlar halinde kullanılmaları dikkat çeken bir özelliktir. Bahçelerde gül, lale, nergis, karanfil, fulya,

şebboy, şakayık ve sardunya gibi çiçekler yaygın olarak kullanılmıştır (Merdoğlu Bilaloğlu, s.295 [13]).

Dut, hem gölge yapma özelliği hem de güneş ışığına izin vermesi, aynı zamanda ürettiği meyveleri, yapraklarının ipek böceği yetiştiriciliğinde kullanılması nedeniyle sık tercih edilmiştir. Aynı şeklide erik, badem, kayısı, şeftali, kiraz, nar ve yeni dünya hem çiçeklerinin güzellikleri hem de meyveleri için sıkça kullanılmışlardır.

Türk Bahçelerinde Kullanılmış Olan Ağaç Ve Ağaççıklar (Fidan, s. 68-71 [14].

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Hibiscus syriacus	Ağaç hatmi
Morus alba/Morus nigra	Dut
Juniperus sp.	Ardıç
Cercissiliquastrum	Erguvan
Aesculushippocastanum	At kestanesi
Prunusdomestica	Erik
Magnolia grandiflora	Büyük çiçekli manolya
Albizzia julibrissin	Gülibrişim
Juglans nigra Ceviz Tilia sp.	Ihlamur
Pinus sp.	Çam
Ficus carica	İncir
Platanus sp.	Çınar
Diospyros kaki	Japon elması/Trabzon hurması
Celtis sp.	Çitlenbik
Populus sp.	Kavak
Laurus nobilis	Defne
Prunus armeniaca	Kayısı

Castanea sativa	Kestane
Salix babylonica	Salkım söğüt
Prunus avium	Kiraz
Cedrus sp.	Sedir
Syringa vulgaris	Leylak
Cupressus sempervirens	Servi
Quercus sp.	Meşe
Prunus persica	Şeftali
Punica granatum	Nar
Eriobotrya japonica	Yeni dünya
Washingtonia sp.	Palmiye
Olea europaea	Zeytin

Türk Bahçelerinde Kullanılmış Olan Sarılıcı Ve Tırmanıcılar

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Vitis vinifera	Asma
Jasminum sp.	Yasemin
Physalis alkekengi	Çin Feneri

Türk Bahçelerinde Kullanılmış Olan Çalılar

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Rubus idaeus	Ahududu
Ligustrum sp.	Kurtbağrı
Philadelphus coronarius	Filbahri
Fuchsia sp.	Küpe
Rosa sp.	Gül
Rhododendron ponticum	Ormangülü

Pelargonium citrosum	Itır
Hydrangea macrophylla	Ortanca
Camellia sp.	Kamelya
Nerium oleander	Zakkum

Türk Bahçelerinde Kullanılmış Olan Mevsimlik Bitkiler

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Colchicum sp.	Acı çiğdem
Viola sp.	Menekşe
Salvia forskaohlei	Adaçayı
Verbena sp.	Mine
Ornithogalum sp.	Ak yıldız
Lilium sp.	Mis zambağı
Anemone sp.	Anemon
Nigella sativa	Mor susam
Antirrhinum sp.	Aslanağzı
Mentha sp.	Nane
Alchemilla mollis	Aslanpençesi
Narcissus sp.	Nergis
Gypsophila sp.	Bahar yıldızı
Aubrieta deltoidea	Obrizya
Eryngium giganteum	Boğa dikeni
Crocus sp.	Safran
Lychnis floscuculi	Çayır karanfili
Cucumis sativus	Salatalık
Fragaria sp.	Çilek

Cyclamen sp.	Sıklamen
Nigella damascena	Çörekotu
Allium sp.	Soğan
Primula sp.	Çuha
Lagenaria vulgaris	Su kabağı
Ranunculus sp.	Düğün çiçeği
Hyacinthus sp.	Sümbül
Origanum rotundifolium	Fesleğen
Iris susiana	Süsen
Lotus sp.	Gazal boynuzu
Peonia sp.	Şakayık
Leucojum sp.	Göl soğanı
Mathiola sp.	Şebboy
Tagetes sp.	Kadife
Lychnis coronaria/Silene coronaria	Taçlı çayır karanfili
Chionodoxa sp.	Kar yıldızı
Scabiosa caucasica	Uyuzotu
Dianthus sp.	Karanfil
Dahlia sp.	Yıldız
Galanthus sp.	Kardelen
Lilium sp.	Zambak
Chrysanthemum sp	Kasımpatı
Alyssum sp.	Kuduzotu
Cucumis melo	Kavun
Lychnischalcedonica/Silenehalcedonica	Kudüs haçı

Eremurus sp.	Kiriş otu
Tulipa sp.	Lale
Erythronium sp.	Köpekdişi
Fritillaria mperialis/Fritillaria persica	Kral tacı

2.4 Osmanlı Saray Bahçeleri

Türk-Osmanlı kültüründe, saray bahçelerine ya da padişaha ait dış bahçelere 'Has Bahçe' denilirdi. Bu bahçeler 'bostancı' denilen kişiler tarafından korunurdu.

Vezirlerin, devlet büyüklerinin, sultanların ve varlıklı kişilerin konakları ise çoğunlukla geniş bahçelerin ortasında; başka bir yapı türü olan yalılar ise, daima deniz kıyısında ya iki yanında bahçeleriyle ya da yanlarda bitişik, arkada bahçeleriyle inşa edilmişlerdir. Çoğunlukla bir konakta, iki harem, bir selamlık bahçesi, zemin katında bir dış, bir de iç taşlığı vardı. Harem tarafındaki iç taşlıktan hem küçük, hem de büyük bahçeye geçilirdi. Büyük bahçeye meyve ve süs ağaçlan dikilirdi, küçük bahçede de Gül, Yasemin. Hanımeli ve Salkımlar, çiçek tarhları, Karanfiller yer alıyordu. Konakta olduğu gibi, yalı da harem ve selamlık olmak üzere iki kısımdan oluşurdu. Bu iki yapıtın arasında "harem bahçesi" yer alır, selamlığın öbür yanında bir bahçe ile, kayıkhane bulunurdu- Harem bahçesi, hanımlar yazlık yaşantılarının büyük bir bölümünü içerisinde dinlenerek geçirdiklerinden özellikle bakımlı ve güzel olurdu. Bahçe yüksek duvarlarla yabancı gözlerden korunmuştu. Ailenin erkekleri konuklarını selamlıkla ağırlarlar, özellikle Limonluk" denilen, yerlere kadar camlı pencereleriyle Boğaz'ın ve bahçenin görüntüsünü içeren salonda toplanırlardı. Ayrıca selamlık bahçesi ünlü saz alemlerinin yapıldığı yerlerdendi. Konak ve yalı bahçelerinde, kışın Limon ve Portakal gibi bitkilerin yetiştirildiği ve korunduğu "limonluklar" bulunurken, geniş bitki seraları genellikle sultan bahçelerinde yer alırdı. (Yaltırık vd., s. 6 [5])

Osmanlılar bu temel bahçe düzenleme prensiplerini sadece mimarı yapıların çevresindeki sınırlı alanlarda değil, mesireler gibi geniş sosyal yeşil alanlarda da uygulamışlardı.

İç ve dış mekan arasındaki bağlantı bazen iç mekanın dışa taşması şeklinde bazen de bağımsız kameriye ,bahçe köşk ve pavyonlarının varlığıyla sağlanmıştır.

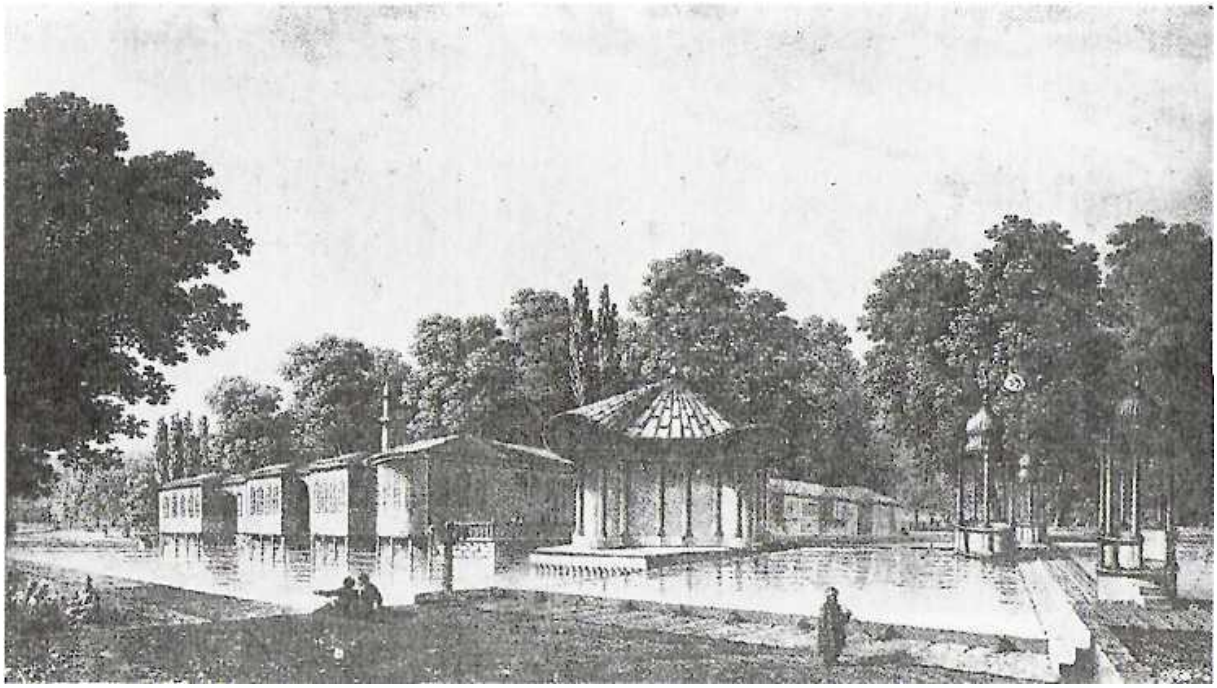

Şekil 2.4 Kağıthane Köşkü (Evyapan, s.129 [17]) C. Petrusier'den 18.yy. Alıntı.

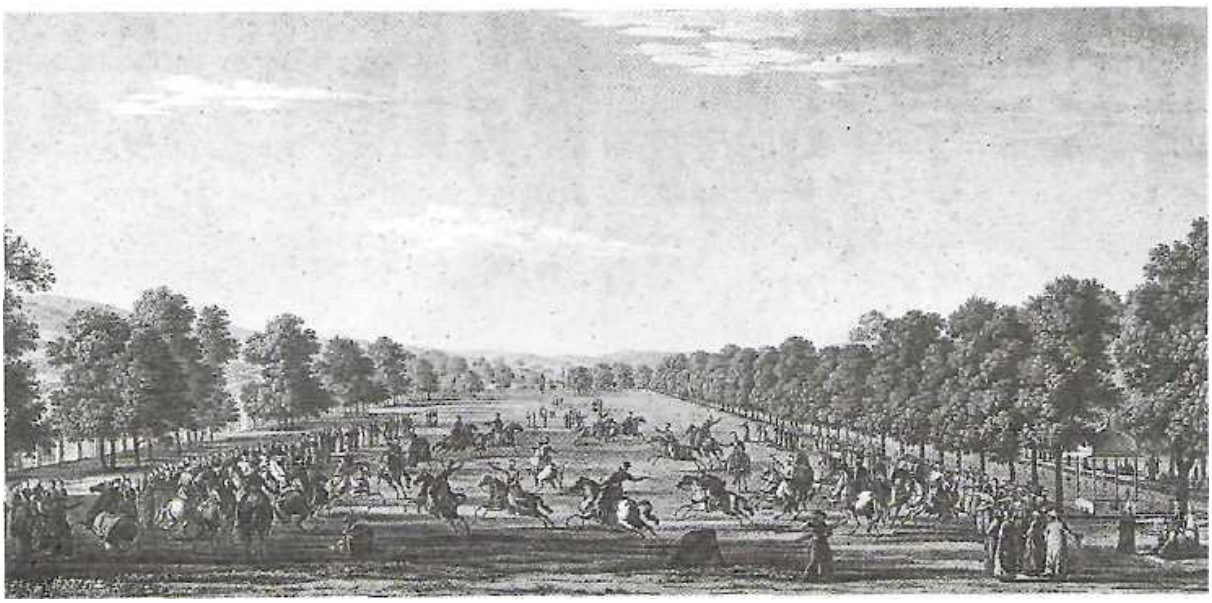

Şekil 2.5 Kağıthane Mesire Alanı (Evyapan, s.130 [17]) M. Melling., 1819, Alıntıdır.

Bahçelerde yaşayan nesnelerin tasvirlerine (heykellere) yer verilmemiştir.

Osmanlının Saray ve bahçelere verdiği önem Türk bahçesi üzerinde Batı etkisinin görülmeye başladığı dönem 'Lale Devri'dir. İdare ve siyasi yönden bir gerileme başlangıcı olan bu dönem kısalığına rağmen, güzel sanatlar ve peyzaj açısından önemlidir.

XVIII. yüzyıla kadar saray bahçeleri kendilerine has Türk çizgilerinin kısmen de olsa korumuşlardır. Ancak XIX. Yüzyılda 'Batı Etkileri' sarayın öncülüğünde bahçelere girmiştir.

2.5 Türk Bahçelerinde Tarihi Saray Bahçelerinin Yeri

Bir sanat eseri veya tarihi eser, çevresi ile bütünlük kazanıp ve onunla değerlenmektedir. Saray ve bahçe ilişkisi de iç yaşama mekânı ile dış yaşama mekânının bütünlüğüne dayanmaktadır. Bu nedenle, saray bahçeleri de saraylar gibi gerek mimari gerekse yaşam açısından aynı kültürün birer ürünü olmuşlardır.

Geçmişten günümüze ulaşmayı başaran, mimari ve bitkisel düzenlemeleriyle, ulusların ilgisini çeken, kültürel mirasın bir parçası olarak yaşatmaya çalışılan, anıtsal değeri olan bahçelere "tarihi bahçe" denilmektedir (Güloğlu, s. 99-100 [2]).

Değişik iklim ve topraklara uyumda inanılmaz başarı gösteren Türkler' in yarattıkları tarihi bahçeler, tanıştıkları kültürlerde olduğu gibi, çoğu zaman yalnızca çiçekli bahçeler, zevk ve sefa bahçeleri olmamış, aynı zamanda gereksinimlerin karşılandığı bahçelerle birlikte gelişmiştir (Kartal, s.18 [7]).

Saray bahçelerinin de, konutta olduğu gibi, çiçek bahçelerinin yanında meyvelikler, bostanlar düzenlenmiştir. Ayrıca avlanma alanları için koruluklara da yer verilmiştir (Mutlu, s. 319-331 [22]).

Genellikle setli olan ve setlere basamaklarla geçilen tarihi bahçelerde havuz kullanımı her zaman önemli yer tutmuştur. Havuzun etrafı renk renk çiçeklerle değil, küme küme aynı cins çiçeklerle bezenmiştir çiçek tarhları ile çevrelenmiştir. Sırf güllerden oluşan gülistanlar veya lalelerden oluşan lalezarlar da tarhlarda yer almıştır (Kartal, s.18 [7]).

Çiçeğe verilen önemin yanında saray bahçelerinde de ağaçların önemli yeri vardır. Özellikle iri tepeli ağaçlara önem verilmiş, Meşe, Çınar, Çitlenbik, Ihlamur ve Karaağaç gibi türler tercih edilmiştir. Ağaç ve ağaççıkların doğal yapılarını bozmak istememişler, budama uygulayarak şekil vermemişlerdir (Kartal, s.18 [7]). Ağaçların altları oturmak için boş bırakılmış ve oralara çiçek tarhı getirilmemiştir. Bahçeler havuzu, çiçek tarhları, çardağı sebzeliği, gölgeli ağaçlarıyla dinlenme yerleri olarak kullanılmıştır (Evyapan, s. 46-50 [23]).

Bir kültürü sadece kendi milletine değil tüm dünyaya tanıtma vesilesi olarak tarihi mimari yapılar gibi tarihi bahçeler de büyük önem taşımaktadır. 1576 da Avusturya-Macaristan

İmparatoru Ferninand'ın elçisinin özellikle "hasbahçeler" deki ziyareti sonrası sümbül, lale gibi türlü çiçeklerin kış ortasında çiçeklenmiş olmalarından dolayı hayret içinde kalışını, çiçek kokularının baş döndürücülüğünü, Türklerin çiçeklere karşı ilgili ve düşkün olduğunu, kendi ülkesinde hayranlıkla ifade etmesi ve bahçelerimizi övmüş olması buna bir örnek teşkil etmektedir (Kartal, s. 20 [7])

Ayrıca tarihi bahçeler büyüyen kent olgusu içinde kent halkı için çok önemli bir rekreasyon alanı ve toplumun tarihi kent kültürüne uyumu yönünden çok önemli bir olgu haline gelmiştir. Yapılan bir araştırmada Münih'de tarihi bir İngiliz bahçesinin, popüler bir futbol maçı ya da hayvanat bahçesinden daha çok ziyaretçi topladığı saptanmıştır (Kartal, s.20, [7]).

"Tarihi saray bahçeleri" tarihi hissetme ortamları yaratan, bir devrin yaşantısını ve bahçe sanatı anlayışını anlatan ve yansıtan, tarihi kültür peyzajının bir parçası haline gelmiştir.

2.6 XIX.Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçeleri

Avrupa' da Rönesans ve Barok Bahçe Sanatı hakimken, Türk- Osmanlı Bahçe Sanatı dış kökenli kültürleri kendi kaynak ve özüyle tartmış, onlardan gerekli ve kendine yakın olanları benimsemiş ve kendi stilini yaratmıştır. Lale Devri'nde Osmanlı Bahçe Sanatı doruk noktasına ulaşmış ve Osmanlı bahçesi niteliğini taşıyan son eserler verilmiştir.

17. yüzyılda Barok düşünüş biçimi, evreni tüm görürlüğüyle bahçeye daha yumuşak çizgiler getirmiştir.

18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açılması her konuda olduğu gibi bahçeciliğe de Batılılaşma özlemini getirmiş; böylece bugüne kadar gelen örneklerde görüldüğü üzere ne Osmanlı yaşama biçimine ne de bölgenin iklim verilerine pek uymayan geniş saray bahçeleri düzenlenmiştir (Evyapan, s. 46 [15]).

Su motifi, bu bahçelerin vazgeçilmez bir elemanı olmuştur. Havuzlardaki su, fıskiyeler ve çağlayanlarla hareketlendirilmiş; üzerine adacıklar, köprüler, kayalıklar yapılmış ve kayıklar yüzdürülmüştür. Havuzlar önceleri dörtgen şeklindeyken, 18. yüzyılda yuvarlak, oval ve kıvrımlı hatlar; 19. yüzyılda da yapay göl şekilleri itibar görmüştür. Kimi zaman havuzlar çok büyük boyutlara varmış; bütün bahçelerde çeşmeler, sel sebiller, şadırvanlar yer almıştır. İstanbul bahçeleri, doğal olarak Doğu ve Batı bahçe mimarlığının kimi

ilkelerini özümsemiş ve taklit etmiş, yeniden yaratmış; aynı zamanda bir başkent modası oluşturarak imparatorluğun dört köşesine yayılmış; yeni sentezlerin doğmasına izin vermiştir. Anılan geniş doğa parçalan, hem av doğa faaliyetleri ve doğa eğlenceleri için, hem de buralarda sarayların ihtiyacını karşılamak üzere çiçek, sebze ve meyve yetiştirilmesi için kullanılmıştır (Yaltırık, s. 7 [5]).

Tarih boyunca mesire yerleriyle ünlenmiş olan İstanbul, bahçelerinde havuzlar, fıskiyeler ve su kanallarıyla önem kazanmıştır. Bahçeler daima çimle, gül, sümbül, lale, küpe gibi çiçeklerle süslenmiş, servi ağaçlan arasına en çok erguvan ve yabani erikler dikilmiştir (Evyapan, s. 45 [15]).

Lale Devri'nden başlayarak yabancı bahçe düzenleri, saray ve konaklara alınan Alman, Fransız, İtalyan bahçe mimarları ve bahçıvanların buralarda görevlendirilmeleriyle Osmanlı bahçelerinin karakterini değiştirmeye başlamıştır. Osmanlı bahçelerine Avrupa' dan çok miktarda çiçek, çim tohumu, ağaç ve çalılar getirtilmiştir.

19. yüzyıl İstanbul saraylarının eskilerden farklılığı, bunların sadece Batı tarzı yapılar olmalarıyla kalmayıp, plan bütünlüğüne sahip saraylar olmalarıdır. Bu yapılarda gösteriş ve görkem ana temayı oluşturmaktadır (Kuban, s. 90 [24]).

Rönesans'a kadarki bahçelerin dörtgen alanlarda oluşması; klasik dönemdeki dikdörtgen bahçelerin Romantik dönemde dairesel ve kavisli çizgilere bürünmesi ve modern bahçelerin simetriden kurtulup informel bir düzene girmesi değişim değil, gelişme olarak algılanmalıdır.

BÖLÜM 3

YILDIZ SARAYI

3.1 Yıldız Sarayı'nın Tarihsel Gelişimi

Yıldız Sarayı Beşiktaş ilçesinde, Boğaziçi'ne hakim bir tepe üzerinde ve Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki yamaçta yaklaşık 500,000 m2 alanı kaplayan Osmanlı İmparatorluğunun son saray yerleşmesidir. Yıldız sarayı uzun bir zaman dilimi içinde inşa edilmiş bir "imperial" komplekstir ve Osmanlı saray komplekslerinin sonuncusudur (Batur, s.60-73 [25]).

Bizans kaynaklarında adı geçen, 'Darphne' olarak erken Bizans şiirlerinde övülen ve defne ormanları içinde sevimli Pan'ın flütünü çaldığı hayal edilen alanlar olarak tasvir edilen, Osmanlı döneminde ise hazineye ait değerli bir alan olan Yıldız Sarayı'nın bulunduğu Beşiktaş tepesi, çok güzel olan manzarası sayesinde ilk olarak Kanuni Sultan Süleyman'ın dikkatini çekmiş ve Hazine-i Hassa 'ya kayıtlı olan bu alan 'Koru-u Hümayun' adını taşımıştır (Pamay, s.56-58 [26]).

Ormanlık niteliğini Osmanlı döneminde de koruyan Yıldız Bölgesi Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminden başlayarak padişahların avlanma ve mesire yeri olarak kullanılmıştır. İstanbul'un Türklerin eline geçmesinden sonra da uzun bir süre bu niteliğini korumuş ve o dönemlerde Kazancı oğlu Bahçesi adıyla tanınmıştır (Batur, s.60-73 [25]). Kazancıoğlu Bahçesi, Beşiktaş Tepesi ve civarı Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında Hazine-i Hassa, padişah arazileri, arasına katmıştır.

Beşiktaş Tepesi'ne ilk yapı Sultan I. Ahmed (1603 - 1617) zamanında yapılmıştır. Bu yapının ilk "Yıldız Kasrı" olduğu düşünülmektedir.

Bu arazide asıl yapılaşma olarak adlandırabileceğimiz inşaa çalışması Sultan III. Selim başlamıştır. 1804 - 1805 yıllarında Sultan III. Selim annesi Mihrişah Sultan için burada "Yıldız" adını verdiği kasrı yaptırmıştır (Mutlu, s. 63 [22]).

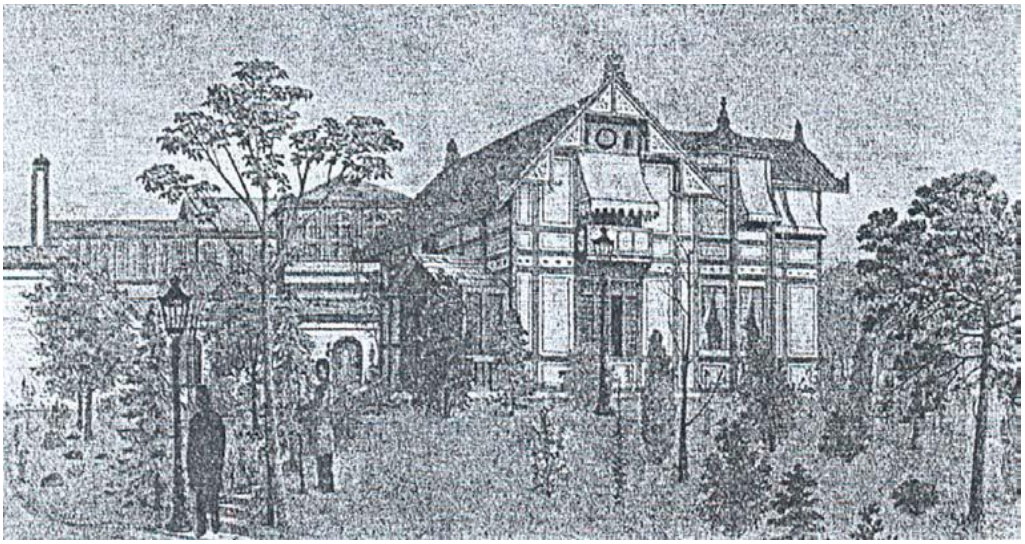

Şekil 3.1 III. Selim tarafından yaptırılan köşk (Tuğlacı [27])

O dönemden günümüze ulaşabilen tek mimari örnek yapının iç bahçesinde Sultan III. Selim'in III. Mustafa adına yaptırdığı dört cepheli Rokoko tarzı bir çeşme yapısıdır.

Şekil 3.2 III. Selim Çeşmesi (Koepf, 1986)

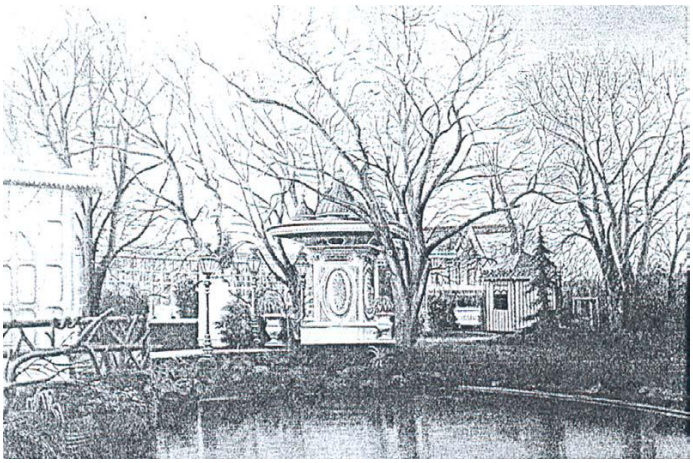

Şekil 3.3 III. Selim Çeşmesi (Tuğlacı [27])

Şekil 3.4 Yıldız Sarayı Arazisi (Yıldız Sarayı Arşivi [28])

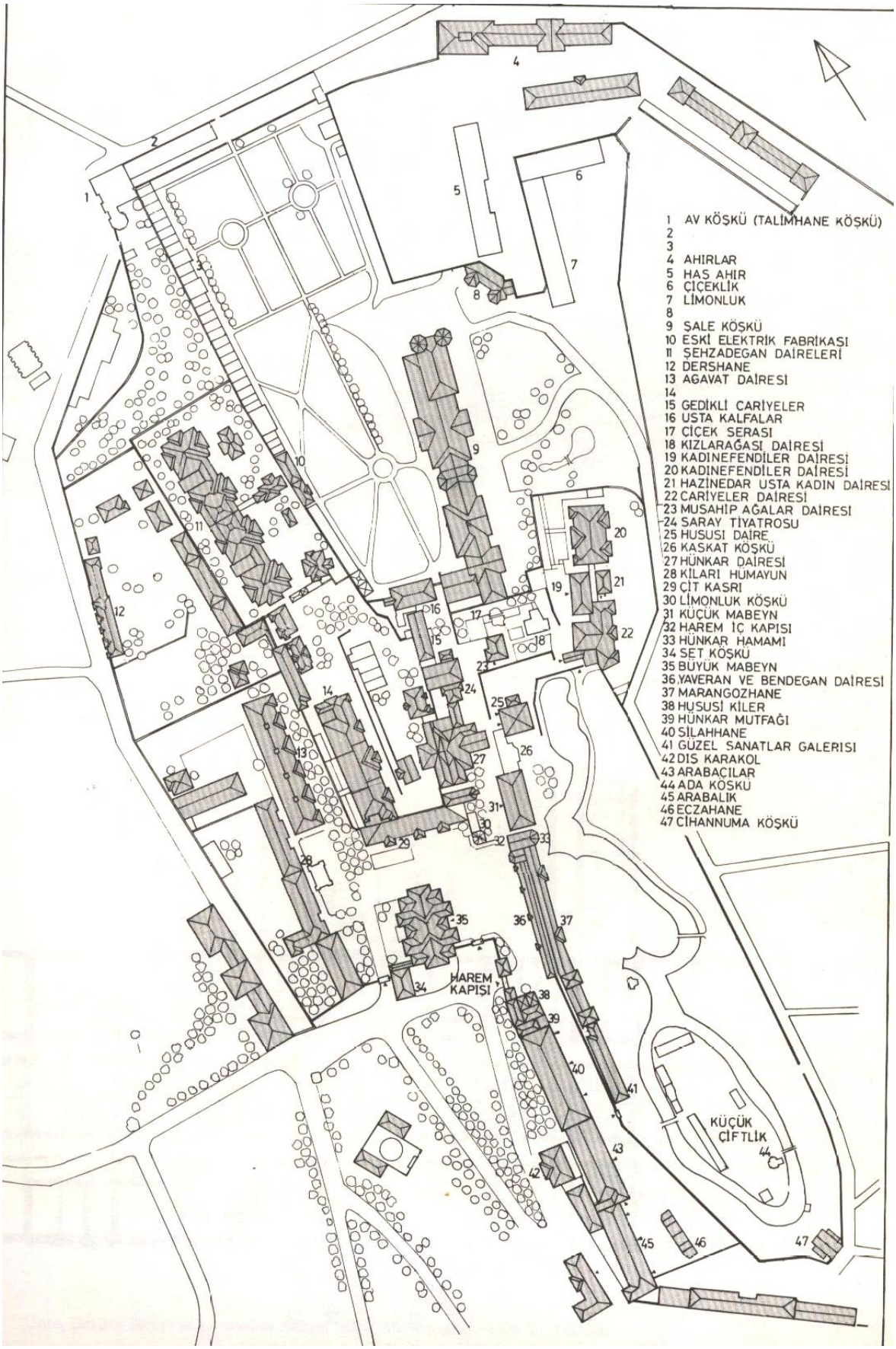

Şekil 3.5 Yıldız Sarayı vaziyet planı (Y.T.Ü. Yapı İşleri Dairesi [29])

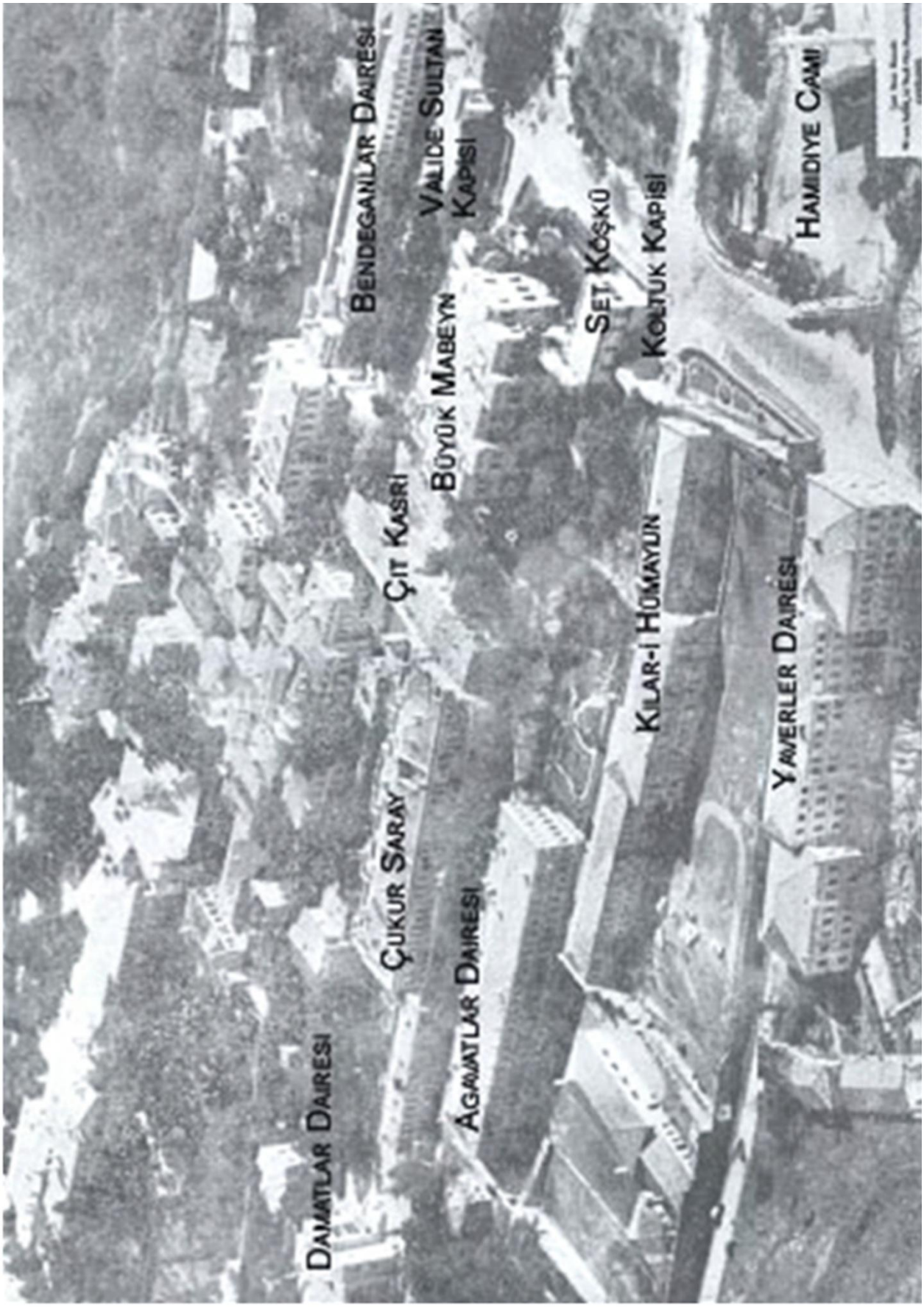

Şekil 3.6 Yıldız Sarayı yapılarının havadan görünümü (Ezgü, 1962)

Yıldız Sarayı'nda asıl yapılaşma 19. yy.ın ikinci yarısı ile 20. yy.ın başlarında gerçekleşmektedir. Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde buradaki mevcut yapıları onartmakla kalmamış, yeni köşk ve kasırlar inşa ettirmiştir. Beşiktaş- Ortaköy caddesi üstündeki kemerli köprüyü yaptırarak, Yıldız bahçelerini, Çırağan sarayı ve Boğaziçi kıyılarına bağlatmıştır (Batur, s. 52, [25]). Ayrıca Sultan Abdülaziz dış bahçe denilen bu araziye Malta Köşkü, Çadır Köşkü ve Çit Kasrını yaptırmıştır. Büyük Mabeyn'inde kısmen Sultan Abdülaziz tarafından yapıldığı söylenmektedir.

Bu dönemde yapılmış olan Büyük Mabeyn (1866), Malta ve Çadır köşkleri ile Çit Kasn Sarkis Balyan tarafından inşa edilmiştir. Sultan Abdülaziz'den sonra tahta geçen IV. Murat sadece üç ay süren saltanatı sırasında bazı günlerini Yıldız sarayında geçirmiştir (Niğdeli, s. 29 [30]).

Yıldız Sarayı bugünkü haline Sultan II. Abdülhamid Döneminde (1876 - 1909) kavuşmuştur. Sultan II. Abdülhamid, denizden gelecek saldırılara karşı korunaksız olduğunu düşündüğünden Dolmabahçe Sarayı'ndan ayrılarak Yıldız Sarayı'na yerleşmiştir. (7 Nisan 1877). Bu taşınmanın ardından burası "Yıldız Saray-ı Hümayunu" adını almıştır (Niğdeli, s. 29 [30]).

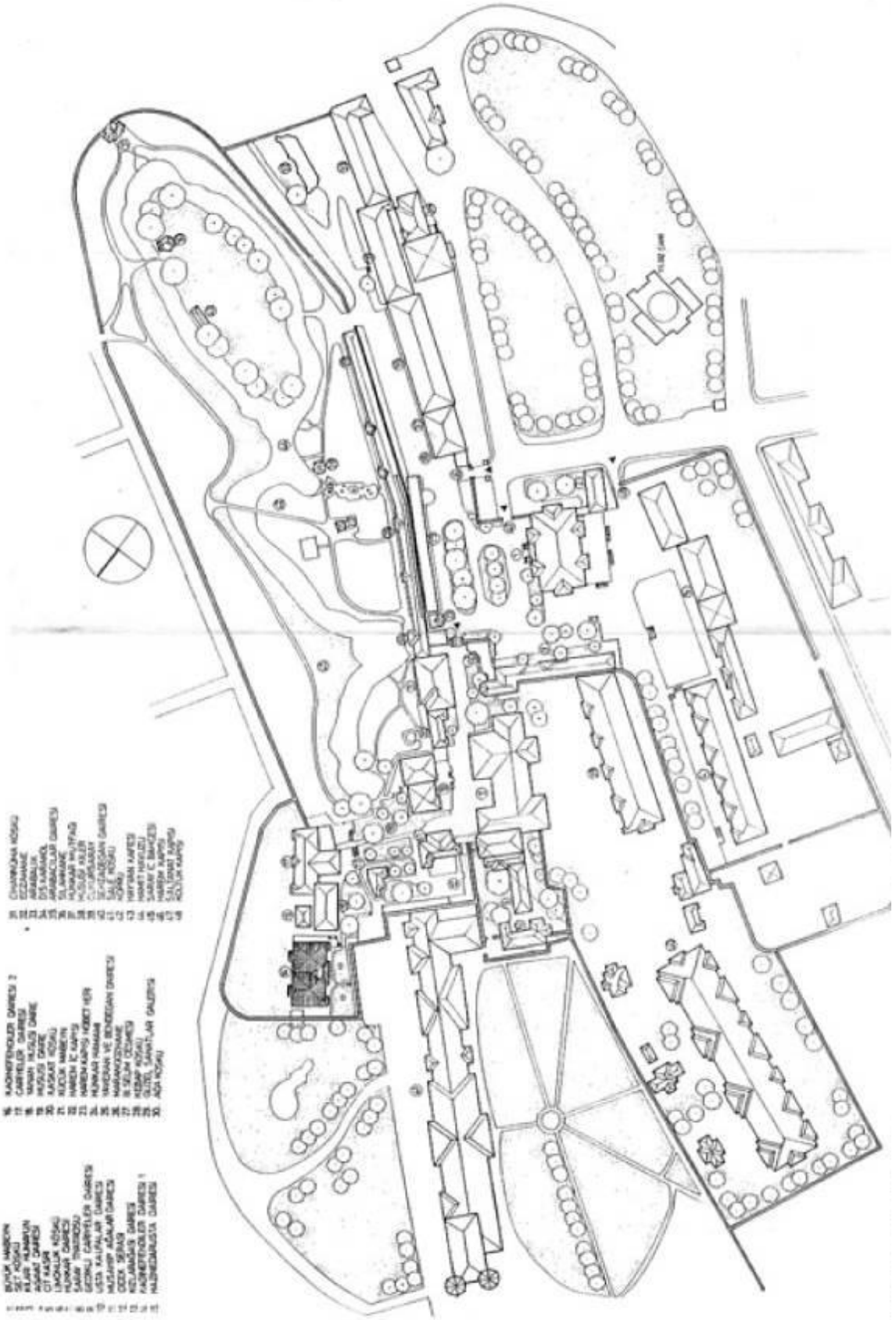

Şekil 3.7 Yıldız Sarayı vaziyet planı (Demirel [31])

3.2 Yıldız Sarayı Genel Yerleşim Düzeni

Ortaköy Üstlerine kadar olan araziyi de Saray sınırlarına katarak sarayın yüzölçümünü 50 dönüme çıkarır. Sultan II. Abdülhamid duyduğu endişeler ve korkular nedeniyle saray etrafını yüksek duvarlarla sınırlamış; ayrıca, Yıldız Saray ve bahçelerini üç parçaya bölmüştür.

Şekil 3.8 Yıldız Sarayı vaziyet planı (Niğdeli [30])

Saray arazisini çevreleyen surlarda birçok kapı olmasına rağmen üçü kullanılırdı. Bunlar Hamidiye (Yıldız) Camii önünden geçince soldaki Koltuk Kapısı; sefirler ve itibarlı ecnebilerin selamlık merasimini görmelerine tahsis olunmuş setin alt tarafındaki kapıdır. Yıldız Sarayı'na girmek isteyenler bu kapıyı kullanırlardı. Bu kapıdan Sarayın birinci kısmına girilmekte idi. Bu kısımda, sağda Cuma Selemlığı'nda misafirlere mahsus set, Küçük Köşk ve Büyük Mabeyn Dairesi; solda mutfak, hazine-i evrak, tercüme odası, Başkatip ve teşrifa Nazırının daireleri, yaverler dairesi, haremağalarının dairesi, Tahsin Paşa'nın dairesi bulunmaktadır.

Koltuk Kapısının üst kısmında yer alan Saltanat Kapısı'nı ise sadece padişah kullanmaktaydı. Üçüncü kapı Harem yahut Valide kapısıdır. Diğer kapılar ise; dış bahçenin güneyinde Ortaköy yolu üzerindeki saray personeline ait Mecidiye Kapısı ve Hususi bölüm ile Resmi bölüm arasındaki geçişi sağlayan ve Sultan II. Abdülhamid zamanında yapıldığı bilinen Harem İç Kapısı'dır (Kiraz, s. 8 [32])

Sarayı'nda tek ve büyük boyutlu bir saray yapısı yerine parça parça yapılaşmaya yönelme görülmektedir. Yıldız Sarayı yerleşiminde, 19. yüzyıl Osmanlı Saray anlayışının tersine, klasik saray anlayışına benzer bir yapılaşma oluşturmuştur. Elbette genel yerleşim düzeni adına dönemin tersine bir yapılaşma gerçekleşmiş olsa dahi, tek tek yapılar incelendiğinde 19. yüzyıl mimarisinin izlerini, anlayışını görmek mümkündür (Kiraz, s. 10 [32]).

Yapıların birbirleri ile ilişkisinde akslara önem verilmemiş, konumlandırmada ve özellikle ekleme ve bağlantılarda serbest davranılmıştır. Böylece yapılar arasında eğim farklarından doğan setlemeler, yapıları birbirine bağlayan galerilerin altında ki tonozlu geçitler, büyük yapılara eklenen pavyonların girinti ve çıkmalarıyla, dar aralık ve teraslarla genişleyen bir tür sokak dokusu ortaya çıkmıştır. Yapıların konumlanmasında belirli bir geometrik düzen bulunmaz ve birbirleri arasında sokaklar ve meydancıklar oluşmuştur (Batur s.520 [25]).

Saray; bünyesinde her gruba, kişiye ya da işleve ayrı ayrı yapılar barındıran, kendine has özelliklere sahip, büyüklüğü ile adeta kent içinde kent görünümü sergilemektedir. Dışta yer alan yüksek ve kalın duvarlar ile, Hususi Bölüm'ü ve Has bahçe'yi çevreleyen duvarları ile Topkapı Sarayı'nda görülen geleneksel tasarım modeli gözlemlenmektedir (Kiraz, s.10 [32]).

YILDIZ SARAYI YERLEŞİMİ BÖLÜMLERİ

-Birun- Dış Saray (Resmi daireler, hizmet binaları)

-Enderun-İç Saray (Sultana ve hareme ait köşk ve kasırlar)

-Dışbahçe ve Köşkler (Dış köşkler ve büyük gezinti parkı)

BİRUN

-Büyük Mabeyn

-Agavatlar (Harem Ağaları Dairesi)

-Yaveran ve Bendegan Dairesi

-Çit Kasrı

-Silahhane Köşkü

-Güvercinlik Köşkü

-Hünkar Mutfağı

-Arabacılar Koğuşu

Birunun ikinci kısmında;

-Kilar-ı Hümayun

-Hazine-i Evrak

-Tercüme Odası

-Teşrifat Nazırı Dairesi

-Seyir Köşkü (Set Köşkü)

ENDERUN

-Hünkar Dairesi

-Küçük Mabeyn

-Limonluk (Kış Bahçesi)

-Tiyatro

-Hususi Daire

-Çukursaray

-Damatlar Dairesi

-Kadınefendiler, Hazinedar Usta Kadın, Cariyeler Daireleri

Günümüzde mevcut olmayan; Usta Kalfalar Dairesi, Gedikli Cariyeler Dairesi, Kızlarağası Dairesi

Hasbahçe içinde;

-III. Selim Çeşmesi

-Cihannüma Kasrı

-Kebap ve Ada Köşkleri

-Hamidiye Gölü'de bu bahçe içindedir.

DIŞ BAHÇE VE KÖŞKLER

-Şale Köşkü

-Çadır Köşkü

-Malta Köşkü

-Çini Fabrikası

-Ahırlar ve Manej

Çevre yapılar;

Kışlalar, Karakol ve Hamidiye Cami'sinin içinde olduğu bu alan yıldız sarayı kompleksinin bir parçasıdır.

3.3 Yıldız Sarayı Biçimsel Özellikleri ve Üslup

Yıldız Sarayı yapılarında görülen biçim ve üslup çeşitliliği, sarayın oluşumunu sağlayan uzun sürecin doğal bir sonucu olarak görülebilir. Bu sürecin en yoğun yaşandığı, Abdülaziz ve II. Abdülhamit dönemleri çeşitli mimari arayışların ve denemelerin yaşandığı bir

dönemdi. Ayrıca bazı zamanlar Sultan özellikle hangi yapıda nasıl bir üslup tercih ettiğini belirtirdi (Batur, s.60-73 [25]).

Yıldız Sarayı'nın oluştuğu yıllardaki revivalist ve histaisist ortam ve yüzyıl başının yeni mimari biçimler ve anlatımlar arama yönündeki değişkenliği ve denemelere açıklığı, sarayda çalışan sanatçıların çokulusluluğu ve formasyonlarının farklılığı, mimarlarla yapılar arasındaki bağlantıyı üslup analizleri yoluyla sezmeyi güçleştirmektedir. Yapı taleplerini sultanın kimi zaman üslup ve biçim belirterek ilettiğini belirten yazı ve anılarda vardır. Bu nedenle hatta aynı mimarların yapıları dahi değişik üslupta olabilmektedir. Yapıların birbirlerinden üslup ve biçim olarak farklı oluşların bir başka nedeni de , işlevlerin çeşitliliği ve çokluğu; her işleve ayrı bina; hemen her kişi veya gruba ayrı bir köşk veya pavyon yapılmış olmasıdır (Batur, s.521 [25]).

Yapıların mimari üslupları incelendiğinde batı etkisi rahatça gözlemlenmektedir.

Sarkis ve Agop Balyan ile Raimondo D'aronco sarayda çalıştıkları kesin olarak bilinen mimarlardır.

Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Set Köşkü, Malta Köşkü, Şale Köşkü'nün ilk kısımları, Küçük Şale Köşkü ve Abdülaziz devri eserlerini Balyanlar'ın yaptığı bilinmektedir. R. d'Aronco ise, kış bahçeleri ve seralar, Çini Fabrikası, Yaveran Köşkü, Nöbetçi Pavyonu, Harem Köşkü'nün kuzey ekleri ve yenilenmesi, Ahırlar, Manej, Tiyatro uygulamalarını gerçekleştirmiştir (Batur, s. 521 [25]).

Yıldız sarayı binalarındaki üslüp ve çeşitliliği bahçe düzenlemelerinde de fark edilmektedir. Padişah ve haremin kullandığı bölüm olan Hasbahçe'de romantik üslüp gözlenir. İçinde Hamid havuzu diye adlandırılan yapay bir göl, Mabeyn ve Harem Köşkleri önünde birer kaskad bulunur. Bu bölümün dışındaki Yıldız Park da denilen Dışbahçe'de eklektik bir form hakimdir (Batur, s.524 [25]). Yıldız Sarayı bahçeleri mimarisi, çevre düzeni ve bitki örtüsüyle bir bütün olarak düşünüldüğünde barok ve manierist dönem mimarisinin bahçe düzenlemesi olan, grotto mimarisini hatırlatmaktadır. Tuğlacı Yıldız Sarayında birçok biçim ve tekniğin birleşmesinden ortaya çıkan bu eklektik modeli "Tanzimat üslubu" olarak tanımlamaktadır.

Park ve bahçelerin düzenlenmesine 1850’lerde başlanmış; bu iş için Almanya’dan çağırılan uzmanlardan yararlanılmıştır.1850’lerde Stefel tarafından hazırlanan proje üzerinde önce

Stefel , 1860'larda Schlerf ve 1862'den itibaren de Vienhild çalışmışlardır. Schlerf ve Vienhild'in çalışmaları daha çok yeni ve değerli bitki ve ağaç türlerinin getirilip yerleştirilmesiyle ilgili olmuştur (Batur, s.520 [25]).

Padişahın ve haremin kullandığı yapıların çevresinde bir bölüm, has bahçe olarak ayrılmış; geri kalan kısım dış bahçe olarak bırakılmıştır. Düzenleme çalışmalarında Alman Heinrich Koch ve oğulları Koch Kardeşler, İtalyan Romeo Scanciani, Fransız Derion ve Osmanlı Bahçıvanları Adil Ağa, Tatar Zeynel, Necib Ağa yer almışlardır. Düzenleme çalışmalarında pitoresk görünüm hakimdir. Yalnız; özellikle, köşk ve kasırların etrafında eklektik bir tutum sergileyen tasarımlar görülmektedir.

Has bahçe romantik-pitoresk üslupta düzenlenmiştir. Bahçede ana motif olarak, ortasında yer alan Hamidiye Havuzu görülmektedir. Parkta, romantik üsluba özgü daha çok dekoratif nitelikteki küçük köprülerin yanı sıra daha büyük köprüler de kullanılmıştır.

Yapıları ve bahçeleri ile 50 hektarı bulan saray kompleksi, farklı büyüklük ve formda tasarlanmış rustik havuzlardan, adalardan, sera ve limonluklardan, çay-kahve köşklerinden, metal şemsiye ve vazo biçimindeki çiçeklerden, kameriyelerden oluşan özgün bir değer halinde ortaya çıkmıştır. Burada kullanılan yapıların doğal görünümlü olmaları oldukça önemli olmuştur.

3.4 Şehzade Köşkleri Avlusunun Gelişimini Etkileyen Yapılar

ŞEHZADE KÖŞKLERİ

Şehzade Köşkleri günümüzde Yıldız Teknik üniversitesi bünyesinde, Yıldız Teknik Üniversitesi Mezunlar derneği, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı, Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde Bütçe Daire Başkanlığı, Fon Saymanlığı, Rektörlüğün Misafirhanesi olarak kullanılmaktadır. Günümüze ulaşamamış Şehzade Burhanettin köşkü 1973 yılında yıldırım düşmesi sonucu çıkan yangında yanmıştır.

İncelemenin yapıldığı dört şehzade köşkü avlusu içinde yer alan köşklerden 1 ve 2 numaralı köşklerdeki depo ve sera olduğu tahmin edilen ek bölümler günümüze ulaşmamıştır. Bunlar dışında plan şemalarında herhangi bir değşiklik yapılmadığı düşünülmektedir. Analiz yapılan avluyu etkileyebilecek yapı giriş çıkışlarında ilk tasarımdan bu yana değişim olmamıştır. Herbir köşk kendi bahçe sınırları içinde varlığını

sürdürmektedir. Fakat bazı ara duvarlar yıkılmış ya da alçaltılarak arazi bir bütün halina getiirlmiştir.

DAMATLAR DAİRESİ

Yıldız Sarayı'ndaki Konumu

Damatlar Dairesi, Yıldız Sarayı'nın harem bölümü olarak kullanılmış olan II. avlusunda yer alır. Damatlar Dairesi olarak bahsedilen yapı, padişahın kızları ile evlenen damatlar için yaptırılmıştır (Kurtay [33]).

1930'lu yılların ikinci yarısında Yıldız Teknik Üniversitesinin kullanımına geçen yapı, günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi binasıdır.

Yıldız Teknik Üniversitesi günümüzdeki durumuna gelinceye kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir.

1937 Öncesi Durumu

Damatlar Dairesi'ne ilişkin ulaşılabilen en eski görsel veriler, Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. defterde bulunan bodrum kat, zemin kat ve birinci kat planlarına ait çizimlerdir. Elektrik tesisatının işlenmesi amacıyla yapılmış olan çizimlerde tarih belirtilmemiştir. Ancak yapının izleri ve elimizdeki diğer kaynaklar incelendiğinde bu planların, yapının 1928 yılından önceki durumuna ait olduğu tespit edilmiştir.

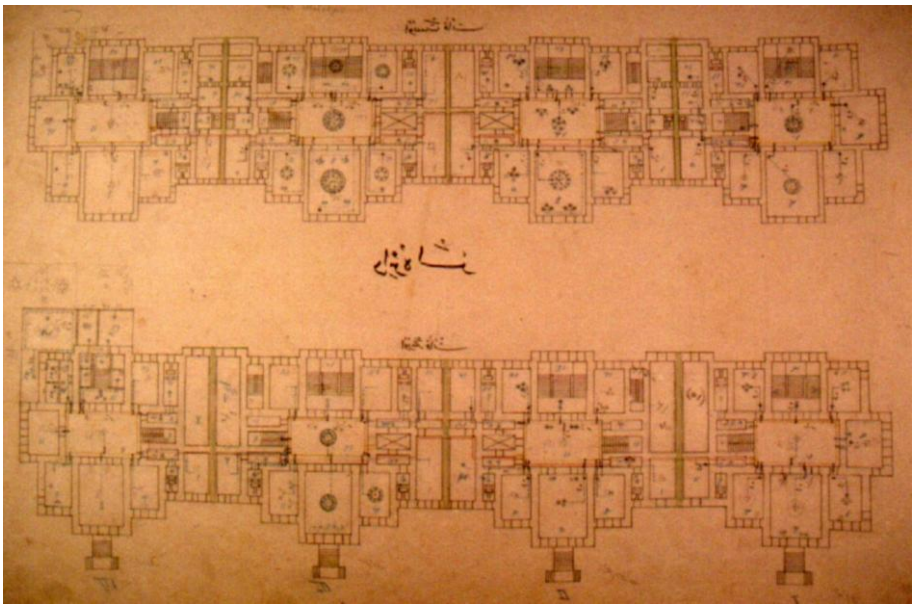

Şekil 3.9 Damatlar Dairesi Kat Planları (Cengiz Can'ın Arşivinden [34])

Yapı özgün planında doğu cephesinde birbirinden bağımsız girişleri olan dört dairenin oluşturduğu dikdörtgen bir kitledir. Dikdörtgen kitle, cephe hareketleri ile yumuşatılmıştır. Bu dört daireden kuzey ve güney uçtaki iki daire ortadaki daireler ile küçük farklılıklar göstermektedir. Dört dairenin ayrı kullanıcıları olduğu tespit edilmiştir. Çizimlerde dairelerin altında Osmanlıca olarak yazılmış Abdürrahim, İbrahim Tevfik , Selim , Ahmet isimleri bulunmaktadır. Bu isimler o dönemde yapıları kullanmış olan kişilere aittir.

Şekil 3.10 Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten. 1913-1914 Yıldız Sarayı haritasında Damatlar Dairesi. Harita da yapının beden duvarları, dairelerin girişleri ve çevresi görülmektedir.

Yapı cephe özellikleri ve dört daireden oluşan tek bir yapı kitlesi görünümü olarak incelendiğinde Çukur Saray ile olan benzerlikleri aynı dönemin yapıları olduğunu düşündürmektedir. Yapının eski projeler, haritalar ve fotoğraflardan da elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda, II.Abdülhamit döneminde (1876-1909) yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapı cephe özellikleri ile 19.yüzyıl Osmanlı batılılaşma dönemi mimarisini yansıtmaktadır. Daireler, plan özellikleri açısından Osmanlı Saray yapılarında varlığını sürdüren , geleneksel şema özelliği olan orta sofaya açılan odalardan oluşan plan tipi göstermektedir. Yıldız Sarayı'nda bu şemaya sahip olan yapılara bir diğer örnek de Büyük Mabeyn'dir.

1937 Müdahalesi Ve Yapının Müdahale Sonrası Durumu

Yapının ahşap olan özgün döşemeleri betonarmeye çevrilmiş, iç duvarları yok edilmiş, Sofalar tüm ara duvarlar kaldırılarak koridor haline getirilmiş ve dört daireden oluşan yapı ara duvarları kaldırılarak tek bir yapı haline dönüştürülmüştür. Yıldız Teknik Üniversitesi yapı işleri bölümü arşivinden bulunan dönüşüm projelerinde, tüm kat planlarında yapının uygulanacak çizimlerinin üzerine noktalı çizgiler ile yıkılacak duvarlar işlenmiştir. Tavan ve duvar kalem işleri yok olmuş, yapının mekansal kurgusu değiştirilmiş ve tamamen yeniden projelendirilerek yeni işleve uygun bir yapı oluşturulmuştur. Bu değişiklikler yalnız plan bazında değil kapı, pencere gibi bina boşlukları düzeninde de yapılmıştır. Yapının cephesi tamamen soyulmuş kat silmesi, parapet, denizlik, saçak silmesi, plastırlar ve pencere söveleri yok edilmiştir. Pencere tipleri tamamen değiştirilmiş, giyotin pencere sistemi kaldırılmıştır. Yapıda bulunan yarım daire, basık kemer ve üçgen alınlıklı üst başlıklar kaldırılarak yapının bir pencere düzeni ve kurgusu olduğu hiçe sayılmış, tüm cepheler de dikdörtgen, profilsiz pencereler uygulanmıştır. Yapının merdivenleri ve girişi değiştirilmiş, merdivenler farklı yerde ve farklı strüktür ile çözümlenmiştir.

1937 müdahalesinde yapı plan, cephe, strüktür, malzeme ve iç dekorasyon bazında tüm özelliklerini yitirmiştir.

3.5 YILDIZ SARAYI BAHÇESİNİN PEYZAJ MİMARİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.5.1 Yıldız Sarayı Bahçesinin Tarihi Gelişimi

Yıldız korusundaki ilk çevre düzenlemeleri Abdülaziz döneminde yapılmış ve bitkisel peyzajın düzenlenmesinde Abdülaziz işçilerle bizzat çalışmıştır. İç bahçeler, özellikle Hasbahçe ise II. Abdülhamid döneminde yapılmıştır. Bu dönemde, hatta daha önceleri, saray için, bazı yabancılara park-bahçe planlan çizdirilmiş, yine aynı amaçla Alman, Fransız, İtalyan bahçe uzmanlan görevlendirilmiş, süs fidanlarının birçoğu dış ülkelerden getirilmiş, yerli tür fidanlar ise ülke içindeki ormanlardan söktürülerek sağlanmış ve kullanılmıştır. Bu arada Hasbahçe ve diğer iç bahçelerde süs ve üretim seraları yaptırılmış, hatta Küçük Mabeyn çatısında bir kış bahçesi kurulmuştur (Aydın, s.148 [35]).

Şekil 3.11 Yıldız Sarayı Bahçesinin Havadan Görünümü (Mutlu, s.79 [22])

Yıldız Sarayı bahçesinin düzenlemelerinde, Türk bahçe anlayışına yakın olan, doğa parçasına, romantik ve belirli bir görüşe göre natüralist bir anlam verilmeye çalışılan İngiliz bahçe düzenleme sanatı, örnek olarak alınmıştır. Bu etkinin sonucu olarak XIX. yüzyılda karşımıza çıkan kullanımlardan kaskad, grotto, harabe göl, kıvrımlı derecikler, köprücükler ve bahçe eşyaları söz konusu saray bahçesindeki yerini almıştır

Endüstri devrimiyle birlikte, 19. yüzyılda gündeme gelen dökme demir ürünleri, başta saray olmak üzere giderek bir kullanım yaygınlığı göstermiştir. Birçoğu Avrupa'dan sipariş edilerek getirtilen bu dökme demir ürünleri, saray bahçelerinde vazo, çeşme, korkuluk, fener, aydınlatma elemanı, kapı, oturma elemanı gibi donatı elemanlarının yanı sıra; sera, limonluk ve kameriye gibi yapılarda da kullanılmıştır.

Yıldız Sarayı bahçesinde beş metal ve bir rustik karakterli olmak üzere altı kameriye bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi, İç Bahçe' de inşa edilmiştir. İlki III. Selim Çeşmesi yanındaki altıgen planlı rustik kameriyedir. Yaşlı ıhlamur ağacının gölgesindeki bu kameriye ve oturma elemanları; kum, çimento, kireç ve sudan meydana gelen karışımın, metalden oluşturulan taşıyıcı sisteme, birbirini saran ağaç dalları biçiminde sıvanmasıyla yapılmıştır. İç Bahçe' deki ikinci kameriye ise Cihannuma Köşkü yakınındaki sekizgen planlı metal kameriyedir.

Ihlamur ağacının gölgesindeki bu kameriye ve oturma elemanları; kum, çimento, kireç ve sudan meydana gelen karışımın, metalden oluşturulan taşıyıcı sisteme, birbirini saran ağaç dalları biçiminde sıvanmasıyla yapılmıştır.

Yıldız Sarayı bahçesindeki dolaşım yolları, arazinin tesviye eğrilerine uygun, tatlı kavisler yapacak şekilde planlanmıştır. Sert zemin malzemesi, diğer saray bahçelerimizde olduğu gibi çakıl-kum karışımı olup, Bozhane kumudur. Günümüzde Şale Köşkü'nün de bulunduğu Üçüncü Avlu bahçesi hala bu malzeme ile döşeli bulunmakta, yolların iki tarafında ise beyaz dere taşları kullanılarak yağmur suyu oluğu yapılmış olduğu görülmektedir. Havuz ve göletlerin çevresinde kullanılan döşeme malzemeleri ise sıkıştırılmış topraktır.

Saray bahçesinin birçok yerinde kullanılmış olan su öğesi, tabii formlar içinde kullanılmış, bu tabii formlu su öğeleri bir incelip bir genişleyerek nihayet bir akarsu halinde bahçeyi dolaşmış ve çıkıp gitmiştir. Doğal formlarda oluşturulmuş bu su öğeleri, tipik Natüralistik İngiliz bahçesinin özelliklerini yansıtmaktadır. Bahçelerin değişik konumlandırılmış bulunan bu havuzların üzerinde betondan yapılmış, dal şeklinde korkulukları bulunan köprüler yer almaktadır.

Sarayın bulunduğu alanın ağaçlandırılması arazinin form ve hareketlerine uygun şekilde yapılmıştır. Yuvarlak tepe tacına sahip ağaçlar, hareketli çizgileriyle manzaraya yumuşak

bir fon teşkil etmişken; sütun formunda olanlar, sonsuzluk içinde statik bir vurgu etkisi yaratmıştır.

Şekil 3.12 Arazinin tesviye eğrilerine uygun, kavisli yaya yolu

Dışbahçe de, gölet şeklindeki geniş havuz, ağaç topluluklar, bitkisel kompozisyonlar, kıvrımlı patikalar, arazideki eğimler, alçalma ve yükselmeler naturalistik İngiliz bahçesi etkisini göstermiştir.

Sultan Abdülhamid saltanatıyla çağdaş olmak üzere, zamana denk düşen Arts and Crafts, Art Nouveau, Jugendstil gibi çağın ilerici akımları mimari stil olarak Yıldız Sarayı seralarında hissedilmektedir (Mutlu, s.79 [22]).

Art Nouveau stilindeki Çit Kasrı Limonluğu olarak bilinen yapımn çatısı boydan boya sarı renkli bir malzeme ile kaplanmış ve limonluk ilk yapıldığı zamanki kimliğini kaybetmiştir. Bu limonluğun önemli bir özelliği, limonluğun ısıtma sisteminin, Yıldız Sarayı' nın kalorifer tertibatına bağlı olmasıdır.

Isıtma olanaklarına da sahip bulunan seralar genellikle kış aylarında, bahar ve güz aylarının soğuk günlerinde; köşkler yaz-kış; kaskad ve kameriyeler ise yaz mevsimiyle bahar ve güz aylarının sıcak günlerinde kullanılmıştır. Bu şekilde, yıl boyunca, ama değişik mekanlarda, bir kullanım bütünlüğü sağlanmış bulunmaktadır (Aydın, s.148 [35]).

Düzenlemede hakim olan anlayış -bahçenin geniş ve eğimli olmasına da bağlı olarak- doğala benzer pitoresk görünümü, tasarımın ana çizgisi olarak kabul eden, fakat Büyük Mabeyn ön bahçesinin örnek teşkil ettiği gibi yer yer yapılara ilişkin formel bahçe adacıklarının kurulmasını öngören karma bir tutum olmuştur (Yaltırık, s. 108 [5]).

Yıldız Sarayı bahçelerinin günümüze en doğru şekilde aktarılmasına yönelik ilk tarihi çevre düzenlemesi 1977 tarihinde Kültür Bakanlığı tarafından ele alınmıştır. Bu karardan daha önce sarayın dışbahçesi şimdiki adıyla Yıldız Parkı, içindeki Çadır ve Malta Köşkleri ile birlikte İstanbul Belediyesi'ne verilmiştir. 1950 yılında da bu alan belediyenin almış olduğu kararla halka açılmıştır. Daha sonra yeterince bakılmayan alan, 1979 yılında TURİNG tarafından ele alınmış ve içindeki köşkler onarılarak bütün alan çeşitli rekreasyonel faaliyetlerle ve halkın kullanımına uygun hale getirilmiştir. Şimdilerde dışbahçe BELTUR tarafından restoran olarak işletilen köşkleriyle bir şehir parkı olarak kullanılmaktadır.

3.5.2 Saray Bahçesi Donatı Elemanları

3.5..2.1 Zemin Döşemesi

Yıldız Sarayı bahçesinde sirkülâsyonu sağlayan, arazinin tesviye eğrilerine uygun olarak geçirilmiş, tatlı kavisler yapacak şekilde planlanmış yolları kullanım amaçlarına göre döşeme elemanları ile farklılık göstermiştir. Aynı zamanda bağlayıcı ve ayırıcı özeliğe sahip olan sert zemin malzemesi, diğer saray bahçelerimizde olduğu gibi Hasbahçe de çakıl-kum karışımıdır.

Yine havuz ve göletlerin çevresinde kullanılan döşeme malzemeleri ise sıkıştırılmış toprak olup yapı giriş ve çevreleri mermer taşlarla bezenmiştir. Yer yer işlemeli olarak karşımıza çıkan döşeme elemanlarına Küçük Mabeyn binasının Hasbahçe'ye bakan girişinde üzerinde at nalı işlemeleri bulunan taşlar örnek teşkil etmektedir.

Sarayın giriş bahçesi ise misafirleri doğal plak taşlarla döşenmiş bir zeminle karşılamaktadır. Bahçede kademeli olan yollar ve III. Selim Çeşmesi çevresindeki çakıltaşı bordürlü yollar, onarımlardan zarar görmeyen yollardır. Günümüzde Şale Köşkü'nün de bulunduğu Dışbahçe çakıl-kum karışımı olan malzeme ile döşelidir. Yolların iki tarafında ise beyaz dere taşları kullanılarak yağmur suyu oluğu yapılmış olduğu görülmektedir.

Sert zemin malzemesi, diğer saray bahçelerimizde olduğu gibi çakıl-kum karışımı olup, Bozhane kumudur. Günümüzde Şale Köşkü'nün de bulunduğu Üçüncü Avlu bahçesi hala bu malzeme ile döşeli bulunmakta, yolların iki tarafında ise beyaz dere taşları kullanılarak yağmur suyu oluğu yapılmış olduğu görülmektedir. Havuz ve göletlerin çevresinde kullanılan döşeme malzemeleri ise sıkıştırılmış topraktır.

Şekil 3.13 Çim alanlara uzanan adım taşları

Şekil 3.14 At nalı deseni yapılmış zemin kaplama

Şekil 3.15 Çakıl-kum karışımı zemin kaplama

3.5.2.2 Bahçe Kapıları

Osmanlı mimarisinden diğer saraylara nazaran daha sade görünümler sunun Yıldız Sarayı kompleksine açılan, yine üzerinde çok ihtişamlı süsleme yapılmamış ve gösterişli sütunlardan uzak tutulmuş beş önemli kapı vardır.

Yıldız yokuşundaki Hamidiye Camii merkez olarak alındığında sırtımızı camiye döndüğümüzde karşımıza gelen, setin alt tarafında yer alan ilk giriş kapısı Koltuk Kapısıdır. Paşalar, nazırlar, yabancı konuklar, saray memurları ve müstahdemler geçtiği Büyük Mabeyn tarafına açılan kapıdır.

Hamidiye Camii'yi sağımıza alıp yokuş yukarı çıkarken karşılaşılan ve şimdilerde saray girişi olarak hizmet veren zamanında sadece Harem takımının giriş yaptığı kapı ise Valide Kapısı'dır. Giriş sonrasında, Dışbahçeye ve etrafı duvarlarla çevrili, havuzların, gölgeli ağaçların da yer aldığı Hareme açılan kapı, diğer kapılara göre daha çok işlemeli iki demir kanat ile yapılandırılmış, dışta çift nöbetçisi, içerisinde tüfekçiler ile korunmuştur (Arapoğlu, s. 12 [36]).

Bu kapının hemen solunda, Koltuk Kapısının üst tarafında altın yaldızlarla süslü olan yalnız padişah dışarı çıkacağı zaman açılan bir diğer kapı yer almaktadır ki bu kapı Saltanat

Kapısı'dır. İçinde Çit Kasrı' nın da yer aldığı Hasbahçeye geniş bir antreyle bitişik olan alana açılmaktadır.

Saraya girişi sağlayan dördüncü kapı dışbahçeye bugünkü Yıldız Parkı'na giriş veren ve Çırağan Sarayı'na bakan Mecidiye Cami'nin solunda kalan Mecidiye Kapısı, Ortaköy yolu üzerinde solda yer almaktadır.

Sarayın dış bahçeye girişini sağlayan bu kapı, sağlı sollu iki tepe, çağlayan şeklinde havuz ve şimdilerde rekreasyon alanı nedeniyle büyük işlevler kazanmış köşklere açılmaktadır. Öte yandan geç devirde Şale Köşkü tamamlandıktan sonra açılan beşinci kapıyla da saraya giriş sağlanmaktadır (Kartal, s. 197 [7]).

Büyük Mabeyn bahçesinin kuzeydoğusunda yer alan ve iç bahçedeki Küçük Mabeyn ve Harem dairelerinin bulunduğu bölüm ve hasbahçeye açılan Harem Kapısı sarayın iç bahçesinde yer alan önemli bir kapıdır. Her iki yüzdende da duvarın kalınlığını geçen, küfeki taşından alternatifli olarak 15 cm. enindeki yivli ve düz şeritlerle süslü, duvara bitişik; kalın çifte sütun arasına yerleştirilmiş, yuvarlak kemerli döküm kanatlı 5 metre yükseklikte bir eserdir.

Diğer kapılara nazaran sütunları biraz daha yoğun işlemeli olan kapı sütunları bağlayan kapı kemerinin tam ortasında II. Abdülhamid tuğrası taşımaktadır (Kartal, s. 198 [7]).

Genel olarak iki kanadı demirden imal edilmiş, girişinde de her iki tarafta, yüksek kaideler üzerinde ikiz sütunlara sahip kapıların hepsi, dışta çift nöbetçi ve içte tüfekçilerle korunarak, sarayın farklı mekânlardan girişlerine imkân sağlamışlardır.

3.5.2.3 Aydınlatma Elemanları

Saray bahçesinde XIX. yüzyılda gündeme gelen dökme demirden yapılandırılmış aydınlatma elemanları, Osmanlılar tarafından XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar kullanılmış, ahşap ve madenden yapılmış, bahçelerin belirli yerlerinde asılı olan fenerlerin yerini diğer saraylarda olduğu gibi burada da almıştır (Kartal, s.199 [7]).

Bahçe içinde aydınlatma elemanları, belirli bir düzen içinde yerleştirilip tarhların dış çizgileri boyunca kapı girişlerine ve binaların ön kısmalarına sabit şekilde konumlandırılmıştır. Bahçe içindeki ağaçların arasına ve havuz çevresine de dağınık olarak

yerleştirilen aydınlatma elemanlarında benzer işlemelere ve aynı stile sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Şekil 3.16 Saray genelinde yer alan aydınlatma elemanları

3.5.2.4 Havuzlar

Doğal formlarda oluşturulmuş, tipik Natüralist İngiliz bahçesinin özelliklerini yansıtan, incelip genişleyerek tabi bir form kazanan, dere görünümlü ilk öncelik kazanan büyük havuz, diğer su öğelerinden baskın olarak karşımıza çıkmaktadır. Sarayın sahip olduğu bu ilk örnek romantik-pitoresk üslupta düzenlenmiş Hasbahçe'de yer alan, bahçenin ana motifini oluşturan havuzdur.

Bahçede yapay kaskatlardan dökülen suların bir ırmak gibi kıvrımlar yaparak dolaştığı oniki metre genişliğindeki havuz, Küçük Mabeyn köşkünün önüne rastlayan yapay grotto önünde biraz genişleyerek yeniden daralıp III. Selim Çeşmesi ile Kameriye kökünün bulunduğu yerde iki kola ayrılarak bir ada oluşturmuştur. Ortada bir tenis kortu ve iki tane küçük dinlenme ve seyir köşkü de bulunan adaya, tek bağlantı çelikten yapılmış gerektiğinde bir kol ile açılıp kapatılan bir köprü ile sağlanmıştır.

Suyun yer yer daraldığı noktalarda yanları dal taklidi korkuluklarla çevrili köprüler kullanılmış, gölün kuzey ucu ise genişletilerek Küçük Mabeyn ve Harem köşkleri önünde suyu hareketlendirmek ve havuza doğal görünüm kazandırmak amacı ile bir nimfeum ile kaskat düzenlenmiştir. Kaskatlardaki ortak özellik, çimento harç ve demir donatı kullanılarak ağaç dalları ve ağaç gövdesi biçimi verilmiş olmasıdır (Kartal, s. 200 [7]).

Şekil 3.17 Hasbahçe de yer alan büyük havuz

Şekil 3.18 Havuz-grotto kullanımı

Havuzda yetiştirilen renkli balıklar, ada üzerinde yetiştirilen çeşitli türde kuşlar saray bahçesine özel bir renk katmıştır. Bunlara ek olarak şimdilerde boş olan havuzun arşivdeki fotoğraflardan içerisinde kuğu kuşlarının yüzdüğü ve üzerinde haremdekilerin kullandığı gezinti sandalları ve yelkenlilerin olduğu görülmüştür.

Şale Köşkü bahçesine gelindiğinde bahçe akarsular ve kaskatlarla zenginleştirilmiş aksiyalitiden uzak bir havuza sahiptir. Havuz bahçenin bazı kısımlarında geniş su alanları oluştururken, bazı yerlerinde dere görünümü almakta ve bazı yerlerde kanallarla yer altından ilerleyerek ilerdeki havuzla birleşmiştir. Kıyılarında granit taşların düzensizce atıldığı görünümü veren bloklar ve basamaklara kullanılmış ve böylelikle doğal görünen havuz informel bahçeyle uyum içinde olmuştur (Yaltırık, s. 102 [5]).

Şekil 3.19 Havuz-dal taklidi köprü kullanımı

Böylece eğim ve iyi hesaplanmış kot farkları aracılığıyla yapılandırılmış havuzlar, Pitoresk stile dönüştürülmeye çalışılmıştır. Bahçelerde yer alan gerek yer yer bir nehri andıran yapay göl, gerekse üzerinde yer alan köprüler ve karaya bitiştiği yerdeki nimfeum, grotto ve kaskatlar, tipik Natüralist İngiliz bahçelerinin esintileridir.

3.5.2.5 Bitkisel Tasarım

Alan bitkisel peyzaj açısından incelendiğinde oldukça fazla ağaç türünün bulunduğu görülmektedir. Yaltırık, Efe ve Uzun'un [5] 1999 yılında yayınlanan mevcut ağaç analizi bilginize sunulmuştur. Bitkilerek verilen numaralar Şekil 3.20 daki numaralarla eşleşmektedir.

1. Abies Bornmuelieriana
2. Abies Pinsapo
3. Acer Negundo
4. Acer Pseudoplatanus
5. Acer Pseudoplatanus 'Atropurpreum'
6. Aesculus X Carnea
7. Aesculus Hippocastanum
8. Ailantbus Altissima
9. Albizzia Julibrissin
10. Amygdalus Communis
11. Berberis Julianae
12. Berberis Thunbergii 'Atropurpurea
13. Biota Orientalis
14. Calocedrus Decurrens
15. Cedrus Atlantica
16. Cedrus Deodara
17. Cedrus Libania
18. Celtis Australis
19. Cephalotaxus Fortuna
20. Cercis Siliquastrum
21. Chaenomeles Japonica
22. Chamaerops Excelsa
23. Chmaecyparis Lausontana
24. Cladrastis Lutea
25. Cornus Sanguinea
26. Cotoneaster Horizontalis

27. Cotoneaster Salicifolius
28. Cryptomeria Japonica
29. Cryptomeria Japonica 'Elegans'
30. Cupressus Arizonica
31. Cupressus Sempervirens
32. Cydonia Oblonga
33. Diospyros Kaki
34. Diospyros Virginiana
35. Eriobotrya Japonica
36. Euonymus Japonica
37. Fatsia Japonica
38. Ficus Carica
39. Forsythia Viridissima
40. Fraxinus Angustifolia
41. Fraxinus Ornus
42. Ginkgo Biloba
43. Gleditsia Triacanthos
44. Hibiscus Syriacus
45. Hydrangea Macrophylla
46. Ilex Aquifolium
47. Juglans Regia
48. Lagerstroemia Indica
49. Laurocerasus Officianalis
50. Laurus Nobilis
51. Ligustrum Lucidum
52. Ligustrum Ovalifolium 'Aureum'
53. Ligustrum Vulgare
54. Magnolia Grandiflora
55. Magnoliasoulangiana
56. Mabonia Aquifolium
57. Malus Communis
58. Malus Floribunda

59. Morus Alba
60. Morus Nigra
61. Nerium Oleander
62. Paulawnia Tomentosa
63. Phildelphus Coronarius
64. Picea Abies
65. Picea Pungens
66. Picea Smithiana
67. Pinus Brutia
68. Pinus Griffithii
69. Pinus Nigra
70. Pinus Pinea
71. Pinus Sylvestris
72. Pinus Strobus
73. Pistacia Atlantica
74. Pittosporum Tobira 'Nana'
75. Platanus X Acerifolia
76. Populus Nigra
77. Prunus Dulcis
78. Prunus Domestica
79. Prunus Persica
80. Prunus Ceracifera 'Pissardii'
81. Pseudotsuga Menziesi
82. Punica Granatum
83. Pyracantha Cocconea
84. Pyrus Communis
85. Quercus Ilex
86. Quercus Macrocarpa
87. Quercus Robur
88. Rhamnus Alaternus
89. Robinia Pseudoacacia
90. Rosa Sp

91. SEQUOIADENDRON GIGANTEUM
92. Sophora Japónica
93. Spiraea X Vanbouttei
94. Symhoricarpos Albus
95. Syringa Vulgaris
96. Taxus Baccata
97. Taxus Baccata 'Aurea'
98. Thuja Plicata
99. TILIA ARGENTEA
100. TILIA PLATYPHYLLOS
101. TRACHYCARPUS FORTUNEI
102. ULMOS MINOR
103. VIBURNUM OPULUS
104. VIBURNUM TINUS
105. WISTERIA SINENSIS
106. ZIZYPHUS JUJUBA

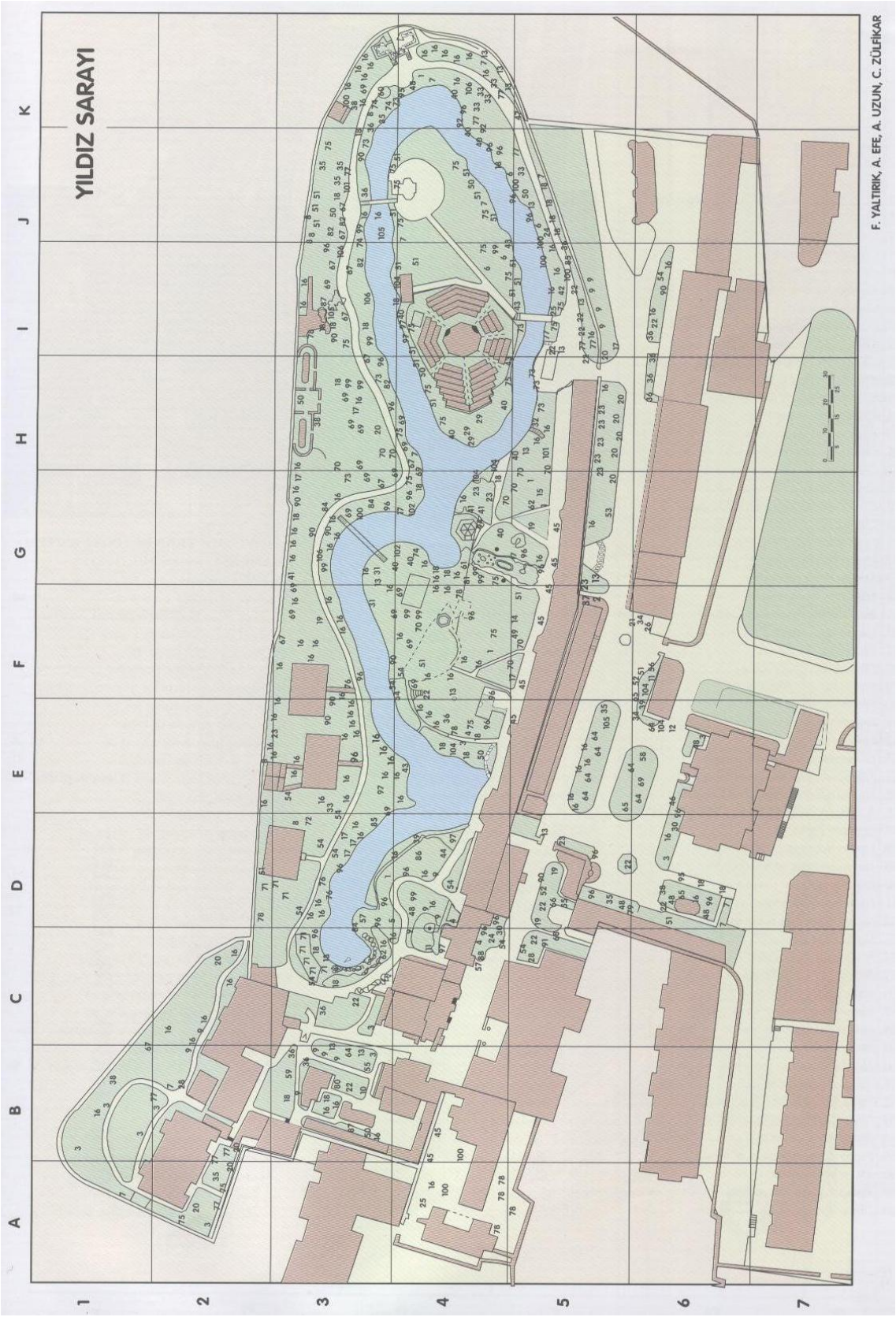

Şekil 3.20 Yaltırık, Efe ve Uzun'un mevcut ağaç analizi (Yaltırık, s. 109 [5])

3.5.2.6 Diğer Donatı Elemanları

Yıldız Sarayı, İstanbul'un Beşiktaş sırtlarında, mimari süsleme motifleri ile Osmanlı sanatlarına, natüralist bahçe düzenlemesi ile Türk bahçelerine örnek teşkil etmektedir. Bahçesinin genelinde de yer alan mimari elemanların işleniş biçimlerinde ve sarayda yer alan mimari yapı ve donatı elemanların araziye konumlandın şı itibariyle de XIX. yüzyıl sonuna doğru geri gelen sade ve doğaya uyumlu stili genel olarak sergilenmektedir.

Bahçe mimarisinde önemli bir rol oynayan XIX. yüzyıl sonuna doğru emniyetli bir mekân oluşturma nedeniyle yapılandırılmış bahçe duvarları, söz konusu sarayda da bölmek ve sınırlamak vazifesiyle karşımıza çıkmaktadır. Bahçe, hem dışbahçeyi hem iç bahçeyi çepeçevre çeviren yüksek duvarlarla sınırlandırılmıştır. Bu çevrili duvarlar arasında yer alan, köşklerle bezenmiş bahçeleri birbirine bağlayan geçişler, kapılar ile sağlanmaktadır.

Türk bahçelerinin vazgeçilmez bir donatı elemanı olan su öğelerinden çeşmeler Yıldız Sarayı'yla tekrar karşımıza çıkmaktadır. Suyun fonksiyonel ve hareketli kullanımının örneği olarak sarayın Hasbahçe'sinde Güzel Sanatlar Binası'nın önüne denk gelen yerde, III. Selim tarafından yaptırılmış, Rokoko stilinde, kare planlı, dört cepheli büyük meydan çeşmesi yer almaktadır. Bir diğeri ise D'Aronco'nun yapımı olduğu karakteristik özellikleri ile tahmin edilen Harem Bahçesi'nde Tiyatro sapağında sağda yer alan çeşmedir (Kartal, s. 201 [7]). Topkapı Sarayı'nda olduğu gibi bu sarayda da çeşmeler doğru kullanım alanları ve estetik görüntüleri ile karşımıza çıkmaktadır.

Yıldız Sarayı'nda devrin tüm olanakları kullanılarak yapılan köşklerin güzelliklerine, kameriye, set, seki, revak, limonluk ve sera gibi esas yapıyı tamamlayıcı mimari peyzaj objelerde eklenmiştir. Saray bahçesinde yer alan 1890'lı yıllarda, endüstrinin getirdiği yeniliklerden, Barok ve Art Nouveau üsluplarının sentezsinden oluşmuş dökme demir ve dövme demirden yapılmış madalyonlu, çiçekli, heykelli, taç kameriyeler, bu bahçeye özgün, renkli ve bütünleyici birer bahçe mobilyası olmuşlardır.

Beşi metal ve bir rustik karakterli olmak üzere altı kameriye günümüze ulaşmıştır. Bunların iki tanesi, Hasbahçe'de inşa edilmiştir. İlki İspanya İslam bahçelerindeki kameriye sistemi Glorietta'yı anımsatan altıgen planlı rustik kameriyedir.

Tarihi Ihlamur (Tilia tomentosa) ağacının gölgesindeki bu kameriye ve oturma elemanları; kum, çimento, kireç ve sudan meydana gelen karışımın, metalden oluşturulan taşıyıcı

sisteme, birbirini saran ağaç dalları biçiminde sıvanmasıyla yapılmıştır. İç Bahçe'deki ikinci kameriye ise Cihannuma Köşkü yakınındaki sekizgen planlı metal kameriyedir. Diğerleri ise Yıldız Teknik Üniversitesi sınırları içinde kalmıştır (Altınoluk, s.15 [37]).

Günümüzde de peyzajda önemli kullanım alanına sahip olan kameriyeler Hasbahçe'deki kullanımlarıyla, bahçe ve diğer donatı elemanları ile bir bütünlük teşkil etmektedir. Dinlendirmek amaçlı fonksiyona sahip olan ama günümüzde kullanımda olmayan kameriyeler doğal duruşu ile de bahçede önemli peyzaj donatı elamanı olarak yer almaktadır. Gerek kameriyeler gerekse de diğer donatı elemanlarının günümüzde bakımsızlık nedeniyle korozyona uğramış oldukları ve metal kısımlarının paslanarak, çürümüş oldukları görülmektedir.

Şekil 3.21 Saray bahçesinde çeşme kullanımları

Şekil 3.22 Hasbahçe'de yer alan rustik kameriye

Endüstri devrimiyle birlikte, XIX. yüzyılda gündeme gelen dökme demir ürünleri, başta saray olmak üzere giderek bir kullanım yaygınlığı göstermiştir. Birçoğu Avrupa'dan sipariş edilerek getirtilen bu dökme demir ürünleri, saray bahçelerinde kameriyeler yanında vazo, çeşme, korkuluk, fener, aydınlatma elemanı, kapı, oturma elemanı gibi donatı elemanlarında ile sera ve limonluk gibi yapılarda da kullanılmıştır.

Diğer saraylarımızda ön planda olan mimari elemanlardan heykellere, Yıldız Sarayı bahçesinde pek yer verilmediği görülmektedir. Geçmişten günümüze ulaşabilen vazo ve saksıların bazıları köşklerin girişlerinde kullanılmakta, ancak birçoğu da özellikle Hasbahçe'de alanın dağınık yerlerinde gelişi güzel olarak durmaktadırlar.

3.6 Yıldız Sarayı Bahçeleri

3.6.1 I. Avlu

Konum

Bahçe Büyük Mabeyn'in önünde başlar, kuzeyde Çit Kasrı, doğuda Yaveran Dairesi, kuzeydoğuda ise Harem Kapısı ile sınırlanır. Yaltırık, Efe ve Uzun'un planından yapılan ölçümlere göre yaklaşık alan 8 dönümdür (Yaltırık vd., s. 108 [5]).

Şekil 3.23 Cit Kasrı ve onundeki havuz, (Altıner [38]).

Tarihçe

Yıldız Sarayı'nda farklı dönemlerde bir çok farklı mimar tarafından yapılar yapılmıştır. I. Avludaki bahçe düzenlemesi Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Harem Kapısı ve Yaveran Dairesi çevresinde uygulanmıştır. Büyük Mabeyn (1865-1866) ve Çit Kasrı Abdülaziz Dönemi'nde, Yaveran Dairesi ve Harem Kapısı II. Abdülhamid Dönemi'nde yapılmıştır. Büyük Mabeyn dışındaki yapıların kesin tarihleri bilinmemektedir (Altıner, s.25 [38]).

Tasarım

Büyük Mabeyn ve Çit Kasrı ile Abdülaziz Dönemi'nde tasarlanan alan dikdörtgen biçimlidir. Saltanat Kapısından girildiğinde kuzeybatıda kalan yapı Büyük Mabeyn Köşkü'dür. Büyük Mabeyn Köşkü'nün kuzeyinde ise sarayın önemli yapılarından Çit Kasrı bulunmaktadır. Büyük Mabeyn ve Çit Kasrının içinde bulunduğu alanda, ağaç grupları ile gölgelik alanlar oluşturulmuş, dolaşımı sağlayan yollar düzenlenmiş, çiçek tarhları ile bahçede yeşil dışında da canlılık sağlanmıştır (Altıner, s. 25 [38]).

Bahçedeki en önemli su yapılarından biri Çit Kasrının güneybatısında kalan eklektik üslup özellikleri gösteren ve benzerlerine İtalya ve Fransa'da rastlanan, D'Aronco tasarımı çeşmedir. Çeşme üzerindeki tarihin incelenmesi sonucunda çeşme 1894 (H:1310) yılına tarihlenmektedir. D'Aronco, çeşmeyi ve Harem Kapısını bir bütün olarak tasarlamıştır. Çeşme, Neo-Klasik ve Ampir üsluplarının birlikte kullanıldığı anıtsal anlamı olan bir yapıdır. İyon başlıklı sütunların taşıdığı, II. Abdülhamid'in tuğrasının bulunduğu üçgen alınlıklı nişin iki yanında büyük panoların ortalarına yerleştirilen vazodan çıkan çiçek kabartmaları bulunmaktadır. Ayrıca nişin içine yerleştirilmiş fiskiyeden kademe kademe akması sağlanan su dilimli geniş bir havuzda toplanmaktadır, kademelendirilerek akıtılan su, havuz içinde biriken durgun su yüzeyinde hareket sağlamaktadır. Bu çeşme, o döneme kadar, kademeli olarak su akıtan ilk örnek olabilir. Osmanlı'da yapılan tüm çeşmeler öncelikle fonksiyonel amaçlı daha sonra estetiktir. Fakat D'Aronco'nun çeşmesi için bu özellik geçerliliğini yitirmektedir çünkü fonksiyonel olarak kullanılması için yapılmamıştır. Avrupa'daki meydanlarda ya da bahçelerde uygulanmış olan süs çeşmeleri gibi tasarlanmıştır. Yıldız Sarayı'nda bu şekilde tasarlanmış bir çeşmenin uygulanması önemlidir. Ayrıca Çit Kasrı önünde bir havuz bulunmaktadır. Havuzun, hem kendi tasarımı yönünden hem de I. Avlu'nun Klasik üsluba uygun tasarım özellikleri nedeni ile Abdülaziz Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülmektedir. Farklı üsluplarda tasarlanmış çeşmelerin aynı bahçe içinde kullanılması ile eklektik bir düzenleme ortaya çıkarıldığını söylemek mümkündür (Altıner, 2008, s. 25). D'Aronco'nun çeşmesi dışında I. Avlu alanında iki çeşme daha bulunmaktadır. Bu iki çeşme hakkında kesin bilgilere sahip olunamasa da Büyük Mabeyn binasının girişinde bulunan çeşme 1843 yılına tarihlenmiştir, bu tarihin verdiği bilgi sonucunda da bu çeşmenin Abdülaziz Dönemi'nden kaldığı belirlenmektedir. Yaveran Dairesi'nin duvarına dayalı olan Hamidiye Çeşmesi 1903 (H.1320) yılına tarihlenmiştir.

Şekil 3.24 Cesme (1894), (Altıner [38]).

Bitkiler

I. Avluda daha çok boylu ağaçlar kullanılmıştır. Çalı türleri tasarımda hareket sağlaması amacıyla kullanılmış olabilir. Ayrıca bu alandaki tarhlarda mevsimlik çiçekler ile düzenlemelerin yapıldığı düşünülmektedir.

Günümüzdeki Durum

Dikdörtgen şemalı çiçek tarhları çimlendirilmiştir. Çeşmeler ve Çit Kasrı önündeki havuz günümüze kadar bakımlı bir şekilde korunmuştur.

3.6.2. II. Avlu

Konum

Harem Kapısından girildiğinde Limonluk Köşkü ve Küçük Mabeyn'in arasında kalan alan, II. Avlu'dur. Yaltırık, Efe ve Uzun'un planından yapılan ölçümlere göre yaklaşık alan 1 dönümdür (Yaltırık vd., s.108 [5]).

Tarihçe

II. Avluda, Harem Kapısı'ndan içeri girildiğinde kuzeybatıda limonluk, kuzeydoğuda Küçük Mabeyn bulunmaktadır. Küçük bir geçitten Hasbahçe'ye çıkılmaktadır. Küçük Mabeyn yapısının mimarı ve yapım tarihi hakkında kesin bilgiler olmasa da D'Aronco tarafından tasarlanmış olabileceği düşünülmektedir. Limonluk ise D'Aronco tarafından 1895-1896 tarihleri arasında tasarlanıp inşa edilmiştir (Altıner, s. 31 [38]).

Tasarım

Harem Kapısından içeri girildiğinde, içinde bulunulan avlu, sarayın ikinci avlusudur. İkinci avluda, Küçük Mabeyn binasının tam karşısında, iç bahçenin en önemli yapılarından biri olan Raimondo D'Aronco'nun inşa ettiği Limonluk vardır. Limonluk bahçenin en iyi muhafaza edilmiş ve korunmuş yapılarından biridir. 1895-1896 yılları arasında tasarlanan ve inşa edilen yapı dökme demirden ve rokoko bezemeleri olan küçük Neo-Barok bir yapıdır (Altıner, s. 32 [38]). L planlı bu yapı yarım beşik tonozlu, köşe mekanı dilimli kubbeli ve dökme demir strüktür üzerine camla örtülüdür. Yapının çevresinde zemin döşemesi olarak kullanılan çini döşemelerin bir kısmı günümüze kadar korunabilmiştir. Yapının içinde, girişin tam karşısındaki köşede, iki palmiyenin ortasında kurgulanan çeşme Art Nouveau üslubundadır. İç mekanda tüm detaylarda kullanılan Art Nouveau üslubu ile limonluk, Osmanlı'nın ilk defa Avrupa ile eş zamanlı uyguladığı bir üslubun örneklerinden olmuştur. Çeşmenin bulunduğu duvar tümüyle doğal oluşummuş gibi kaya dokusu ile doldurulmuş; "grotto" etkisi verilmiş, zeminde bulunan küçük havuz ile bağlantısı aynı malzeme ile oluşturulan kayalarla sağlanmıştır.

Çeşmenin bağlı olduğu havuzun sınırları çeşmenin genel üslup özelliklerine uygun olarak yumuşak hatların hakim olduğu mermer ile çevrelenmiştir. Havuzun her iki köşesine

simetrik olarak yerleştirilen mermer vazolar, içlerine çiçek konulabilmesi için boş bırakılmıştır. Bunun yanı sıra mermer alanlar üzerindeki yumuşak hatların ve motiflerin belirginleştirilmesi için altın varak kullanılmıştır (Altıner, s. 31 [38]). Aynı zamanda limonluk içindeki aydınlatma elemanları ve kenar süslemeleri de Art Nouveau üslubunun floral şekillerinin en güzel örneklerindendir.

II. Avlu'da tiyatro binasının girişinde bulunan duvara dayalı çeşmelerde yine bahçe bileşeni olarak sıkça kullanılmaktadır. Tiyatro binasının girişinde bulunan çeşmenin D'Aronco yapısı olduğu düşünülmektedir. Bu çeşme incelendiğinde başka bir yerden bugün bulunduğu yere taşındığı anlaşılmaktadır. D'Aronco'nun inşa ettiği düşünülen çeşmenin hemen yanında bulunan çeşme hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Üzerinde kitabe ve tarih mevcut olmadığından çeşme hakkında bilgi edinilememektedir.

Bitkiler

II. Avlu’da bitki kullanımı cok yoğun değildir. Boylu ağaclar secilmistir. II. Avlu tasarımında, limonluğun olduğu goz onunde bulundurulduğunda, cesitliliğin limonluk icinde olduğu dusunulebilinir. Fakat gunumuzde limonluk icinde kullanılmıs olabilecek bitkilere dair kaynak bulunamamıstır.

Gunumuzdeki Durum

II. Avlu icinde bulunan tum bahce bilesenleri gunumuze kadar korunmuslardır.

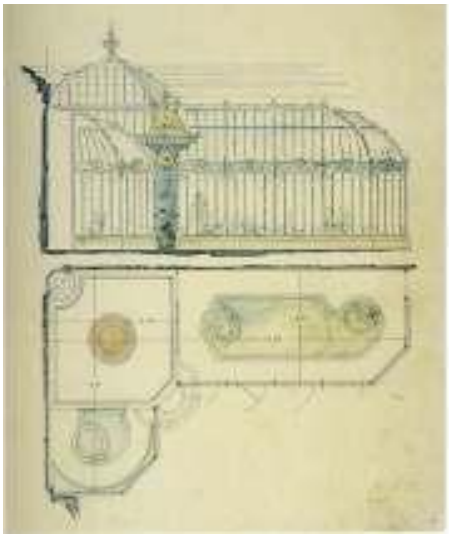

Sekil 3.25 Limonluk plan (Altıner [38]).

Şekil 3.26 Limonluk (Altıner [38]).

Şekil 3.27 Limonluk, aydınlatma (Altıner [38]).

3.6.3.Yıldız Sarayı İç Bahçesi (Hasbahçe)

Konum

Yıldız Sarayı iç bahçesi, Yıldız Sarayı'nın saray duvarları içinde uygulanmış olan Hasbahçedir. Hasbahçe sadece padişah ve yakınlarının kullandığı alandır. Yaltırık, Efe ve Uzun'un planından yapılan ölçümlere göre yaklaşık alan 42 dönümdür (Yaltırık vd., s.108 [5]).

Tarihçe

Yıldız Sarayı duvarları içinde, II. Abdülhamid döneminde Hasbahçe olarak adlandırılan ve sadece padişaha ait olan bu alan, sarayın iç bahçesi olarak değerlendirilmektedir. Hasbahçe, Dolmabahçe Sarayı'ndaki Barok etkili tasarım özelliklerinin aksine İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım özelliklerine sahiptir (Altıner, s. 37 [38]).

Tasarım

Yıldız Sarayı Hasbahçesi, İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım özelliklerinin hepsini içinde barındıran bir peyzaj düzenlemesidir. Hasbahçenin özelliği II. Abdülhamid'in doğaya, bitkilere ve hayvanlara duyduğu büyük ilginin en önemli kanıtıdır. Bunun yanı sıra Hasbahçe, konumu itibari ile Yıldız Sarayı yapılarının birbirleri ile olan bağlantılarını dışarıdan da kurmalarını sağlayan bir öneme sahip olabilir. Hasbahçenin

konumlandırılması sonucunda, imparatorun konutu bahçe ile birlikte sarayın içinde ayrı bir yaşam alanı oluşturmuştur.

Bahçenin ana hattının oluşmasındaki en önemli öğe 300 metre uzunluğunda, içinde gezinti yapılması amacıyla oluşturulmuş, yapay bir gölet olan "Hamid" havuzudur. Gölet içindeki doğal görünümlü yapay ada, bu ada üzerinde bulunan Ada Köşkü, havuzun daralan kısımlarında bulunan köprüler, köprülerin kara ile bağlandıkları yerlerde kullanılan "grotto" ve kaskatlar, durgun havuz suyunun yer yer hareket kazanması için oluşturulan şelalerin, doğal görünüm elde edilmek için "grotto"lar ile şekillendirilmesi ve bahçe içinde kullanılan tüm korkulukların ve kameriyenin, gerçek ağaç dallarından yapılmış hissi veren, demir iskelet üzerine beton ile şekillendirilmesi, Yıldız Sarayı Hasbahçesi'nin İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım özelliklerini en başarılı şekilde yansıttığının en önemli kanıtlarıdır (Altıner, s. 37 [38]).

Bitkilendirmede özellikle gölge veren ağaçların kullanıldığı görülmektedir. Ağaçların hepsi doğal şekillerini korumuş, herhangi bir düzenleme ile müdahale edilmemiştir. Bitki seçiminde yerli türlerin yanı sıra yabancı ülkelerde yetişen türler de kullanılmıştır (Altıner, s. 38 [38]).

Hasbahçe içinde; Ada Köşkü, Kameriye Köşkü, Açık Kameriye, III.Selim çeşmesi, Kıble Taşı, havuzlar, "grotto"lar, kaskatlar, çiçek serası ve köprüler mevcuttur.

Ada Kosku ve Kameriye Kosku Art Nouveau uslubunun tasarım ozelliklerini tasımaktadır. Ada Kosku, havuzun hemen yanında, bir cephesi havuza paralel olarak konumlandırılmıstır. İcinde ısıtmanın olmamasından dolayı kosk yalnızca bahar ve yaz mevsimlerinde kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra Kameriye Kosku icinde, ısıtma soba ile sağlanmıs boylece kıs mevsiminde de rahatlıkla kullanılmıstır.

Ayrıca bahcenin genel tasarım ilkelerine uygun olarak tasarlanan acık kameriye, bahce genelinde kullanılan gercek ağac dallarından yapılmıs hissi veren, demir iskelet uzerine beton ile sekillendirilmistir. Kameriyenin catısı dahil tum cepheleri acıktır. Zemin dosemesinde farklı renklerle olusturusan geometrik sekiller ile olusturulmus bir komposizyon mevcuttur. Kameriye de, Hasbahce icindeki diğer tum yapılar ile birlikte gunumuze kadar sorunsuz bir sekilde korunmustur (Altıner, s. 39 [38]).

Kameriye Kosku ve acık kameriye ile aynı alanda bulunan III. Selim cesmesi ve II. Abdulhamid icin yaptırılan Kıble tası bahce icindeki onemli yapılar arasındadır. Ayrıca yine bu alanda, bahcenin patikalarına ait izler gorulmektedir. Patika kenarlarındaki sınır cizgileri buyuk dere cakılları ile, ic kısım ise kucuk cakıllar kullanılarak dosenmistir. Patikaların izleri bazı yerlerde acıkca kendini belli etmektedir. Ayrıca yine bu alanda konumlandırılmıs olan “grotto” cephesini andıran kaskatlı uzun bir havuz, sanki sarayın icinden baslayıp havuza dokuluyormus hissi vermektedir. Bu kaskatlı havuzda bahcenin tumune hakim olan İngiliz “Doğal” Bahce uslubunun tasarım ilkelerinin etkisinde tasarlanmıstır. Havuzun icinde, orta kısımlarda bulunan irili ufaklı yukseltiler, havuz dolu olduğu zaman sanki su icinde kendiliğinden olusmus doğal kaya parcaları etkisi bırakmaktadır.

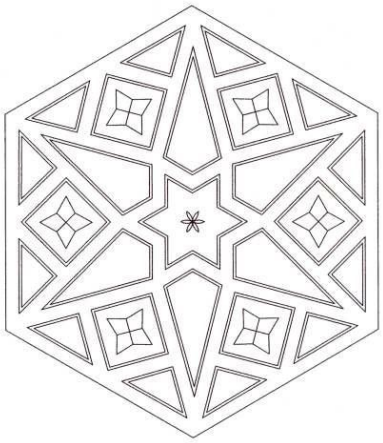

Şekil 3.28 Kameriye Zemin Dosemesi Rolove, 1/20, (Altıner [38]).

Şekil 3.29 Kaskatlı havuz detay, 2006.

Bunun yanı sıra aynı alan icinde, hemen hemen Yaveran Dairesi ve Marangozhane yapılarının arka cephelerinin onune denk gelen kısımda bina ile bahce arasındaki yoldan baslayan bir kac basamaklı merdiven, bu merdivenin sonlandığı kare formlu bir teras alan, tekrar bir kac basamak merdiven, bu merdivenlerin sonunda da yuvarlak formlu kucuk bir havuz konumlandırılmıs, bu komposizyon havuz kenarında olusturulan bir kac basamak ile sonlandırılmıstır. Buradaki duzenlemenin, yapıdan havuza doğru sekillenen bağımsız bir yol olarak tasarlandığı dusunulebilinir.

Harem binasının altında bulunan “grotto”, havuzun kuzey ucuna denk gelmektedir. “grotto” onundeki alan havuzun en genis olduğu alandır. Arsivlerde bulunan fotoğraflara ve yağlı boya tablolara bakıldığında bu alan icinde kuğuların yuzduğu ve haremdekilerin kullanımı icin tahsis edilmis kucuk sandalların olduğu gorulmektedir. Ayrıca havuz kenarında sandalların asılması icin kullanılan demirden askılıklardan bazıları, bugun hala yerlerinde bulunmaktadırlar.

Havuzun sonundaki yapay selale bina kotundan suya kadar uc kademede inmektedir. Bu uc kademe arasında yurumek icin gecisler olusturulmustur. Bu gecislerin olusturduğu yollar ve selale kademelerini birbirinden ayıran korkuluklarda bahcenin tumunde gorulen ağac dallarını andıran tasarım kullanılmıstır.

Şekil 3.30 Harem Dairesi altındaki “grotto”, (Altıner [38]).

Sarayın kuzeydoğu ucunda bulunan Kadın Efendiler, Hazinedar Ustalar ve Cariyeler daireleri birbirlerine camlı gecitler ile bağlanmıs pavyonlardır. Kızlarağası Dairesi haremin kuzeydoğu avlusundadır ve hemen kuzeyindeki set ustunde galeri biciminde bir sera mevcuttur. Bu sera buyuk ihtimalle Raimondo D'Aronco'nun yapı listesinde "galleria-sera" olarak belirtilen yapıdır (Batur, s.523-524 [20]). Cicek serasının dısından tam ortasına gelecek sekilde konumlandırılmıs, "grotto"dan olusan kaskatlı bir havuz mevcuttur, kaskatlı havuzun uzerinden cicek serasının sol taraftaki bolumune gecisi sağlayan bir kopru vardır. Cicek serasının etrafında bulunan zemin dosemeleri seranın icindeki zemin dosemelerinin aksine gunumuze kadar korunabilmistir. Sera zemini beyaz karo seramik kaplanmıstır. Cicek serasının giris kısmında bulunan duzenleme aksiyal bicimde uygulanmıs ve ortasına sekizgen seklinde kucuk bir havuz yerlestirilmistir. Bu kısımla beraber Hasbahce sonlanmaktadır.

Şekil 3.31 Kaskat (Selale), 2006.

Bitkiler

Hasbahce bitki cesitliliği acısından oldukca zengindir. Sadece yerel değil yabancı turlerinde kullanıldığı bir duzenlemedir. Donemin, en zengin bitki cesitliliğinin gorulduğu

bahcelerden biridir. II. Abdulhamid'in ozel olarak Avrupa'dan getirdiği bir cok tur olduğu bilinmektedir.

Şekil 3.32 Çiçek Serası, 2006.

Şekil 3.33 Cicek Serası Cevresi Zemin Doseme, 2006.

Günümüzdeki Durum

Yıldız Sarayı Hasbahçesi, bahçe tasarımı ile bugüne kadar korunabilmiş, fakat son derece bakımsız bir durumdadır. Günümüzde de ilk yapıldığı zamanki gibi korunmaya çalışılmaktadır. Tasarımda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır; ancak bakımı da yapılmamaktadır. Hem bahçe bileşenlerini oluşturan yapılar, patikalar, zemin döşemeleri, hem de bitkiler ve su elemanları kendi hallerine bırakılmıştır. Sevindirici olan kısım ise bahçenin herhangi bir zarara uğramamış olmasıdır.

3.6.4.Şale Köşkü Bahçesi

Konum

Yıldız Parkının kuzeyinde bulunmaktadır. Şale Köşkü T.B.M.M. nezaretinde, Milli Saraylar bünyesindedir. Şale Köşkü bahçesi ile Yıldız Sarayı Hasbahçesi arasındaki yüksek duvar, daha sonra askeriye tarafından yapılmıştır. Yaltırık, Efe ve Uzun'un planından yapılan ölçümlere göre yaklaşık alan 75 dönümdür (Yaltırık vd., s. 108 [5]).

Şale Köşkü'nün güneyde kalan bahçesi İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım özelliklerine göre düzenlenmiş, kuzeyde kalan bahçesi ise Klasik üslubun tasarım özelliklerine göre düzenlenmiştir.

Tarihçe

Şale Köşkü üç aşamada inşa edilmiştir. Şale Köşkü'nün ilk bölümünün kesin yapım tarihi ve mimarı bilinmemektedir. İkinci bölümü 1889 yılında Sarkis Balyan tarafından tasarlanıp inşa edilmiştir. Üçüncü bölüm ise 1898 yılında Alman İmparatoru II. Wilhelm'in İstanbul'a ikinci gelişi onuruna Raimondo D'Aronco tarafından tasarlanıp inşa edilmiştir.

Tasarım

Şale Köşkü'nün güney bahçesinde İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım özellikleri görülmektedir. İngiliz "Doğal" Bahçe üslubunun tasarım anlayışının başarıyla uygulandığı bir örnektir. Köşk'ün bahçesindeki gölet, bahçe gezilirken insana birbirinden ayrı gibi tasarlanmış üç ayrı havuz hissini vermektedir ancak plan incelendiğinde bu üç ayrı

havuzun aslında bir göleti oluşturduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ancak bahçe içinde gezerken patikalar ile bölünen gölet, plandaki gibi algılanmamaktadır.

Gölet üzerinde bulunan köprülerde tüm bahçe içinde kullanılan ağaç dallarını andıran korkuluk tasarımı kullanılmıştır. Gölet içindeki, "Doğal" bahçe tasarımına uygun ve destekleyici, doğal görünümlü küçük kayalar doğal olarak suyun içinde oluşmuş hissi vermektedir. Yapıdan uzaklaşıldıkça doğal tasarım ifadesi güçlenmektedir. Göletin çevresindeki tüm alanlar çim olarak bırakılmış ve gölgelik alanlar oluşturmak için boylu ağaçlar kullanılmıştır.

Yapının eğimli bir arazi üzerinde konumlandırılmış olması "Doğal" bahçe tasarımını destekleyen önemli bir özelliktir. Doğal olarak büyümeye bırakılan ağaçlar ile birlikte, topiari uygulanmış çit bitkileri eklektik bir tasarım ifadesinin göstergesidir (Altıner, s. 52 [38]). Bahçe içindeki patika ve yollarda renkli küçük çakıl, yol kenarlarında ise eğime göre uygulanmış su olukları, büyük dere çakılı kullanılarak döşenmiştir. Şale Köşkü bahçesinde dökme demir ve cam kullanılarak yapılmış olan sera yapısı da yine bu dönemin önemli bahçe bileşenlerindendir.

Bitkiler

Şale Köşkü bahçesindeki bitkilendirme uygulamasında yoğun olarak boylu ağaç türleri kullanılmıştır.

Bitkisel Tespitleri Gösteren Analizdeki ağaç listesi (Yaltırık vd., s. 102 [5]) bitkilere verilen numaralar ile Şekil 3.34 deki numaralar eşleşmektedir.

1. Acer Negundo 'Variegatum'
2. Acer Pseudoplatanus
3. Aesculus Hippocastanum
4. Albizzia Julibrissin
5. Araucaria Araucana
6. Biota Orientalis
7. Broussonetia Papyrifera
8. Cedrus Atlantica "Glauca"
9. Cedrus Deodara
10. Cedrus Libania

11. Celtis Australis
12. Ceplataxus Harringtonia
13. Chamaecyparis Lawsoniana
14. Chamaerops Excelsa
15. Cryptomeria Japonica 'Elegans'
16. Cupressus Sempervirens
17. Cydonia Oblonga
18. Diospyroa Kaki
19. Eriobotrya Japonica
20. Euonymus Japonica 'Ovatus Aureus'
21. Fatsia Japonica
22. Ficus Carica
23. Firmiana Platanifolia
24. Fraxinus Angustifolia
25. Fraxinus Ornus
26. Ginkgo Biloba
27. Hibiscus Syriacus
28. Hydrangea Macrophylla
29. Juglans Regia
30. Lagerstroemia Indica
31. Laurus Nobilis
32. Ligustrum Lucidum
33. Magnolia Grandiflora
34. Malus Sylvestris
35. Mespilus Germanica
36. Morus Alba
37. Morus Nigra
38. Pinus Brutia
39. Pinus Griffithii
40. Pinus Nigra
41. Pinus Pinaster
42. Pinus Pinea

43. Pinus Strobus
44. Pinus Sylvestris
45. Platanus X Acerifolia
46. Prunus Persica
47. Punica Granatum
48. Pseudotsuga Menziesi
49. Pyrus Communis
50. Sophora Japónica
51. Spiraea X Vanbouttei
52. Syringa Vulgaris
53. Taxodium Disticbum
54. Taxus Baccata
55. Taxus Baccata 'Fastigiata'
56. Thuja Plicata
57. Tilia Argentea
58. Tilia Platyphyllos
59. Ulmos Glabra
60. Ulmos Minor
61. Yucca Filamentosa

Şekil 3.34 Bitkisel Tespitleri Gösteren Analiz (Yaltırık vd., s. 103 [5]).

Günümüzdeki Durum

Şale Köşkü, bugün T.B.M.M Milli Saraylar ve Müzeler kapsamında müze olarak hizmet vermektedir. Uzun zamandır restorasyon altında olan köşk ve bahçesi 2007 Eylül ayından itibaren tekrar ziyarete açılmıştır. Köşkün kuzey bahçesinde planda görülen Klasik üslup özelliklerine göre düzenlenmiş olan alan günümüzde mevcut değildir. Ancak köşkün güney bahçesinde uygulanmış olan "Doğal" bahçe üslubunun özelliklerine göre düzenlenmiş olan alan bugün hala çok etkileyicidir. Güney bahçesinin güneydoğusunda kalan alanda eski sera yapısının kalıntılarında, duvara dayalı "grotto"su ile sahneyi andıran geniş ve açık bir alan bulunmaktadır. "Grotto"lu duvarın kuzeybatısında kalan alanda eski sera yapısının kalıntıları olabilecek duvarlar bulunmaktadır. Güneybatıda bulunan eski sera yapısının ise restorasyonu tamamlanmamıştır. Ayrıca yine bu alanda bulunan çelik ve cam konstrüksiyon ile uygulanmış olan küçük sera yapısınında bugün bulunduğu alana ait olup olmadığı bilinememektedir.

Şekil 3.35 Şale Köşkü'nde kaskat, 2009.

Şekil 3.36 Şale Köşkü havuz, 2009.

Şekil 3.37 Şale Köşkü aydınlatma, 2009.

Şekil 3.38 Şale Köşkü zemin kapl, 2009.

BÖLÜM 4

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU

4.1 Araziyi Kullanım Biçimi

19.yy Osmanlı saray bahçelerinin arazi kullanımındaki ortak özelliklerinden biri olan doğal eğim ve setlemeler Yıldız Sarayı'nda da uygulanmıştır. Söz konusu Şehzade Köşkleri avlusunda mevcut arazi eğimine müdahale edilmemiş, yerine doğal eğimle uyumlu bir bahçe düzenlemesi yoluna gidilmiştir.

Hafif eğimli bölgelerde organik yaya yolları, arada alçak basamaklar kullanılmıştır. Eğimin fazla olduğu ya da ani kot farkı değişimi olan yerlerde yığma örgü tekniği ile taş ve tuğla malzeme kullanılarak istinat duvarları inşa edilmiştir. İki kot arası ulaşım ise buralarda merdivenlerle sağlanmıştır. (Şekil 4.1) Kot farkı ve istinat duvarları kullanımı korkuluklara ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. (Şekil 4.3)

Şekil 4.1 İstinat Duvarı Ve Merdiven (Mart 2010)

Yaya aksları düzensizdir ve hiçbiri diğerini dik kesmemektedir. Sadece sonradan yapılan müdahaleler nedeniyle keskin hatlar oluşmuştur. Yaya yolları etrafında toprak hattı belirleyen bordürler vardır.

Avlunun kuzeyinde küçük bir havuz ve güneyinde büyük havuz eğim ile uyumlu kıvrımlı yollar ile sarılmıştır. kıvrımlı yolların etrafında bitkilerle zenginleştirilmiş toprak alanlar bulunmaktadır. Büyük havuzun tasarımında üst kotta küçük bir havuzcukta toplanan su aşağıdaki büyük havuza dökülerek yapay bir şelale oluşturulmuştur. (Şekil 4.2)

3. ve 4. Şehzade Köşkünün doğusunda bulunan yapı parçaları kaldırıldıktan sonra buralara çimento katkılı harç ile setler yapılmıştır.

İstinat duvarlarındaki tekdüzelikten kurtulmak için yer yer kaskatlar yapılmıştır.

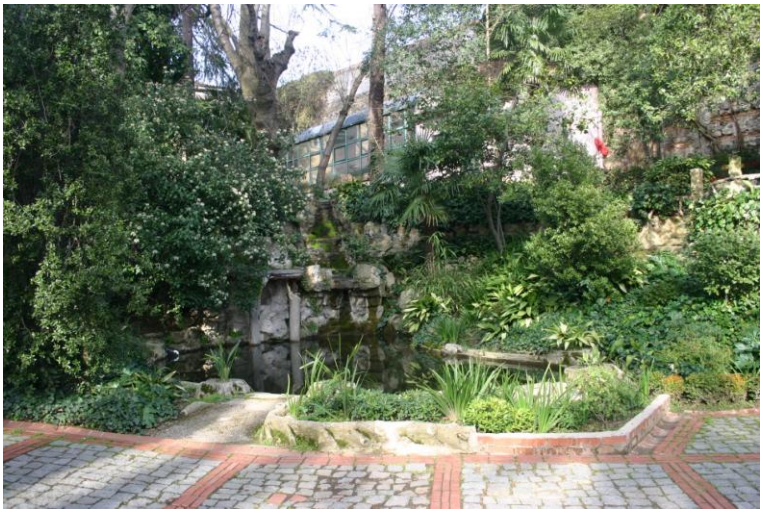

Şekil 4.2 Arazi Eğimiyle Uyumlu Havuz (Mart 2010)

Şekil 4.3 Arazi Eğimi Nedeniyle Yapılan İstinat Duvarı ve Korkuluklar (Mart 2010)

4.2 Su Kullanımı

Yıldız Sarayına en yakın kaynak Hamidiye olduğundan suyunu bu kaynaktan temin ettiği düşünülmektedir. Saray bahçesindeki çeşmeler, havuzlar ve kaskatlar yine aynı kaynaktan beslendiği bir sistem kurulmuş olduğuna dair kesin bir bilgi olmamakla beraber araştırılması gereken bir konu olduğu gözlenmiştir. Sarayın kurulduğu arazinin eğimli olması sayesinde ve bahçenin tamamındaki havuzlara aynı su, bir boru sistemi oluşturulmak suretiyle bir havuzdan diğerine geçebilir. Bu sayede aynı su ile tüm havuzların su devri sağlanmış olur. Suyu taşımak amacıyla kullanıldığı düşünülen toprak borulara bahçede yer yer rastlanmıştır. Fakat şu an şebeke suyu ile beslenen havuzların suyunun motor yardımıyla devir daimi sağlanmaktadır. Pek çok havuz ise şu an kurutulmuş ya da suyun devri artık yapılmamaktadır. Durgun su havuzları halinde bahçeyi tamamlamaktadırlar.

Şehzade köşkleri avlusundaki havuzlarda küçük olan günümüzde kurutulmuş, büyük havuzun ise su devri durdurulmuştur. Büyük havuzun daha büyük bir benzeri Şale Köşkü bahçesinde yeniden canlandırılmış ve su devri, nilüferlerin yaşamasına da olanak verecek sıklıkta, sağlanmaktadır. Küçük havuz alman mavilerinden anlaşıldığı üzere ilk yapımında mevcuttaki gibi yalnız değildir. (Şekil 4.4) Yeşil alanlar ile su beraber ve bolca kullanılmıştır.

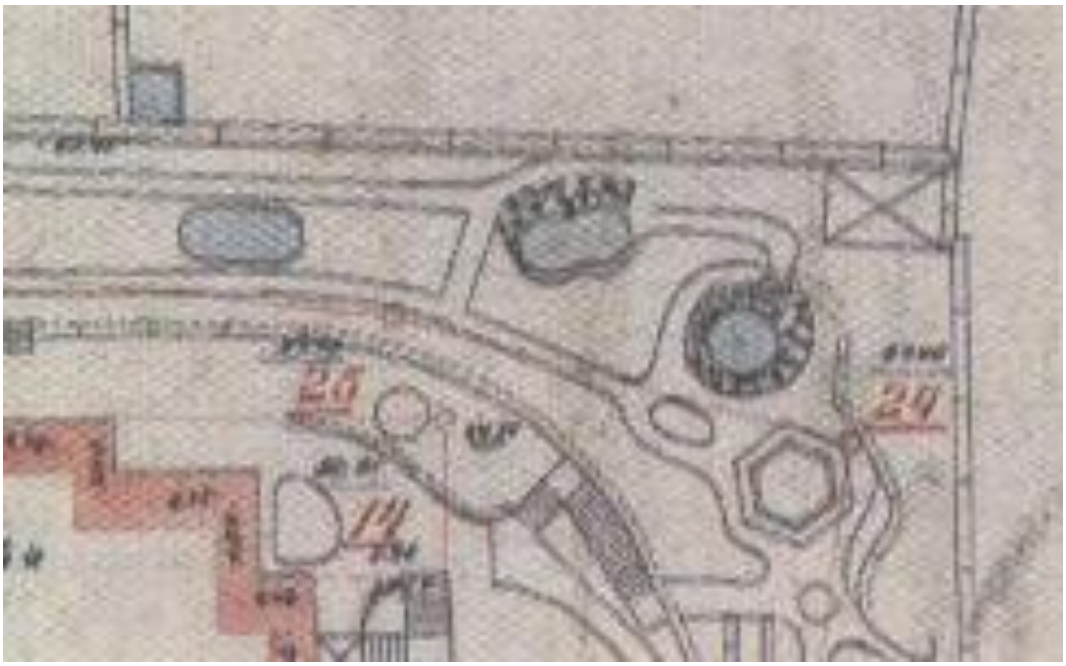

Şekil 4.4 Alman Mavisinde Avlunun Kuzeyi

Şehzade köşkleri avlusunda 6 adet kaskat bulunmaktadır. Fakat tamamı kurutulmuştur. Kuruyan kaskatların üzerindeki harçlar parçalanarak dökülmüş dolayısıyla içlerindeki dövme demir taşıyıcılar hava ile temas ederek paslanmıştır. (Şekil 4.5)

İncelediğimiz arazi içinde 5 adet farklı form ve boyutta mermer duvar çeşmesi mevcuttur. Çeşmelerin muslukları sökülmüş ve suları kesiktir. çeşmelere ait bilgi ve fotoğraflar sonraki bölümlerde mevcuttur.

Arazi eğiminin en alt kotu Mimarlık fakültesi (damatlar dairesi) binasının oturduğu zemin kotu olduğundan yapının temellerini biriken sudan korumak amacıyla bina boyunca yapıya 2 metre mesafede su oluğu ve 25 metrede bir rögar yerleştirilmiştir. (bkz. EK-F Rölöve Projesi)

Şekil 4.5 Kaskatlarda Oluşan Bozulma Örmeği

Şekil 4.6 Büyük Havuzdaki Yapay Konsoldaki Bozulma

4.3 Bitkisel Tasarım

Yıldız Sarayı bahçesinin bir parçası olan şehzade köşkleri avlusu bahçenin tamamına oranla küçük olmasına karşın içinde barındırdıkları göz önünde bulundurulduğunda Yıldız Sarayı bahçesinin minyatürü sayılabilir. Bu çalışmanın yapılma nedenlerinden biri de sahip olduğu çeşitlilik ve belge özelliğini henüz kaybetmemiş olmasıdır.

Alan bitkisel peyzaj açısından incelendiğinde otuzdan fazla ağaç türünün bulunduğu görülmektedir. Yaltırık, Efe ve Uzun'un [5] 1999 yılında yayınlanan analizleri ile arazide yapılan yerinde inceleme karşılaştırıldığında ağaç türlerinin çoğunun halen korunduğu görülmüştür. Yaltırık'ın hazırladığı analiz (Şekil 4.7) ve 2010 yılına ait mevcut ağaç analizi (Şekil 4.8) sonraki sayfalarda bilginize sunulmuştur.

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSUNDA YER ALAN AĞAÇ LİSTESİ

LATİNCE	TÜRKÇE
1. (2)Acer Negundo	Dişbudak Yaprakli Ağaç
2. (3)Acer Negundo 'Variegatum'	Dişbudak Yaprakli Ağaç-Püsküllü
3. (7)Ailantbus Altissima	Kokar Ağaç-Cennet Ağacı
4. (11)Berberís Tbunbergii	Kadın Tuzluğu (Japonya Kökenli)
5. (13)Betula Pubescens	Huş Ağaci
6. (15)Buxus Microphylla	Şimşir (Japonya Kökenli)
7. (16)Buxus Sempervirens	Şimşir (Japonya Kökenli)
8. (17)Camellia Japónica	Japon Gülü
9. (18)Cedrus Deodara	Himalaya Sediri
10. (19)Celtis Australis	Çitlenbik
11. (23)Chamaerops Excelsa	BOYLU PALMİYE- ÇİN YELPAZE ÇAMI
12. (28)Cupressus Sempervirens	Akdeniz Servisi
13. (30)Fuonymus Eıtropaeus	AVRUPA TAFLANI
14. (34)Fraxinus Angustifolia	SİVRİ MEYVELİ DİŞBUDAK
15. (39)Kerria Japónica	KANARYA GÜLÜ
16. (40)Lagerstroemia Indica	Oya Ağaci
17. (41)Laurocerasos Officinalis	Laz Kirazi
18. (42)Laurus Nobilis	DEFNE

19. (43)Ligustrum Lucidum	KURT BAĞRI
20. (44)Ligustrum Sinense 'Pendulum'	KURT BAĞRI
21. (46)Lonicera Nitida	KÜCÜK YAPRAKLI HANIMELI
22. (47)Magnolia Grandiflora	Büyük Çiçekli Manolya
23. (48)Magnolia X Soulangiana	Kiş Manolyasi
24. (53)Philadelpbus Coronarias	LIMON ÇIÇEĞI - YALANCI ŞAKAYIK
25. (57)Pistacia Atlantica	ATLANTIK FISTIĞI
26. (59)Platanus X Acerifolia	LONDRA ÇINARI
27. (63)Rbamnus Alaternas	ITALYAN CEHRISI
28. (67)Rosa Canina	Kuşburnu
29. (68)Salix Babylonica	Salkim Söğüt
30. (71)Sophora Japónica	Japon Safarasi
31. (74)Taxus Baccata	PORSUK AĞACI
32. (75)TILIA ARGENTEA	IHLAMUR
33. (78)Viburnum Tinus	DEFNE YAPRAKLI KARTOPU
34. (79)Yucca Filamentosa	AVIZE ÇIÇEĞI

(Parantez içinde yer alan numaralar Yaltırık'ın analizinde kullandığı ağaç numaralarıdır.)

Şekil 4.7 YTÜ Bitkisel Tespitleri Gösteren Analiz (Yaltırık vd., s. 111 [5]).

ŞEKİL 4.8 MEVCUT AĞAÇ ANALİZİ (2010)

Mevcut ağaç analizine ilk bakışta çam ve palmiyelerin çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Ardından kauçuk ve dişbudak türleri gelmektedir. Palmiyeler şimdiki kullanımına göre rektörlük binasına kadar homojen dağıtılmıştır. Çam türleri ise rektörlük önü büyük havuz çevresinde yoğunluktadır. Bunların dışında manolya, defne yapraklı kartopu, şimşir, defne, Avrupa taflanı, Laz kirazı, kurtbağrı, sedir, söğüt, karaağaç, Atlantik fıstığı, avize çiçeği, sarmaşık, selvi, çitlembik, ıhlamur, Japon saforası, yalancı şakayık türlerinden bir veya birkaç üye bulunmaktadır.

Şekil 4.9 Sera önü (Mart 2010)

Şekil 4.10 Büyük havuz çevresi (Mart 2010)

Toprak üzeri çoğu bölgede ağaçların yoğun olması nedeniyle güneş göremediğinden çıplak kalmıştır (Şekil 4.11-12). Ancak kısmen de olsa çimlendirilmiş alanlar mevcuttur. Mimarlık fakültesi olarak kullanılan eski adıyla damatlar dairesi güney avlusuna bakan bölümler avlunun yoğun kullanılıyor olması nedeniyle daha bakımlıdır. Toprak alanların etrafındaki bordürlerin hemen iç tarafına kısa boylu şimşirler ekilmiştir. Bazı ağaçların köklerinde sarmaşıklar bulunmaktadır. Hatta bazı sarmaşıklar ağaçları tamamen sarmıştır. Havuz çevresinde pek çok çalı türü, alçak ağaççıklar, laleler vs bulunmaktadır. Çam ağaçlarının bulunduğu bölgelerde zayıf yapraklı çim türleri asidik ortamda yaşayamadığından daha çok otlar, sert çim türleri, alçak şimşirler eğrelti otları gibi bitkiler görülmektedir. (Şekil 4.13)

Şekil 4.11 Çıplak kalan toprak alanlar (Aralık 2008)

Şekil 4.12 Çıplak kalan toprak alanlar (Mart 2010)

Şekil 4.13 Eğrelti otları ve şimşir ile kaplı toprak alan(Aralık 2008)

Kameriye 2 etrafında çokça lale bulunmaktadır. Osmanlı saray bahçelerinin özelliklerinden tek çeşit çiçek tarhları kuralını hala sürdüren bu avlu biraz gözden uzak kalmaktadır. Biraz ilerideki kameriye 1 in etrafında maalesef çok fazla bitki kalmamıştır. Birkaç kök lale ve biraz sarmaşık dışında doğu istinat duvarı önündeki birkaç kök saray çimi görmek mümkündür. Saray çimi koyu yeşil ve sert yapraklı tek kökten demet halinde çıkan yapraklarıyla ayırt edilebilir (Şekil 4.14). En yoğun halde saray çimine büyük havuzun hemen üst tarafındaki sette görmek mümkündür. Çam ağaçlarının asidik etkisine rağmen ağaç köklerinden 70-80 cm uzakta çim öbekleri bulunmaktadır.

Şekil 4.14 Saray çimi öbekleri (sert saha çimi) (Ağustos 2010)

Şekil 4.15 Çam Ağacının Asidik Etkisine Rağmen Yaşayan Orman Sarmaşığı (Ag2010)

Şekil 4.16 Rektörlük binası karşısındaki lale tarhları (Mart 2010)

4.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları

4.4.1 Duvarlar

Yıldız sarayı saldırılardan korunmak amacıyla yüksek duvarlarla sarılmış avlulardan oluştuğundan Yıldız Sarayı tarihçesinde söz edilmişti. Şehzade köşkleri avlusunun doğusu da bahsi geçen yüksek duvarlardan birine sahiptir. Duvarın büyük bir bölümü moloz taş örgüden oluşmaktadır. Arada tuğla hatıllı bölümlerde vardır. Ayrıca yüksek duvarın avlu tarafına kısmi ve daha alçak tuğla duvarlar inşa edilmiştir. Bu duvarların alman mavisi adıyla anılan haritalarda da yer alması geç dönemde yapılmadığını düşündürmektedir. Muhtemelen duvarda oluşan taşıma sorunu nedeni ile eklenmişlerdir.

Koruma nedeniyle yapılan doğu duvarı dışında arazi eğimi nedeniyle yapılan istinat duvarları da bolca bulunmaktadır. Eğimin çok olduğu yerlerde istinat duvarı yardımıyla düzlükler oluşturulmuştur. İki kot arası sirkülasyon da merdivenlerle sağlanmıştır. İstinat duvarları da yine moloz taş örgü ile yapılmış aralarda tuğla hatıllar kullanılmıştır.

Merdivenlerin taşıyıcı duvarları da tuğla yığma tekniği ile yapılmıştır. Eğimin az olduğu bölgelerde alçak ve birkaç basamaklı merdivenlerin yanlarına alçak duvarlar yapılarak çiçeklikler ayrılmıştır.

İstinat duvarlarının bazı bölgelerindeki taşıma sorunları nedeniyle tehlike oluşturabilecek çatlaklar bulunmaktadır (Şekil 4.17-18-19). Bu bölümleri ve duvarları gösterir çizimi sonraki sayfalarda inceleyebilirsiniz (Şekil 4.20).

Şekil 4.17 Merdiven 2'nin Yanındaki İstinat Duvarındaki Çatlak (Ağustos 2010)

Şekil 4.18 İstinat Duvarlarında Oluşan Boşalma Ve Ayrılma Örnekleri (Ağustos 2010)

Şekil 4.19 İstinat Duvarında Oluşan Derz Boşalmaları Sonucu Dağılma Örneği (Ağs 2010)

Özellikle rektörlük binasına yakın bölgedeki yüksek istinat duvarlarının önüne eklenen almaşık duvarlarda derz boşalmaları çok fazla görülmektedir. Bu bölgedeki duvarların bir kısmı yıkılmıştır (Şekil 4.19).

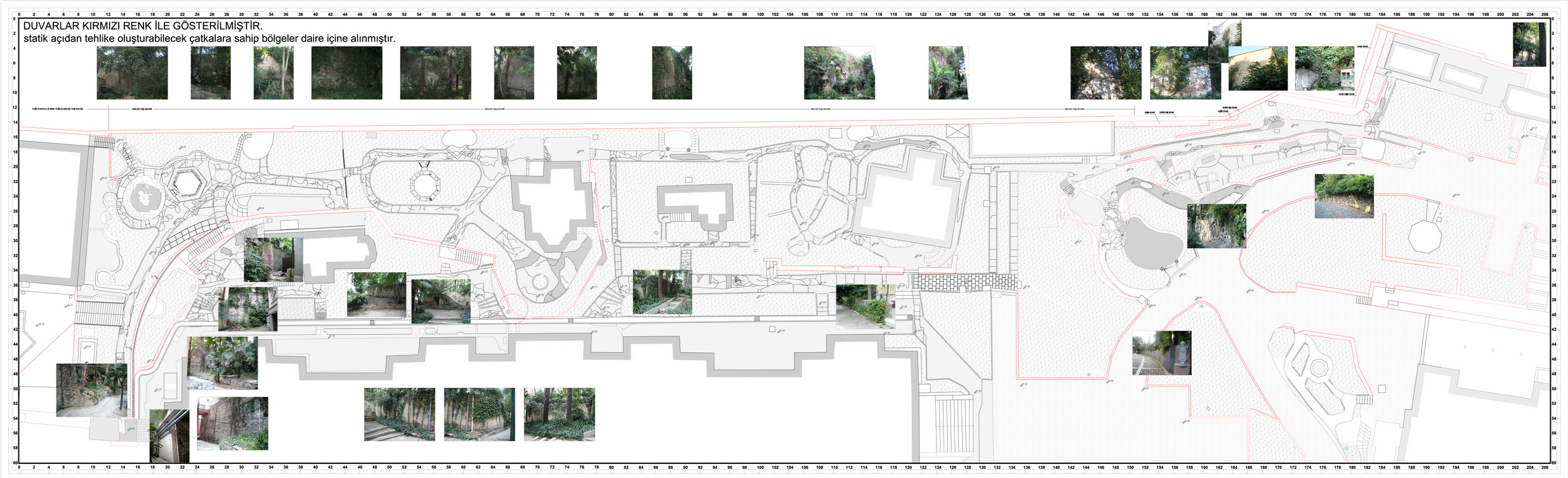

ŞEKİL 4.20 ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU DUVARLARINI GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.2 Zemin Döşemesi Ve Bordürler

Şehzade Köşkleri avlusu zemin kaplaması ve bordürler açısından çok fazla dönemi içermektedir. Yıldız sarayının tüm bahçesi incelendiğinde özgün sert zemin malzemesi, diğer saray bahçelerimizde olduğu gibi çakıl-kum karışımı olup, Bozhane kumudur günümüzde Şale Köşkü'nün de bulunduğu üçüncü avlu bahçesi hala bu malzeme ile döşeli bulunmakta, yolların iki tarafında ise beyaz dere taşları kullanılarak yağmur suyu oluğu yapılmış olduğu görülmektedir. Havuz ve göletlerin çevresinde kullanılan döşeme malzemeleri ise sıkıştırılmış topraktır (Güloğlu, s.99-100 [39]). Sarayın giriş bahçesi ise doğal plak taşlarla döşenmiştir. Fakat şehzade köşkleri avlusunda bu malzemelerin sadece birkaç küçük izi bulunmaktadır. Sonraki dönemde yay yollarına çakıl taşları ile karıştırılmış çimento harcı döküldüğü söylenmektedir. Şehzade köşkleri avlusunda da bahsedilen, ince çakıllı veya iri taneli kum ile karıştırılmış çimentolu harçla kaplı yollar mevcuttur.

Şekil 4.21 İri Taneli Kum İle Karıştırılmış Çimento Katkılı Harç Serilmiş Yaya Yolu (zemin kaplama.3)

Analiz sırasında zemin kaplaması 3 olarak tanımlanan iri tanecikli harçtan daha önceki bir döneme ait olduğu düşünülen zemin kaplaması 1 ve 2 daha ince kum kullanılarak yapılmıştır. Ayrıca çimento oranı kuma oranla daha fazla olduğundan yüzeyi daha parlak ve az pürüzlüdür.

Zemin kaplama 1 rastgele bir uygulama olmayıp daha özenli yapıldığı çıplak gözle bile algılanabilir. Ayrıca kalıp kullanılarak şekil verilmiş plakaların birleştirilmesinden oluşturulduğu bile söylenebilir (Şekil 4.22). Avlunun kuzeyinden başlayarak 4 nolu köşkün bitimine kadar kullanılmıştır. Yolların yanlarında yer alan burgulu bordürlerinde aynı titizlikte hazırlanan harç ile kalıba dökülmek suretiyle hazırlanmıştır. Yüzeyin kayganlığı ve bordürün sertlik ve boşluk oranının azlığına dayanarak, harç içine dayanımı arttırmak amacıyla mermer tozu eklendiği düşünülmektedir. Bordürlerin altına 1 sıra halinde 6,5x4x21 cm ölçülerinde harman tuğla dizilmiş ardından harç dökülerek kalıpla hazırlanmış bordür ile birleştirilmiştir (Şekil 4.23).

Şekil 4.22 Burgulu Bordür Ve Özgün Zemin Kaplaması (1)

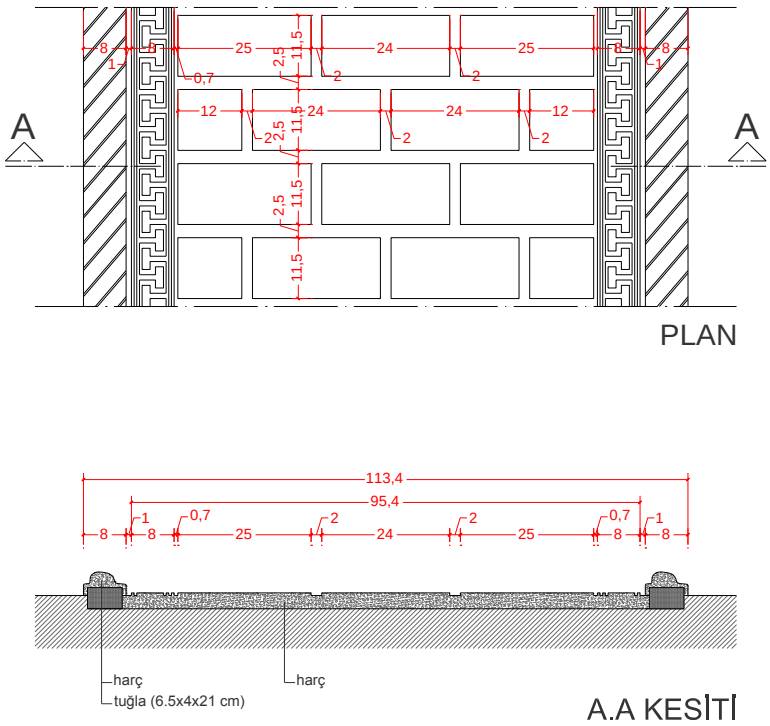

Şekil 4.23 Burgulu Bordür Ve Özgün Zemin Kaplaması (1) Çizimi

Burgulu bordürün birkaç farklı türü mevcuttur. Bunları sıralamaya kalkarsak doğru şeklin bozulması ile doğru orantılı olarak harcın hazırlandığı malzeme inceliği dolayısıyla ortaya çıkan ürünün kalitesinin de düştüğü gözlenmektedir. Şekil 4.22 deki burgulu bordürün kalitesi bile özgün bordür kadar iyi olmadığı oldukça açıktır. Ayrıca bordürün daha geç dönem yapıldığını altına döşenen tuğlalara bakarak da anlayabiliyoruz. Özgün kabul ettiğimiz bordürlerin altında harman tuğla kullanılmış iken diğerlerinde delikli tuğlalar kullanıldığı görülmektedir. Tuğla boyutları da yer yer değişebilmektedir. Zemin kaplaması ve bordürlerin tamamı günümüzde oldukça hasarlıdır. Tamamı çatlayarak parçalanmış pek çok parçası eksiktir.

Şekil 4.24 Burgulu Özgün Bordür

Şekil 4.25 Burgulu Bordürün Sonraki Bir Dönemde Taklidi İle Tamamlanmış Bölümü

Zemin kaplaması 2 olarak adlandırılan fugalı kaplama zemin kaplaması 1 in basitçe taklit edilme çabası gibi görünmektedir (Şekil 4.26). Yüzeyinde zemin kaplama 1 deki yan desenler ve ortadaki bölümü ifade eden bordürlere yakın birer çizgi bulunmaktadır. Ortalama 30 cm aralıklarla da bu çizgilere dik çizgiler çizilmiştir. Harç kalitesi zemin kaplama 1 e oranla az 3 e göre daha iyidir. 4 numaralı köşkün bitiminden başlayarak 2 numaralı köşkün güneyine kadar kullanılmıştır. Zemin kaplama 1 e oranla daha sağlam kaldığı söylenebilir ama zemindeki toprağın oturmasına bağlı çatlaklar oluşmuştur. Bazı bölgelerde oldukça bozularak dağılmıştır. zemin kaplaması 2 ile beraber profilli bir bordür kullanılmıştır (Şekil 4.28).

Şekil 4.26 Zemin Kaplaması 2 (Fugalı) (Mart 2010)

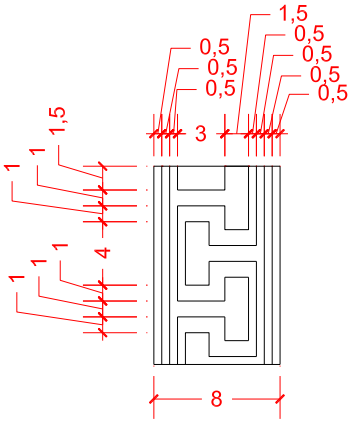

Şekil 4.27 Zemin Kaplama 1 Detay Çizimi

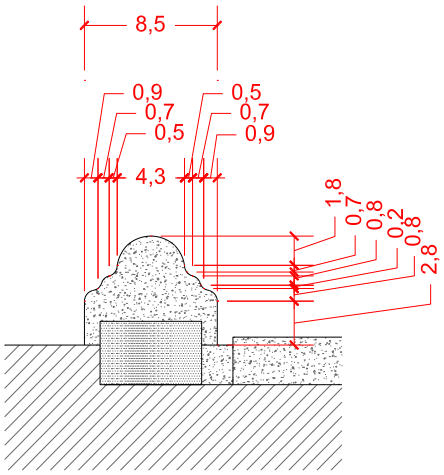

Şekil 4.28 Profilli Bordür Detay Çizimi

Zemin kaplama 3 özgün kabul etmediğimiz bir dönem kaplaması olmasına karşın nitelikli bir bordür olan ağaç formu verilmiş bordür ile beraber kullanılmıştır. 19 yy saraylarında kullanılan Bozhane kumu sert zemin kaplamasının zamanla çimento katkılı harç ile kaplandığı tezini doğrulayan bir uygulamadır. 1 numaralı köşkün etrafında kullanılan ağacımsı bordür ve çimento harçlı zemin kaplaması beraberliğinde oldukça esnek organik formlar elde edilmiştir.

Şekil 4.29 Zemin Kaplama 3 Ve Ağacımsı Bordür Taklidi

Şekil 4.30 Ağacımsı Özgün Bordür (set göreviyle)

Özgün bordür (Şekil 4.30) taklidiyle (Şekil 4.29) hemen ayırt edilmekte olup iyi bir işçilik ürünüdür. üzerinde zamanla oluşan hafif yosunlanma sayesinde gerçek bir ağaç dalından ayırt etmek oldukça zorlaşmıştır. ağacımsı bordür sadece toprak ile sert zemini ayırt etmek için değil, bazı bölgelerde zemindeki eğimden dolayı toprağın kaymasını engelleyici küçük bir set görevi de görmektedir.

Şekil 4.31 Ağacımsı Özgün Bordür

Avluda kullanılan özgün bordür malzemelerinden bir başkası ise podima bir diğer adıyla dere taşıdır. Bahçenin ilk tasarımındaki podimalara rastlanamasa da sonraki, dönem tadilatlarındaki uygulamalardan birkaç parça büyük havuz etrafında halen bulunmaktadır (Şekil 4.32). Şale Köşkü'ndeki sert zemin kaplaması örneğine veya yağmur suyu oluğuna bu avluda rastlanamamıştır. Bunun bir nedeni de eğimli yollarda akan suyun sürüklemesi sonucu bozulmuş olması olabilir. Hatta beton dökülmüş yollların kazılması ile alttan podima izlerine rastlanabilir.

Şekil 4.32 Podima Bordür

Sonraki dönem tadilatlarında çeşitli harçların kalıplara dökülmesi esasına dayanan malzemeler de kullanılmıştır. İri taneli kum ile dikdörtgen formda dökülen beton plaklar 4 numaralı köşkün kuzeyinde ve 1 numaralı köşkün güney batısında kısmi olarak kullanılmıştır (Şekil 4.33). Beton plaklar 4 numaralı köşkün kuzeydeki toprak alan üzerinde alternatif bir yaya yolu üretmek amacıyla kullanılırken (Şekil 4.34); 1 numaralı köşkün güney batısındaki uygulama, çimento esaslı harç dökülerek hazırlanan yolun bozulması üzerine tadilat amacıyla kullanılmıştır.

Şekil 4.33 1 Numaralı Köşkün Güney Batısındaki Zemin Kaplama 4

(Beton Plak Kaplama)

Şekil 4.34 4 Numaralı Köşkün Kuzeydeki Zemin Kaplama 4 (Beton Plak Kaplama)

Harçların kalıplara dökülmesi esasına dayanan bir diğer zemin kaplaması ise zemin kaplama 6 dır. Karolar halinde döşenen bu kaplama mimarlık fakültesi etrafında kullanılmıştır (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 Zemin Kaplama 6 (Mart 2010)

Şehzade köşklerinden 4. Binanın giriş merdivenlerinin oturduğu zemin podimaya benzer daha ince çakılların da bulunduğu karolarla döşenmiştir. Bu malzeme de son dönem eklerindendir (Şekil 4.36).

Şekil 4.36 Zemin Kaplama 5 Çakıl Taşlı Karo (Mart 2010)

En son düzenlemelerde kullanılan zemin kaplama malzemesi fabrika tuğlası ve gri granit küp bloklarıdır (Şekil 4.37). Bordür ya da eğime göre duvar kaplaması da yine tuğla kaplamadır. Avlunun mimarlık fakültesi önündeki boş avluya bakan bölümünde rektörlük tarafında ve rektörlüğe giden yolda bu malzemeler kullanılmıştır. Tuğla ve taşın doğal oluşu bahçeyle uyumlu görünmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ilk tasarımla karşılaştırdığımızda özgün malzemeyle ilgisi olmamasına karşın duvar örgüsünde yer alıyor oluşu nedeniyle yadırganmamaktadır.

Tuğla Ve Granit Blok Son Dönem Zemin Kaplaması (Mart 2010)

Şekil 4.37 Tuğla Son Dönem Bordürü Ve Zemin Kaplaması (Mart 2010)

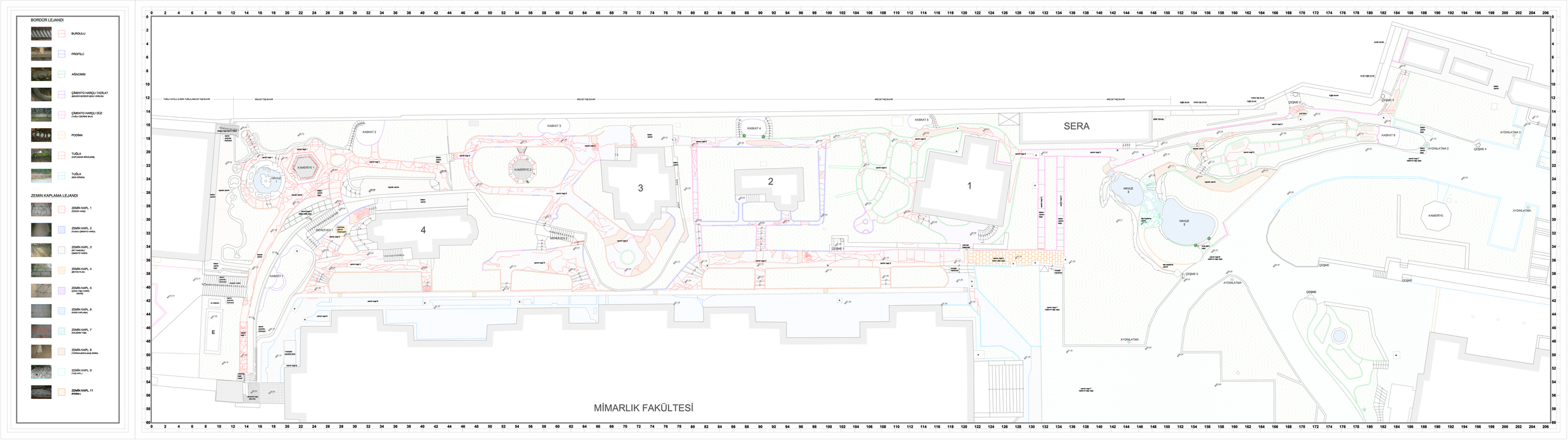

ŞEKİL 4.38 ZEMİN KAPLAMALARI VE BORDÜRLERİ GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.3 Korkuluklar

Avluda iki çeşit korkuluğa rastlanmaktadır. Biri dövme demir üzerine çimento esaslı harcın kaplanması ile oluşturulan ağaç formu verilmiş korkuluklar, diğeri ise yabancı olmadığımız demir korkuluklardır. Ağaç formlu olanlar merdiven başlarında ağaç gövdesi şeklinde başlayarak gövdeden çıkan dalların sarmaşık gibi uzaması ve rastgele dağılması esası ile yapılmıştır (Şekil 4.39). Dalla istinat duvarlarına da yer yer bağlanmaktadır. Hatta bazı istinat duvarlarının üstünde sarılmış dallar varmış gibi bezemeler şeklinde de kullanılmıştır (Şekil 4.40).

Korkuluklar hem yüksek setlerde güvenliği sağlamaktadır, hem de sarmaşıkların sarılabileceği taşıyıcılar haline gelmektedir. Fonksiyonun yanı sıra formun da bir o kadar önemsendiğinin de bir göstergesidir.

Ayrıca hala bozulmayan bölgelerden gözlemlendiği kadarıyla bordürlerle de bağlandıkları noktalar bulunmaktadır. Doğal görünümün bozulmaması çabası insan etkisinin bile doğal yapıya benzetilmeye çalışılması İngiliz natüralistlik bahçesinden ayrımı açıkça göstermektedir.

Şekil 4.39 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluklar (Aralık 2008)

Şekil 4.40 Sarmaşık Dalları Sarılmış Gibi Şekillendirilmiş Duvar Örneği (Aralık 2008)

Demir doğramanın ortalama 2cm kesitli parçaları taşıyıcı olarak kullanılmış, araya daha ince kesitli parçalar eklenerek daha esnek formlar elde edilmiştir (Şekil 4.41).

Şekil 4.41 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluk Detayı (Aralık 2008)

Şekil 4.42 Ağaç Formu Verilmiş Korkuluklar

Halen sıkça kullandığımız demir korkulukların çubuklu örneklerinden biri bahçedeki merdivenlerde kullanılmıştır. İki yatay kayıt arasında ortalama 15 cm arayla düşey demir çubuklar yerleştirilmiştir. Çubukların alt, üst birleşimlerinde ve bazı çubukların ortalarında bitkisel bezemeli demir yüzükler bulunmaktadır (Şekil 4.43). Eksik parçalar ve bozulmalara rağmen detayları algılanabilecek durumdadır. Bakımsızlıktan boyası yıpranmış açığa çıkan demir paslanarak lekelere neden olmuştur.

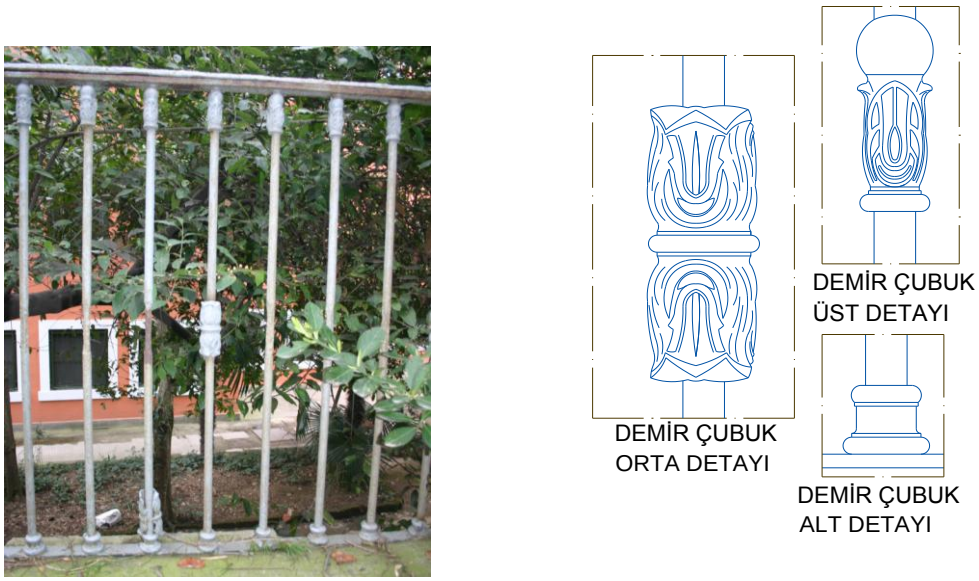

Şekil 4.43 Demir Korkuluk Örneği (Merdiven 2 den) (Mart 2010)

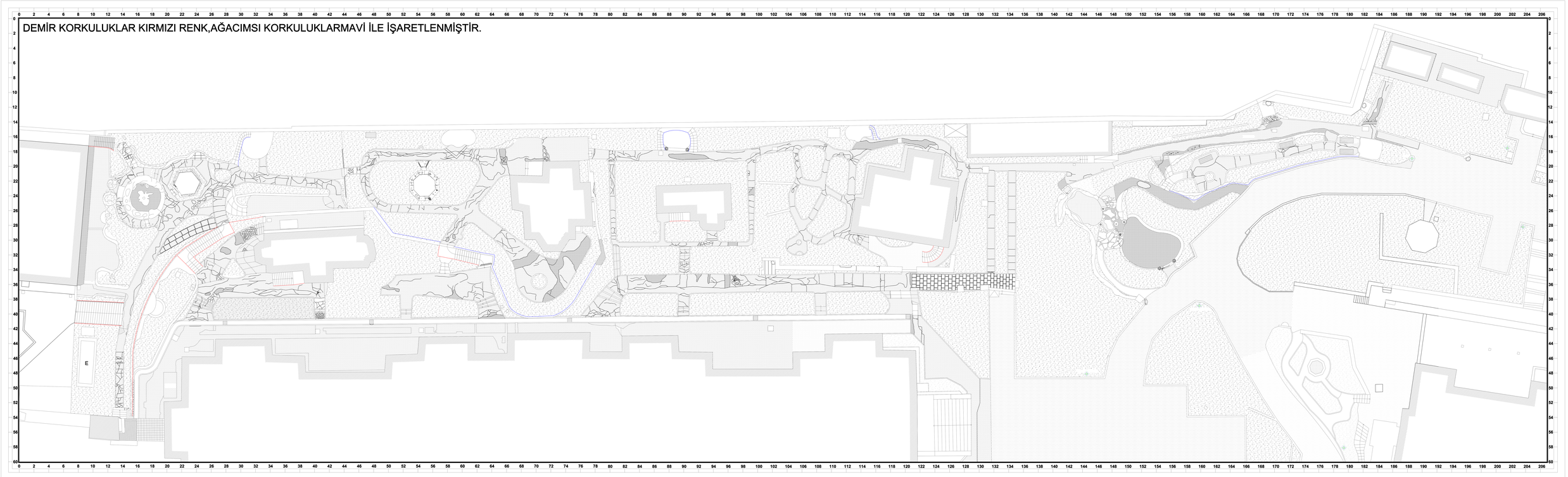

ŞEKİL 4.44 KORKULUKLARI GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.4 Kameriyeler

Kameriye 1

Kuzeydeki kameriye küçük havuzun hemen yanında yer almaktadır. Planı şeması altıgendir. Havuza bakan kenarın ortasındaki açıklıktan kameriyeye 2 basamak ile çıkılır (Şekil 4.45). Basamaklar harman tuğla üzerine çimento esaslı harç ile kaplanarak yapılmıştır. Basamakların kesitleri oldukça sadedir, sadece üst tarafta c şeklinde bir profil bulunmaktadır.

Şekil 4.45 Kameriye 1 Merdivenler (Aralık 2008)

Duvarlar harman tuğla ile örülerek iç ve dışta sıva uygulanmıştır. Kameriyenin dış cephesinde herhangi bir süsleme unsuruna rastlanmamıştır. Çimento esaslı sıva ile kaplanmıştır (Şekil 4.47). Zemine yakın bölgelerde hafif yosunlanma oluşmuştur. Kameriye duvarlarının özellikle üst taraflarında sıvada parçalanmalar kopmalar ve daha kaba bir harç ile tadilat izleri görülmektedir. Kameriye duvarını iç yüzeyinde ise profilli geometrik formlu bezemeler vardır (Şekil 4.46). İç yüzeydeki sıva kalitesi dışa oranla daha incedir. Hatta süsleme taş taklidi sıva olarak da adlandırılabilir. Duvar iç yüzeyinde düzenli olarak kare şeklinde delikler mevcuttur. Bazı duvarların sıvası tamamen dökülmüştür.

Kameriyenin iç zemin döşemesi altıgen karo simandır. Karo simanlar çoğunlukla birleşim yerlerinden olmak üzere çatlayarak yer yer ayrılmıştır.

Şekil 4.46 Kameriye 1 Duvar İç Yüzeyi (Aralık 2008)

Kameriye etrafında 50-60 cm genişliğinde toprak hat ile çevrelenmiştir. Toprak hattın sert zemin ile birleştiği noktada burgulu diye adlandırdığımız bordür bulunmaktadır. Fakat burgulu bordür kameriye etrafında çok fazla tadilat görmüş ve sırf bu kadar alanda bile 3-4 farklı dönemi görmek mümkündür.

Şekil 4.47 Kameriye 1 (Aralık 2008)

Kameriyenin duvarı üzerinde olması gereken demir strüktür yerinden sökülmüştür. Üst parçanın söküldüğü duvar üzerindeki tadilat izleri ve deliklerden anlaşılmaktadır. Ayrıca özgün kameriyenin taşındığı mimarlık fakültesi öğretim üyeleri tarafından da bilinmektedir. Ölçüleri ve formuna bakılarak tespit edildiği üzere a blok, b blok ve tonoz adıyla anılan kafenin baktığı avluda bulunan kameriyenin buradan sökülerek taşınmıştır (Şekil 4.48). Taşınan kameriyenin rölöve çizimleri ekteki (EK-F) Rölöve Projesi'nde mevcuttur.

Şekil 4.48 Taşınan Kameriye 1 (Ağustos 2010)

Kameriye 2

Şehzade köşklerinden 4. ile 3. arasında yer alan kameriye 2 ye doğusunda kalan yaya yolundan ulaşılmaktadır. Yaya yolundan kameriyeye karo simanla kaplı basamaklar ile geçilir. İlk basamak ile etrafındaki toprak alan arasında profilli bordür bulunmaktadır. Fakat bordür harap olmuştur. Basamaktan sonra sekizgen formlu kameriye tabanına ulaşılır.

Şekil 4.49 Kameriye 2 (Aralık 2008)

Kameriye lale tarhının ortasına yerleştirilmiştir. Tohumla çoğalan bir lale türü her yıl yeni tohumlarını toprağa dökerek canlılığını sürdürmektedir.

Kameriye duvarının dış cephesi karo siman ile kaplanmıştır. Toprağa yakın yerlerde yosunlanma oluştur.

Kameriye tabanı çevresinde 50 cm eninde profilli taş kaplama, iç tarafında da karo siman kaplama bulunmaktadır. Taş kaplamalar demir kenetlerle birbirine bağlanmıştır. Her bir kenar 2 adet blok taştan meydana gelmektedir. Dolayısıyla her köşe ve her kenarın ortasında 1 adet kenet bulunur. Taşların üzerinde kameriyenin üst strüktürünün bağlandığı delikler görülmektedir. Taşlarda zaman içinde çatlaklar oluşmuş hatta parçalar kopmuştur. Parçalanma nedenlerinden biri de çatlaklara yerleşerek büyüyen bitki kökleridir.

Kameriyenin demir strüktürü sökülerek rektörlük binası önündeki yeşil alana yerleştirilmiştir (Şekil 4.52). Diğer kameriyede olduğu gibi öğretim elemanları tarafından da bilinen taşınma durumu, kameriyenin rölövesi alındıktan sonra yapılmıştır. Mevcut rölöve çizimi yapı işleri daire başkanlığı arşivinden alınmıştır (Şekil 4.50-51).

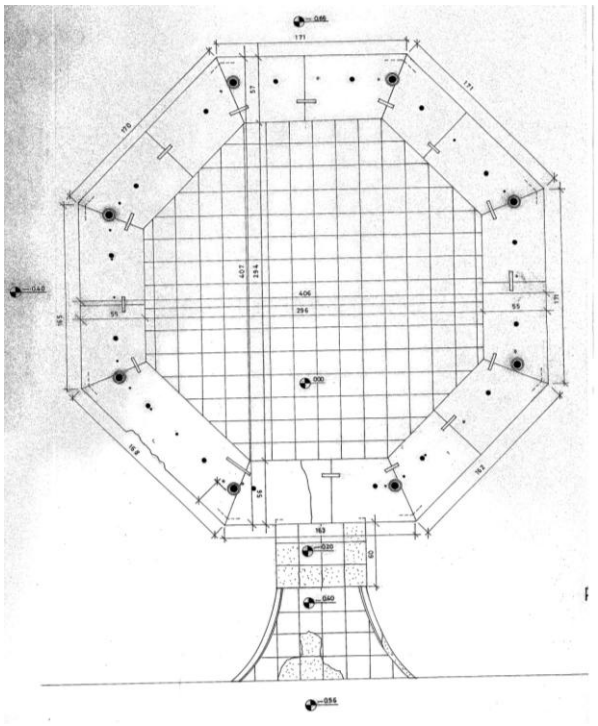

Şekil 4.50 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi

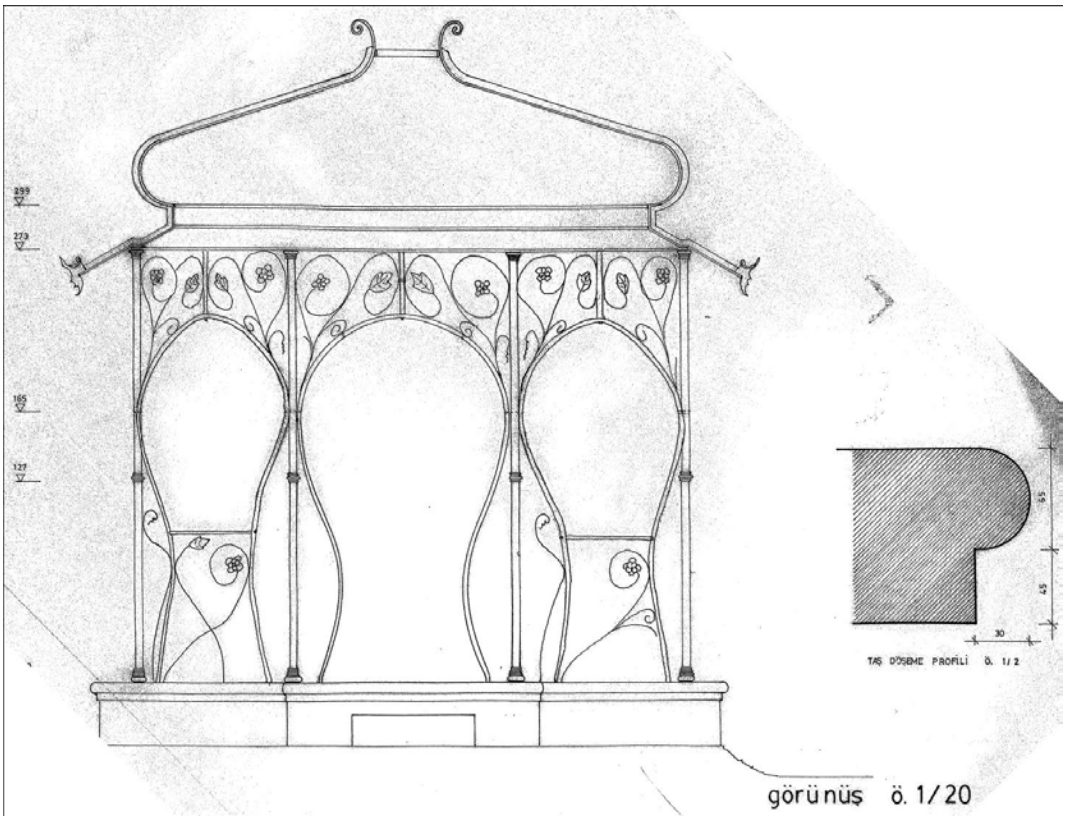

Şekil 4.51 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi

Şekil 4.52 Taşınan Kameriye 2 (Ağustos 2010)

4.4.5 Çeşmeler

Avluda yer alan çeşmelerin hemen hepsi istinat duvarları önüne yerleştirilmiştir. 2. Şehzade köşkünün güneyinden başlamak üzere avlunun güneyinde 5 adet çeşme bulunmaktadır. Çeşmeler avluya homojen dağılmamakta ve bahçe ile uyumunu gösterir herhangi bir ize rastlanmamaktadır. Bu veriler ışığında çeşmelerin sonraki dönem eki olduğu düşünülmektedir. Ayrıca alman mavilerinde de çeşmelerin varlığını gösterir bir işaret de yoktur. Fakat incelediğimiz bölge içinde yer almaları ve tarihi değeri göz önüne alındığından Şehzade Köşkleri bahçe elemanlarından ayrı tutulmayarak belgelenmeleri uygun görülmüştür.

Çeşme 1

2 numaralı köşk ile 1 numaralı köşkün arasında doğu tarafında istinat duvarının bitimine yerleştirilmiştir. İstinat duvarında oluşturulan köşeye yerleştirilmiş mermer su haznesi, nebati bezemeli mermer ayna taşı ve profilli organik forma sahip mermer ayaktan oluşmaktadır. Musluğunun üst tarafı kopmuştur. Suyu kesilmiştir. Dayandığı istinat duvarı çimento esaslı sıva ile kaplıdır. Halen kullanılabilir durumdadır. Fazla hasarı bulunmamakta sadece üzey kirlenmesi mevcuttur. Rölöve çizimleri EK-F de yer almaktadır.

Şekil 4.53 Çeşme 1 (Aralık 2008)

Çeşme 2

2 numaralı çeşme büyük havuzun güney doğusunda yüksek bahçe duvarının önüne yapılan tuğla duvar ile kesiştikleri noktaya yerleştirilmiştir. Çeşmeyi oluşturan unsurlar taşıyıcı duvarı mermer su haznesi, nebati kabartma bezemeli mermer ayna taşı, profilli mermer ayak ve üzerine oturduğu beton settir. Çeşmenin tasarımına göre iki musluklu olup mevcut tek musluk bulunmaktadır. Diğer musluk sökülerek boşluk özensiz bir şekilde alçı ile kapatılmıştır.

Mermer ayna taşı orta üst tarafından yatay bir çatlağa sahiptir. Çeşmeyi karşımıza aldığımızda sağ üst kısmında bir yaprak motifi koparak ayrılmıştır. Musluk etrafında pas lekeleri mevcuttur. Haznesi ve ayak halen sağlamdır. Çeşmenin dayandığı duvar ise hem kırılarak parçalanmış yerlere hem de niteliksiz bir görünüme sahiptir. Çeşmenin suyu kesilmiştir. Gider borusu pvc olup zeminden kısmen açığa çıkmış ve kırılmıştır. Çeşme 2 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.54 Çeşme 2 (Mart 2010)

Çeşme 3

3 numaralı çeşme rektörlük binasının kuzey cephesine bakan istinat duvarı önündedir. Diğer çeşmelere oranla sadedir. Nebati bezemeler yerine profiller kullanılmıştır. Çeşmeyi taşıyan duvar delikli tuğla ile örülmüştür. Çimento esaslı sıva ile kaplıdır. Sıvalar yer yer dökülmüş, tuğlalar kırılarak hasar görmüştür. Çeşmeyi oluşturan ayna taşı, su haznesi ve ayak marmara mermerinden yapılmıştır. Çeşmenin tasarımı iki musluklu olmasına rağmen iki musluk boşluğu alçı ile kapatılarak iki delik arasına yeni bir musluk yerleştirilmiştir. Mermer ayağın zemine oturduğu bölge çimento esaslı harç ile kapatılmıştır. Bu tadilat olası bir bozulmayı göstermektedir. Çeşme 3 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.55 Çeşme 3 (Mart 2010)

Çeşme 4

4 numaralı çeşme rektörlük binasının girişini karşımıza aldığımızda solda kalmaktadır. Taşıyıcı duvarı ve hazne altındaki ayak yol tadilatı sırasında kullanılan tuğla kaplama malzemesi ile kaplanmıştır. Ayna taşı kaplama işlemi sırasında duvar içine gömülmüştür. Hazneye ait özgün ayak hakkında pek bir ize rastlanmamıştır. Su haznesi ve ayna taşı Marmara mermerinden imal edilmiştir. Hazne profillerle bezenmiştir. Ayna taşında da profiller ve nebati bezemeler bulunmaktadır. İki musluklu çeşmenin her iki musluğunun da üst tarafı sökülmüştür. Suyu kesilmiştir. Hazne kenarlarında malzeme kayıpları mevcuttur. Ayna taşının üst tarafındaki bezemelerde yüzey kayıpları başlamıştır. Süngerimsi görüntüye bürünen mermer yüzeyi kararmaya başlamıştır. Çeşme 4 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.56 Çeşme 4 (Mart 2010)

Çeşme 5

Büyük havuzun batısından gelen yaya yolunun başında istinat duvarına sırtını dayamıştır. Duvarın çeşme hizası hariç taraklanmış taş ile kaplanmış, bu bölümü sıvalı olarak bırakılmıştır. Mermer tek parça su haznesi 2 adet tuğla üzeri çimento esaslı sıvalı ayak üzerine oturmaktadır. Haznenin dış yanları basit bir profille şekillendirilmiştir. Üst yüzeyi de düzgün bir yüzeye sahipken alt tarafı biraz düzeltilerek bırakılmıştır.

Ayna taşı çiçek ve yaprak motifleriyle bezenmiştir. Tek musluklu tasarlanmış çeşmenin musluğu sökülmüş, suyu da kesilmiştir. Çeşme halen kullanılabilir durumda olup hasarlı değildir. Sadece yüzey kaybı ve kararma mevcuttur. Çeşme 5 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.57 Çeşme 5 (Mart 2010)

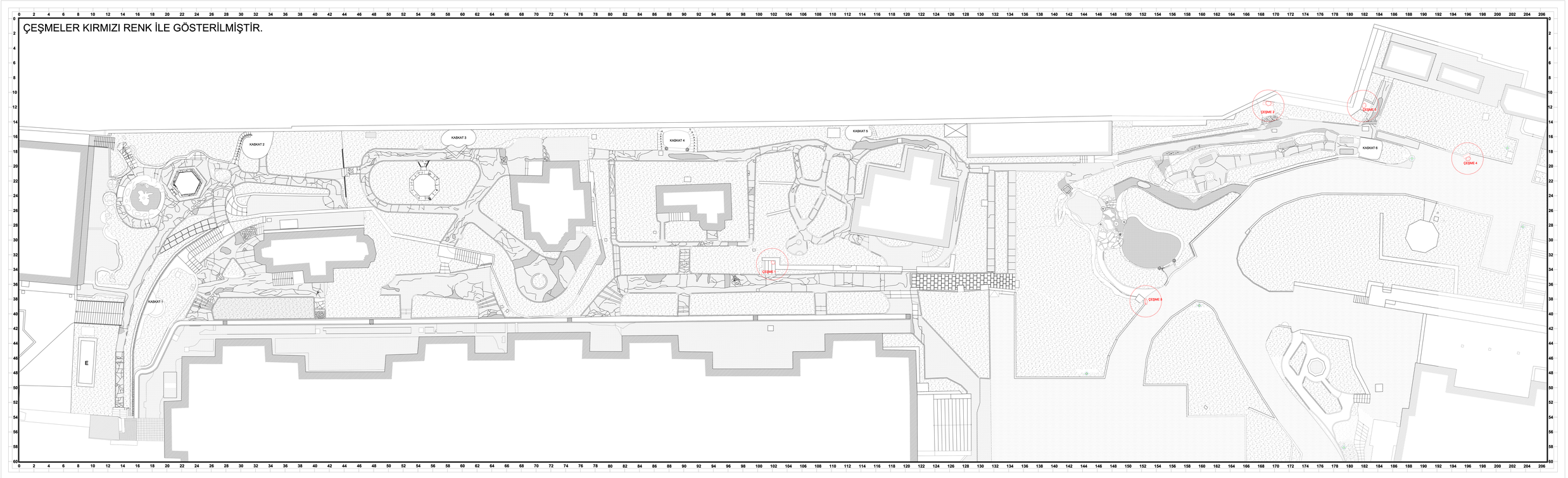

ŞEKİL 4.58 ÇEŞMELERİ GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.6 Merdivenler

Arazinin eğim farklarından dolayı çok fazla merdiven kullanılmıştır. İlk tasarımda bulunan ve günümüze kadar ki değişikliklerde eklenen pek çok merdiven türü mevcuttur. Bunlardan sadece 2 tanesi büyük boyutta ve özgün kullanımına devam edilmektedir. Bunların rölöve çizimleri ek 6 da bulunmaktadır. Onların dışında 2-3 basamaklı geçişlerin sayısı oldukça fazladır. Şale Köşkü'ndeki örneklere benzer organik formlu, harman tuğla üzerine çimento esaslı sıva ile yapılan örnekler mevcuttur (Şekil 4.60). Damatlar dairelerinin özgün girişlerine yönelim amacıyla yapılan ışınsal merdivenlerde halen varlığını sürdürmektedir (Şekil 4.59).

Şekil 4.59 Damatlar Köşkü Özgün Girişine Yönelen Işınsal Merdivenler (Aralık 2008)

Şekil 4.60 Organik Yapay Taş Formu Verilmiş Basamaklar (Aralık 2008)

Şekil 4.61 Tuğla Üzeri Harç Kaplı Basamaklar (Aralık 2008)

Sonradan çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan değişiklikler sırasında eklenen merdivenlerin bazıları hem kullanılan malzeme açısından hem de form ve uyum açısından pek başarılı olmamıştır. Avlunu en kuzeyindeki 2 merdivende bu duruma örnek gösterilebilir. Biri demir taşıyıcı üzerine ahşap ile tek kollu olarak ve bahçedeki merdivenlerin oranlarına göre oldukça geniştir (Şekil 4.63). Diğeri ise dökme mozaikten yine tek kollu olmasına karşın 22 basamağı bulunan oran olarak kesinlikle uyumlu olmayan bir merdivendir (Şekil 4.62).

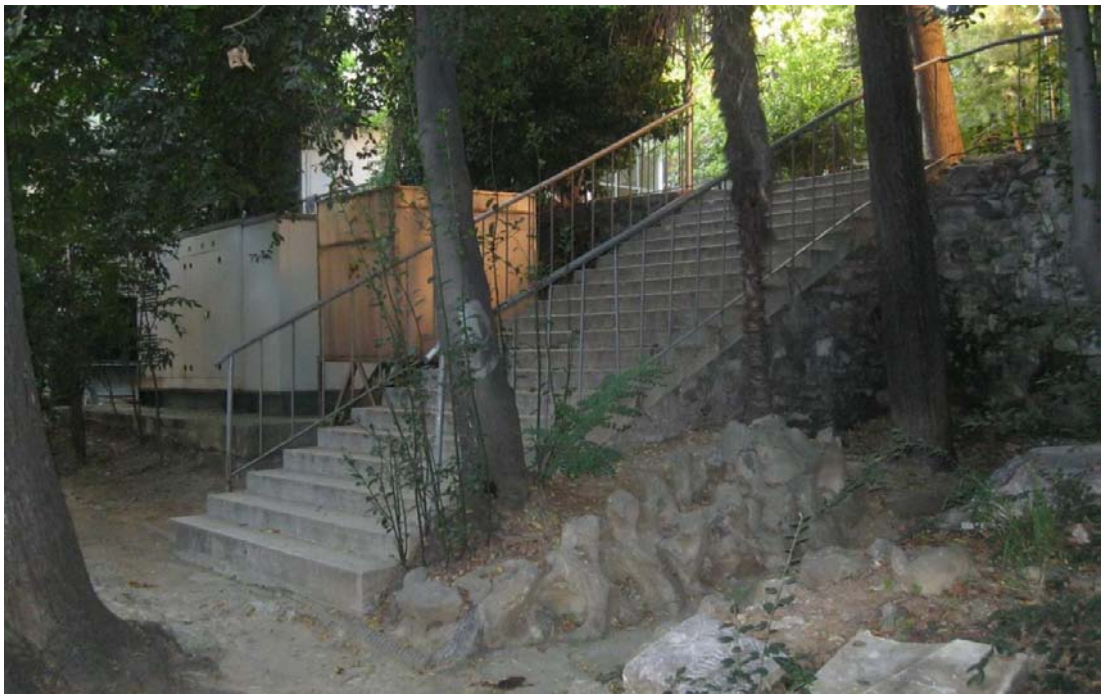

Şekil 4.62 Dökme Mozaik Merdivenler (Aralık 2008)

Şekil 4.63 Demir Strüktür Üzeri Ahşap Kaplı Merdivenler (Ağustos 2010)

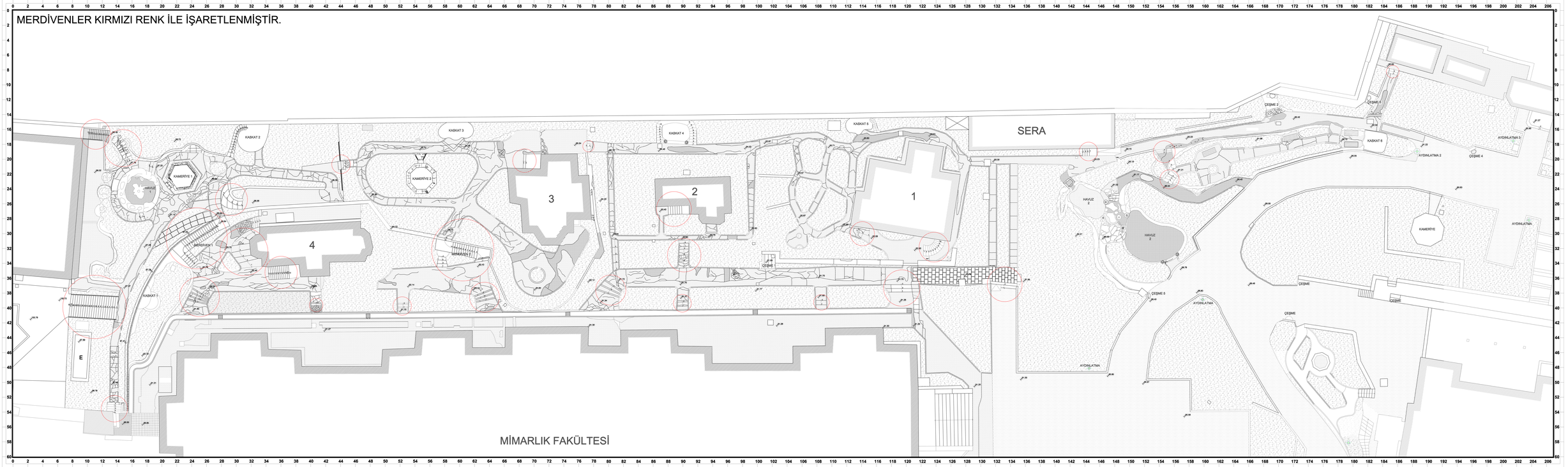

ŞEKİL 4.64 MERDİVENLERİ GÖSTEREN ÇİZİM

Merdiven 1

4 numaralı köşkün kuzeyinde yer alan merdiven 1 üstteki setten köşkün girişine inmektedir. İstinat duvarına bitişik sahanlık ile başlayan merdiven basamakları son 6 basamaktan önce bir ara sahanlık ile duvara dik konumda dönerek alt kota iner.

Merdivenin taşıyıcı sistemi tuğla örgü duvardır. Merdivenin en yüksek basamaklarının altında oluşturulan boşluk demir bir kapı ile kapatılarak depo haline getirilmiştir. Merdiven basamakları çimento esaslı sıva ile kaplanmıştır. Basamakların üst ucunda c şeklinde sade bir profil kullanılmıştır.

Merdiven korkulukları demirdir. Daha önce açıklanan korkuluklar bölümündeki demir korkuluğun aynısı burada da kullanılmıştır. Merdivenin dış cephesine çimento esaslı sıva uygulanmıştır.

Şekil 4.65 Merdiven 1 (Mart 2010)

Merdivenin en alt basamakları zemin oturmaları dolayısıyla parçalanmıştır (Şekil 8.66). Üst basamaklarda da sıvalar yer yer çatlamış ve dökülmüştür. Uç noktalardan parçalar kopmuştur (Şekil 8.67). Dökülen sıvaların altından çıkan tuğlalar üzerinde yosun oluşmuş yağmur suyunun akışı ile de cepheye yayılmıştır. Demir kapının üzerindeki boyanın bozulması ile demir açığa çıkmış ve hava ile teması sonucu paslanmıştır. Pas duvar üzerine

akmıştır. Dış cephedeki sıva dökülmeleri ve sıva tadilatı gözlenmektedir. Demir korkuluklarda malzeme kaybı mevcuttur. Bazı çubuklar ve çubukların üzerindeki yüzüklerde eksikler vardır.

Dış sıvanın toprak ile buluştuğu noktalarda da sıva da kayıplar oluşmuştur.

Merdiven 1 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.66 Merdiven 1 Alt Basamaklarda Oturma (Mart 2010)

Şekil 4.67 Merdiven 1 Basamaklarda Malzeme Kaybı (Mart 2010)

Merdiven 2

3. Köşkün kuzey batısında yer alan merdiven 2 istinat duvarına dayanmış, 16 rıht ile iki kot arası bağlantıyı sağlamaktadır. Merdiveni harman tuğla örgü duvarlar taşımaktadır. İstinat duvarına paralel sahanlığa 2 basamak ile inilir sahanlığın ardından 12 rıht daha inildikten sonra istinat duvarındaki 90 derece dönüşe uyum, ara sahanlık ile sağlanmaktadır. Son 2 basamak ile merdiven alt kota ulaşır.

Şekil 4.68 Merdiven 2 (Mart 2010)

Merdivenin dış cephesine çimento esaslı sıva uygulanmış fakat büyük çoğunluğu dökülmüştür. 1. Merdivende olduğu gibi merdiven basamakları çimento esaslı sıva ile kaplanmıştır. Basamakların üst ucunda c şeklinde sade bir profil kullanılmıştır. Merdiven korkulukları demirdir. Demir korkuluk detayları rölöve çizimlerinde bulunmaktadır.

Şekil 4.69 Merdiven 2 Basamaklarda Malzeme Kaybı (Mart 2010)

Şekil 4.70 Merdiven 2 Sahanlık Altı Grotto Benzeri Yapı (Mart 2010)

Merdiven üst sahanlığı altında tonoz ile bir açıklık oluşturulmuştur. Açıklık içinde grotto benzeri bir yapı bulunmaktadır. Merdivenin içinde bulunduğu yeşil alan bölünerek alt kottan grottoya ulaşan 4 basamak yapılmıştır. basamakların etrafında dal formunda korkuluklar vardır. Merdiven 2 rölöve çizimleri EK-F de mevcuttur.

Şekil 4.71 Merdiven 2 basamaklar

(Mart 2010)

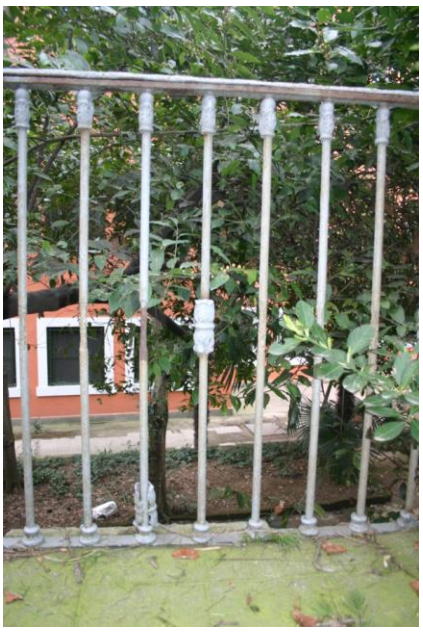

Şekil 4.72 Merdiven 2 korkuluklar

(Mart 2010)

4.4.7 Grotto-Kaskatlar

Grotto yapay mağara, kaskat ise birbirine bağlı düzen manasına gelmektedir. Bahçedeki çimento esaslı harcın şekillendirilmesiyle oluşturulan su öğeleri hem mağara benzeri özellik göstermekte hem de suyun akışını sağlayacak bir sistemi oluşturmaktadır.

Her birinde verilecek şekle göre dolgu malzemesi olarak tuğla, taş gibi inşaat artığı malzemeler kullanılmıştır. Konsollarda taşıyıcı malzeme dövme demirdir. İnce sarkıt ve dikitlerde ince demirler kullanılmıştır. Çimento esaslı harç ile organik forma kavuşan kaskatların yüzeyi taş görünümü verebilmek amacıyla pürüzlü halde bırakılmıştır. Hemen hepsinde suyun toplanacağı bir havuz bölümü bulunmaktadır. Bazı kaskatlarda az miktarda toprağın konularak küçük bitkilerin yerleşeceği çukurluklar oluşturulmuştur. Bitki çukurları ilk tasarımda olup olmadığı bilinmemektedir. Tesadüfen oluşan çukurlara sonradan bitkilerin yerleştirilmiş olma ihtimali oldukça yüksektir. Zira toprak ve bitki kökleri çimento harcının parçalanmasına neden olmaktadır.

Japon bahçelerindeki grotto-kaskat adıyla anılan yapay şelaleler yıldız sarayı bahçesinde de bol miktarda kullanılmıştır. İnsan eliyle yapılmasına karşın doğal oluşumlara benzetilen kaskatlar genellikle istinat duvarlarının tekdüzeliğini yok etmek amacıyla kullanılmıştır. Avludaki kaskatlardan biri hariç tamamı yüksek bahçe duvarlarına bitişik yapılmıştır.

Kaskatların tümünün suyu günümüzde kesilmiştir. Yağmur suyunun birikmesinden dolayı havuzlarında az miktarda bulunan su da yosun oluşumuna neden olmuştur. Yosunlanmış ve kararmış çimento zaman içinde parçalanarak dökülmüş, demirler ortaya çıkmıştır. Hava ile temas eden demirlerde paslanarak hem parçalanmaya başlamış hem de pas lekelerine neden olmuştur.

Kaskat 1 şehzade köşklerinden 4. nün kuzeyinde merdiven 1 in hemen yanında yer almaktır. Özellikle üst tarafındaki harçlar oldukça bozulmuştur. Mağaranın iç tavanını taşıyan demirler açığa çıkmış ve paslanmıştır. Dış yüzeyinde ince bir yosun tabakası oluşmuş, mağara iç kararmış havuz tabanı ise içindeki suyun temizlenmemesi nedeniyle yosundan görünmez hale gelmiştir. Diğer kaskatlara oranla dağınık bir tasarımı vardır. Bulunduğu yeşil alana yayılmış bir haldedir. Bahar aylarında etrafındaki otlar ve sarmaşıklarla sarılarak görünmez hale gelmektedir.

Şekil 4.73 Kaskat 1 (Mart 2010)

Şekil 4.74 Kaskat 2 (Mart 2010)

Kaskat 2, 4 numaralı köşkün kuzey doğusunda bahçe duvarının hemen önünde yer almaktadır. Kaskatı karşınıza aldığınızda sol tarafında bir adet merdiveni mağara üst döşemesine ulaşmaktadır. Merdivenin ulaştığı yerde bir düzlük oluşturulmuştur. Merdivenler ve döşemesi halen taşıyıcı açısından iyi durumdadır. Fakat çimento harcı dış etkilerle dökülmüş altındaki taş ve tuğlalar açığa çıkmıştır. Yaya yolu tarafından havuz ortasında açılan geçişin iki yanına ağaç gövdesi formunda tamamlayıcı elemanlar yapılmıştır. Havuzu kurutulmuştur. Çok fazla yosunlanma görülmemektedir.

Kaskat 3, köşklerden 3 ile 4 numaralı arsındaki alanda doğu duvarında, kameriye 2'nin karşısında yer almaktadır. Merdiveni bulunmamaktadır. Havuz çevresi sıvalı alçak bir duvarla çevrelenmiştir. Duvarın üzerinde kaskatı saran sarmaşık dalları şeklinde korkulukları kaskatı üstüne doğru tırmanmaktadır (Şekil 4.75).

Şekil 4.75 Kaskat 3 (Mart 2010)

Kaskat ortası şelale ve sarkıtları ile oldukça ince işlenmiştir. İnce sarkıtlar ince demirlerin harç ile sıvanmasıyla elde edilmiştir. Şelale döşemesi demirleri diğer kaskatlarda olduğu gibi ortaya çıkmış ve paslanmıştır. Malzeme kayıpları vardır. Parçalanan harçlar ve içindeki

taş, tuğla vs. havuza birikmiştir. Sarkıtlara doğru uzanmış kalın bir demir parçası anlamsız bir biçimde durmaktadır. Bu demirin yan yüzeyi taşıyan parçalardan olduğu düşünülmektedir.

Kaskatın suyu kesilmiştir ve havuzda birikmiş su bulunmamaktadır.

Kaskatı karşınıza aldığınızda hemen sol arkasında çıkan ağaç kökleri muhtemelen kaskatın altına ve yan duvarına doğru ilerlemiştir. Restorasyonu yapılırken bu konunu da dikkate alınması gerekmektedir.

Şekil 4.76 Kaskat 4 (Mart 2010)

Kaskat 4, 2 numaralı köşkün doğusunda bahçe duvarı üzerinde yer almaktadır. Her iki yanından çıkan merdivenler mağara üst döşemesine ulaşmaktadır. Döşeme üstünde düz bir alan oluşturulmuştur. Döşemenin arka tarafında yukarıya doğru kaskat devam etmekte ve lale formu ile sonlanmaktadır (Şekil 4.76).

Merdiven korkulukları ağaç dalları formunda yapılmıştır. Korkulukların üzerindeki harç kısmen dökülmüş demir taşıyıcılar açığa çıkmıştır. Mağara iç duvarları başta olmak üzere sıva üzeri kararmış ve yosunlanmıştır.

Merdivenin ilk basamaklarının yanında kesilmiş ağaç gövdesi biçimi verilmiş bitişler yer almaktadır. Merdiven basamaklarında da kırılmalar ve yosunlanma gözlenmektedir. Mağara üst döşemesini merdivenlere ve havuz zeminine bağlayan iki adet ayak bulunmaktadır. Bu ayaklar bonzai ağaç gövdelerini andırmaktadır.

Şekil 4.77 Kaskat 5 (Mart 2010)

Kaskat 5, 1 numaralı köşkün kuzey doğusunda, bahçe duvarının önünde yer almaktadır. Kaskat karşımıza aldığımızda sağ tarafından mağara üst döşemesi üzerindeki düzlüğe çıkılmaktadır. Döşemenin hemen arkasında duvara bitişik ikinci mağara bulunmaktadır. Kaskatın suyu kesilmiştir. Mağaranın yaya yoluna bakan tarafındaki açıklığın her iki yanında ağaç gövdeleri ve onlara sarılmış sarmaşık gövdeleri figürleriyle döşeme ön taraftan taşıtılmıştır. Merdiven korkulukları ağaç dalları formundadır. Mağara döşemesi üzerindeki düzlükte yine ağaç dalları formundaki korkuluklara sahiptir. Fakat korkulukların

en üst demiri tamamen harcından sıyrılarak açığa çıkmıştır. Havuz içinde de organik formlu ağacımsı yapılar bulunmaktadır.

Şekil 4.78 Kaskat 6 (Mart 2010)

Kaskat 6 avlu içinde sırtını duvara dayanmayan tek örnektir. Diğerlerine oranla küçüktür. Avlunun rektörlüğe bakan yüksek setinin ucunda yer alır. Havuz içine organik formlu 3 ayak üzerinde duran bir eleman yapılmıştır. Mağaradan çok suyun üzerinde aktığı kayalıklar-şelale formu verilmiştir. Orta bölgedeki su akışını ifade eden formdaki bölüme çakıl taşları ve deniz kabukları yapıştırılmıştır.

Sıvası yenilendiğinden daha pürüzlü bir yüzeye sahip fakat daha az detaylı bir işçiliğe sahiptir. Havuz iç sıvasında çatlaklar oluşmuştur. Çakılların hemen üstünde niteliksiz harç ile yapılmış bir tadilat izi görülmektedir. İç tarata biraz yosunlanma mevcuttur. Kaskat duvarında oluşturulan bazı çukurluklara toprak ve bitkiler yerleştirilmiştir.

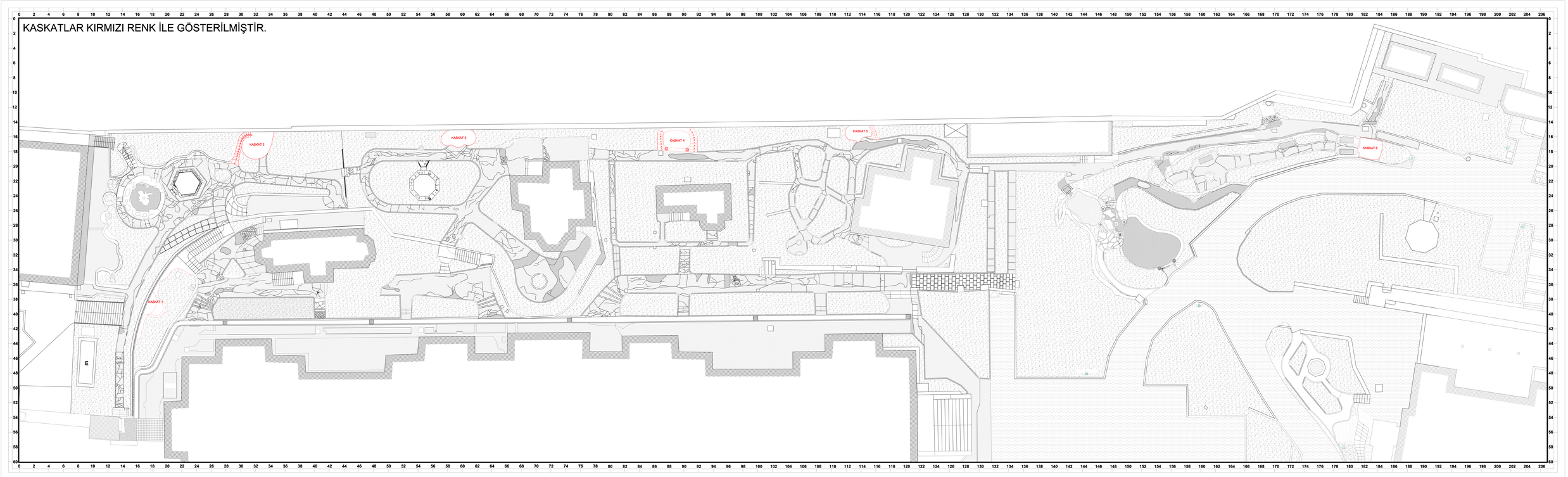

ŞEKİL 4.79 KASKATLAR GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.8 Havuzlar

Avlunun kuzeyinde yer alan küçük havuz olarak adlandırdığımız havuz 1 kurutulmuş bir havuzdur. Havuz ortasında bir fıskiye bulunmaktadır. Havuz duvarı Japon bahçelerindeki gibi harç ile yapılan taş taklidi organik formda yapılmıştır. Havuzun etrafında sert zemin ile dar bir yaya yolu onun da etrafında yeşil alan bulunmaktadır. Sert zeminin ortasında mini bir demir köprü de yer almaktadır. yeşil alanda ağaç ve sarmaşıklar mevcuttur. sarmaşıklar havuz duvarını da örtecek kadar yoğun ve canlıdır.

Şekil 4.80 Havuz 1 (Aralık 2008)

Şekil 4.81 Havuz 2 (Aralık 2008)

Havuz 2 avlunun en hareketli bölümüdür. Bolca kot farkı bulunan bölgede setler suyun akışı da düşünülerek değerlendirilmiştir. Su en üst kottan aşağı doğru tıpkı doğal bir şelale gibi akabilmektedir. Taş kaplamalar ile suyun ilerleyebileceği organik su yolları oluşturulmuştur (Şekil 4.83).

Şekil 4.82 Havuz 2 Üst Havuz (Aralık 2008)

Şekil 4.83 Havuz 2 Üst Havuz (Aralık 2008)

Ara kotta oluşturulan konsol dövme demir taşıyıcılar üzerine oturmaktadır. Taşıyıcı demirlerin üzeri çimento esaslı harç ile ağaç gövdesi formuna getirilmiştir (Şekil 4.81-85). Konsolun üstü ise taş ile kaplanmıştır. Yeşil alanlar ile havuzu oluşturan kayalık benzeri duvarlar iç içedir. Bu sayede doğal şelale görüntüsü elde edilmiştir.

Şekil 4.84 Havuz 2 Alt Havuz Kenarındaki Ağaç Taklidi (Aralık 2008)

Havuz çevresinde ağaç gövdesi formunda tamamlayıcı unsurlar kullanılmıştır. Havuz haznesi etrafında ağaç dalları sarılmış hissi veren çimento harcından yapılmış bordürler ve kesik ağaç formunda öğeler bulunmaktadır.

Şekil 4.85 Havuz 2 Konsolu Taşıyan Ayaktaki Bozulma (Aralık 2008)

Havuzdaki bozulmaların en dikkat çekeni konsolun oturduğu ayak ve konsolu oluşturan demir üzerindeki harcın dağılmasıdır. Bunu dışında suyun hareketli olmaması sonucu yosun oluşumu oldukça fazladır. havuzun etrafındaki yaya yollarından sağdakinde sert zemin malzemesi tamamen yok olmuştur.

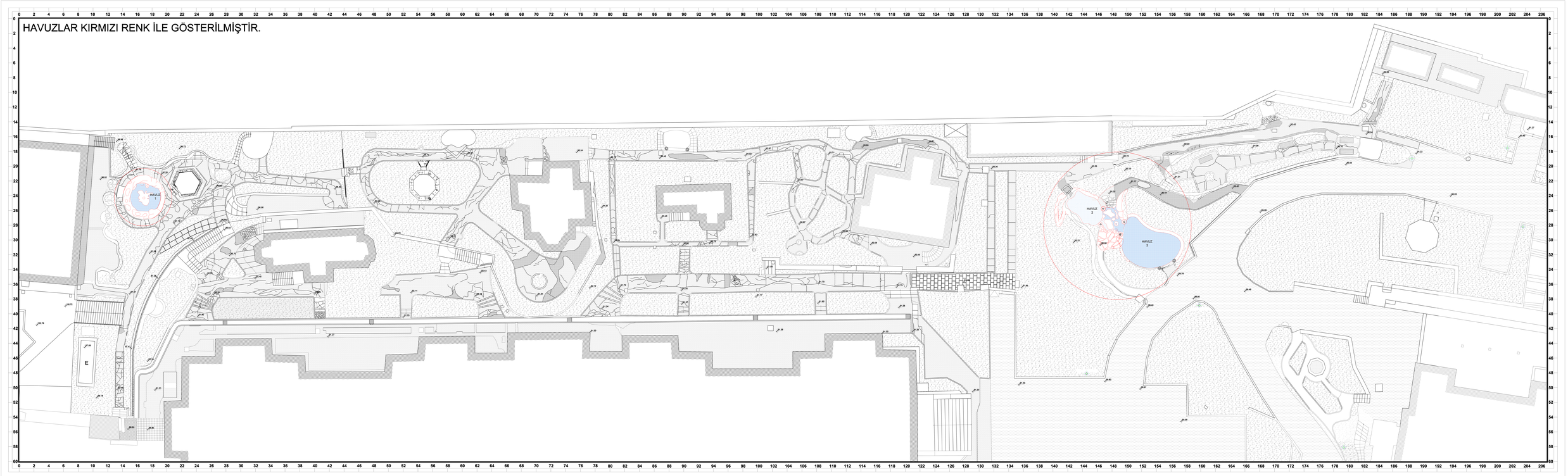

ŞEKİL 4.86 HAVUZLARI GÖSTEREN ÇİZİM

4.4.9 Aydınlatma Elemanları

Aydınlatma elemanları açısından avlu oldukça fakirdir. Avlunun rektörlük binasına ve mimarlık fakültesi önündeki boş alana bakan bölgede aydınlatma elemanları yer almaktadır. Özgün hallerinin havagazı ile çalıştığı bilinmektedir. Havagazı kullanımının bırakılması ardından elektrik ile kullanıma geçilmiştir. Mevcut aydınlatmalar yüksek demir ayaklar üzerinde tek ampulle yanan elektrikli türlerdir. Yıldız Sarayı Bahçesi'ndeki diğer örneklere benzer aydınlatma direkleri oldukları söylenebilir. Gece kullanılmayan bir alan olması nedeniyle ihtiyaç duyulmadığından fazla aydınlatma kullanılmayan şehzade köşkleri avlusu, güvenlik düşünüldüğünde aydınlatma açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Mevcut aydınlatmalar kullanılabilir durumdadır.

Şekil 4.87 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Örnekler (Aralık 2008)

Şekil 4.88 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Detay (Aralık 2008)

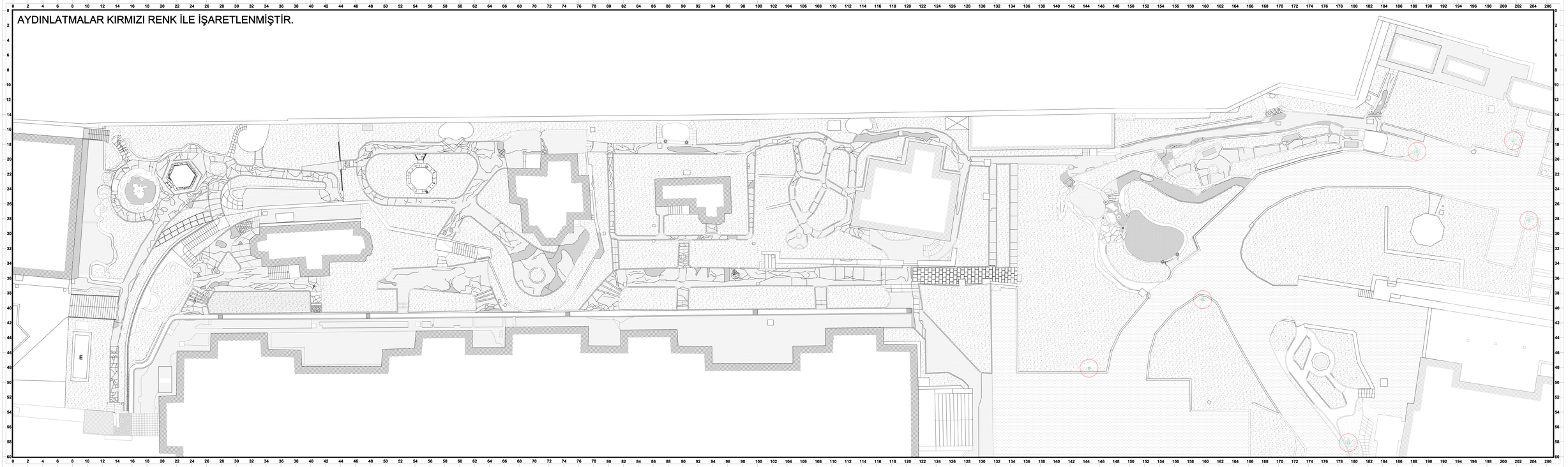

ŞEKİL 4.89 AYDINLATMA ELEMANLARINI GÖSTEREN ÇİZİM

BÖLÜM 5

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU PEYZAJI RESTİTÜSYONU

5.1 Araziyi Kullanım Biçimi

19.yy Osmanlı Saray Bahçelerinin arazi kullanımındaki ortak özelliklerinden biri olan doğal eğim ve setlemeler Yıldız Sarayı'nda da uygulandığından daha önce söz etmiştik.

Şekil 5.1 Yıldız Sarayı Ve Beşiktaş'ı Gösteren Eski Hava Fotoğrafı

(Tarihi Bilinmemektedir) (Yıldız Sarayı Arşivi [28])

Beşiktaş sırtlarına yerleşmiş Yıldız Sarayı'nın bir parçası olan Şehzade Köşkleri avlusu doğal eğime sahip olmasından dolayı mevcut eğim kullanılarak bahçe tasarımı yapılmıştır.

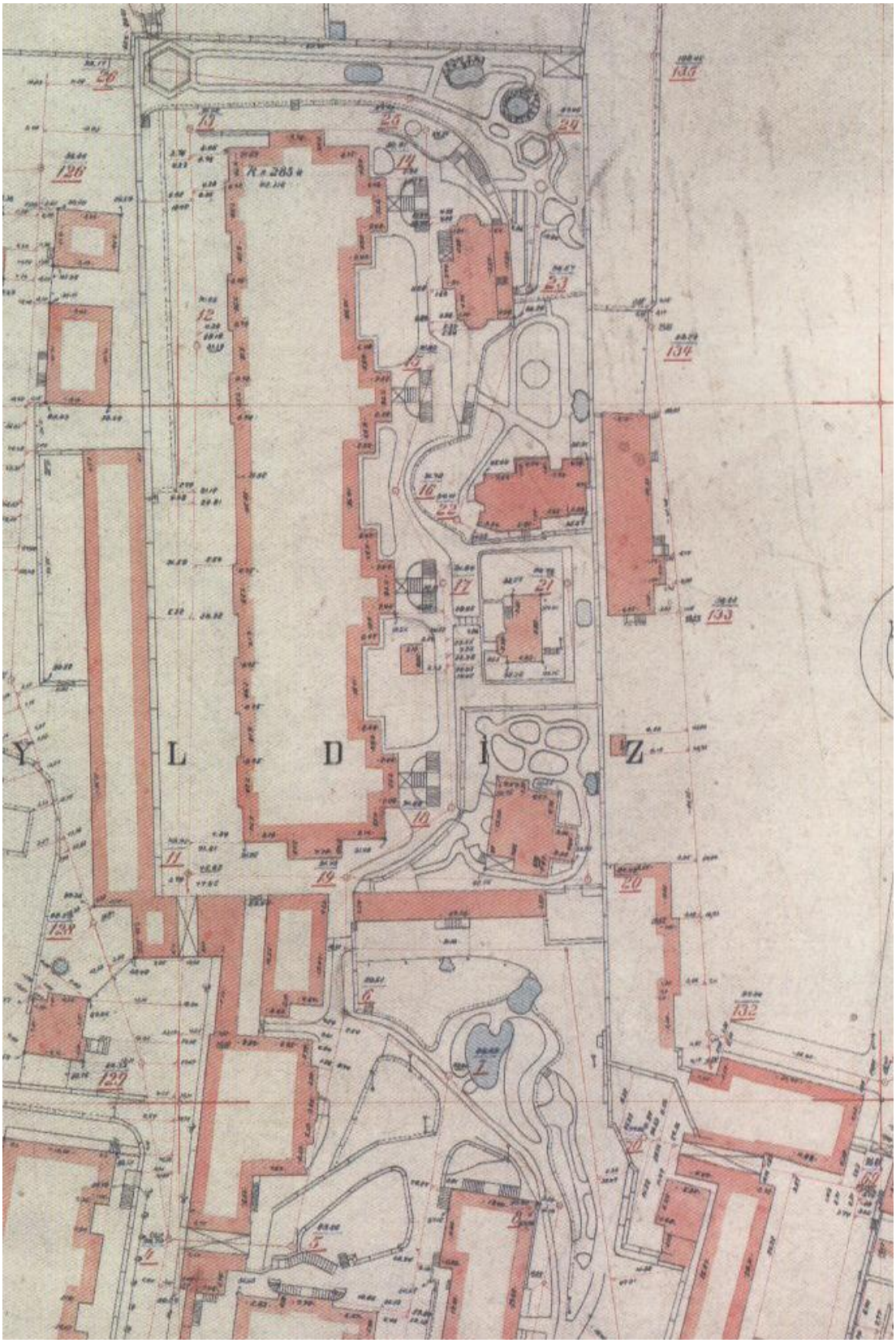

Şekil 5.2 Alman Mavilerinde Şehzade Köşkleri Avlusu

Günümüz rölövesi (EK-F) ile eski haritalar (Şekil 5.2) karşılaştırıldığında arazi kullanımına dair fazla değişiklik olmadığı görülmektedir. Avlunun kuzeyindeki mevcut yapı ilk tasarımda olmayıp yapı sınırı hizasında bahçe duvarı bulunmaktaydı. Alman mavilerinde sonradan eklendiği düşünülen dökme mozaik merdiven ile demir üzerine ahşap kaplı merdiven bulunmamaktadır. Bu alanda mevcut havuz boyutlarında 2 adet daha havuz görülmektedir. İstinat duvarlarının kesiştiği noktada ne amaçla kullanıldığı bilinmeyen küçük bir yapı vardır.

3. ve 4. Şehzade köşkünün doğusunda günümüzde de izlerine rastlanan yapı parçaları bulunmaktadır. Her bir Şehzade Köşkü bahçe duvarlarıyla çevrili müstakil bahçelerine sahiptir. 1. Köşkün güneyinde kullanım amacı bilinmeyen ince uzun bir yapı daha bulunmaktadır. Bu yapının önünde bir istinat duvarı ve kaskat olduğu düşünülen bir su öğesi vardır. Rektörlük binası yanındaki beton set ve barakalar bulunmamaktadır. Rektörlük binası karşısında günümüzde kameriye 2'nin taşınmış olduğu yeşil alan köşklerden birinin oturduğu alandır.

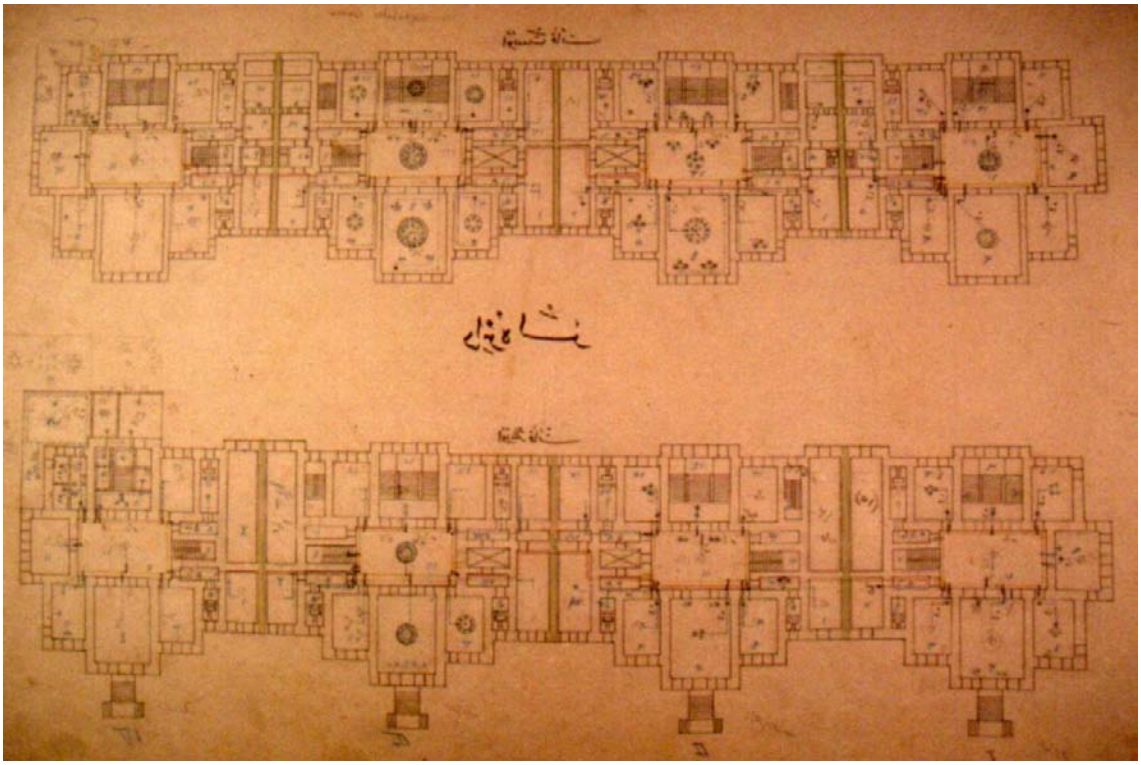

Şekil 5.3 Damatlar Daireleri Eski Planları (Cengiz Can'ın Arşivinden [34])

Damatlar Dairelerinin giriş merdivenleri ile avlunun kesiştiği noktaların tasarımı alman mavilerinden ve damatlar köşkünün eski planlarından yararlanılarak çözülmüştür. Elde

daha eski tarihi belge bulunmamakla beraber, bir önceki dönem arazinin bu bölümü tasarımı düşünüldüğünde damatlar daireleri yapı grubunun manzaraya sırtını dönmüş bir konumda olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca Şehzade Köşkleri'nin girişlerinin damatlar dairelerine baktığı, herbirinin ayrı avlu malzemesine sahip olması ve müstakil bahçelerinin duvarlarla ayrıldığı alman mavilerinde açıkça görülmektedir. Dört Şehzade Köşkü önünde olması beklenen avluya yerleşmiş gibi görünen Damatlar Daireleri, Şehzade Köşklerinin manzaralarnı engeller bir vaziyettedir. Yapıların adlandırılması konusuna dikkati çekersek de daire kelimesinin köşkten sonra kullanılmaya başlandığı söylenebilir. Tüm bu veriler Damatlar Daireleri yapısının sonraki bir dönemde eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Fakat elde resmi belge harita v.s bulunmadığından restitüsyon çizimi kesin olan sonraki dönem doğrultusunda hazırlanmıştır.

5.2 Su Kullanımı

Yıldız Sarayına en yakın kaynak Hamidiye olduğundan suyunu bu kaynaktan temin ettiği düşünülmektedir. Saray bahçesindeki çeşmeler, havuzlar ve kaskatlar yine aynı kaynaktan beslendiği bir sistem kurulmuş olduğuna dair kesin bir bilgi olmamakla beraber araştırılması gereken bir konu olduğu gözlenmiştir. Sarayın kurulduğu arazinin eğimli olması sayesinde ve bahçenin tamamındaki havuzlara aynı su, bir boru sistemi oluşturulmak suretiyle bir havuzdan diğerine geçebilir. Bu sayede aynı su ile tüm havuzların su devri sağlanmış olur.

Avlunun kuzeyinde mevcut havuza eş büyüklükte 2 adet daha havuz bulunmaktaydı (Şekil 5.4). Günümüzde kurutulmuş kaskatlarda suyun devri yapılmaktaydı. Şu an mevcut olmayan 1 kaskatın daha varlığı alman mavilerinden tespit edilmiştir (Şekil 5.5). Büyük havuzun hemen yanında yer alan kaskat mevcutlarla yaklaşık aynı boyutlardaydı.

Günümüzde mevcut çeşmelerle ilgili herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Çeşmelerin bahçenin ilk tasarımında yer almadığı düşünülmektedir. Bu varsayım tasarım öğeleri ile çeşmelerin arasında hiçbir bağın kurulamamasıdır. Bahçeden çıkarıldıklarında eksiklik hissi uyandırmadıkları gibi sonradan yapıldıklarını işaret eden arkalarındaki taşıyıcı duvarlar oldukça eğreti durmaktadır.

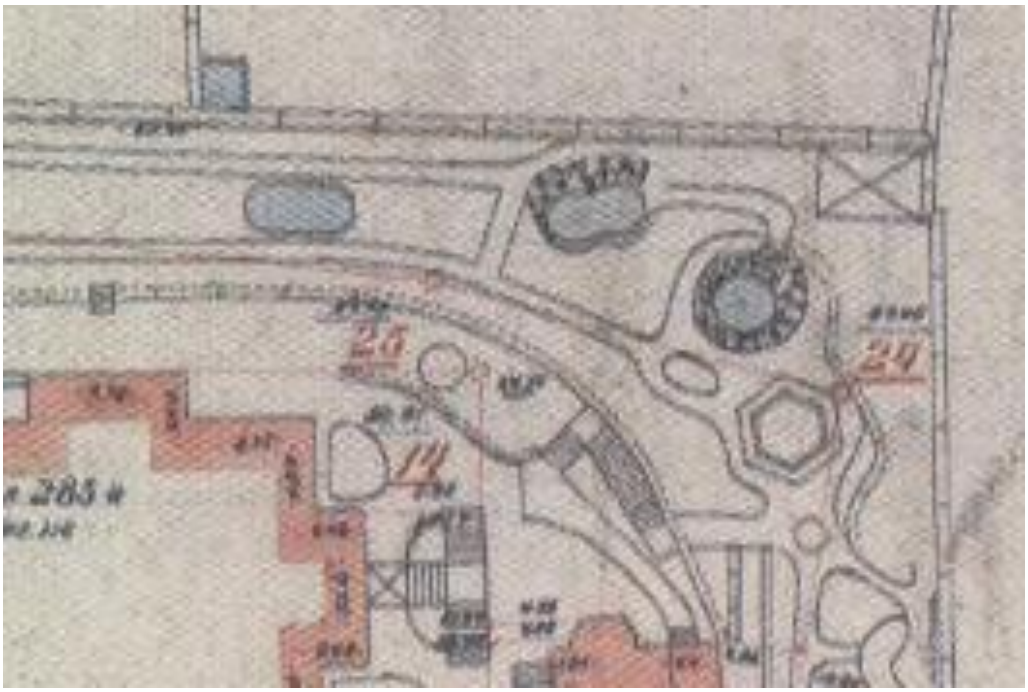

Şekil 5.4 Avlunun Kuzeyindeki havuzlar (Alman Mavisi)

Şekil 5.5 Büyük Havuzun Yanında Yer Alan Günümüzde Yok Olmuş Kaskat (Alman Mavisi)

5.3 Bitkisel Tasarım

Alan çalışması sırasında yapılan ağaç ve bitkisel peyzaj analizine baktığımızda çok fazla türden ağaç ve bitkinin Yıldız Sarayı bahçesine getirilerek dikildiğini görmek mümkündür. Ağaçların yaşları da göz önünde bulundurulduğunda halen mevcut ağaçların pek çoğu Yıldız Sarayının kurulduğu yıllarda yeni dikilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 5.6 Büyük Mabeyn Dairesi Ve Hamidiye Camii çevresindeki bahçe(1884-1898)

(Abdülhamit Albümlerinden [40])

Abdülhamit albümlerindeki Beşiktaş fotoğraflarında henüz yeni dikilmiş ağaçlar dikkati çekmektedir. ülkenin ve dünyanın farklı yerlerinden örneklerin getirildiği ve Yıldız Sarayı bahçesi peyzajında kullanıldığı bilinmektedir.

Şekil 5.7 Çukursaray İle Damatlar Dairesi Arasındaki Avlu ve Orta Bahçe

(25 Mayıs 1952-53)

(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

Şekil 5.8 Şale Kasrı Ve Bahçesi (Abdülhamit Albümlerinden [40])

Şekil 5.9 Saatli Köşk Ve Bahçesi (Abdülhamit Albümlerinden [40])

5.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları

5.4.1 Duvarlar

Yıldız sarayı şehzade köşkleri avlusu her köşkün müstakil bahçesinin belirlendiği bahçe duvarları ve istinat duvarlarından oluşmaktaydı. Duvarlar taş ve tuğla malzemeden almaşık örgü tekniği ile yapılmıştır. Yüksek istinat duvarlarının taşıma sorunları nedeniyle bazı bölgelerde önlerine yeni duvarlar inşa edilmiştir (Şekil 5.10).

Şekil 5.10 Yüksek Duvarların Önüne Yapılan Ek Duvarlar (Alman Mavilerinden)

Avlunun en ucundaki kot farkının artışı yine istinat duvarları ile dizginlenerek birbiri üzerine suyunu akıtan havuzlar oluşturulmuştur.

Bahçe duvarları hem eğimli arazideki toprağın akışını engellemekte hem de bahçe sınırlarını belirlemektedir. Harman tuğla ile inşa edilen bahçe duvarlarına çimento esaslı sıva uygulanmıştır.

Şekil 5.11 1 Numaralı Köşkün Önündeki Bahçe Duvarı (Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

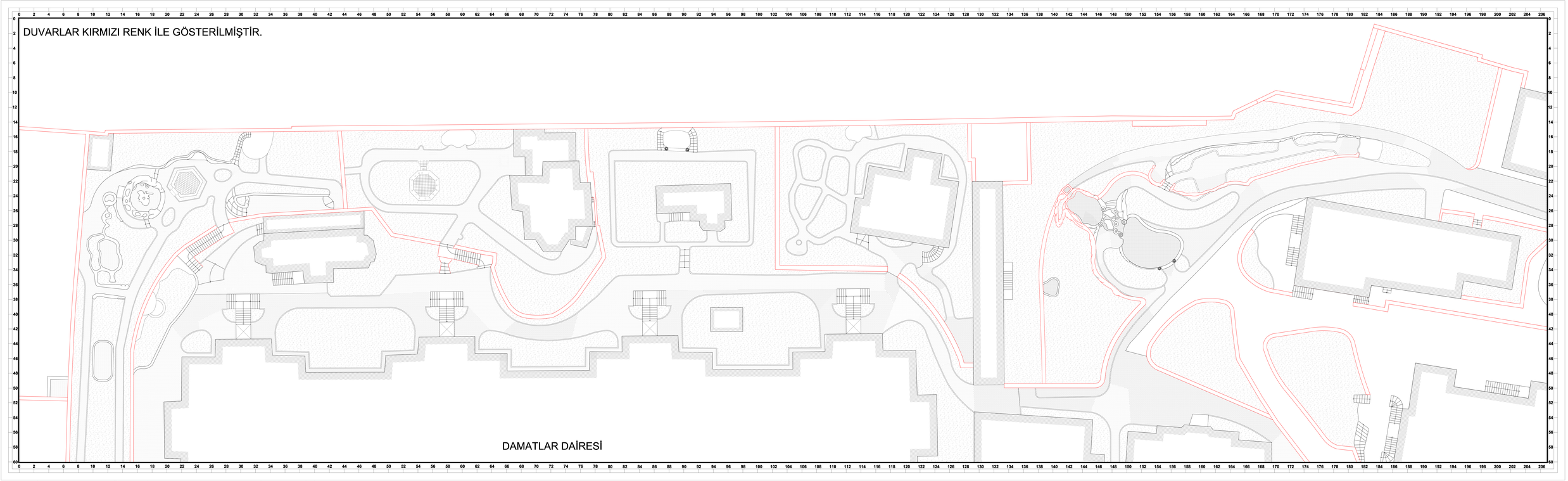

ŞEKİL 5.12 ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU DUVARLARINI GÖSTEREN ÇİZİM

5.4.2 Zemin Döşemesi Ve Bordürler

Yıldız Sarayı'nın tüm bahçesi incelendiğinde özgün sert zemin malzemesi, diğer saray bahçelerimizde olduğu gibi çakıl-kum karışımı olup, Bozhane kumudur günümüzde Şale Köşkü'nün de bulunduğu üçüncü avlu bahçesi hala bu malzeme ile döşeli bulunmakta (Güloğlu, 2004,s.99-100), yolların iki tarafında ise beyaz dere taşları kullanılarak yağmur suyu oluğu yapılmış olduğu görülmektedir.

Daha sonraki dönemde Bozhane kumu üzerine çimento esaslı harç dökülerek şekillendirildiği bilinmektedir.avludan elde edilen verilerin daha çok 2. Döneme ait veriler olması dolayısıyla restitüsyon önerisi bu doğrultuda hazırlanmıştır. Eğimli arazide kumun kayması ihtimali göz önünde bulundurulduğunda öncelikle bu bölgede çimento harcı uygulaması yapıldığı düşünülmektedir.

Zemin kaplama 1 ve burgulu bordürün rastgele bir uygulama olmayıp daha özenli yapıldığından bahsetmiştik. Avlunun kuzeyinden başlayarak 4 nolu köşkün bitimine kadar kullanılan sert zemin kaplaması köşke ait bahçe sınırlarını da belirlemektedir.

Şekil 5.13 Burgulu Özgün Bordür Ve Sert Zemin Kaplaması (Aralık 2008)

Kuzeyden güneye doğru ilerlediğimizde zemin kaplama 1 in taklidi ve profilli bordüre rastlamaktayız. 3. Köşkün bahçe sınırlarına kadar da bu malzemeler bulunmaktadır. Var olan malzemenin yerine taklidi yapılır mantığı ile restitüsyonunda bu alanın sert zemini 1 numaralı kaplama yapılmıştır.

2. Köşkün bordürü profilli bordür olmasına karşın zemini yakın zamanda dökülen çimento esaslı şap ile örtülüdür. Parçalanarak açılan toprak yüzeyinde herhangi bir zemin kaplama malzemesine de rastlanmamıştır. Bu nedenle özgün ilk sert zemin malzemesi bozhane kumu önerisinde bulunulmuştur.

Şekil 5.14 Profilli Özgün Bordür (Aralık 2008)

Ağaç formu verilmiş özgün kabul edilen bordürlere 1. Köşkün bahçe sınırları içinde rastlanmaktadır. Fakat özgün sert zemin malzemesi izine rastlanmamıştır. Bu bahçe yaya yollarında Bozhane kumu olduğu düşünülmektedir.

Şekil 5.15 Ağacımsı Özgün Bordür (Aralık 2008)

Avluda kullanılan özgün bordür malzemelerinden bir başkası ise podima bir diğer adıyla dere taşıdır. Bahçenin ilk tasarımındaki podimalara rastlanamasa da sonraki, dönem tadilatlarındaki uygulamalardan birkaç parça büyük havuz etrafında halen bulunmaktadır.

Şale köşkündeki sert zemin kaplaması örneğine veya yağmur suyu oluğuna bu avluda rastlanamamıştır. Bunun bir nedeni de eğimli yollarda akan suyun sürüklemesi sonucu bozulmuş olması olabilir. Hatta beton dökülmüş yollların kazılması ile alttan podima izlerine rastlanabilir.

Şekil 5.16 Podima Bordür (Aralık 2008)

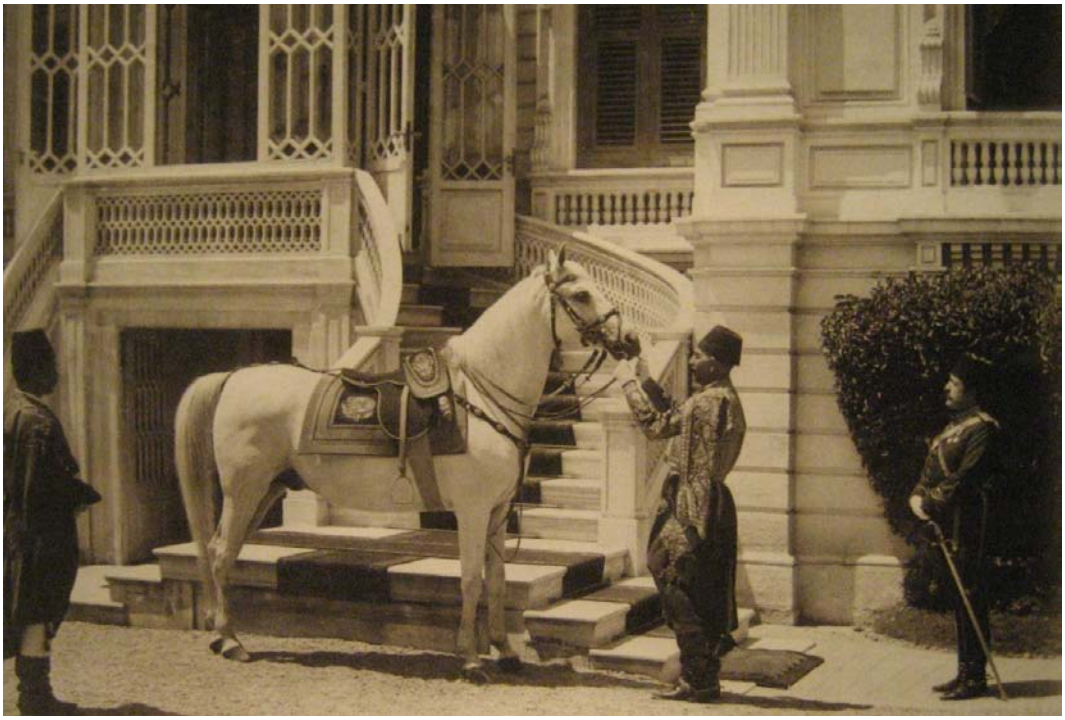

Şekil 5.17 Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn Dairesi Girişi (1880-1893)

(Abdülhamit Albümlerinden [40])

Büyük Mabeyn Dairesi Önündeki Sert Zemin Malzemesi Halen Bozhane Kumu İken

Şekil 5.18 Köşk 2 Etrafındaki Profilli Bordürler Ve Harçla Düzeltilmiş Yaya Yolları

(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

Şekil 5.19 Köşk 1 İle Damatlar Dairesi Arasındaki Sert Zemine
Çimento Harcının Uygulandığı Dönem
(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

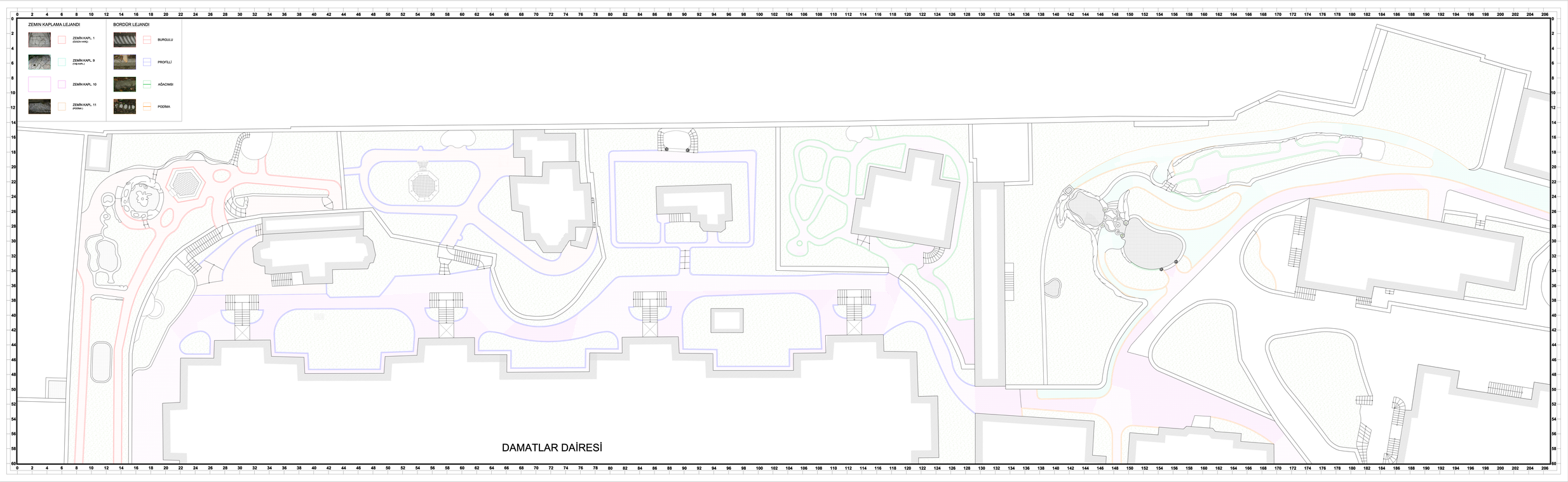

ŞEKİL 5.20 ZEMİN KAPLAMALARI VE BORDÜRLERİ GÖSTEREN ÇİZİM

5.4.3 Korkuluklar

Avluda günümüzde iki çeşit korkuluğa rastlanmaktadır. Demir çubuklu korkuluklar ve dövme demir üzeri harçla kaplı ağaç dallarına benzeyen korkuluklar. Damatlar dairelerinin ilk tasarımındaki giriş merdivenleri ve korkulukları Yıldız Sarayı arşivindeki fotoğraflardan elde edilmiştir (Şekil 5.22). Dökme demir korkuluklar üzerinde ahşap küpeşteler bulunmaktadır. Benzer bir örnek Büyük Mabeyn bahçe korkuluklarında görülmektedir. Fakat bahçe korkuluklarında ahşap küpeşteler yerine demir çerçeveler vardı (Şekil 5.21).

Şekil 5.21 Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn Dairesi (Abdülhamit Albümlerinden [40])

Şekil 5.22 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri Ve Korkulukları
(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

5.4.4 Kameriyeler

Avluda bulunan 2 adet kameriye de bahçenin farklı yerlerine taşınmıştır. Yerleri tespit edilen kameriyelerin ölçüleri alınarak mevcut zeminlere uyup uymadıkları kontrol edilmiştir. Taşınan kameriyenin rölövelerine dayanarak restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır (bkz. EK-G).

Şekil 5.23 Taşınan Kameriye 1 (Ağustos 2010)

Kameriye 2'nin demir strüktürü sökülerek rektörlük binası önündeki yeşil alana yerleştirilmiştir. Mevcut rölöve çizimi Yapı İşleri Daire Başkanlığı arşivinde bulunmuştur (Şekil 5.25-26). Yerinde alınan ölçülerle yerindeki zemin çizimleri birleştirilerek ilk tasarım elde edilmiştir.

Şekil 5.24 Taşınan Kameriye 2 (Ağustos 2010)

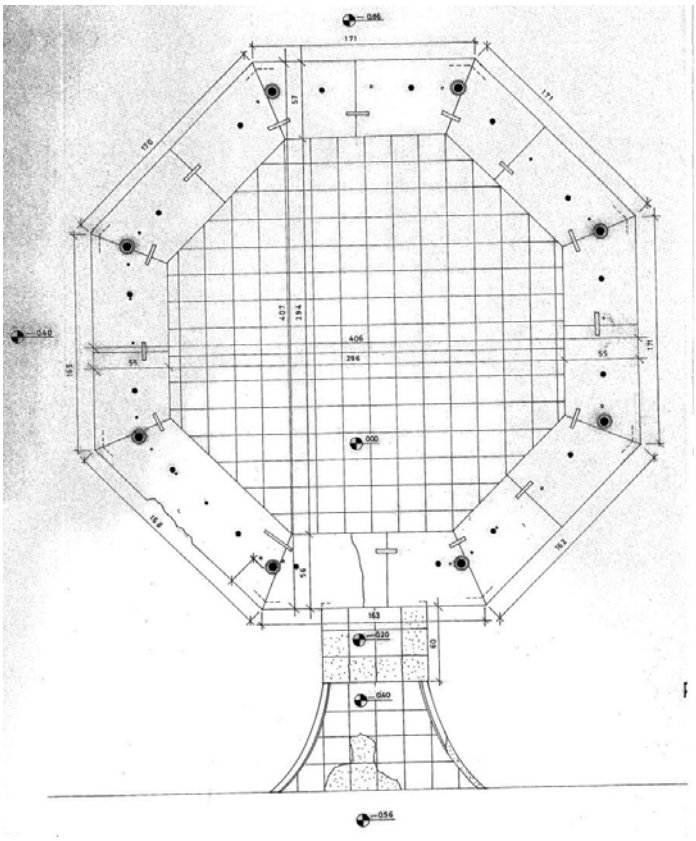

Şekil 5.25 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi-Plan [29]

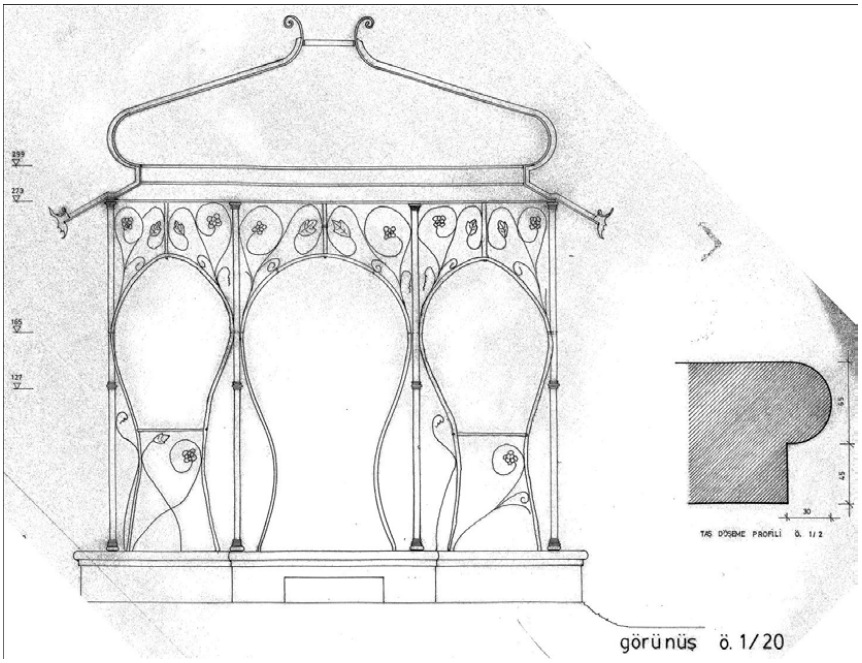

Şekil 5.26 Kameriye Sökülmeden Önce Hazırlanan, Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivinde Bulunan Kameriye Rölövesi -Kesit [29]

5.4.5 Çeşmeler

Avluda yer alan çeşmelerin hemen hepsi istinat duvarları önüne yerleştirilmiştir. 2. Şehzade köşkünün güneyinden başlamak üzere avlunun güneyinde 5 adet çeşme bulunmaktadır. Mevcut çeşmeler avluya homojen dağılmamaktadır. Alman mavilerinde de çeşmelerin varlığını gösterir bir işaret de yoktur. Alman mavilerinde de çeşmelerin varlığını gösterir bir işaret yoktur. Bahçe ile uyumunu gösterir herhangi bir ize de rastlanmamaktadır. Öğretim üyelerinden alınan bilgilere göre farklı dönemlerde bahçenin başka yerlerinden alınarak günümüzdeki yerlerine rastgele yerleştirildikleri de öğrenilmiştir.

5.4.6 Merdivenler

Arazinin eğim farklarından dolayı çok fazla merdiven kullanılmıştır. Bunlardan sadece 2 tanesi büyük boyutta ve özgün kullanımına devam edilmektedir. Onların dışında 2-3 basamaklı geçişlerin sayısı oldukça fazladır. Şale Köşkü'ndeki örneklere benzer organik formlu harman tuğla üzerine çimento esaslı sıva ile yapılan örnekler mevcuttur. Damatlar dairelerinin özgün girişlerine yönelim amacıyla yapılan ışınsal merdivenlerde halen varlığını sürdürmektedir. Damatlar dairesine özgün giriş merdivenlerin çizimleri özgün planları gösteren çizimler sayesinde ulaşılmıştır. Yıldız Sarayı arşivindeki girişleri gösteren fotoğraflar kullanılan malzeme ve form ile ilgili bilgi vermektedir.

Şekil 5.27 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri (Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

Mevcut merdiven 1 ve 2 deki basamak formu ve yapım tekniği kullanılmıştır. Taşıyıcı duvarın cephesine çimento esaslı sıva uygulanmıştır. Korkulukların oturduğu sıvalı limonluk kirişi benzeri bir detay bulunmaktadır. Dökme demir korkuluklar ahşap küpeşteler ile sonlanmaktadır.

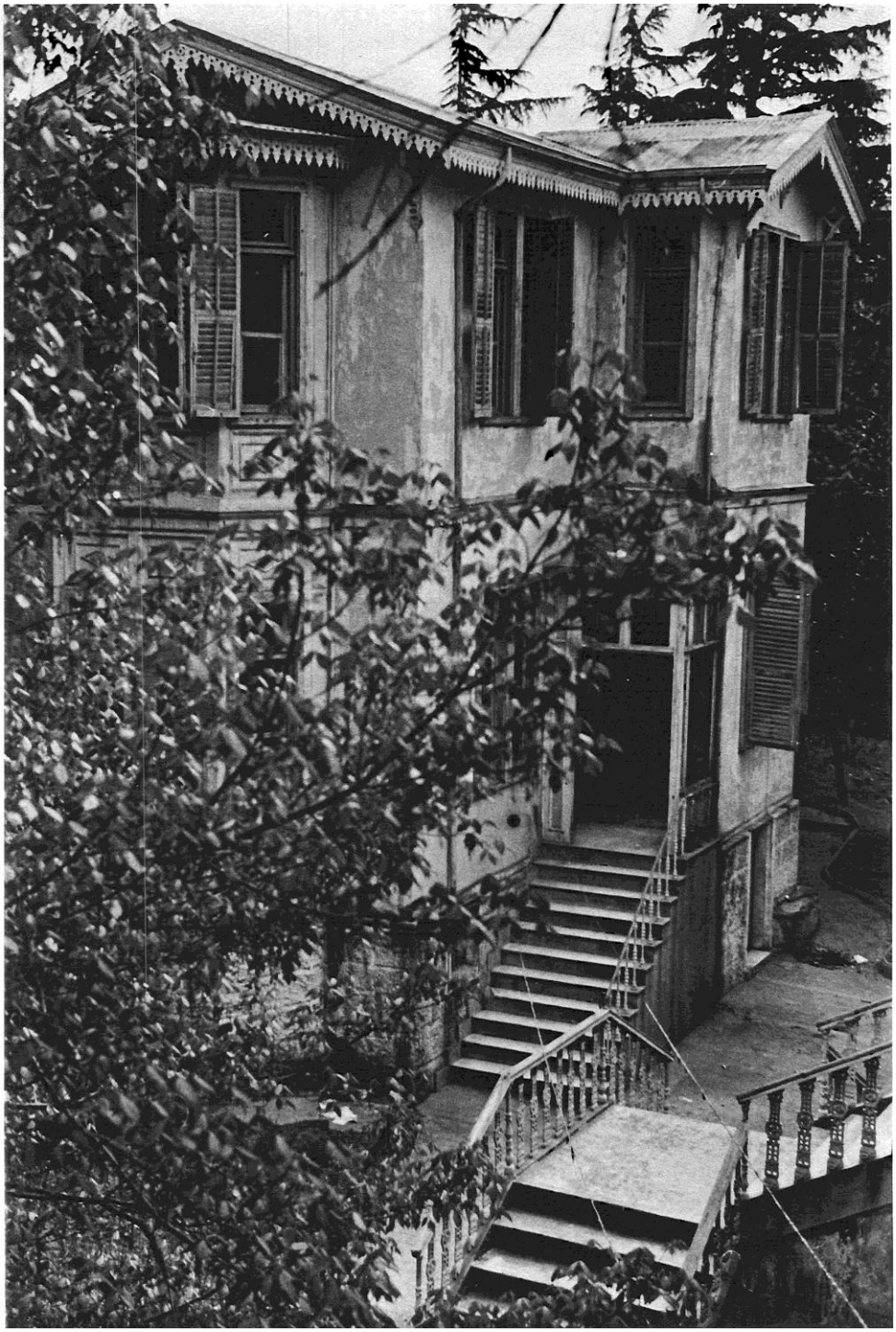

Şekil 5.28 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri (Köşk 4 e Doğru Bakış)

(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

5.4.7 Grotto-Kaskatlar

Avluda mevcut tüm kaskatlar alman mavilerinde de bulunmaktadır. Ayrıca 1 adet kaskatın daha bulunduğu zaman içinde yapılan değişiklikler sırasında kaldırıldığı tespit edilmiştir. İlk tasarımda bulunan kaskatın yeri büyük havuzun kuzey batısıdır. Günümüzde mevcut olmayan bahçe duvarına dayanmaktaydı.

Şekil 5.29 Günümüzde Yok olmuş Kaskat (Alman Mavilerinden)

5.4.8 Havuzlar

Avlunun kuzeyinde mevcut havuza eş boyutlarda 2 adet daha havuz bulunmaktaydı. Mevcut olmayan havuzlar Şekil 5.11 de işaretlenmiştir. Yeşil alanların içinde konumlanan havuzlar yapay kayalarla süslenmiştir. Büyük havuz ise günümüzde de varlığını korumaktadır (Şekil 5.31).

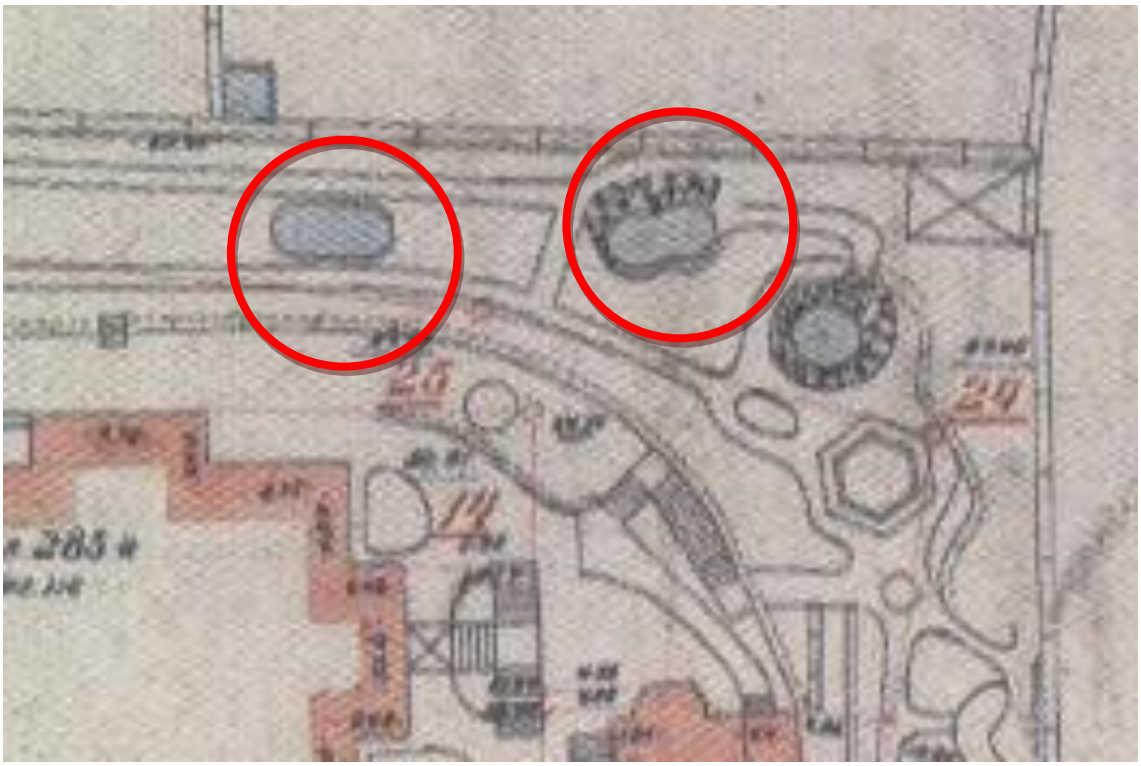

Şekil 5.30 Avlunun Kuzeyindeki havuzlar (Alman Mavisi)

Şekil 5.31 Büyük Havuz (Alman Mavisi)

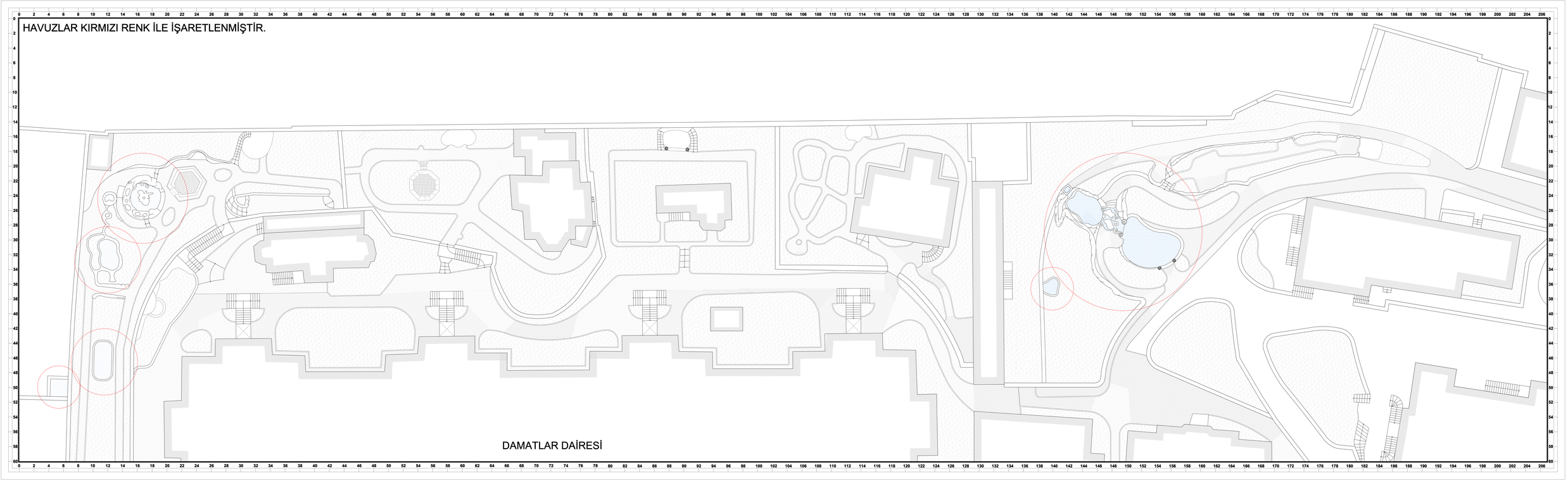

ŞEKİL 5.32 HAVUZLARI GÖSTEREN ÇİZİM

5.4.9 Aydınlatma Elemanları

Aydınlatma elemanları açısından avlu oldukça fakirdir. Avlunun rektörlük binasına ve mimarlık fakültesi önündeki boş alana bakan bölgede aydınlatma elemanları yer almaktadır. Damatlar dairesinin giriş merdivenleri arasında daha önce bulunan aydınlatmalar yapılan düzenlemeler sırasında sökülmüştür (Şekil 5.33). Bahçenin farklı yerlerinde daha önce muhtemelen bulunan aydınlatmaların yerleri tespit edilememiştir.

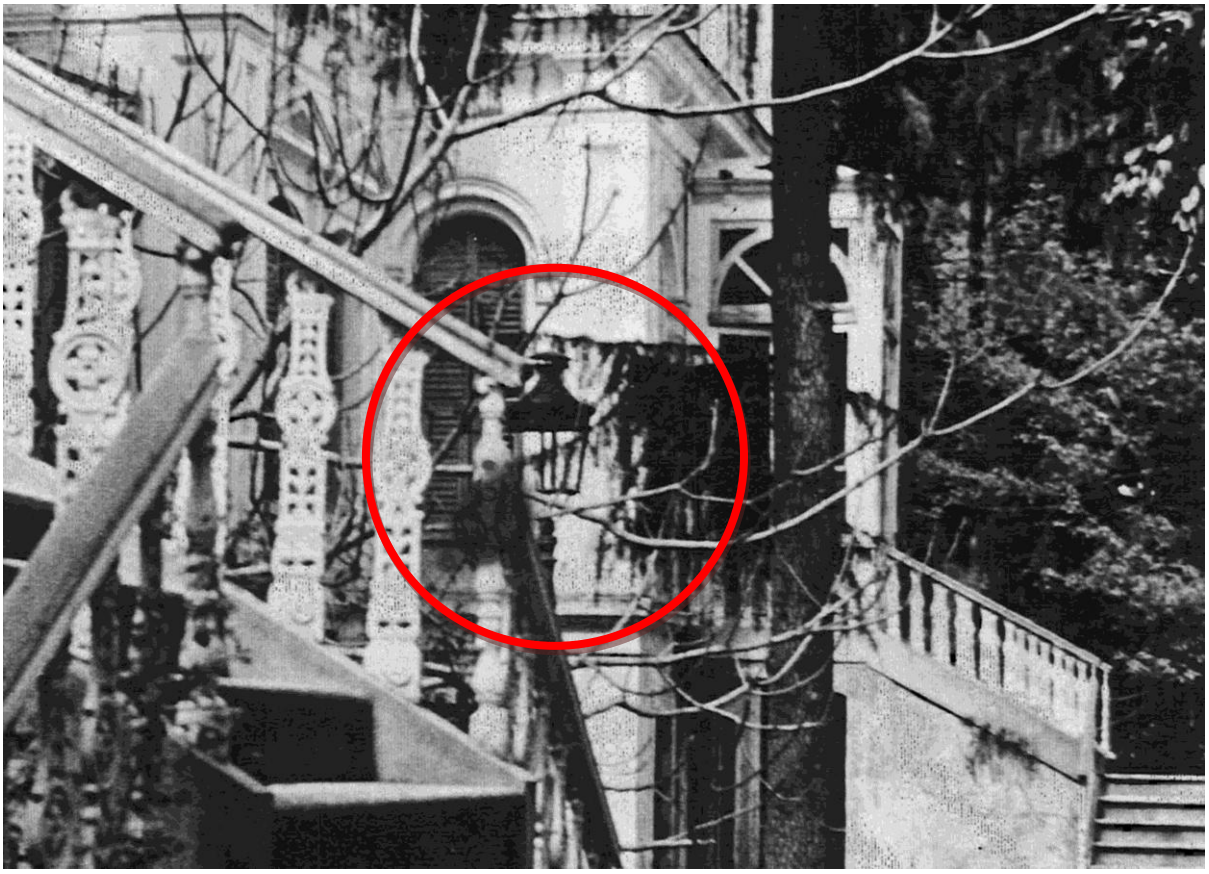

Şekil 5.33 Damatlar Dairesi Giriş Merdivenleri Arasındaki Aydınlatma

(Yıldız Sarayı Arşivinden [28])

BÖLÜM 6

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU PEYZAJ MİMARİSİ RESTORASYON ÖNERİLERİ

19.yy korunmaya değer örneklerinden Yıldız Sarayı bahçesinin küçük bir parçası olmasına karşın oldukça fazla belgeye sahip Şehzade Köşkleri Avlusu günümüze ulaşmış olması tarihi bahçelenin geleceği açısından bir fırsat kabul edilmelidir. Günümüzde hasarlı dağılmış malzeme parçaları ve kafa karıştıran onlarca dönem izine rağmen parçaların, yap-boz birleştirir gibi birbiri ardına eklenmesiyle elde edilen sonuç vakit kaybı olmayacaktır. Farklı dönem ve düşünceler ile yapılan tadilatlar sırasında belki tüm bahçe hiç düşünülmemişti ki şuan bu karmaşık yapı ortaya çıktı. Bugün restorasyon adına yapabileceğimiz gereksiz ve değersizi ayırarak kalanları ihya etmek olmalıdır. Ancak bu düşünce ışığında eldeki veriler bir sonraki kuşağa aktarılabilir. Aksi halde içinde bulunduğumuz dönemin düşünce tarzı ile bir tadilat da biz yaparak çözülebiliri daha anlaşılmaz hale getirmiş oluruz.

6.1 Araziyi Kullanım Biçimi

İlk tasarımından bu yana arazi kullanımında çok fazla değişiklik yapılmamıştır. Yapılarda yapılan birkaç ufak değişiklik, birkaç bahçe duvarının eksilmesi ve küçük yapıların çıkarılıp eklenmesi gibi değişiklikler tespit edilmiştir. Bahçe duvarlarındaki yapılan düzenleme ile avlu tek parça gibi kullanılmaya başlanmıştır. Fakat zemin malzemeleri ve bordürlerdeki değişimler ayrı bahçeler olduklarını ele vermektedir. Günümüzdeki kullanım dikkate alındığında parçalı kullanım pek tercih edilmeyecektir. Bu nedenle restitüsyonda belirlenen bahçe duvarlarını yeniden yapılması önerilmemiştir.

4. Köşkün yanındaki yıkılmış yapı ekinin zemin döşemesi ihya edilerek, cam üst döşeme yapılmak suretiyle sera olarak kullanılması önerilmiştir. 3. Köşkün yıkılan bölümünün yeniden yapılması araziyi böleceği düşüncesiyle önerilmemiştir.

Avlunun en kuzey köşelerindeki dökme mozaik merdiven ile ahşap kaplama merdivenlerin yerine mevcut özgün merdivenlerle benzer yapım tekniği ve malzemelerle yeniden yapılması önerilmiştir. Merdiven formu restorasyon çizimlerinde mevcuttur(bkz. EK-H).

Mevcut kameriye zeminlerine üzerine daha önce taşındığı tespit edilen demir strüktürlerin geri taşınması önerilmiştir.

Rektörlük binasının hemen yanındaki set üzerindeki barakaların kaldırılarak yerine setin tamamı üzerine oturan sera yapısı önerilmiştir. tüm sera yapılarının işin uzmanı kişilerce tasarlanması gerekmektedir. yeni sera yapılarının önerilmesinde; mevcut fakat niteliksiz seranın kaldırılması sonucu gerekli ihtiyacı karşılamak ve kış aylarında aşırı soğuk nedeniyle kaybolma ihtimali olan bitkilerin korumaya alınacağı bir yerin bulunması amacı güdülmüştür.

6.2 Su Kullanımı

Avlunu kuzeyinde ilk tasarımda yapılmış 3 havuzdan birinin yerine, günümüz ihtiyaçlarından dolayı merdiven yapıldığından (var olan merdiven yerine yenisi önerilmiştir) sadece birini yeniden inşa etmek mümkün olacaktır. Zaten duvarının yarısı arazide mevcut olan havuzun özgün yöntemlerle tamamlanması önerilmektedir (Şekil 6.1).

Mevcut diğer havuzun hasarlarının çimento esaslı harç ile tadilatını yapılması gerekmektedir. Havuz ortasına uzanan su borusu da sökülerek görüntü kirliğine engel olunmalıdır.

Büyük havuzun duvarlarında hasarlar bulunduğundan çimento esaslı harç ile tadilatı yapılmalıdır. Konsolu taşıyan demir ayakların taşıyıcı özelliğini kaybedip etmediği statikçilerden yardım almak suretiyle tespit edilmeli ve gereken müdahale yapıldıktan sonra harç ile organik formu tekrar verilmelidir.

Havuzun iki yanındaki taş kaplı yaya yollarından soldakinin kaplamaları diğer taşlarla aynı özellikteki taş malzeme ile yeniden kaplanmalıdır.

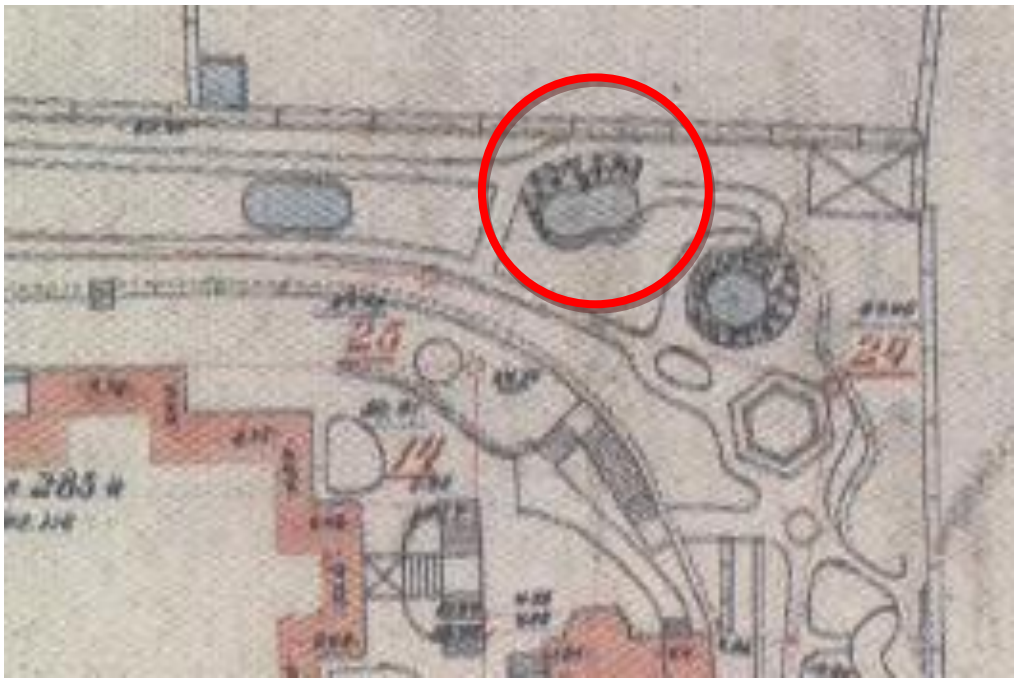

Şekil 6.1 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlardan Yeniden Yapılması Önerilen (Alman Mavisi)

Havuzun su devrini sağlayan sistem konunun uzmanı kişilerce elden geçirilmeli gerekli müdahaleler yapıldıktan sonra sistem düzenli çalıştırılmalıdır.

Şale Köşkünde yapılan uygulama örnek alınarak havuzda nilüferler yetiştirilmesi ile havuzun canlılığına kavuşturmak mümkün olacaktır.

6.3 Bitkisel Tasarım

Avluda mevcut ortalama 30 çeşit ağaç ve onlarca bitki halen canlı durumdadır. Avluda yer alan ağaç türlerini tanıyabilmek amacıyla hazırlanan bitki albümü EK-H de incelenebilir. Fazla bakımlı olmadıklarından kuru dalların budanması, zararlı otların temizlenmesi gibi işlerin yapılmasıyla daha hoş bir görünüme kavuşabilirler. Fakat bu işlemlerin işin ehli kişiler tarafından yapılması gerekmektedir. Toprak alan ile sert zeminin karıştığı bölgelerin sınırları belirlendikten sonra avluda yer alan toprak örtücülerden saray çimi, süs yoncası (üçgül) (trifolium), orman sarmaşığı ile çıplak toprak kaplanmalıdır. Kısmen de olsa güneş gören yeşil alanlarda lale tarhları halen canlılığını sürdürmektedir. Lale tohumları yaz sonunda toplanarak kuru bir yerde saklanarak bir sonraki bahar da boş alanlara ekilerek bitki artışı sağlanabilir. Saray bahçesinin diğer bölümlerinden farklı çiçek tohumları ve/veya fideleri getirilerek uygun yerlere dikilebilir.

Peyzaj uygulamaları esnasında bitkilerin korunmasına itina gösterilmeli, uygulamalara başlamadan önce bahçe bitkileri konusunda yetkin birinden yardım alınmalı, yapısal düzenlemelerin ardından da bitkisel peyzaj düzenlemesi yapılmalıdır.

6.4 Şehzade Köşkleri Avlusu Donatı Elemanları

6.4.1 Duvarlar

Rölöve açıklamaları içinde duvarlarla ilgili tehlike arz edebilecek bölgelerin varlığından söz etmiştik. Özellikle merdiven 2'nin yanındaki istinat duvarının köşesindeki derin çatlak statik açıdan incelenmelidir (Şekil 6.2). Statik uzmanlarını önerileri doğrultusunda ivedilikle çözüm yoluna gidilmelidir.

Şekil 6.2 İstinat Duvarındaki Riskli Olduğu Düşünülen Çatlak (Ağustos 2010)

Boşalan derzler ve daha fazla ilerlemiş malzeme kayıplarının da görüldüğü duvarlarda askıya alınarak çürütme yapılmalı ve aynı özelikteki yeni malzemeler ile değiştirilmelidir. Aksi halde buralarda da statik problemler oluşmaya başlayabilir.

Ek duvarların üst bölgelerinde kısmi yıkılmalar da bulunmaktadır. Yıkılan duvarlar özgün malzeme veya muadili malzeme ile yeniden örülmelidir. Dökülen sıvalar yerine yenisi uygulanmalıdır (Şekil 6.3).

Şekil 6.3 İstinat Duvarındaki Bozulma Örneği (Ağustos 2010)

6.4.2 Zemin Döşemesi Ve Bordürler

Özgün kabul edilen zemin kaplamaları ve bordürler yerinde korunması, bozulan bölümlerin sökülerek yerine aynı malzeme ve yöntemle yenisinin yapılması önerilmektedir. Restitüsyonda tespit edilen 4 köşk ve 4 farklı zemin ve bordür düzenlemesine uygun olarak, hala mevcut olan zemin malzemelerinin kullanılması yanı sıra özgün malzemelerin bulunmadığı özensiz çimento şaplarıyla kaplı alanlar için yeni malzeme önerisinde bulunmak uygun görülmüştür(bkz. EK-H Restorasyon Projesi).

4. Köşk sınırlarındaki özgün zemin 1 ve burgulu bordürün kısmen korunmuş parçalarının bakımı yapılarak bozulan bölümleri restorasyon proje detay çizimlerinde verilen detaylara uygun olarak tamamlanması önerilmiştir. Kullanılacak harcın hazırlanması öncesi, özgün parçalardan numuneler alınarak malzeme tür ve oranları analiz edilmelidir. Gelen rapor doğrultusunda özgün malzeme oranlarına uyularak hazırlanan harç kullanılmalıdır.. Çalışma kolaylığı sağlamak amacıyla, uygulama öncesi, avlunun en kuzeyindeki zemin kaplamasından ve bordürden kalıp alınması faydalı olacaktır.

3. Köşk sınırlarında özgün profilli bordürün yanı sıra, mevcut zemin 1in taklit edildiği zemin 2 kaplaması yerine zemin 1 kaplamasının uygulanması önerilmiştir. Özgün profilin detayı restorasyon projesinde bulunmakla beraber uygulama öncesi mevcut bordürlerden kalıp alınması yoluyla da tamamlanabilir. Halen avluda varlığını sürdüren tadilat görmemiş parçalar rölöve projesinde detaylı bir biçimde gösterilmiştir(bkz. EK-F). Korunmuş özgün bordür parçaları bakımı yapılarak tamamlanmalıdır. Zemin kaplaması ise restorasyon proje detaylarına ve özgün harç oranlarına uygun olarak yapılmalıdır.

2. Köşk sınırlarında profilli bordür yanı sıra özgün malzeme bulunmadığından kalıplı beton kaplama (güncel malzeme) uygulanması önerilmektedir (Şekil 6.4). Avlunun bu bölümünde korunması gereken nitelikli zemin kaplamasına ulaşılamadığından tarihi belge değeri taşıması nedeniyle yanıltıcı olmamak amacı güdülerek güncel malzeme kullanımı uygun görülmektedir. Aynı zamanda varolan malzemelerden çok uzaklaşmamak gereği düşünüldüğünden yine çimento harcı ile hazırlanmış, aşınmaya karşı dirençli bir malzeme önerilmiştir. Fotoğraf 6.6 da görülen kalıplı beton kaplamanın sıradan örneklerden biridir. Uygulama esnasında da kalıp seçimi konusunda diğer zemin malzemelerinin önüne geçmeyecek sadelikte bir formun tercih edilmesi uygun olacaktır.

Şekil 6.4 Kalıplı Beton Kaplama Örneği (Güncel Malzeme)

Şekil 6.5 Havuz Yanındaki Taş Kaplama (Mart 2010)

1. Köşk sınırlarında mevcut özgün ağacımsı bordürlerin korunması, tadilatlar sırasında yapılan niteliksiz parçaların temizlenmesi ve özgün harç analizine uygun, özgün formlarla uyumlu olarak tamamlanması önerilmektedir. günümüzdeki zemin kaplama malzemesi niteliksiz olduğundan ve özgün kaplama malzemesine dair ize rastlanmadığından güncel zemin kaplama malzemesi önerilmiştir (Şekil 6.4).

Büyük havuz yanındaki yaya yolundaki taş kaplama sökülerek dağıldığından soldaki yaya yolundaki taşlarla aynı özellikteki taşlarla kaplanması önerilmiştir (Şekil 6.5).

Havuzun güney doğusundaki sert zemin malzemesi tespit edilememiştir. Alman mavilerinde havuz etrafı ile bu bölgenin zemini ilişkili göründüğünden ve herhangi bir set veya malzeme farkını ifade eden çizgi bulunmadığından zemin kaplama malzemesi de aynı olmalı diye düşünülmüştür. Bu nedenle havuz çevresindeki taş kaplamanın aynısının uygulanması önerilmektedir.

Geriye kalan tüm sert zeminin özgün malzemesi Bozhane kumu olduğu düşünüldüğünden son dönem taş ve tuğla düzenlemelerinin aynen korunması, Mimarlık Fakültesi etrafındaki günümüzde bozulmuş kare kaplama yerine güncel kalıplı beton kaplama uygulanması önerilmiştir (Şekil 6.4).

Uygulama esnasında özgün zemin malzemesi bulunması halinde projenin güncellenmesi ve özgün malzemeye uygun uygulamanın tercih edilmesi gerekmektedir. Bu ihtimal

dahilinde diğer bahçelerde bulunan podima kaplamanın bulunması halinde uygulama kararaları yeniden gözden geçirirlmeli ve özgün malzeme uygulamasına öncelik verilmelidir.

Yaya yollarında mevcut oturma çökmeler nedeniyle zemin kaplamaları uygulanmadan önce zemin tesviye edilmelidir. Tesviye işleminin ardından iyice sıkıştırılan yolların üzerine tekrar oturma olması ihtimalinde zemin malzemesinin çatlayarak ayrılmasına engel olmak amacıyla çelik hasır serilmelidir. Daha sonra uygun görülen zemin kaplaması uygulanmalıdır. restorasyon proje çziimlerindeki detaylarda da donatı kullanımı önerilmiştir (EK-H)

Ayrıca avlunu kuzeyindeki binanın (elektrik- makine mühendisliği bölümü laboratuarlarının yer aldığı yapının) hemen yanındaki havuzların varlığı düşünülerek yapı temellerinin korumak amacıyla drenaj uygulanması en üste de serbest çakıl taşı dökülmesi önerilmektedir.

Tüm zemin kaplama malzemeleri ve bordür önerilerini Şekil 6.7 de incelemek mümkündür.

Şekil 6.6 Drenaj Üzerine Serbest Çakıl Taşı

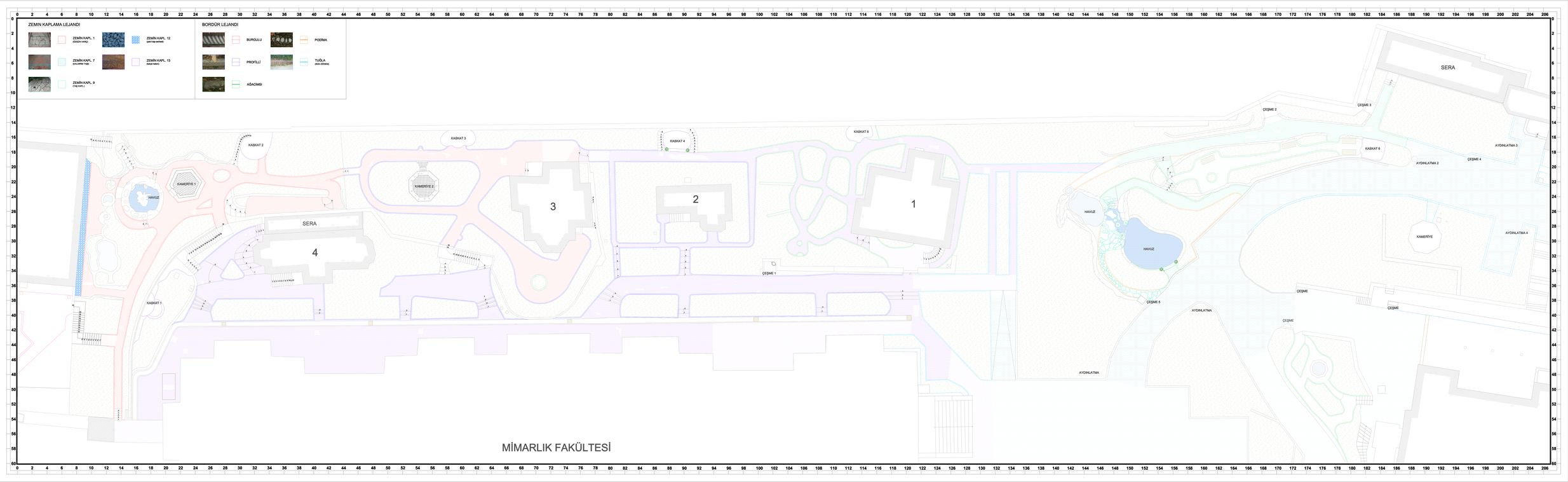

ŞEKİL 6.7 ZEMİN KAPLAMALARI VE BORDÜRLERİ GÖSTEREN ÇİZİM

6.4.3 Korkuluklar

Zaman içinde paslanarak parçalanmış eğilmiş ve kaybolmuş korkulukların özgün detay ve malzeme ile yeniden yapılması önerilmektedir. Mevcut demir korkulukların detayları restorasyon projesinde yer almaktadır.

Dövme demir üzerine çimento esaslı harç ile dal formu verilerek yapılan korkulukların çoğu parçalanarak yok olmuştur. Demir korkuluk bulunmayan bahçe duvarlarının tamamının üstüne yenilerinin yapılması gerekmektedir. Özgün ve hala sağlam bölümlerin korunmasına da özen gösterilmelidir.

Uygulama esnasında kullanılacak harcın mevcut harçlardan numune alınarak anlizinin yapılması, ardından özgün oranlarla elde edilen harcın kullanılması önerilmektedir.

6.4.4 Kameriyeler

Avluda bulunan 2 adet kameriyenin demir strüktürlerinin de bahçenin farklı yerlerine taşındığı tespit edilmişti. Yerleri tespit edilen kameriyelerin ölçüleri alınarak mevcut zeminlere uyup uymadıkları kontrol edilmiştir. Taşınan kameriyenin rölövelerine dayanarak çizimleri hazırlanmıştır.

Kameriyelerin zeminlerinde ve kameriye 1 in duvarlarında hasarlar bulunmaktadır. Kameriye 1 in dış sıvasını tamamen sökülmesi ardından yeniden sıvanması gerekmektedir. Duvarların iç cephesindeki bezemenin sağlam yerleri korunarak parçalanan bölümler için özgün harç, malzeme analizi yapıldıktan sonra tespit edilmelidir. Özgün malzeme ve oranlarda hazırlanan harç sağlam bölgelerden alınan kalıplara dökülerek şekillendirilmelidir. Duvar yüzeyindeki delikler oturma yeri birleşim delikleri olması nedeniyle kapatılmamalı fakat duvara taşıtılan oturakların duvarı tekrar bozması ihtimali düşünüldüğünden yeniden yapılmamalıdır. Onun yerine zemine basan oturaklar tercih edilmelidir. Zemin kaplaması karo simanlar temizletilmeli çatlaklar derz dolgusu ile kapatılmalıdır. Basamaklar üzerindeki niteliksiz harç temizlendikten sonra özgün harç ile yeniden şekillendirilmelidir.

Şekil 6.8 Taşınan Kameriye 1 (Ağustos 2010)

Kameriye 2 deki eksik karo siman yenileriyle tamamlanmalıdır.mevcut karo simanlar temizlendikten sonra derzler ve çatlaklar derz dolgusu ile kapatılmalıdır. Kırılan taş parçalar aynı özellikteki taş malzeme ile değiştirilmeli, demir kenetlerin bakımı yapılmalı, eksik kenetler yerine yenileri yapılmalıdır.

Her iki kameriyenin de özgün yerine geri taşınması ve montajının yapılması önerilmektedir. Demir strüktürlerdeki paslanan bölgelerin temizlenmesi antipas uygulandıktan sonra yağlı boya ile yeniden boyanması gerekmektedir.

Şekil 6.9 Taşınan Kameriye 2 (Ağustos 2010)

6.4.5 Çeşmeler

Tüm çeşmelerin taş temizliği yapılmalıdır. Pirinçten yapılmış yeni musluklar takılmalı ve su tesisatı kontrol edildikten sonra kullanıma açılmalıdır. Çeşmelerin hemen hepsi bir duvar önünde bulunmakta fakat duvarlar pek iyi durumda olmadığından hoş bir görüntü sergilememektedir. Bu nedenle arka duvarları kırık parçalar tamamlanıp şekil verildikten sonra çimento harçlı sıva ile yeniden sıvanmalıdır.

Kırılan mermer parçaların tamamlanması önerilmemektedir. İnce çatlaklar büyüme ve parça kopması ihtimaline karşı mermer tozu ihtiva eden beyaz çimentolu harç ile güçlendirilebilir.

6.4.6 Merdivenler

Arazinin kuzeyinde yer alan 2 adet sonradan eklenen merdiven mevcut merdiven detaylarıyla restorasyon projesinde önerilen formda yeniden yapılmalıdır. Mevcut merdivenlerin hasarlarının eksik parçalar tuğlalar ile tamamlandıktan sonra özgün çimento esaslı harç ile tadilatı yapılmalıdır. Demir korkulukların sağlam bölümleri pastan arındırıldıktan sonra antipas uygulanmalı ve yağlı boya ile boyanmalıdır. Eksik parçalar restorasyon projesinde veriler detaylara bağlı kalınarak tamamlanmalıdır (bkz. EK-H).

6.4.7 Grotto-Kaskatlar

Mevcut kaskatların demir taşıyıcı hasarlarının tadilatı aynı özellikteki malzeme ile yapılması gerekmektedir. Bahçedeki tuğla ve taş kırıklarıyla eksik dağılan bölümler tamamlanabilir. Özgün harç malzeme analizi yapılarak tespit edildikten sonra kaskatlara son şekilleri verilmelidir. Şale kasrı bahçesinde bulunan kaskatların tadilatının serpme sıva ile yapıldığı bilinmektedir. Aynı yöntemin bu avluda da uygulanması önerilmektedir.

6.4.8 Havuzlar

Avlunu kuzeyinde ilk tasarımda yapılmış 3 havuzdan birinin yerine günümüz ihtiyaçlarından dolayı merdiven yapıldığından (var olan merdiven yerine yenisi önerilmiştir) sadece birini yeniden inşa etmek mümkün olacaktır. Zaten duvarını yarısı arazide mevcut olan havuzun tamamlanması önerilmektedir.

Mevcut diğer havuzun hasarlarının çimento esaslı harç ile tadilatını yapılması gerekmektedir. Havuz ortasına uzanan su borusu da sökülerek görüntü kirliğine engel

olunmalıdır. Her iki havuza su verilerek bahçenin durgun olan bu bölümü hareketlendirilebilir.

Büyük havuzun duvarlarında hasarlar bulunduğundan çimento esaslı harç ile tadilatı yapılmalıdır. Konsolu taşıyan demir ayakların taşıyıcı özelliğini kaybedip etmediği statikçilerden yardım almak suretiyle tespit edilmeli ve gereken müdahale yapıldıktan sonra harç ile organik formu tekrar verilmelidir.

Havuzun iki yanındaki taş kaplı yaya yollarından soldakinin kaplamaları diğer taşlarla aynı özellikteki taş malzeme ile yeniden kaplanmalıdır.

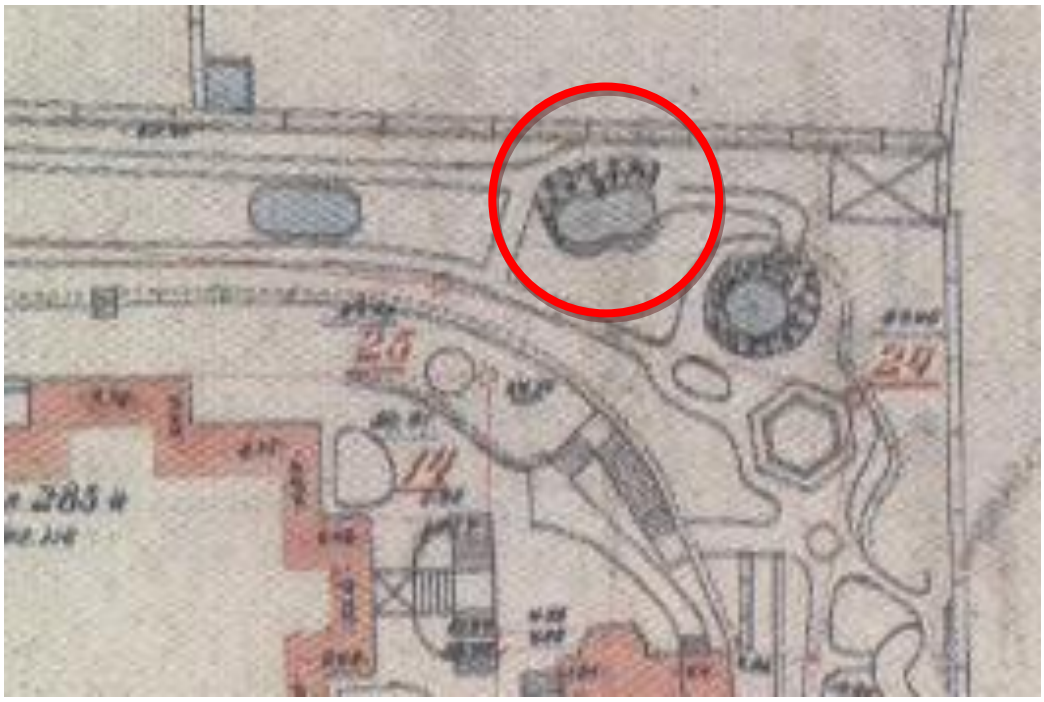

Şekil 6.10 Avlunun Kuzeyindeki Havuzlardan Yeniden Yapılması Önerilen (Alman Mavisi)

Havuzun su devrini sağlayan sistem konunu uzmanı kişilerce elden geçirilmeli gerekli müdahaleler yapıldıktan sonra sistem düzenli çalıştırılmalıdır.

6.4.9 Aydınlatma Elemanları

Avluda 2 tip aydınlatma bulunmaktadır. restitüsyon araştırması esnasında elde edilen aydınlatma fotoğrafı ile karşılaştırıldığında rektörlük önünden geçen yola bakan aydınlatma direğinin özgün olma ihtimali düşünülmektedir (Şekil 6.11). bahçe aydınlatmasında kullanılan güncel örnekler incelendiğinde eskiye öykünülen örneklerin çok fazla olduğu görülmüştür. sonradan eklendiği farkedilmesi açısından en sade örneklerden birinin seçilmesi (Şekil 6.12) veya Yıldız Sarayı Bahçesinin diğer bölümlerinde

uygulandığı gibi özgün aydınlatmaların döküm tekniği ile benzerlerinin yapılması yoluna gidilebilir. piyasada bulunabilecek onlarca çeşit eski benzeri fakat yanıltıcı örnekleri seçmekten daha akılcı bir tercih olacaktır. avlunun tamamını aydınlatacak noktalar mevcut aydınlatmaların aralarındaki mesafeler baz alınarak restorasyon projesinde işaretlenmiştir. Projede belirtilen yerlere bu tiplerden birinin yerleştirilmesi önerilmektedir.

Rektörlük Önündeki Yola Bakan Aydınlatma

Mimarlık Fakültesi Avlusuna Bakan Aydınlatma

Şekil 6.11 Avluda Bulunan Aydınlatma Elemanlarından Örnekler (Aralık 2008)

Şekil 6.12 Güncel Örnek

KAYNAKLAR

[1] Artan, T., (1996). Bahçeler, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 1: 542-549.

[2] Güloğlu, Ö., (2004). İstanbul Tarihi Saray Bahçelerinin Restorasyon İlkelerinin Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[3] Evyapan, G.A., (1972). Eski Türk Bahçeleri Ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri, O.D.T.Ü., Başnur Matbaası, Ankara.

[4] Öztan, Y. ve Yazgan, M., (1985). "Milli Saraylarımızın Park ve Bahçelerinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Öneriler ve Dış Ülkelerden Bazı Örnekler", TBMM Milli Saraylar Sempozyumu, Yıldız Sarayı Şale Köşkü, İstanbul.

[5] Yaltırık, F. Efe, A. Uzun, A., (1999). İstanbul'un Egzotik Ağaç Ve Çalıları, İbb İsfalt Yayını, İstanbul.

[6] Erdoğan, M., (1958). "Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri", Vakıflar Dergisi, 4: 149-182.

[7] Kartal, B., (2009). İstanbulda'daki Tarihi Saray Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

[8] Evyapan, A.G., (1989). "Türk Bahçesinde Batı Etkileri", Yapı Dergisi, 90: 46-50.

[9] Kayakent, T., (1999). Tarih İçinde Bahçe Olgusu ve Eski Türk Bahçelerinin Günümüz Bahçelerine Dönüşüm Süreci, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[10] Ayvazoğlu, B., (1995). "Nerde O Eski Bahçeler, O Eski İstanbul", Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., Sanat Dünyamız, Üç Aylık Kültür Dergisi, İstanbul, 58: 85-101.

[11] Avcı, Ü., (2005). Antalya Kenti Geleneksel Türk Konutlarında Bahçe Mekanının Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Antalya.

[12] Tarhan, B., (1998). Dolmabahçe Sarayının ve Aynalıkavak Kasrı'nın Türk Bahçe Sanatındaki Önemi ve Yeri, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[13] Merdoğlu Bilaloğlu, G.A., (2004). Kahramanmaraş'taki Tarihi Konutlarda Türk Bahçe Kimliğinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

[14] Fidan, R., (1987). "Saray Bahçelerinde Kullanılan Ağaç Türleri", Milli Saraylar Dergisi, 1: 68-71.

[15] Evyapan, G., (1974). Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi ve Türk Bahçesinde Etkileri. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Yayın No: 21, Ankara.

[16] Aydın, R. F., (1993). Tarihi Türk Bahçeleri İstanbul Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[17] Evyapan, G., A., (1999). Old Turkish Gardens,Old İstanbul Gardens in Particular. Metu faculty of arcitecture pres Ankara.

[18] Cansever, T., (1995). İstanbul'da Bahçe Kültürü, Sanat Dünyamız Dergisi, 58:21-27

[19] Atasoy, N., (2002). Hasbahçe, Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek, Koç Kültür Sanat ve Tanıtım Hizmetleri Tic. A.Ş., Aygaz, İstanbul.

[20] Gültekin, E., (1991). Bahçe ve peyzaj sanat tarihi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, Adana.

[21] Ekmekçibaşı, İ., (1996). XVI-XVIII. Yüzyıl Osmanlı Minyatürlerinde Bahçe Teması, Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[22] Mutlu, F., (2006). XIX. Yüzyıl saray Bahçelerinde Batılılaşmanın Tasarıma Etkilerinin Peyzaj Tasarım İlkleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[23] Evyapan, G., (1990). Türk Bahçesinde Batı Etkileri, Yapı Dergisi, 98: 46-50.

[24] Kuban, D., (1996). "Saraylar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 6: 89-91.

[25] Batur, A., (1995). "Yıldız Sarayı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 7: 520-527

[26] Pamay, B., (1985). Tarihi Bahçelerin Restorasyonu ve Yıldız Sarayı Hasbahçesi, Turing Bülteni, İstanbul, 73/352: 56-58.

[27] Tuğlacı, P., (1993). Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi Ve Balyan Ailesi, Yeni Çığır Kitapevi, İstanbul.

[28] Yıldız Sarayı Resim Arşivi.

[29] Y.T.Ü. Yapı İşleri Dairesi Arşivi.

[30] Niğdeli, E., (2005). Y.T.Ü. (Damatlar Dairesi) Binasının Mimari Değerlendirilmesi ve Koruma Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[31] Demirel, E., (1998). Yıldız Sarayı Harem Yapıları Kadın Efendiler Dairesi, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[32] Kiraz, E., (2005). Yıldız Sarayı Kilar-i Hümayün Yapısı ve Çevresinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, , Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[33] Kurtay, N, (1994). "Yıldız Sarayı Üzerine Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[34] Prof Dr Cengiz Can'ın Yıldız Sarayı Damatlar Dairesi Araştırmalarından.

[35] Aydın, R. F., (1993). Tarihi Türk Bahçeleri İstanbul Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[36] Arapoğlu, G. (2005). Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri ve Şehzade Burhanettin Efendi Köşkü Restitüsyonu, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[37] Altınoluk, Ü., (1986). "Yıldız Sarayı Seraları ve Limonlukları", İlgi Dergisi, 46:26-30.

[38] Altıner,F., P., (2008). II. Abdülhamid Dönemi'nde İstanbul Bahçeleri (1876-1909), Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[39] Güloğlu, Ö., (2004). İstanbul Tarihi Saray Bahçelerinin Restorasyon İlkelerinin Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[40] Abdülhamit Albümleri

[41] Arseven, C., (1958). Bahçe Mimarlığı, Sanat Ansiklopedisi, T.C. MEB Basım Evi, 2.

[42] Yalçın, Ö., (1998). Bahçe Aydınlatmasının Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, , Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[43] Eczacıbaşı Vakfı, "Grotto", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2: 718.

[44] Rona, Z., "Pitoresk", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3: 1485-1486.

[45] Eczacıbaşı Vakfı, "Rustik", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3: 1594.

EK-A

TARİHİ BAHÇELER: FLORANSA TÜZÜĞÜ, 1982, ICOMOS, IFLA, ULUSLARARASI TARİHİ BAHÇELER KOMİTESİ

(The Florence Charter: Historic Gardens, 1982, ICOMOS, IFLA, International Committee For Historic Gardens)

ICOMOS tarafından Aralık 1982 tarihinde kabul edilmiştir.

ÖNSÖZ

Floransa'da 21 Mayıs 1981 tarihinde toplanan Tarihi Bahçeler ICOMOS-IFLA Uluslararası Komitesi o şehrin adını taşıyacak tarihi bahçelerin muhafaza edilmesi hakkında bir tüzük oluşturmaya karar vermiştir. Şu anki Floransa Tüzüğü taslağı Komite tarafından hazırlanmış ve 15 Aralık 1982 tarihinde ilgili belirli alanı kapsayan Venedik Tüzüğü'ne bir ek olarak ICOMOS tarafından kayıt edilmiştir.

TANIMLAR VE AMAÇLAR

Madde 1

"Tarihi bir bahçe, tarihi veya sanatsal bakış açısından kamuya faydalı mimari bahçıvanlıkla ilgili bir kompozisyondur." Bu sıfatla, bir anıt olarak ele alınacaktır.

Madde 2

"Tarihi bahçe, bileşenleri öncelikle bitkisel ve bu nedenle canlı olan mimari bir kompozisyondur, bunun anlamı dayanıksız ve yenilenebilir olmalarıdır." Böylece görünüşü mevsim döngüsü, doğanın gelişimi ve çürümesi ile, onun kalıcı olarak değişmeden kalmasını isteyen sanatçı ve zanaatkarların arzusu arasındaki sürekli dengeyi yansıtmaktadır.

Madde 3

Bir anıt olarak, tarihi bahçe Venedik Tüzüğü ruhuyla uyum içinde muhafaza edilmelidir. Ancak, bu yaşayan bir anıt olduğundan, muhafaza edilmesi Mevcut tüzüğün konusu olan belirli kurallarla yönetilmelidir.

Madde 4

Tarihi bahçenin mimari kompozisyonu, aşağıdakileri içermektedir:

Planı ve topoğrafyası.

Bitkileri; buna türleri, oranları, renk şemaları, aralıkları ve nispi yükseklikler dahildir.

Yapısal ve dekoratif özellikleri.

Suyu, akarsu veya gökyüzünü yansıtan durgun su.

Madde 5

Medeniyet ve doğa arasındaki doğrudan benzerliğin ifadesi olarak, tefekkür ve dinlenmenin hoşa gittiği uygun bir yer olarak bahçe; idealleştirilmiş bir dünya imajının evrensel anlamını, sıfat anlamında bir "cennet" ve yine bir kültüre, bir stile, bir çağa ve sıkça yaratıcı bir sanatçının orijinalliğine bir tanıklık kazandırmaktadır.

Madde 6

"Tarihi bahçe" terimi ister özgün ister "çevre düzenleme şeklinde " olsun, küçük bahçelere ve büyük parklara eşit bir şekilde uygulanabilir.

Madde 7

Ayrılmaz bir bileşeni olması durumunda bir binayla ilişkili olsun veya olmasın, tarihi bahçe şehre ait veya kırsal, yapay veya doğal olsun olmasın kendi özel çevresinden soyutlandırılamaz.

Madde 8

Tarihi bir site hatırlanabilir bir rolle ilişkili özgün bir manzaradır, örneğin, başlıca bir tarihi olay: iyi bilinen bir halk hikayesi, destansı bir dövüş; veya ünlü bir resim konusu.

Madde 9

Tarihi bahçelerin muhafaza edilmesi onların tanımlanmasına ve listelenmesine bağlıdır. Birkaç eylem türü gerektirirler, bunlar ismen sürdürme, koruma ve onarımdır. Belirli durumlarda, yeniden inşa tavsiye edilebilir. Tarihi bir binanın gerçekliği, değişik kısımlarının tasarımına ve ölçeğine olduğu kadar, dekoratif özelliklerine ve tesisat seçimi ya da kısımlarının her birisi için benimsenen inorganik malzemelere de bağlıdır.

SÜRDÜRME, KORUMA, RESTORASYON, YENİDEN İNŞA Madde 10

Tarihi bir bahçenin veya herhangi bir kısmının her sürdürme, koruma, onarım veya yeniden inşa çalışmasında, bileşen özelliklerinin hepsiyle eş zamanlı olarak ilgilenilmelidir. Değişik operasyonları izole etmek bütünün birliğine zarar verir.

SÜRDÜRME VE KORUMA

Madde 11

Tarihi bahçelerin devamlılığının sağlanması, üstün öneme sahiptir. Başlıca malzeme bitkisel olduğundan, bahçenin değişmeyen bir koşulda muhafaza edilmesi hem gerektiğinde acil değişimleri, hem de belirli aralıklarla yenilemeye dair uzun vadeli bir programı gerektirmektedir (temiz orman açma ve olgun örneklerle yeniden yetiştirme).

Madde 12

Belirli aralıklarla değiştirilecek bu ağaç, çalı, bitki ve çiçek türleri, her bitki bilimi ve bahçıvanlıkla ilgili bölgede oluşturulan ve kabul edilen uygulamaya göre ve ilk olarak yetişen türleri tespit etmek ve onları muhafaza etmek amacıyla seçilmelidir.

Madde 13

Tarihi bahçenin dâhili bir kısmını oluşturan kalıcı veya taşınabilir mimari, heykelcilikle ilgili veya dekoratif özellikler sadece bu, onların korunması veya onarımı için gerekli olduğunda kaldırılmalı veya yeri değiştirilmelidir. Bu gibi her tehdit edilen özelliğin kaldırılması veya onarımı Venedik Tüzüğü prensipleriyle uyumlu olarak yürürlüğe konulmalı ve her tam değiştirme tarihi belirtilmelidir.

Madde 14

Tarihi bahçe uygun çevrelerde muhafaza edilmelidir. Ekolojik dengeyi tehlikeye atacak, fiziksel çevreye her değişim yasaklanmalıdır. Bu uygulamalar dâhili veya harici (drenaj çalışmaları, sulama sistemleri, yollar, araç parkları, kapıcılık kolaylıkları, ziyaretçilerin letafetleri vs.) bütün altyapı görünümlerine uygulanabilir.

RESTORASYON VE YENİDEN İNŞA

Madde 15

Tarihi bir bahçede hiçbir onarım çalışması ve hepsinden öte, hiçbir yeniden inşa çalışması kazıdan çıkan her şeyin söz konusu bahçeyle benzer bahçelerle ilgili kayıtların bir araya getirilmesini gerektirecek böyle bir çalışmanın bilimsel olarak yürütüldüğünü garanti etmek için başlangıç araştırması tam olmadan üstlenilmemelidir. Uygulama çalışması başlamadan önce, bahsedilen araştırma temelinde bir proje hazırlanmalı ve ortaklaşa bir sorgulama ve onay için bir uzmanlar grubuna iletilmelidir.

Madde 16

Onarım çalışması, ilgilenilen bahçenin evriminin başarılı aşamalarına saygı duymalıdır. Prensipte, bir bahçenin belli kısımlarını etkileyen zarar veya yıkım derecesinin ayakta kalan veya itham edilemez belge kanıtı izleri temelinde yeniden inşa edilme kararı verildiği istisnai durumlar haricinde hiçbir dönem diğerinden önce gelmemelidir. Bu gibi yeniden inşa çalışmaları, tasarımdaki anlamlarını ortaya çıkarmak amacıyla, kapsadığı binaya en yakın bahçe kısımları üzerinde daha özel olarak ele alınmalıdır.

Madde 17

Bir bahçenin tamamen kaybolmuş olması durumunda veya başarılı aşamaların tahmini kanıtlarından fazlası olmadığı durumda bir yeniden inşa, tarihi bir bahçede düşünülemez.

KULLANIM

Madde 18

Her tarihi bahçe görülmek ve gezilmek için tasarlanırken, ona erişim, boyutu ve savunmasızlığıyla sınırlandırılmalıdır, böylece fiziksel dokusu ve kültürel mesajı muhafaza edilebilir.

Madde 19

Doğası ve amacı gereği, tarihi bir bahçe insan iletişimine, sessizliğe ve doğanın fark edilmesine sebep olan barışçı bir mekândır. Günlük kullanımına dair bu kavram, bir şenliğe ev sahipliği yapacağı nadir fırsatlardaki rolüyle ters düşüyor olmalıdır. Böylelikle, bu şekildeki her şenliğin kendisinin, bahçenin görsel etkisini saptırmak veya ona zarar vermek yerine artırmak için hizmet edebileceği amacıyla bir tarihi bahçenin böyle fırsatlara yönelik kullanımı açıkça tanımlanmalıdır.

Madde 20

Tarihi bahçeler günlük bir olay olarak sessiz oyunlar için uygun olurken, aktif veya canlı oyunlar ve sporlar için uygun ayrı alanlar da tarihi bahçeye bitişik olarak düzenlenmelidir. Böylece kamu ihtiyaçları, bahçe ve manzaraların korunmasına önyargı olmadan bu bakımdan memnun edilebilir.

Madde 21

Sürdürme ve koruma çalışması, mevsimle tespit edilen zamanlama ve bahçenin gerçekliğini restore etmeye hizmet eden kısa operasyonlar her zaman kamu kullanım gereklerinden önce gelmelidir. Tarihi bahçelere ziyaretler için bütün düzenlemeler, mekânın ruhunun muhafaza edilmesini sağlayan düzenlemelere konu edilmelidir.

Madde 22

Bir bahçede duvarlar varsa, duvarları onun atmosferinde değişikliğe yol açmakla ve muhafaza edilmesini etkilemekle sorumlu bütün olası sonuçlarının esaslı bir sorgulanması olmadan ortadan kaldırılamaz.

YASAL VE İDARİ KORUMA

Madde 23

Nitelikli uzmanların tavsiyesi üzerine, tarihi bahçelerin tanımlanması, listelenmesi ve korunması için uygun yasal ve idari önlemleri almak, sorumlu yetkililerin görevidir. Bu bahçelerin muhafaza edilmesi toprak kullanım planları çerçevesi dâhilinde sağlanmalı ve bu şart bölgesel ve yerel planlamayla bağlantılı belgelerde tam olarak vurgulanmalıdır. Yine nitelikli uzmanların tavsiyesiyle, tarihi bahçelerin sürdürülmesi, korunması ve onarımı

ve gerektiğinde yeniden inşasını kolaylaştıracak finansal önlemleri almak da yetkili otoritelerin görevidir.

Madde 24

Tarihi bahçe, doğası gereği ayakta kalması eğitimli uzmanlar tarafından yoğun, devamlı bakım gerektiren babadan kalma özelliklerden birisidir. Bu nedenle tarihçi, mimar, çevre düzenleme mimarı, bahçıvan veya bitki bilimcilerden hangisi olursa olsun bu kişilerin eğitimi için uygun tedarik sağlanmalıdır. Sürdürme ve onarım için gerekli tesis değişikliklerinin düzenli yayılmasını sağlamak için de dikkat harcanmalıdır.

Madde 25

Ata mirasının bir parçası olarak gerçek değerlerini vurgulama ve onlara dair bilgi ve takdirin iyileştirilmesini sağlama kapasitesindeki her aktivite türüyle tarihi bahçelere ilgi harekete geçirilmelidir: bilimsel araştırma teşviki; bilginin uluslar arası değişimi ve dolaşımı; genel kamu için tasarlanan çalışmalar dâhil olmak üzere yayınlar; uygun kontrol altında kamu erişiminin cesaretlendirilmesi ve doğa ile tarihi miras açısından duyulan ihtiyacın farkındalığını geliştirmek için medyanın kullanılması: Tarihi bahçelerin en çarpıcı olanının Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilmesi için öneri getirilmelidir.

Nota Bene

Yukarıdaki tavsiyeler dünyadaki bütün tarihi bahçelere uygulanabilir.

Belirli bahçe türlerine uygulanabilir ilave ifadeler, sözü edilen türlerin kısa açıklamalarıyla mevcut Tüzük'e daha sonra ilave edilebilir.

(Şelale Dalyan çeviri metni alınmıştır.)

EK-B

VENEDİK TÜZÜĞÜ (Mayıs 1964)

TANIMLAR

Madde 1

Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil ,ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.

Madde 2

Anıtların korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

AMAÇ

Madde 3: Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar ,bir tarihi belge olarak da korumaktır.

KORUMA

Madde 4

Anıtların korunmasındaki temel tutum, korumanın kalıcı olması, sürekliliğin sağlanmasıdır.

Madde 5

Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür kullanma arzu edilebilir, fakat bu nedenle

yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklik tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.

Madde 6

Anıtın korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye, ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Madde 7

Bir anıt, tanıklık ettiği tarihin içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır. Anıtın tümünün, ya da bir parçasının başka bir yere taşınmasına -anıtın korunması bunun gerektirdiği, ya da çok önemli ulusal veya uluslar arası çıkarların bulunduğu durumlar dışında-izin verilmemelidir.

Madde 8

Anıtın tamamlayıcı öğeleri sayılan heykel, resim gibi süslemeler, ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa kaldırılabilir.

Madde 9

Onarım uzmanlık gerektiren bir iştir. Amacı anıtın estetik ve tarihi değerlerini korumak ve ortaya çıkarmaktır. Onarım kendine temel olarak aldığı özgün malzeme ile güvenilir belgelere saygıyla bağlanır. Faraziyelerin başladığı yerde onarım durmalıdır; yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyondan farkı anlaşabilmeli ve gününün damgasını taşımalıdır. Herhangi bir onarım işine başlamadan önce ve bittikten sonra, anıtın arkeolojik ve tarihi bir incelemesi yapılmalıdır.

Madde 10

Geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, koruma ve inşa için bilimsel verilerle ve deneylerle geçerliliği saptanmış herhangi çağdaş bir teknik kullanılarak anıt sağlamlaştırılabilir.

Madde 11

Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir.Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa ,alttaki dönemleri

açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda -yok edilen malzemenin önemi azsa ,açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi,arkeolojik, ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkarılabilir. İlgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargıyı ve neyin yok edileceği üzerinde kararı vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamaz.

Madde 12

Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın, aynı zamanda sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir.

Madde 13

Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.

TARİHİ YERLER

Madde 14

Anıtların bulundukları yerler, bütünlüğün korunması, sağlıklı kılınıp, yaşanır şekilde ortaya konması için özel bir dikkat gerektirir. Böyle yerlerde yapılacak koruma ve onarım çalışmalarında, daha önceki maddelerde açıklanan ilkelerden esinlenilmelidir.

KAZILAR

Madde 15

Kazılar 1956 yılında UNESCO tarafından kabul edilmiş arkeolojik kazılarda uygulanması istenilen uluslar arası ilkelerle tanımlanan kararlara ve bilimsel standartlara uygun olarak yapılmalıdır.

(Prof. Dr Cevat Erder'in çeviri metni alınmıştır.)

EK-C

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Agora : Yunan zamanında; demokrasinin sergilendiği kent mekanıdır.

Aksiyal : eksen ile ilgili; eksen teşkil eden

Alel : Her biri, bir karakterin farklı şekilde belirmesine sebep olan, tek bir gen lokusunun iki veya daha fazla sayıda olabilen alternatif şekilleri.

Ampir Uslup: Napoleon'un İmparatorluğu sırasında, Fransa'da gelişen ve eski Roma sanatındaki süslemeyi taklit eden yeni-klasik akım.

Art Nouveau: Zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir sanat akımı.

Atrium : Roma' da iç avludur.

Avenue : Ağaçlı bulvar, geniş caddedir.

Bahçe : İnsanın yaşadığı bir yer, doğa ile aralarındaki birliğin kurulmasını sağlayan açık bir mekandır.

Balustrad : parmaklık, korkuluk

Barok: Abartılı hareket duygusu ve net gözüken detayları ile dönemin sanat dallarında kendini gösteren Avrupa'da yaygınlaşan bir anlatım biçimi.

Bienal: Çoğunlukla kültürel veya sanatsal faaliyetler için iki yılda bir düzenlenen sergi.

Broderi :çevresini sardığı motife kabartma havası vermeye yarayan bir tür işleme.

Char- Bagh : Dört bahçe (Su kanalları ile dörtlü bir kalıp)

Citadel : Eski Yunan'da kent merkezidir.

Cloister : Ortaçağ Avrupa bahçelerinde iç avlu.

Ephemeral : Zaman içinde kaybolabilecek, yani daha az kalıcı olan malzemelerdir. (Bitki, tuğla, ahşap vs..)

Espalye : Dalları duvara bağlanmış meyve ağaçları dizisi

Eyvan: Özellikle gölgenin ve esintinin çok değerli olduğu kuru sıcak iklimlerde kullanılan yari açık karşılama mekanı olan mimari eleman.

Forum : Açık alan.

Girift : Birbirinin içine girip karışmış, girişik, çapraşık, boş yer bırakmayacak biçimde iç içe istif edilmiş

Grotto : Eski anlamı " Aziz Mezarı "dır. Anlamı daha sonraları mezar olmaktan çıkıp, sarayda değişik bir görüntü (teras yeri) olarak kullanılmıştır. Genellikle çeşme üstünde balkon yapıt tarzında görülür yapıtlardır. Yapay mağara anlamına gelen bahçelerde su öğeleri ile birlikte kullanılan yapı.

Grottoya : Rönesans bahçelerinde, istiridye kabukları ile örülmüş, su gösterileri yapılan çeşme ve mağara.

İlsulae : Apartman.

İmplivium : Küçük havuz.

Kardinal : Kraldan sonra gelen 2.büyük kişi.

Kaskat: Birbirine bağlı, birlikte, seri oluşturan düzen.

Kollosal yerleşim yerleri : Devletlerin gücünü simgelemesi açısından yaptırdıkları görkemli yerler.

Konservasyon: Resim, heykel gibi sanat eserlerinin nesiller boyu özelliklerini kaybetmeyecek şekilde korunma işi.

Konut : Megaron.

Koruluk : Askerleri saklamak için, genellikle sarayın yakınına yapılan içinde yabani hayvan bulunan bahçeler.

Kros : Sakin köşe, oturulacak yer anlamındadır.

Lateral kanal : Bir ana kanal ve bu kanalın her iki tarafında dik olarak bağlanan kanal sistemidir (Haç işareti görünüşünde).

Megaron : Bir kare mekan birimidir. Kerpiçle yapılmış, ortasında bir ocağın yer aldığı, giriş

çıkışların çatıdan, sonraları ise kapı ve pencerelerden yapıldığı kapalı mekanlardır.

Moak : Şatolar için yapılan ve genellikle şatoları çevreleyen geniş su kanalları.

Naturalistik: Tabiatı tek gerçeklik, bilgi ve değer kaynağı olarak kabul eden ve insan zihnini doğal kavramlarla izah eden sistemlerin genel adı.

Nimfeum: Heykeller, vazolar ve çeşmelerle donanmış yer.

Parter sanatı : Aynı büyüklükte, değişik renklerde olan bitki dizilimleri. Küçük, süs bitkisi tarzında bitkilerden oluşur.

Pastrol :kırsal

Pavillion : Eski Roma'de bina.

Pergola : Rönesans bahçelerinde gölgelik demektir.

Peristil: Antik mimarlıkta tapınak ya da avlunun çevresini dolanan sürekli sütun dizisi.

Peristyl : İç bahçe.

Pitoresk: Estetik etkiyi matematiksel hesaplarla değil rastlantısallıkla elde eden, göz alıcı, bir tür sanat akımı.

Portico : Üstü kapalı bina mekanlarıdır.

Portiko : Rönesans bahçelerinde loca demektir.

Portiko: Bir yapının, özellikle bir tapınağın, üstü kapalı, duvar ya da sütunlarla desteklenmiş giriş bölümü.

Renövasyon: Bir yapının belli kısımlarının korunarak yenilenmesi.

Restitüsyon: Binanın ilk halinin, orijinal görüntü halinin çizilmesi. (Rölöve mevcut hali yansıtırken, restitüsyon ilk hali yansıtmaktadır)

Restorasyon: Bir sanat yapıtını ya da insanlık tarihine tanıklık eden herhangi bir nesneyi korumak ve gereğinde, olabildiğince ilk durumuna getirmek amacıyla, bu

Revak: Yapılara yanaşık, bir yani yapının dış duvarı ile tarifli, ustu kapalı, kolonlarla tanımlanmış yanları acık olan mimari yapı.

Rustik :kırsal bölgeye ait olmayan bir mimari ürünün kırsal olduğu izlenimi verecek nitelikte biçimlendirilmesi veya bezenmesi durumunda, söz konusu yapıya veya bu özelliği gösteren bölümüne denir.

Sannaherib : Adur Kralı. Başka ülkelerden palmiye getirtip saray çevresine diktren kral.

Selsebil: Avlu ve bahçelere süsleme unsuru olarak kullanılan fıskıyeli ya da kaskatlı çeşme. (Üzerlerinde yer alan çanakçıklardan lüleler kanalı ile suyun yukarıdan dökülmesi ile dinlendirirken, küçük kuşların yıkanıp su içmeleri de bu yapılar ile sağlanmıştır)

Soliter : tek basina

Stader : Şehir meydanı.

Tığlat Preseri : Mezapotamya bahçelerinden Asur Krallığı dönemindeki bahçeleri koruyan kral.

Topiyari : Bitkilere şekil verme sanatı.

Tradisyon : Gelenek.

Veranda: Zemin katında, yer ile aynı hizada ya da yükseltilmiş, üzeri bir çatıyla örtülü, yanları açık ya da camlı balkon.

Viridarium : Süs bahçesi.

Vista : manzara, görünüm, hayaller silsilesi, olaylar dizisi, koridor, dehliz.Uzak, derin görüş.

Ziggurat : Basamaklar şeklinde yükselen bir çeşit şehir tapınaklarıdır.

EK-D

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU'NDA YER ALAN BİTKİ ALBÜMÜ

(2)ACER NEGUNDO - DIŞBUDAK YAPRAKLI AĞAÇ

(3)ACER NEGUNDO 'VARİEGATUM' - DIŞBUDAK YAPRAKLI AĞAÇ-PÜSKÜLLÜ

(7)AİLANTBUS ALTİSSİMA - KOKAR AĞAÇ-CENNET AĞACI

(11)BERBERÍS TBUNBERGİİ - KADIN TUZLUĞU (JAPONYA KÖKENLİ)

(13)BETULA PUBESCENS - HUŞ AĞACI

(15)BUXUS MİCROPHYLLA - ŞİMŞİR (JAPONYA KÖKENLİ)

(16)BUXUS SEMPERVİRENS - ŞİMŞİR (JAPONYA KÖKENLİ)

(17)CAMELLIA JAPÓNICA - JAPON GÜLÜ

(18)CEDRUS DEODARA - HİMALAYA SEDİRİ

(19)CELTİS AUSTRALIS - ÇITLENBIK

(23)CHAMAEROPS EXCELSA - BOYLU PALMİYE- ÇİN YELPAZE ÇAMI

(28)CUPRESSUS SEMPERVİRENS - AKDENİZ SERVİSİ

(30)FUONYMUS EITROPAEUS - AVRUPA TAFLANI

(34)FRAXINUS ANGUSTİFOLİA - SİVRİ MEYVELİ DİŞBUDAK

(39)KERRİA JAPÓNICA - KANARYA GÜLÜ

(40)LAGERSTROEMİA INDICA - OYA AĞACI

(41)LAUROCERASOS OFFICINALIS -- LAZ KIRAZI

(42)LAURUS NOBILIS - DEFNE

(43)LIGUSTRUM LUCIDUM - KURT BAĞRI

(43)-2 LIGUSTRUM LUCIDUM - KURT BAĞRI

(44)LIGUSTRUM SINENSE 'PENDULUM' - KURT BAĞRI

(46)LONICERA NITIDA - KÜCÜK YAPRAKLI HANIMELI

(47)MAGNOLIA GRANDIFLORA - BÜYÜK ÇIÇEKLI MANOLYA

(48)MAGNOLIA X SOULANGIANA - KIŞ MANOLYASI

(53)PHILADELPBUS CORONARIAS - LIMON ÇIÇEĞI - YALANCI ŞAKAYIK

(57)PISTACIA ATLANTICA - ATLANTIK FISTIĞI

(59)PLATANUS X ACERIFOLIA - LONDRA ÇINARI

(63)RBAMNUS ALATERNAS - ITALYAN CEHRISI

(67)ROSA CANINA - KUŞBURNU

(68)SALIX BABYLONICA - SALKIM SÖĞÜT

(71)SOPHORA JAPÓNICA - JAPON SAFARASI

(74)TAXUS BACCATA - PORSUK AĞACI

(75)TILIA ARGENTEA - IHLAMUR

(78)VIBURNUM TINUS - DEFNE YAPRAKLI KARTOPU

(79)YUCCA FILAMENTOSA - AVIZE ÇIÇEĞI

EK-E

ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU'NDA YAPILAN ALAN ÇALIŞMASI FOTOĞRAF ALBÜMÜ

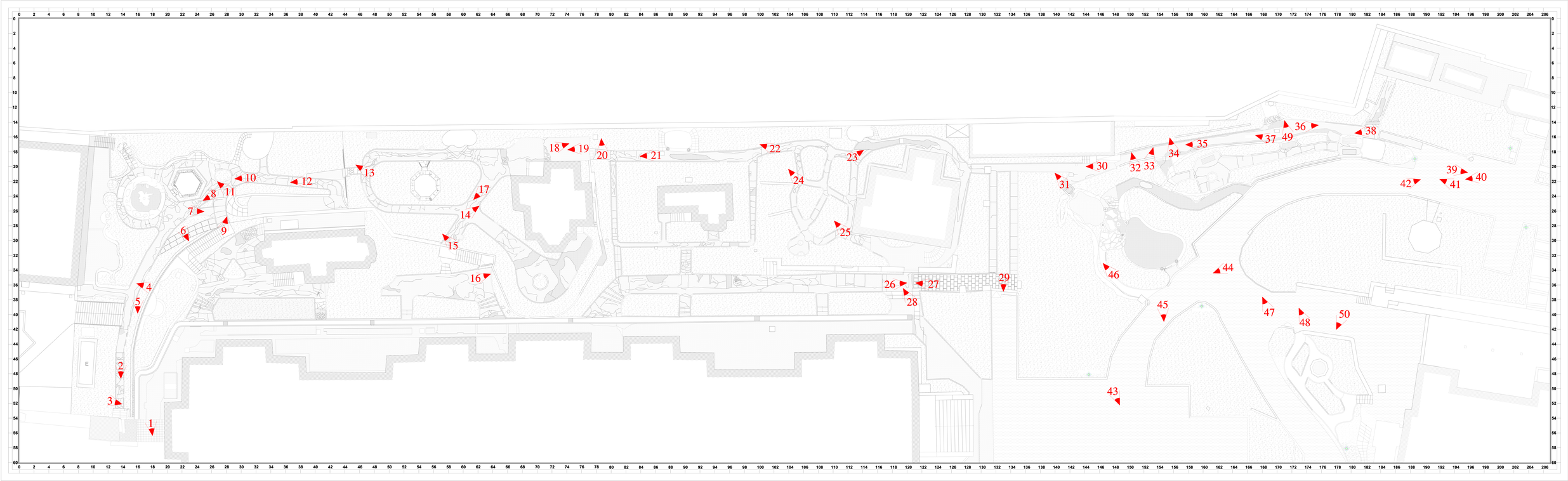

EK E: ŞEHZADE KÖŞKLERİ AVLUSU'NDA YAPILAN ALAN ÇALIŞMASI FOTOĞRAF ALBÜMÜ - FOTOĞRAF KROKİSİ

Fotoğraf 1 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 2 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 3 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 4 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 5 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 6 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 7 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 8 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 9 (Ağustos 2010)

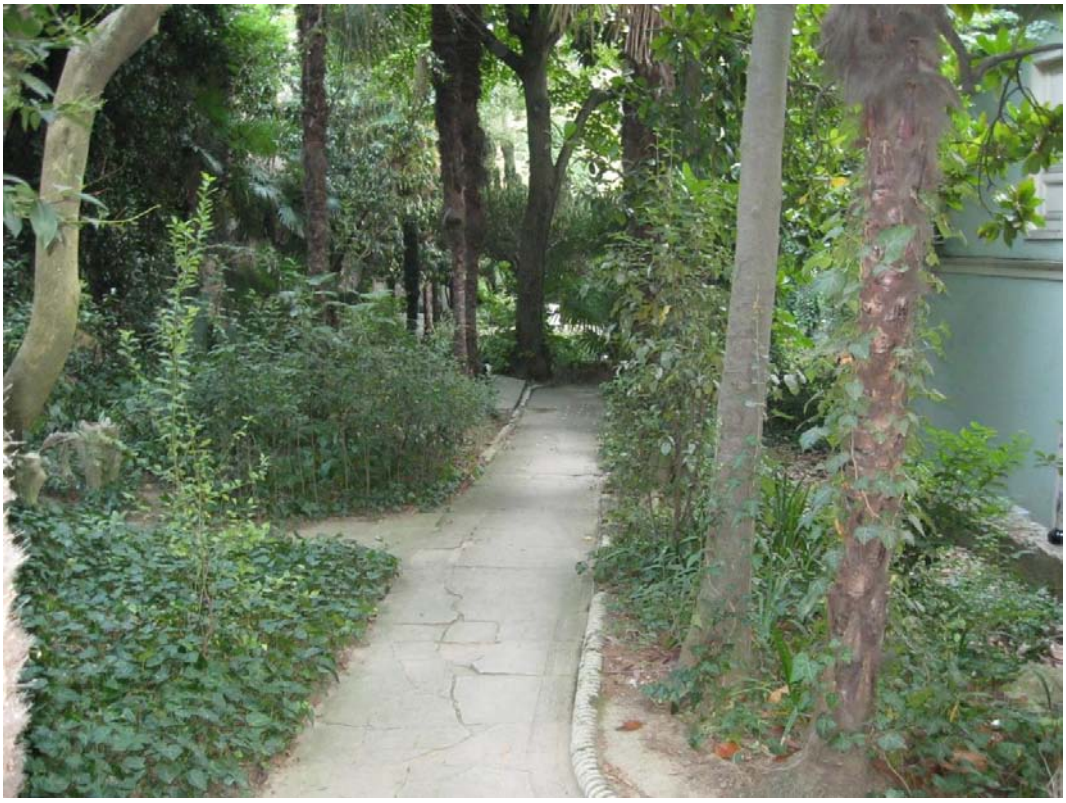

Fotoğraf 10 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 11 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 12 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 13 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 14 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 15 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 16 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 17 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 18 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 19 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 20 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 21 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 22 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 23 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 24 (Aralık 2008)

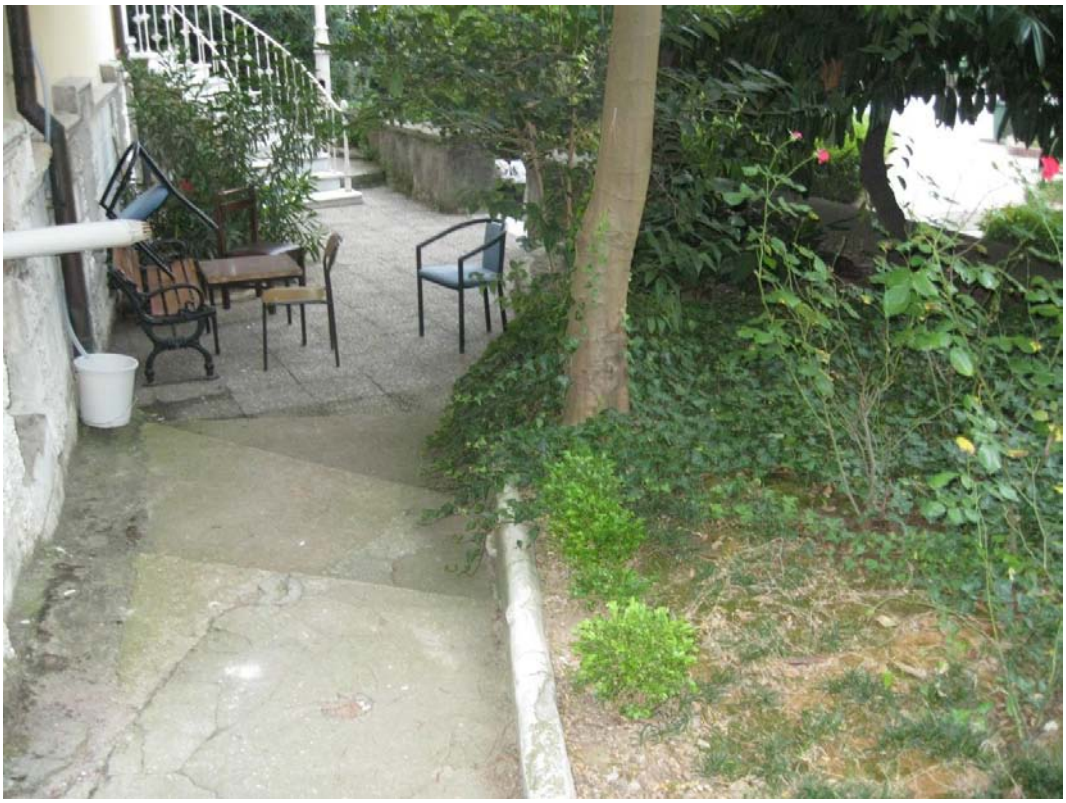

Fotoğraf 25 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 26 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 27 (Ağustos 2010)

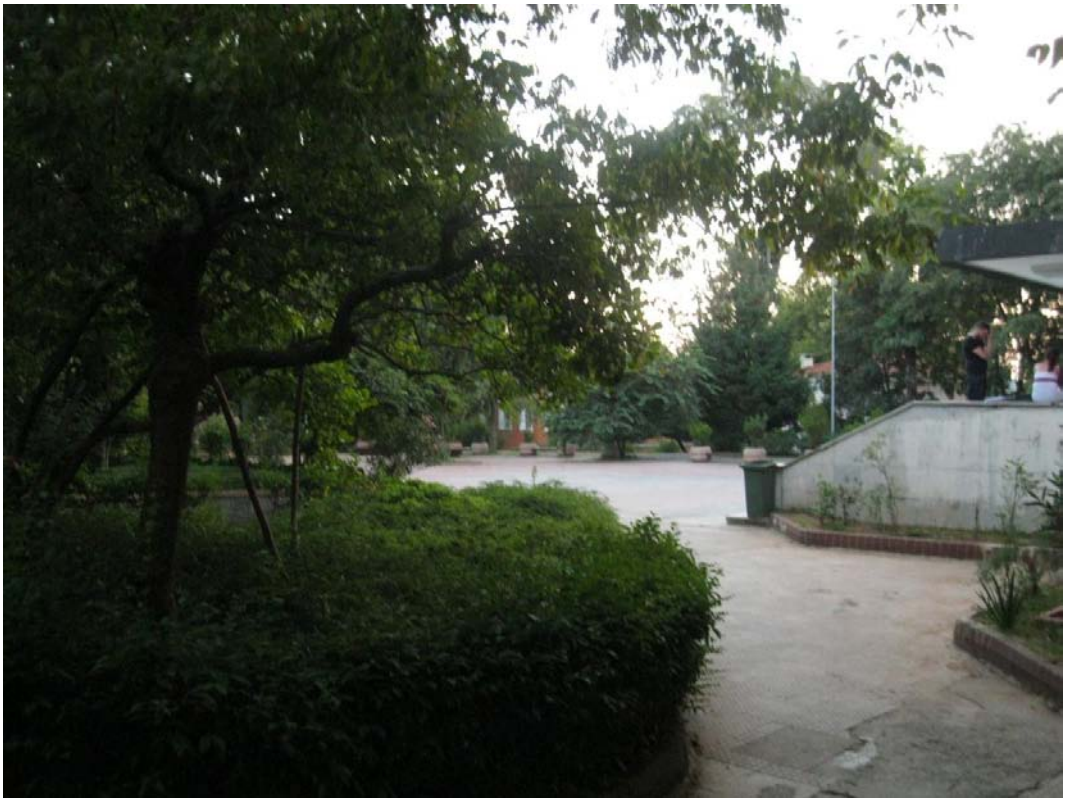

Fotoğraf 28 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 29 (Ağustos 2010)

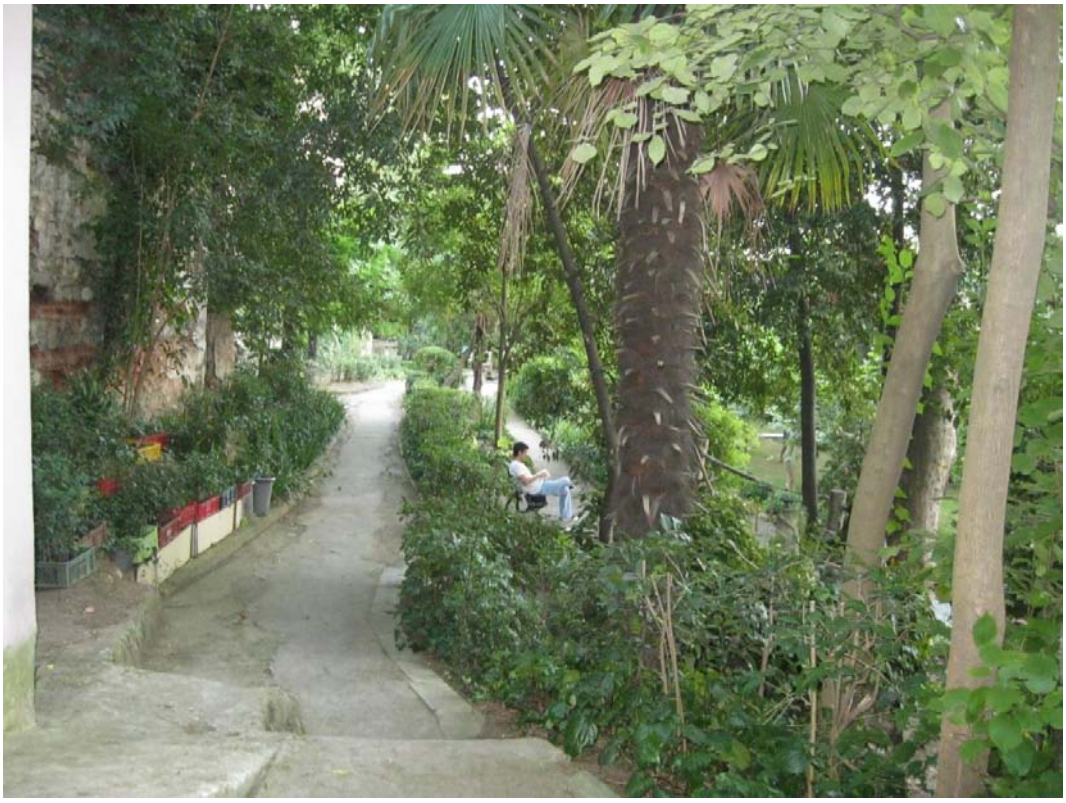

Fotoğraf 30 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 31 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 32 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 33 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 34 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 35 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 36 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 37 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 38 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 39 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 40 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 41 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 42 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 43 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 44 (Aralık 2008)

Fotoğraf 45 (Aralık 2008)

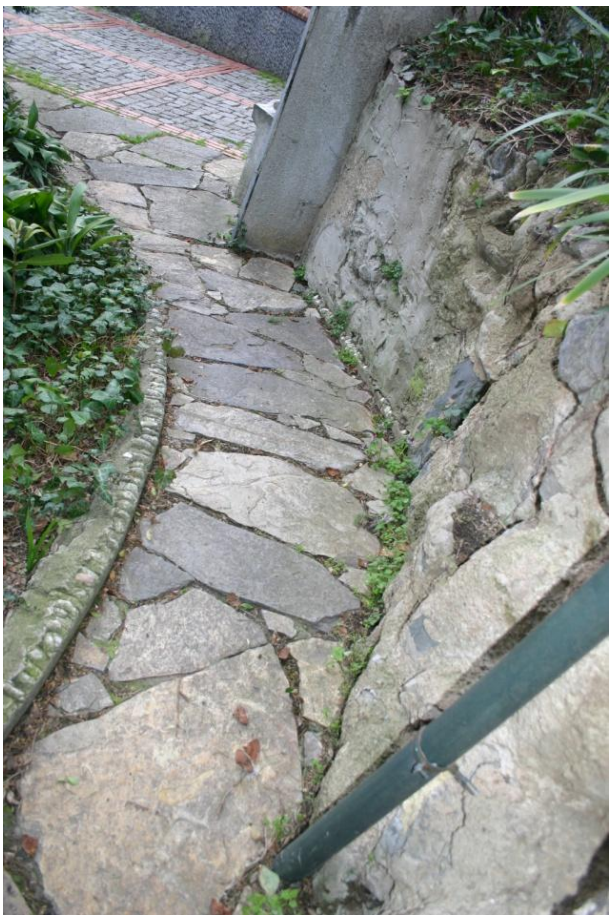

Fotoğraf 46 (Ağustos 2010)

Fotoğraf 47 (Aralık 2008)

Fotoğraf 48 (Aralık 2008)

Fotoğraf 49 (Aralık 2008)

Fotoğraf 50 (Aralık 2008)

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİMDALI
RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

HAZIRLAYAN: Mimar Canan İZGİ	Öğr. No: 07034406
DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Feruk TUNCER	
PAFTA ADI: RÖLÖVE	
ÖLÇEK: 1/100	PAFTA SAYISI:13	TARİH: AĞUSTOS 2010
AÇIKLAMA:	

AĞAÇ LEJANDI

- ATLANTİK FİSTİĞİ
- AVİZE ÇİÇEĞİ
- AVRUPA TAFLANI
- ÇAM
- ÇİTLENBİK
- DEFNE
- DEFNE YAPRAKLI KARTOPU
- DİŞ BUDAK
- IHLAMUR
- JAPON BOFORASI
- KANARYA GÜLÜ
- KARAAĞAÇ
- KAUÇUK
- KURTBADRI
- LAZ KİRAZI
- LİMON ÇİÇEĞİ YALANCI ŞİMŞYR
- LONDRA ÇINARI
- MANOLYA
- PALMİYE
- ŞARKANŞK
- SEDİR
- SELVİ
- SÖĞÜT
- ŞİMŞİR
- AĞAÇ (K)
- KESİLMİŞ
- AYDINLATMA

BORDÜR LEJANDI

- BURGULU
- PROFİLLİ
- AĞACIMSI
- ÇİMENTO HARÇLI DOĞ (TUĞLA ÇİZİMİ ŞEKLİ)
- PODİUM
- TUĞLA (KAYA-MARN BÖLÜLMÜŞ)
- TUĞLA (ALAN DÖŞEME)

ZEMİN KAPLAMA LEJANDI

- ZEMİN KAPL. 1 (ÇİMİ-YAPRAK)
- ZEMİN KAPL. 2 (KUM) (ÇİMENTO HARÇ) ÇİMENTO HARÇLI TAŞLAT (BAHÇEDE BERİ ÇİMİ - YAPRAK)
- ZEMİN KAPL. 3 (DÜZ TAŞ ÖRÜ) (ÇİMENTO HARÇ)
- ZEMİN KAPL. 4 (BETON KLİNİ)
- ZEMİN KAPL. 5 (ÇİMİ-TAŞLI-KARA ÇİMİ)
- ZEMİN KAPL. 6 (KARO KAPLAMA)
- ZEMİN KAPL. 7 (KALDIRIM TAŞI)
- ZEMİN KAPL. 8 (TOPRAK-BOZULMUŞ ÇİMİ)
- ZEMİN KAPL. 9 (TAŞ KARO)
- ZEMİN KAPL. 11 (PARMAK)

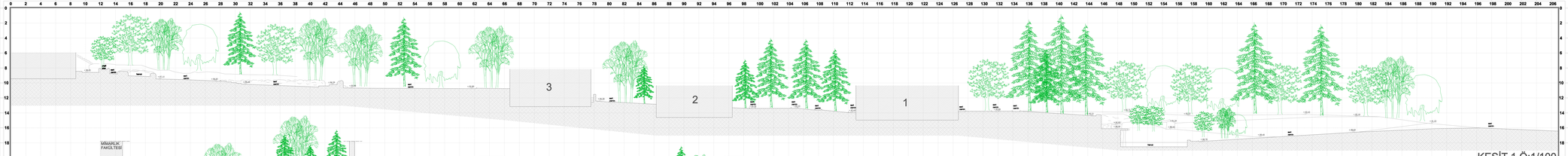

KESİT 1 Ö:1/100

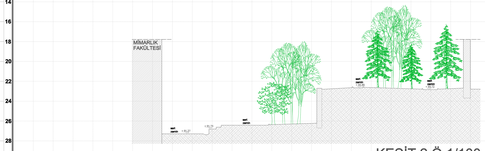

KESİT 2 Ö:1/100

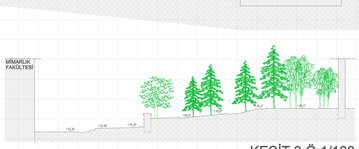

KESİT 3 Ö:1/100

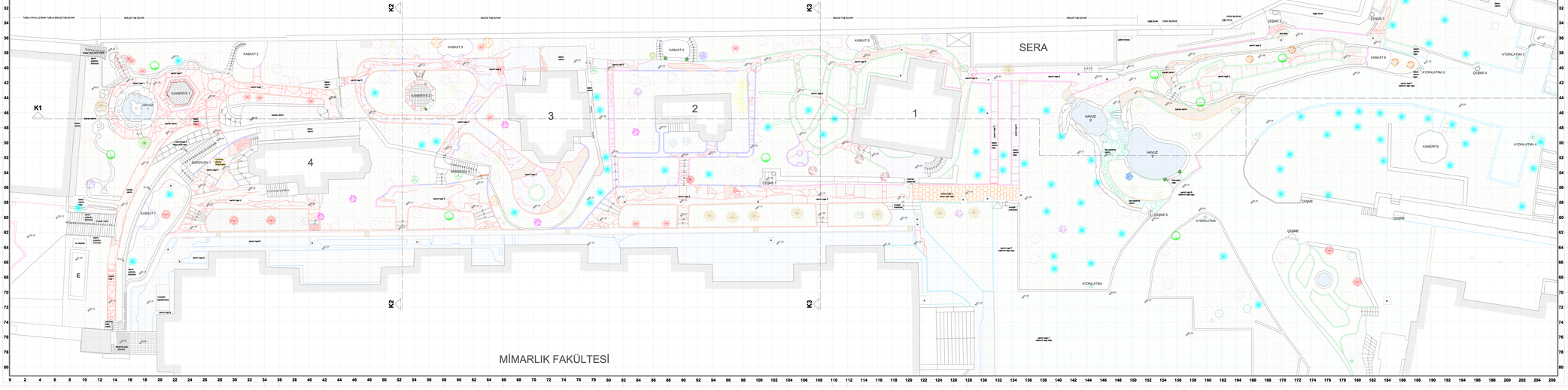

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P2

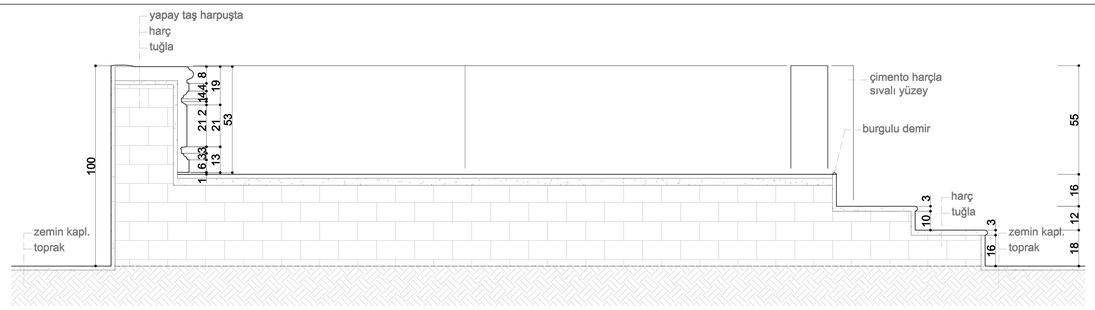

A KESİTİ
Ö: 1/20

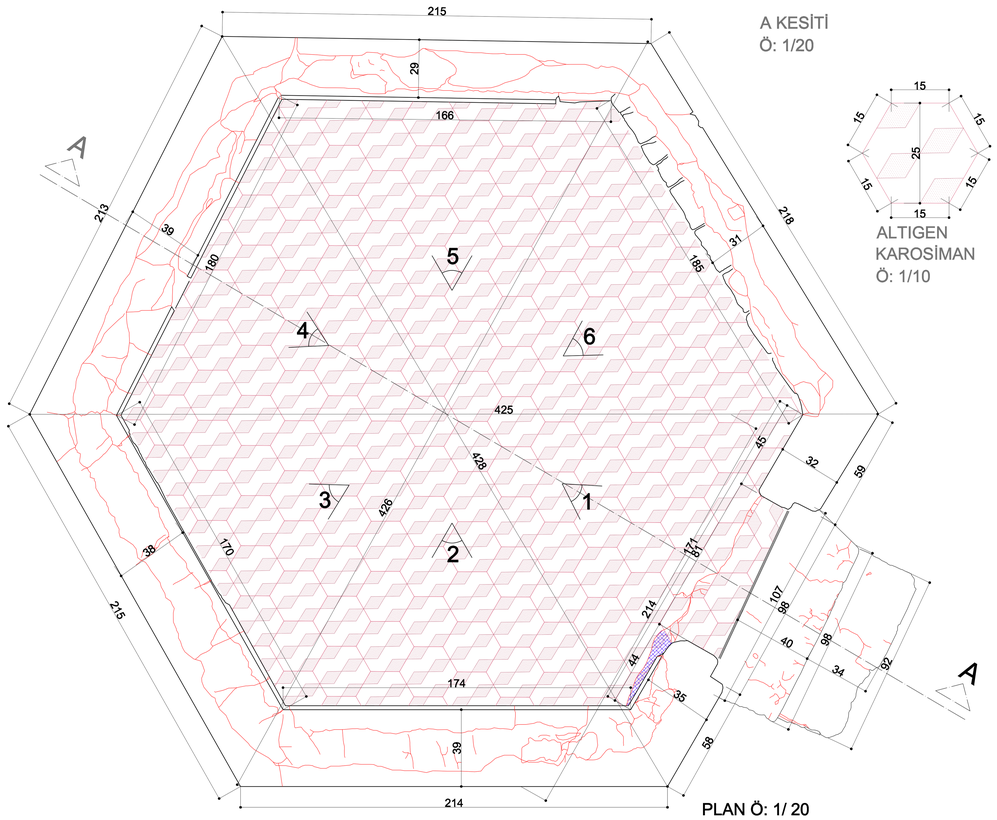

PLAN Ö: 1/ 20

ALTIGEN KAROSİMAN
Ö: 1/10

KAMERİYE 1

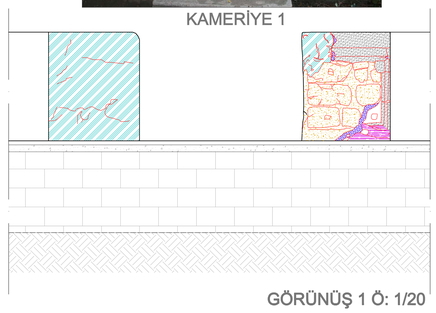

GÖRÜNÜŞ 1 Ö: 1/20

GÖRÜNÜŞ 2 Ö: 1/20

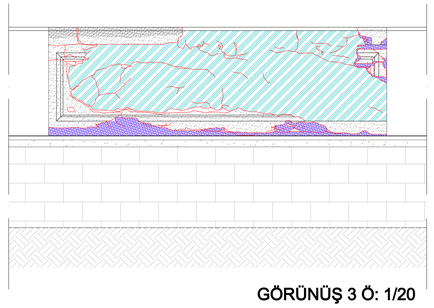

GÖRÜNÜŞ 3 Ö: 1/20

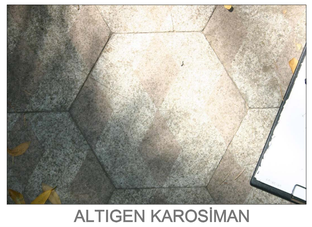

ALTIGEN KAROSİMAN

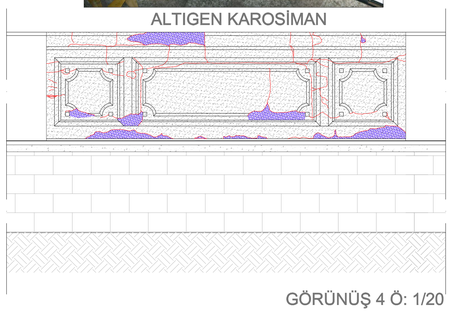

GÖRÜNÜŞ 4 Ö: 1/20

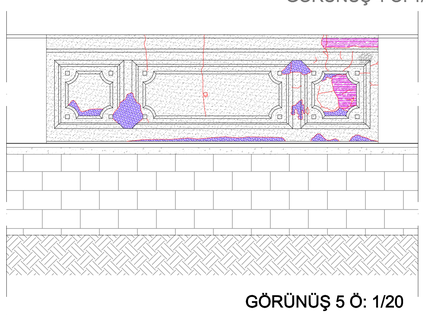

GÖRÜNÜŞ 5 Ö: 1/20

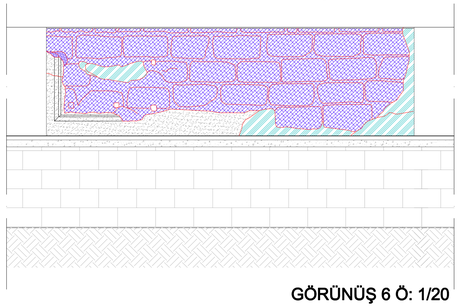

GÖRÜNÜŞ 6 Ö: 1/20

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Çimento harcı
- Tuğla

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Malzeme Kaybı
- Yüzey Aşınması
- Çimento Sıva Müdahalesi
- Sıva Dokulmesi
- Çatlak

Ö:1/20

0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KAMERİYE 1 DETAYI (HAVUZ 1 YANI)

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 - CANAN IZGI	Ö:1/20 - 1/ 10

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P3

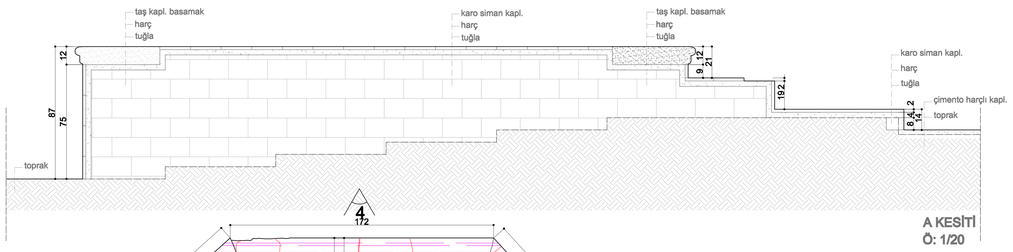

A KESİTİ
Ö: 1/20

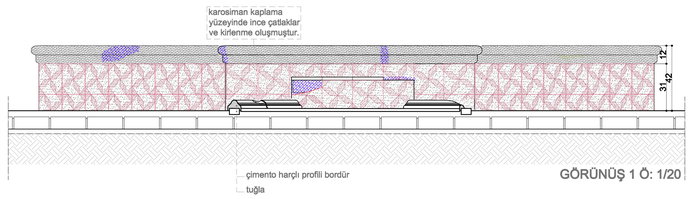

GÖRÜNÜŞ 1 Ö: 1/20

GÖRÜNÜŞ 1

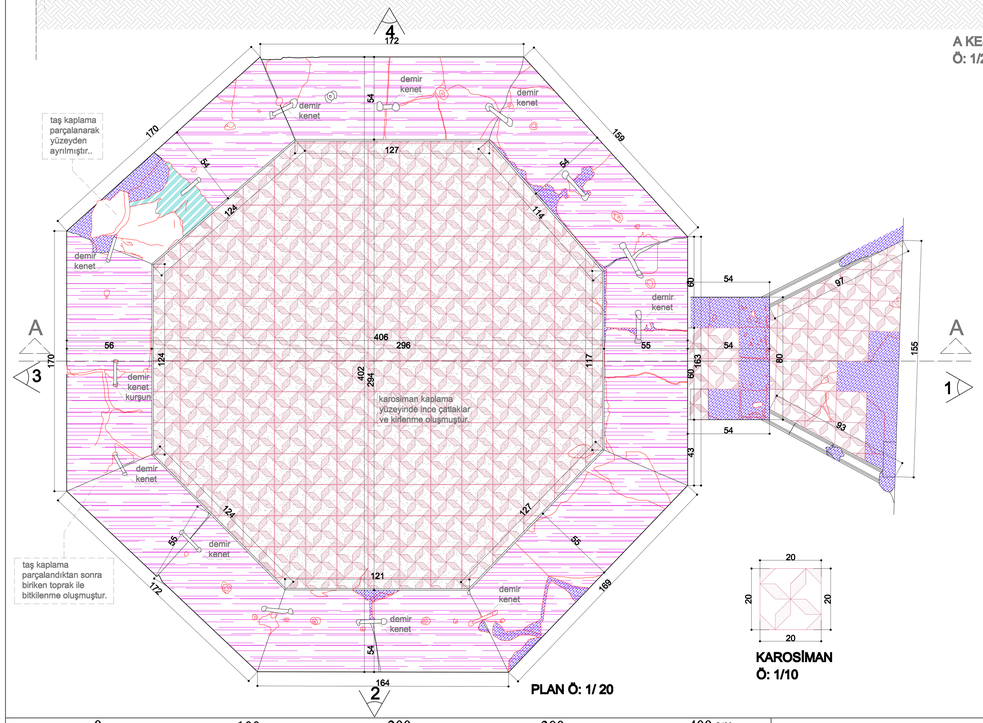

PLAN Ö: 1/ 20

KAROSİMAN
Ö: 1/10

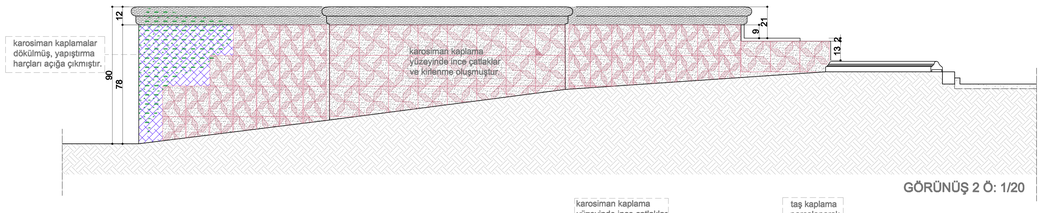

GÖRÜNÜŞ 2 Ö: 1/20

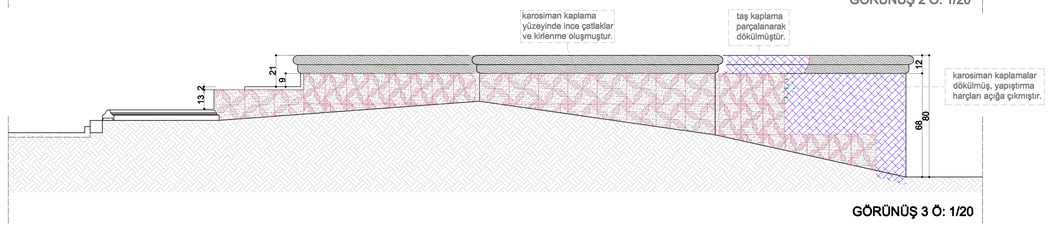

GÖRÜNÜŞ 3 Ö: 1/20

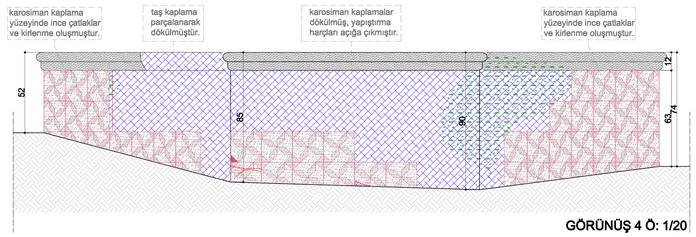

GÖRÜNÜŞ 4 Ö: 1/20

GÖRÜNÜŞ 4

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Tuğla
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Yüzey Aşınması
- Sıva Dokulmesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- Biyolojik Bozulma (mantar, liken, yosun oluşumu)
- Bitkilenme

Ö:1/20 — 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KAMERİYE 2 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 - CANAN IZGI	Ö:1/20 - 1/ 10

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P4

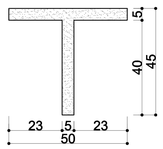

TAŞIYICI T DEMİRİ
Ö: 1/ 2

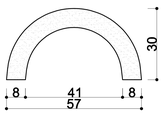

DÖKÜM DEMİR DETAYI
Ö: 1/ 2

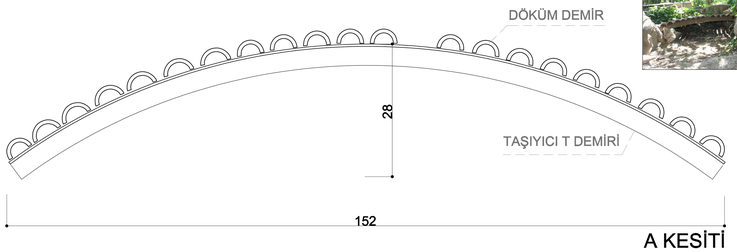

A KESİTİ
Ö: 1/ 10

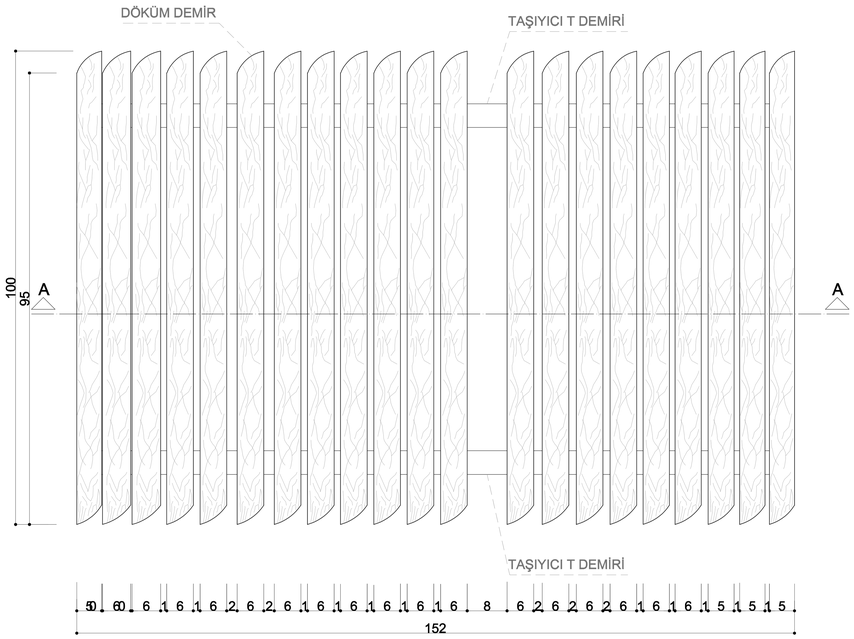

PLAN
Ö: 1/ 10

DEMİR KÖPRÜ DETAYI (HAVUZ 1 YANI)

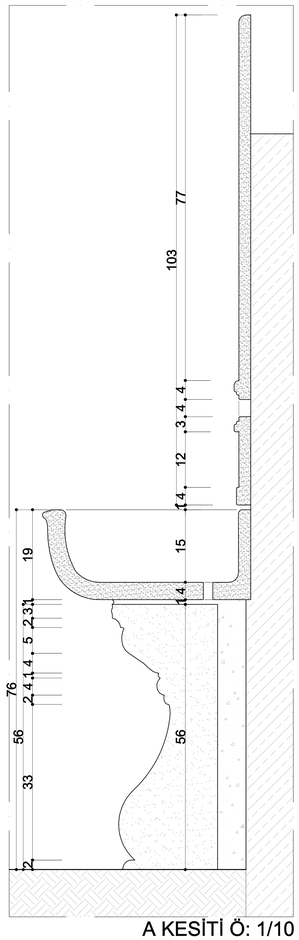

A KESİTİ Ö: 1/10

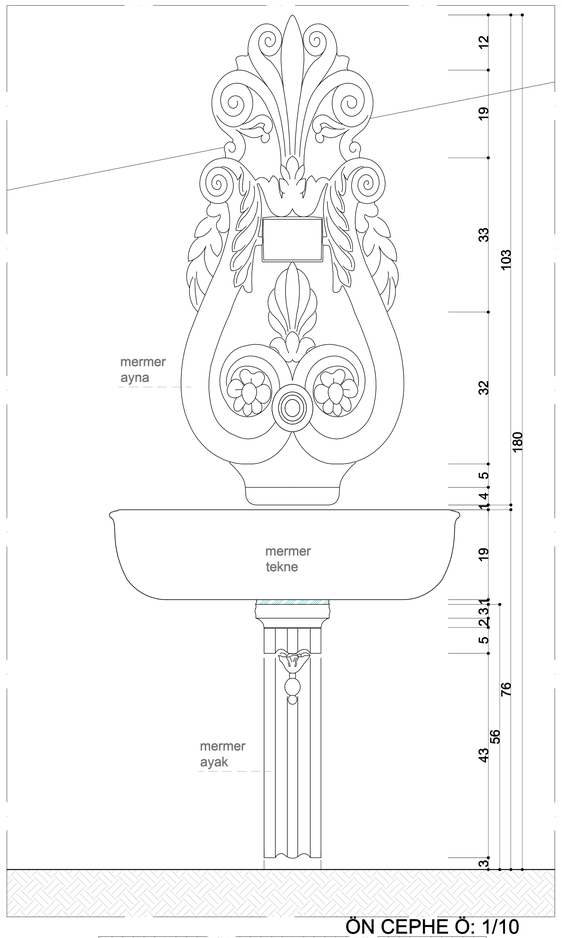

ÖN CEPHE Ö: 1/10

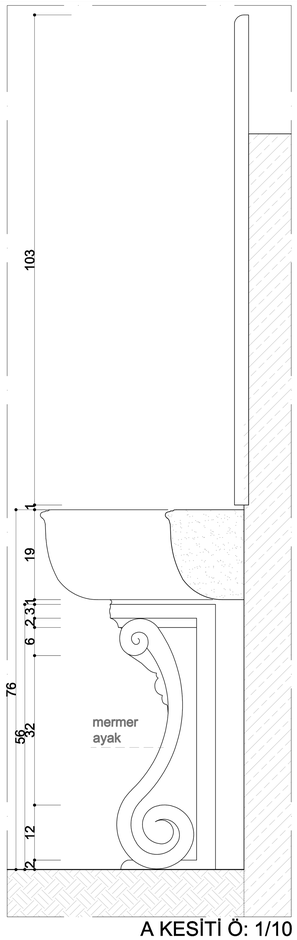

A KESİTİ Ö: 1/10

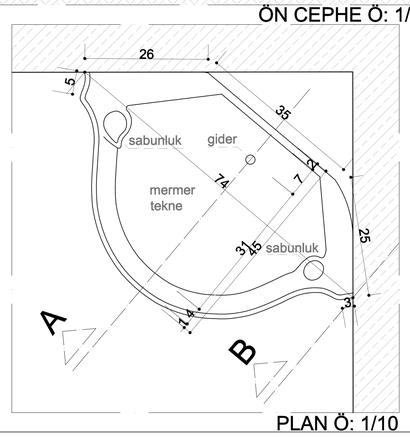

PLAN Ö: 1/10

ÇEŞME 1 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/2

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P5

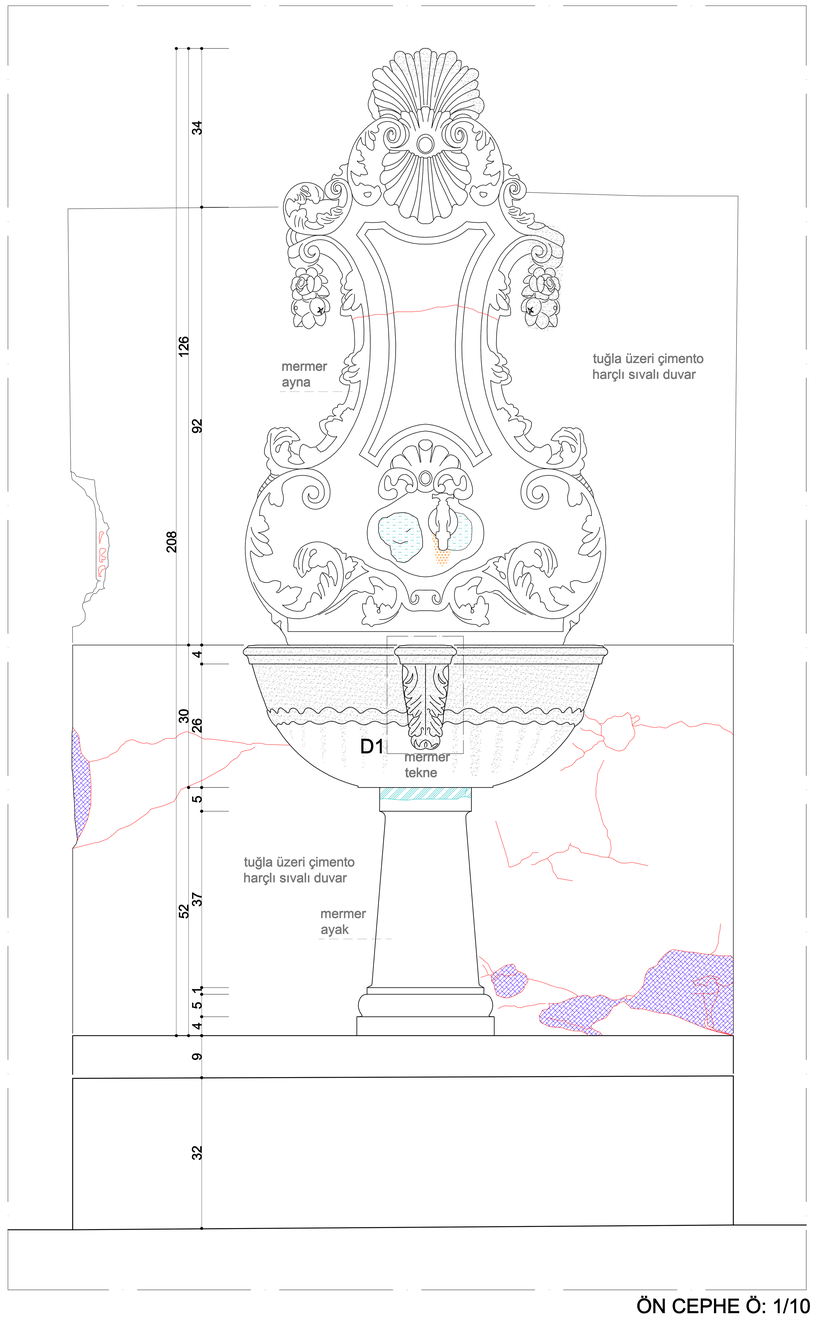

ÖN CEPHE Ö: 1/10

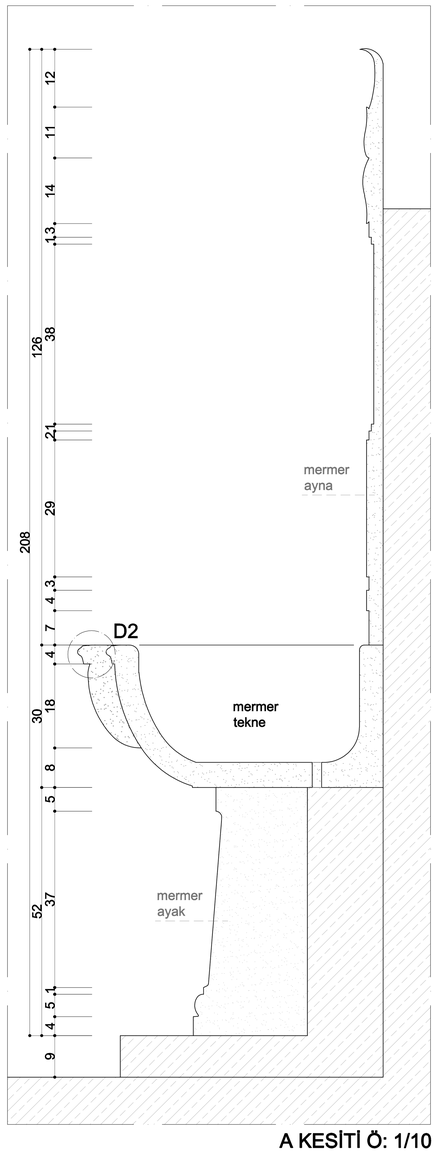

A KESİTİ Ö: 1/10

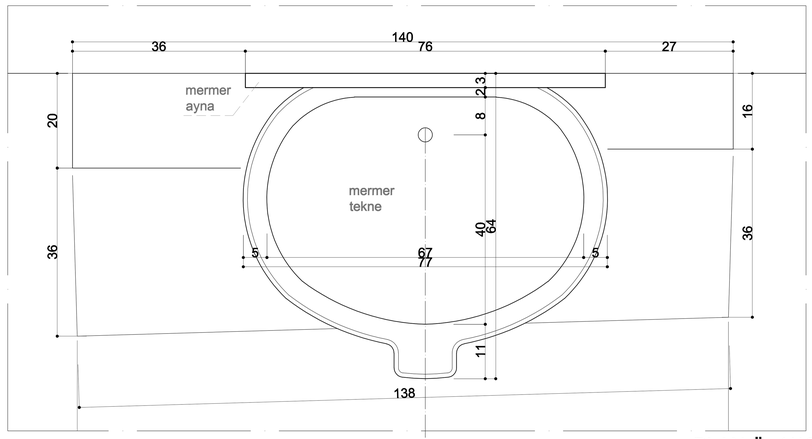

PLAN Ö: 1/10

A

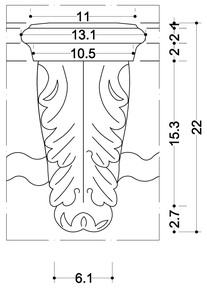

DETAY 1 Ö: 1/5

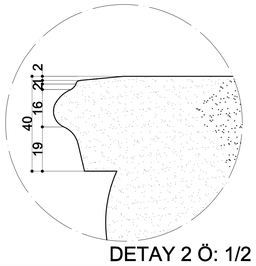

DETAY 2 Ö: 1/2

ÇEŞME 2 DETAYI

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- İmitasyon dolgu

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

Ö:1/10 — 0 25 50 75 100 125 150 175 200 cm

Ö:1/5 — 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100cm

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5 1/2

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P6

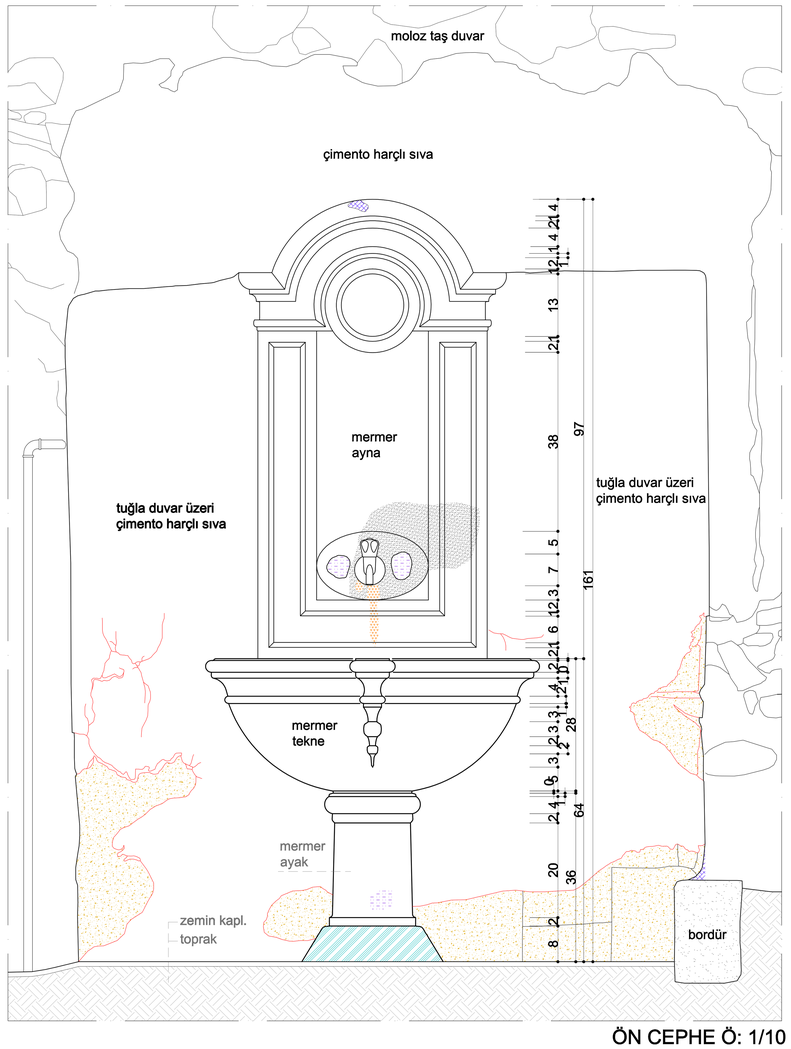

ÖN CEPHE Ö: 1/10

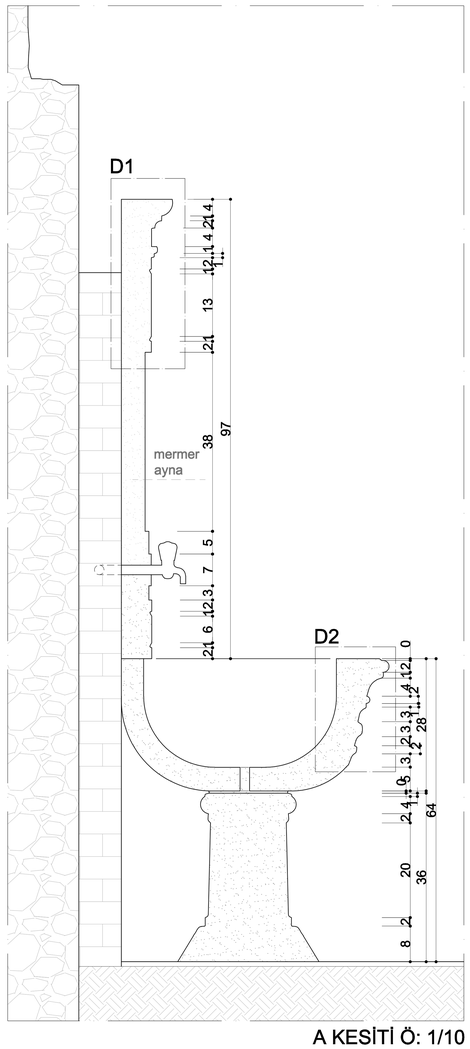

A KESİTİ Ö: 1/10

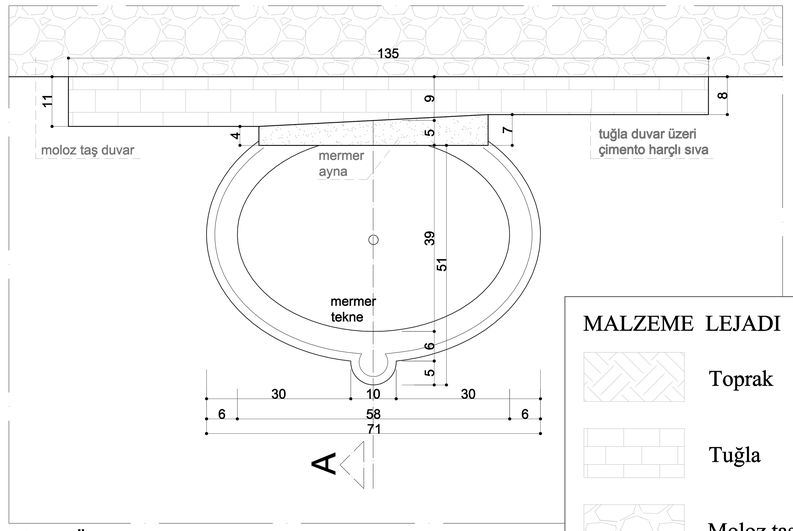

PLAN Ö: 1/10

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Tuğla
- Moloz taş duvar
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Sıva Dokulmesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- İmitasyon dolgu

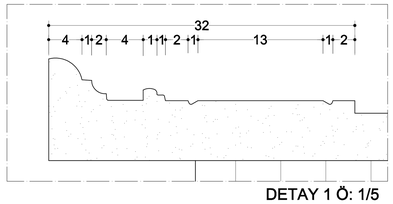

DETAY 1 Ö: 1/5

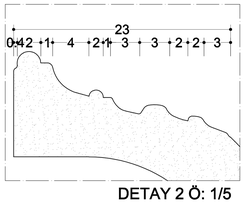

DETAY 2 Ö: 1/5

ÇEŞME 3 DETAYI

Ö:1/10 — 0, 25, 50, 75, 100, 125, 150, 175, 200 cm

Ö:1/5 — 0, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100cm

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P7

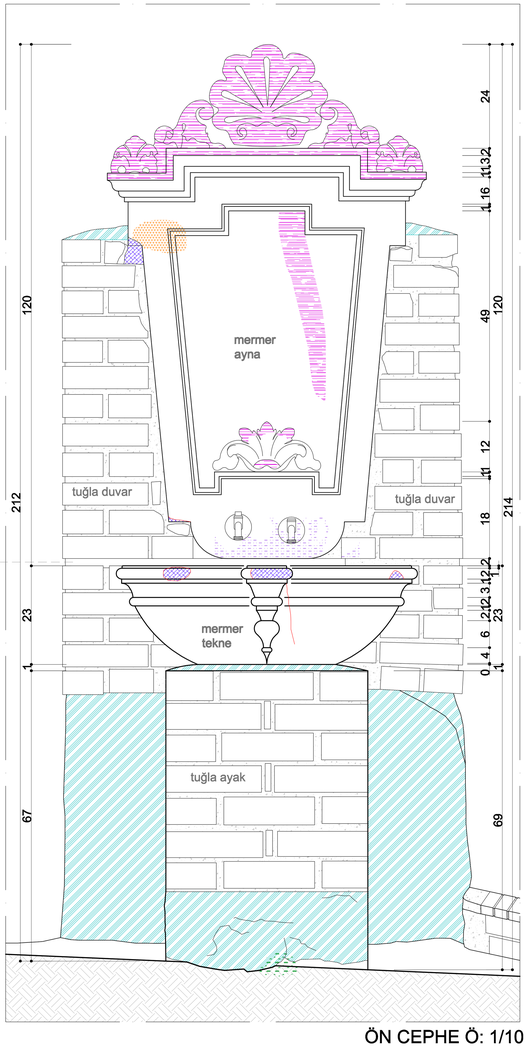

ÖN CEPHE Ö: 1/10

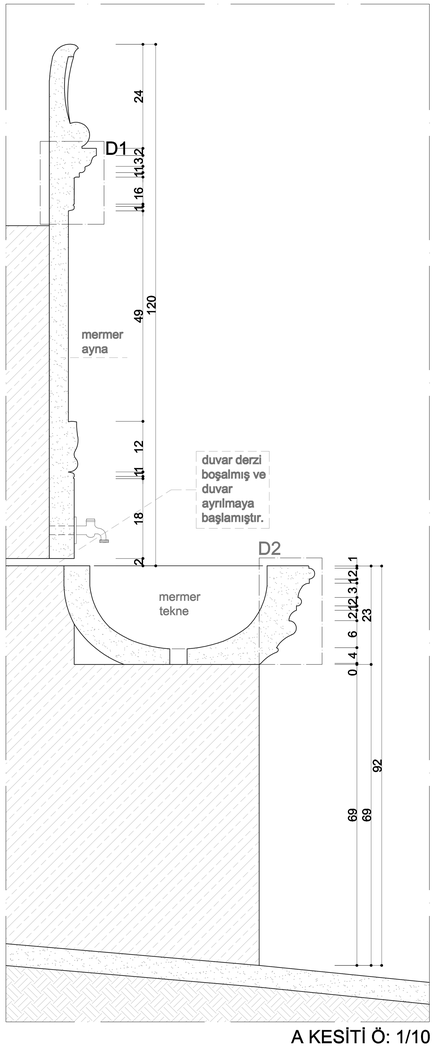

A KESİTİ Ö: 1/10

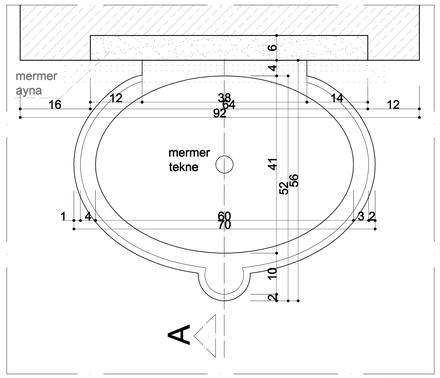

PLAN Ö: 1/10

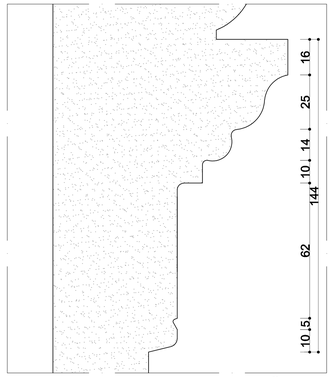

DETAY 1 Ö: 1/2

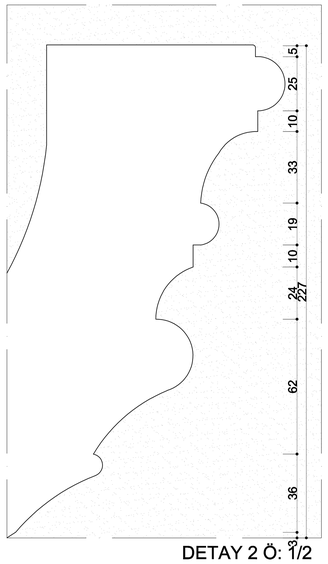

DETAY 2 Ö: 1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Yüzey Aşınması
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- İmitasyon dolgu
- Bitkilenme

ÇEŞME 4 DETAYI

Ö:1/10 — 0 25 50 75 100 125 150 175 200 cm

Ö:1/5 — 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100cm

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

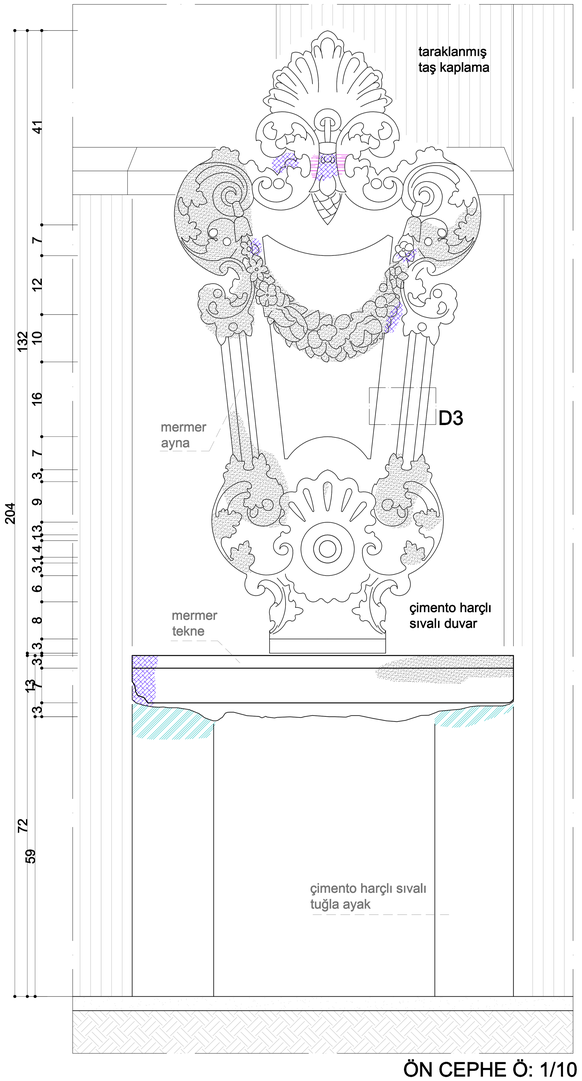

ÖN CEPHE Ö: 1/10

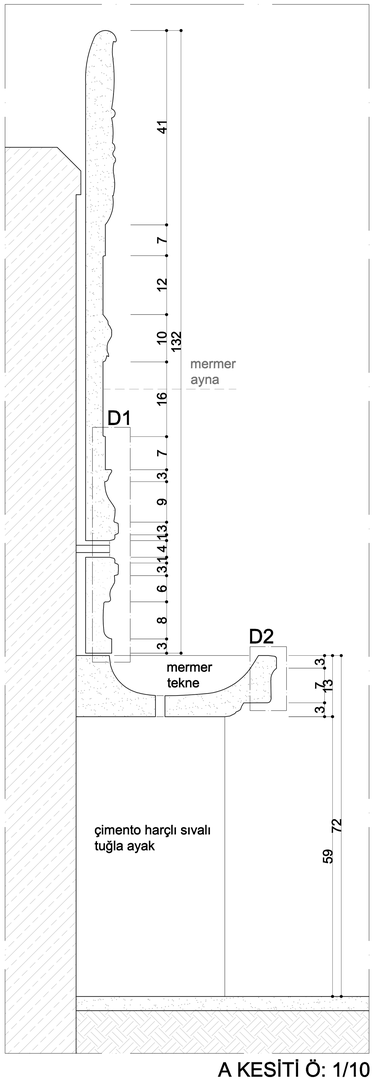

A KESİTİ Ö: 1/10

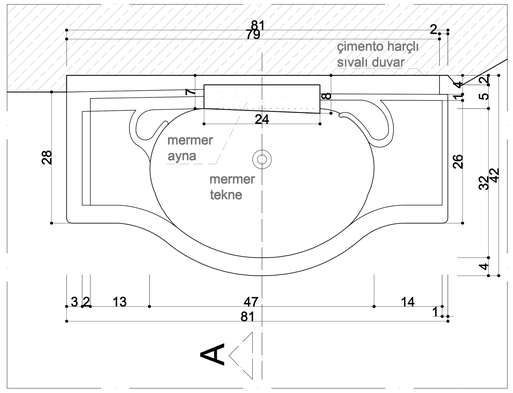

PLAN Ö: 1/10

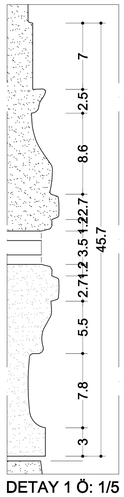

DETAY 1 Ö: 1/5

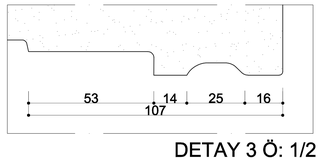

DETAY 3 Ö: 1/2

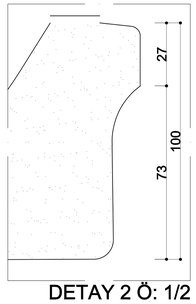

DETAY 2 Ö: 1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Yüzey Aşınması
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi

ÇEŞME 5 DETAYI

Ö:1/10 0 50 100 150 200 cm
25 75 125 175

Ö:1/5 0 20 40 60 80 100cm
10 30 50 70 90

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

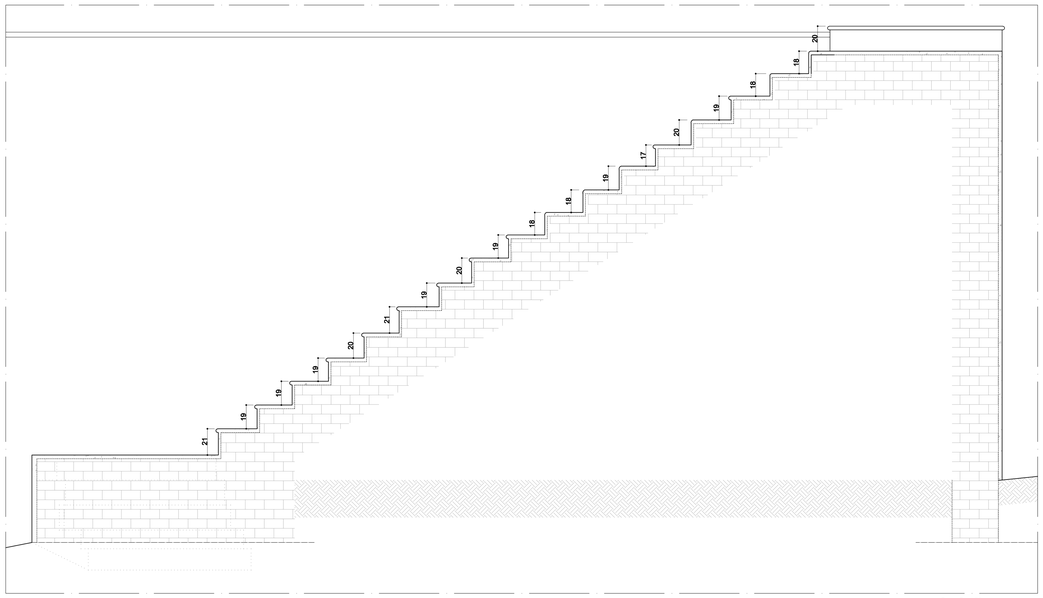

A KESİTİ Ö: 1/20

D1 DEMİR ÇUBUK
ÜST DETAYI Ö:1/1

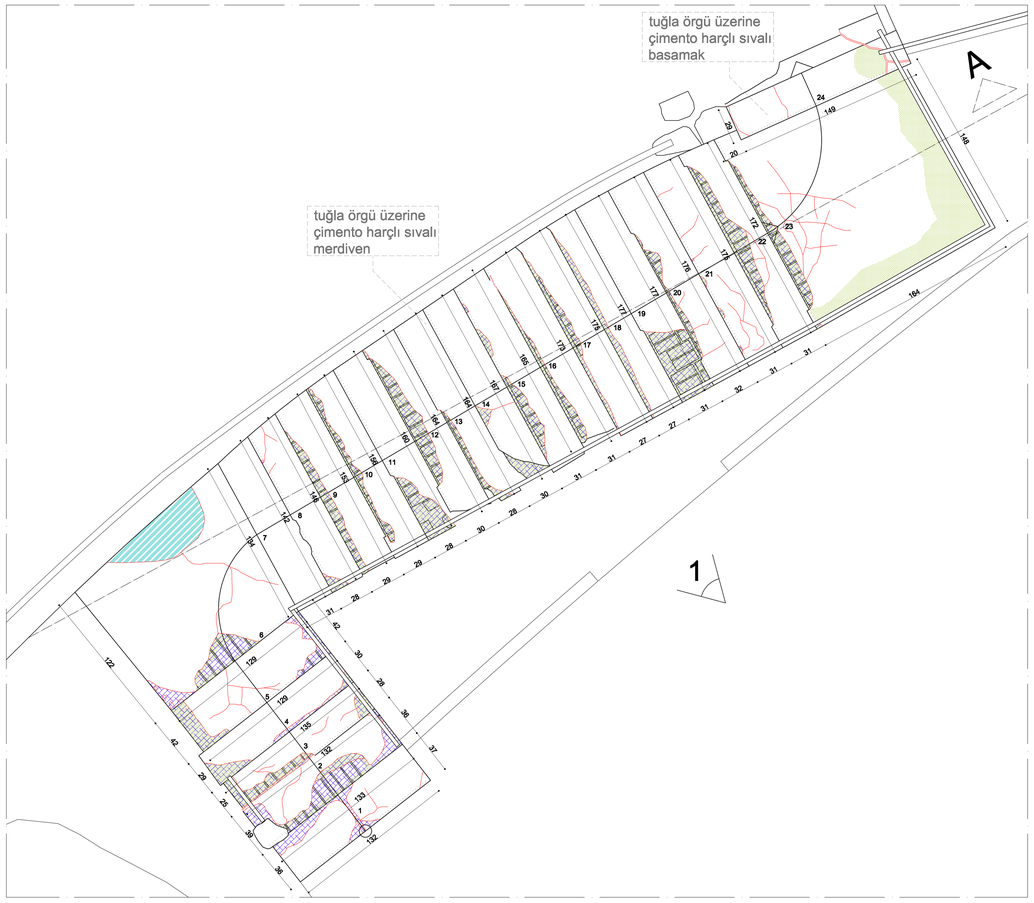

PLAN Ö: 1/20

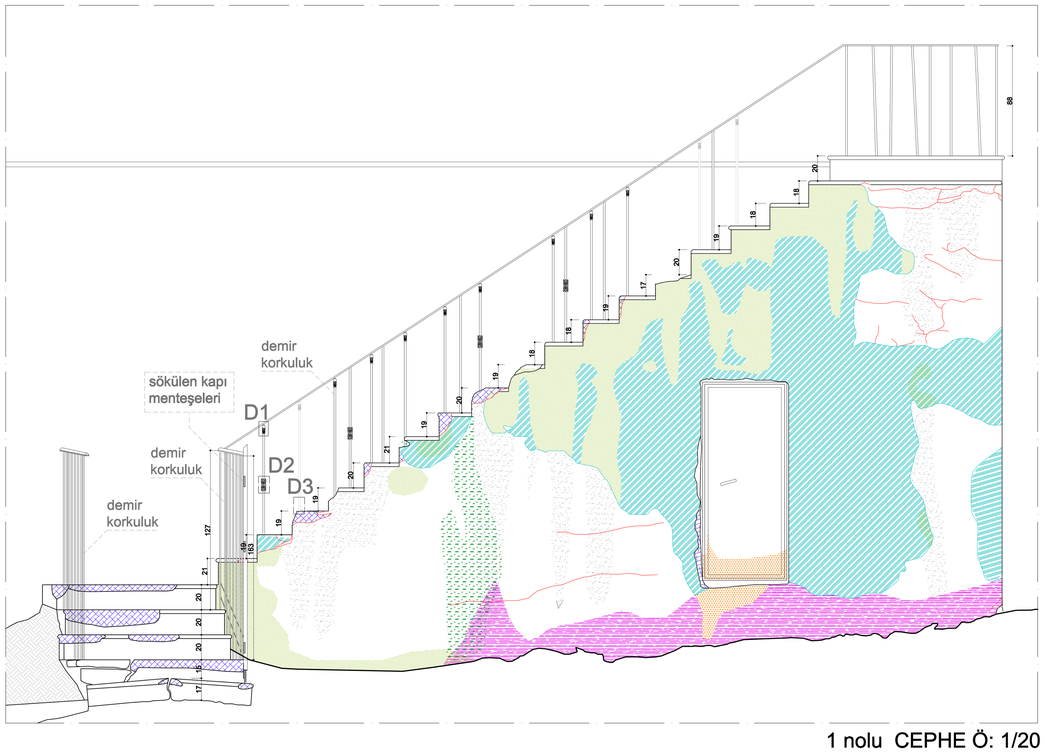

1 nolu CEPHE Ö: 1/20

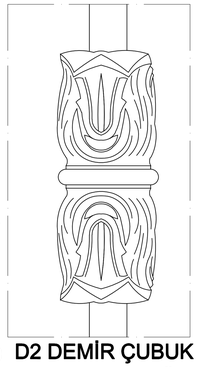

D2 DEMİR ÇUBUK
ORTA DETAYI Ö:1/1

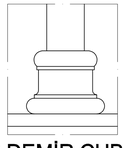

D3 DEMİR ÇUBUK
ALT DETAYI Ö:1/1

MALZEME LEJADI
- Toprak
- Tuğla
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI
- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Yüzey Aşınması
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- Biyolojik Bozulma (mantar, likem, yosun oluşumu)
- Bitkilenme

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

Ö:1/1 0 25 50 75 100 125 150 175 200 mm

MERDİVEN 1 DETAYI

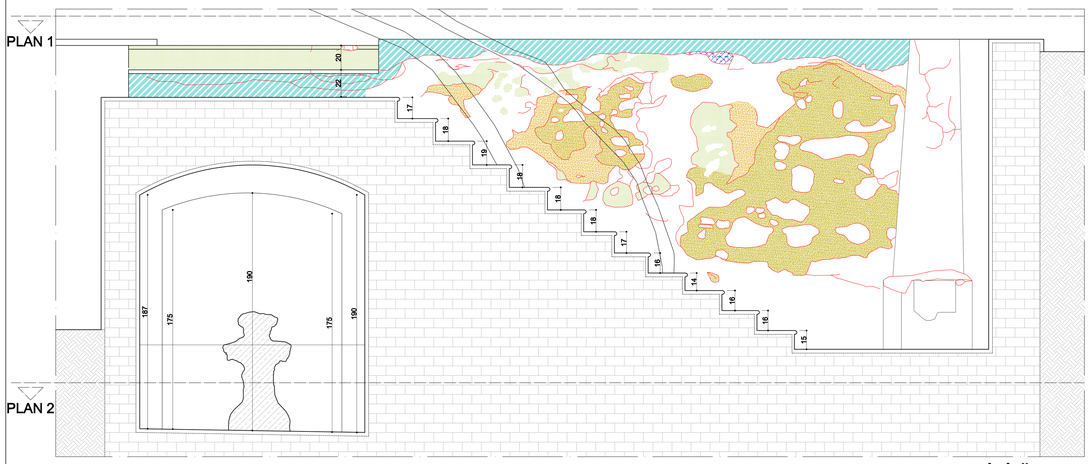

A KESİTİ Ö: 1/20

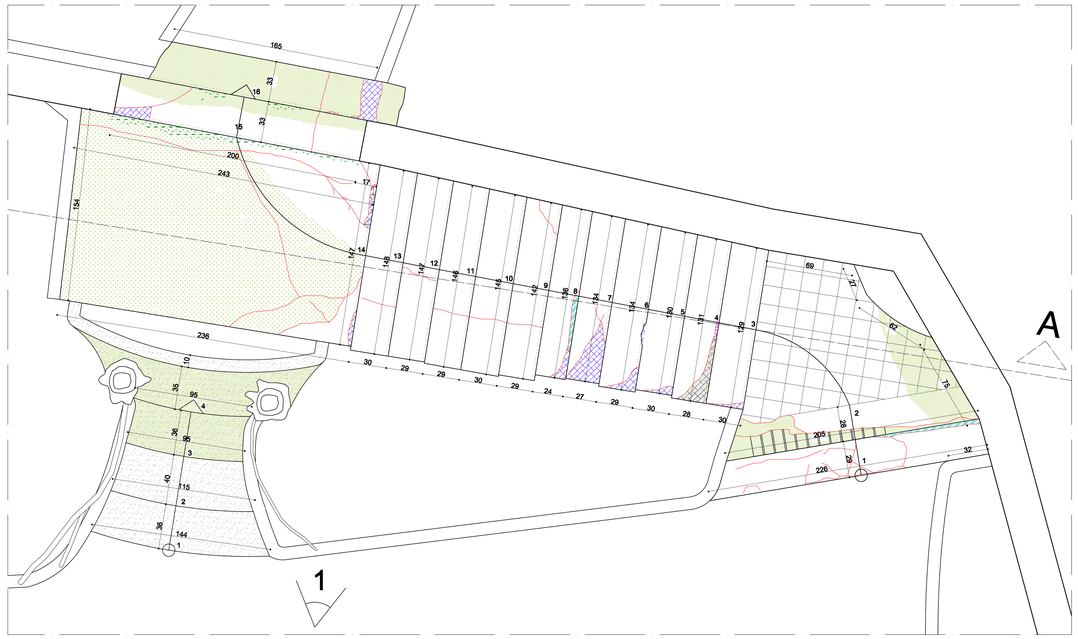

PLAN 1 Ö: 1/20

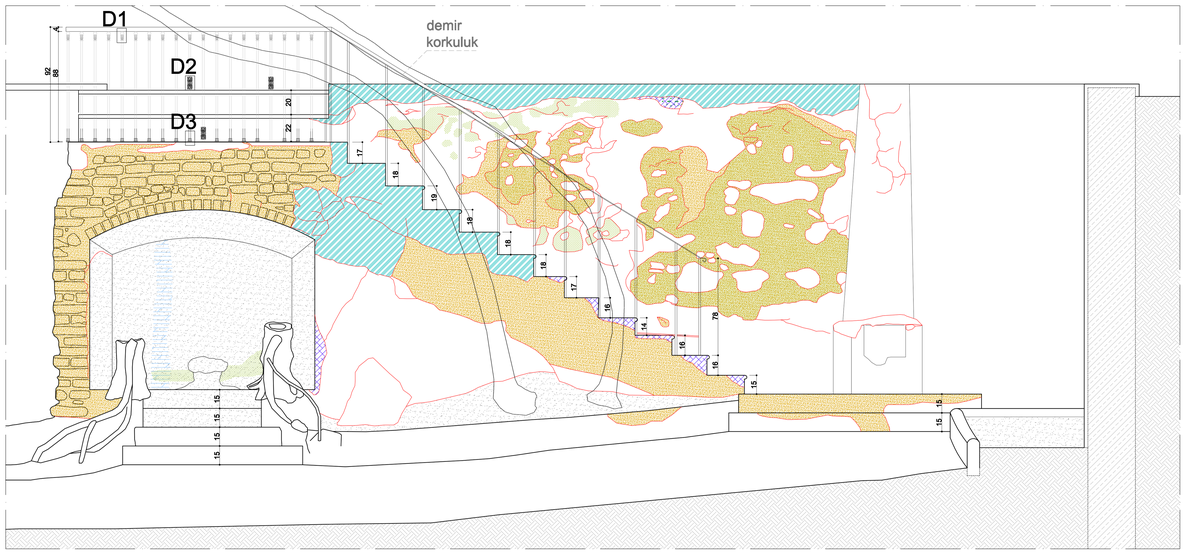

1 nolu CEPHE Ö: 1/20

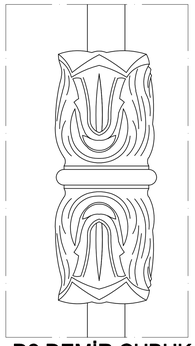

D2 DEMİR ÇUBUK
ORTA DETAYI Ö:1/1

D1 DEMİR ÇUBUK
ÜST DETAYI Ö:1/1

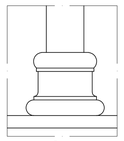

D3 DEMİR ÇUBUK
ALT DETAYI Ö:1/1

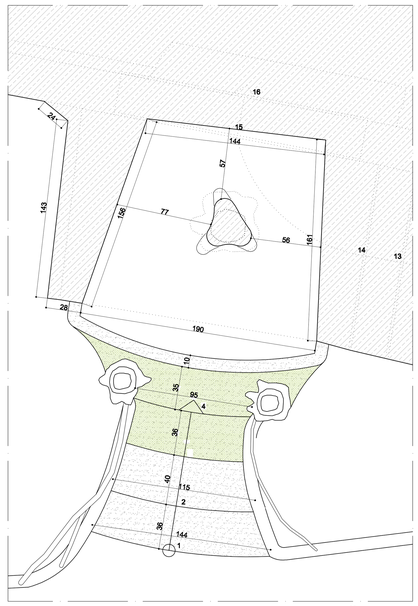

PLAN 2 Ö: 1/20

MALZEME LEJADI
- Toprak
- Tuğla
- Çimento harcı

MALZEME BOZULMA LEJADI
- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Yüzey Aşınması
- Sıva Dokulmesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- Rutubet
- Biyolojik Bozulma (mantar, likem, yosun oluşumu)
- Bitkilenme

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

Ö:1/1 0 25 50 75 100 125 150 175 200 mm

MERDİVEN 2 DETAYI

KASKAT 1 DETAYI
Ö:1/20

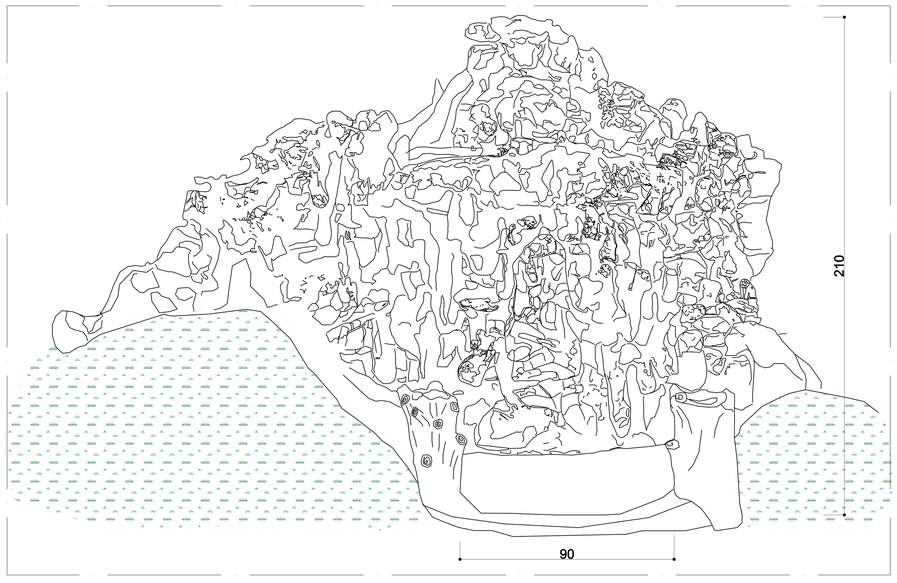

KASKAT 2 DETAYI
Ö:1/20

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KASKAT 1-2 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/20

KASKAT 3 DETAYI
ö:1/20

KASKAT 4 DETAYI
ö:1/20

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Yüzey Aşınması
- Sıva Dokulmesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- İmitasyon dolgu
- Rutubet
- Biyolojik Bozulma (mantar, liken, yosun oluşumu)
- Çiçeklenme
- Bitkilenme

Ö:1/10 0 50 100 150 200 cm / 25 75 125 175

Ö:1/2 0 100 200 300 400 mm / 50 150 250 350

Ö:1/1 0 50 100 150 200 mm / 25 75 125 175

KASKAT 3-4 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 - CANAN IZGI	Ö: 1/ 20

MALZEME BOZULMA LEJADI

- Yüzey kirlenmesi
- Pas lekesi
- Yüzey Aşınması
- Sıva Dokulmesi
- Malzeme Kaybı
- Çatlak
- Çimento Sıva Müdahalesi
- İmitasyon dolgu
- Rutubet
- Biyolojik Bozulma (mantar, liken, yosun oluşumu)
- Çiçeklenme
- Bitkilenme

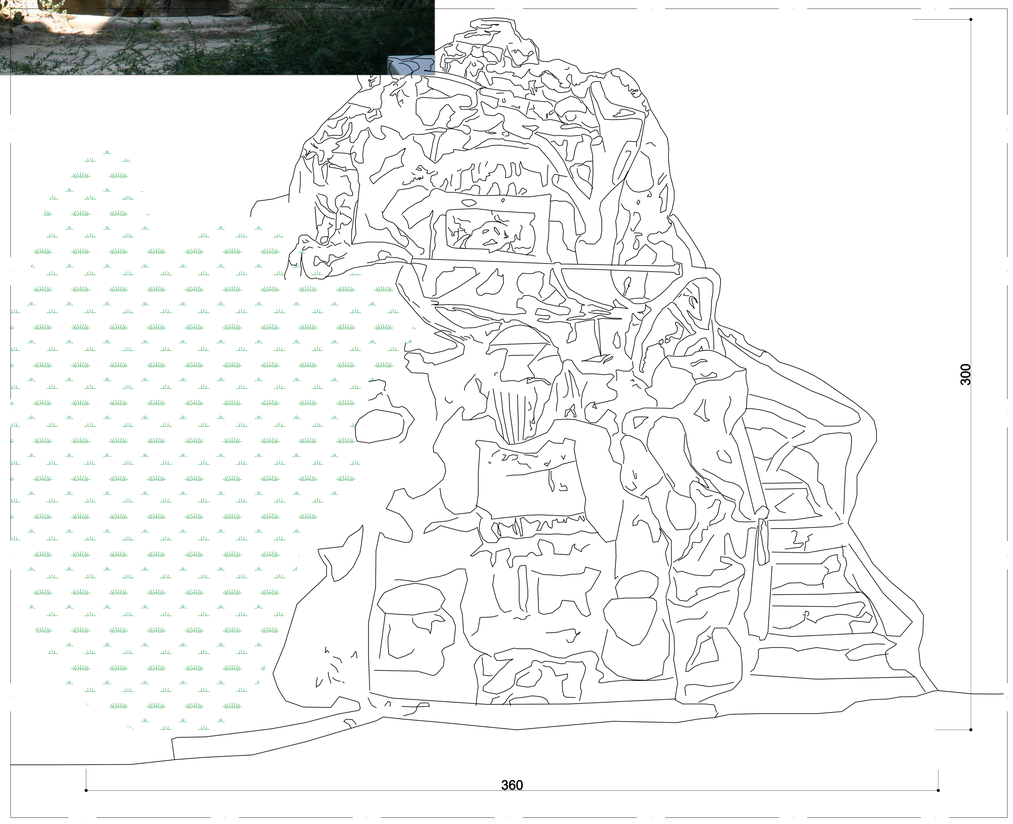

KASKAT 5 DETAYI
Ö:1/20

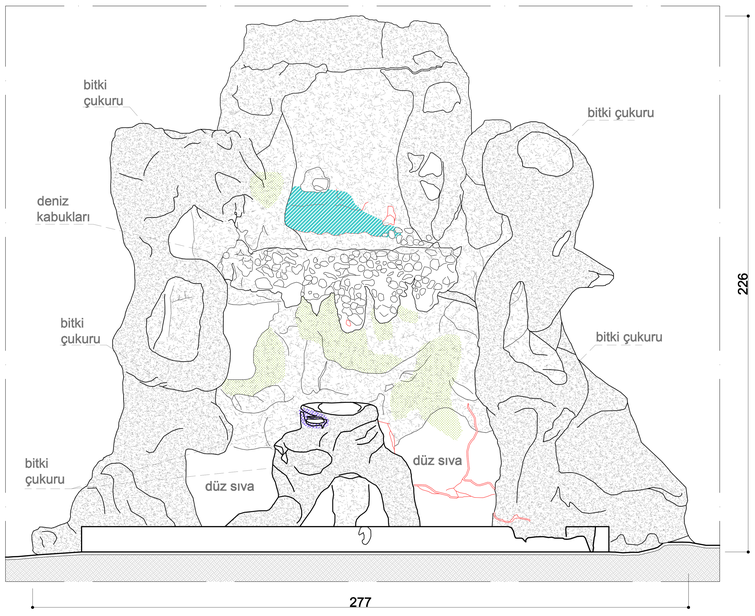

KASKAT 6 DETAYI
Ö:1/20

Ö:1/20

0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KASKAT 5-6 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/20

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİMDALI
RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

HAZIRLAYAN: Mimar Canan İZGİ	Öğr. No: 07034406
DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Feral TUNCER	
PAFTA ADI: RESTİTÜSYON	
ÖLÇEK: 1/100	PAFTA SAYISI:1 / TARİH: AĞUSTOS 2010
AÇIKLAMA:	

AĞAÇ LEJANDI

- ATLANTİK FİSTİĞİ
- AVIZE ÇİÇEĞİ
- AVRUPA TAFLANI
- ÇAM
- ÇİTLENBİK
- DEFNE
- DEFNE YAPRAKLI KARTOPU
- DİŞ BUDAK
- IHLAMUR
- JAPON BOFORASI
- KANARYA GÜLÜ
- KARAAĞAÇ
- KAUÇUK
- KURTBAĞRI
- LAZ KİRAZI
- LİMON ÇİÇEĞİ YALANCI ŞİMAYIR
- LONDRA ÇINARI
- MANOLYA
- PALMİYE
- ŞARMANŞK
- SEDİR
- SELVİ
- SÖĞÜT
- ŞİMŞİR
- AĞAÇ (K)
- KESİLMİŞ
- AYDINLATMA

BORDÜR LEJANDI

- BURGULU
- PROFİLLİ
- AĞACMSI
- PODİMA

ZEMİN KAPLAMA LEJANDI

- ZEMİN KAPL. 1 (Mevcut-vaka)
- ZEMİN KAPL. 9 (Taş kırık..)
- ZEMİN KAPL. 10 (Mevcut..)
- ZEMİN KAPL. 11 (Podima..)

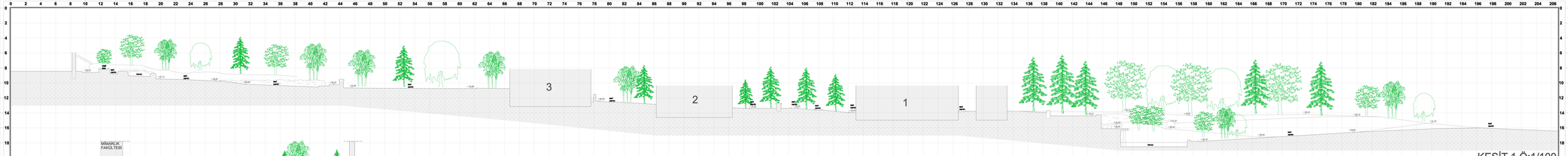

KESİT 1 Ö:1/100

KESİT 2 Ö:1/100

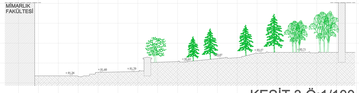

KESİT 3 Ö:1/100

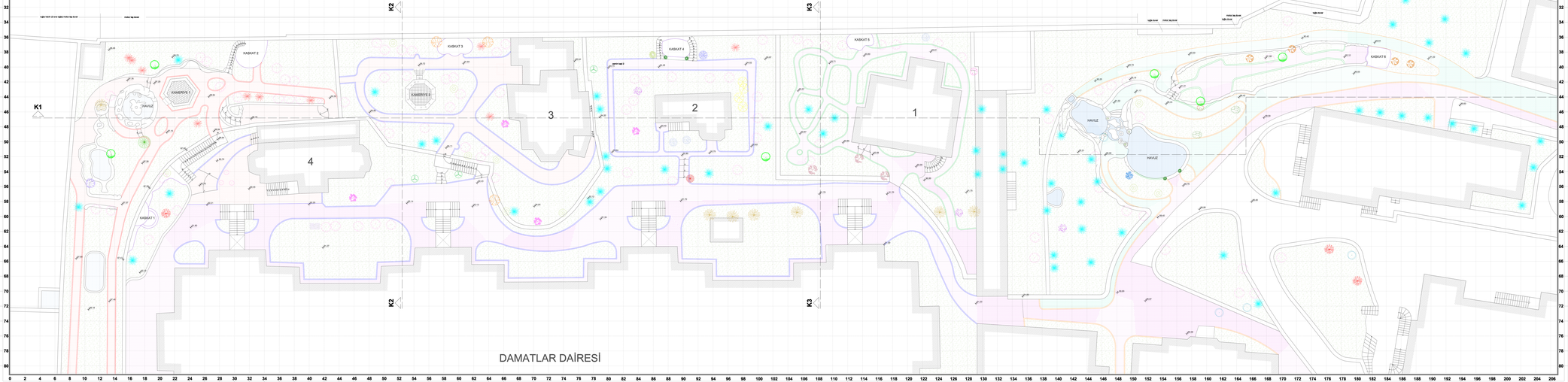

DAMATLAR DAİRESİ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİMDALI
RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ

HAZIRLAYAN: Mimar Canan İZGİ	Öğr. No: 07034406
DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Feruk TUNÇER	
PAFTA ADI: RESTORASYON ÖNERİSİ	
ÖLÇEK: 1/100	PAFTA SAYISI:12	TARİH: AĞUSTOS 2010
AÇIKLAMA:	

AĞAÇ LEJANDI

- ATLANTİK FİSTİĞİ
- AVRZE ÇİÇEĞİ
- AVRUPA TAFLANI
- ÇAM
- ÇİTLENBİK
- DEFNE
- DEFNE YAPRAKLI KARTOPU
- DİŞ BUDAK
- IHLAMUR
- JAPON BOFORASI
- KANARYA GÜLÜ
- KARAAĞAÇ
- KAUÇUK
- KURTBADRI
- LAZ KİRAZI
- LİMON ÇİÇEĞİ YALANCI ŞİMŞYR
- LONDRA ÇINARI
- MANOLYA
- PALMİYE
- ŞARMANŞIK
- SEDİR
- SELVİ
- SÖĞÜT
- ŞİMŞİR
- AĞAÇ (K)
- KESİLMİŞ
- MEVCUT
- YENİ DİKİLECEK

BORDÜR LEJANDI

- BURGULU
- PROFİLLİ
- AĞACMSI
- PODİMA
- TUĞLA (KIK-ÇİMİNİ)

ZEMİN KAPLAMA LEJANDI

- ZEMİN KAPL. 1 (ÇİMİN-YAKIL)
- ZEMİN KAPL. 7 (KALDIRIM TAŞI)
- ZEMİN KAPL. 9 (TOĞ KAPL.)
- ZEMİN KAPL. 12 (ŞİRİ TAŞI MERMER)
- ZEMİN KAPL. 13 (KAHİ MERC.)
- AYDINLATMA

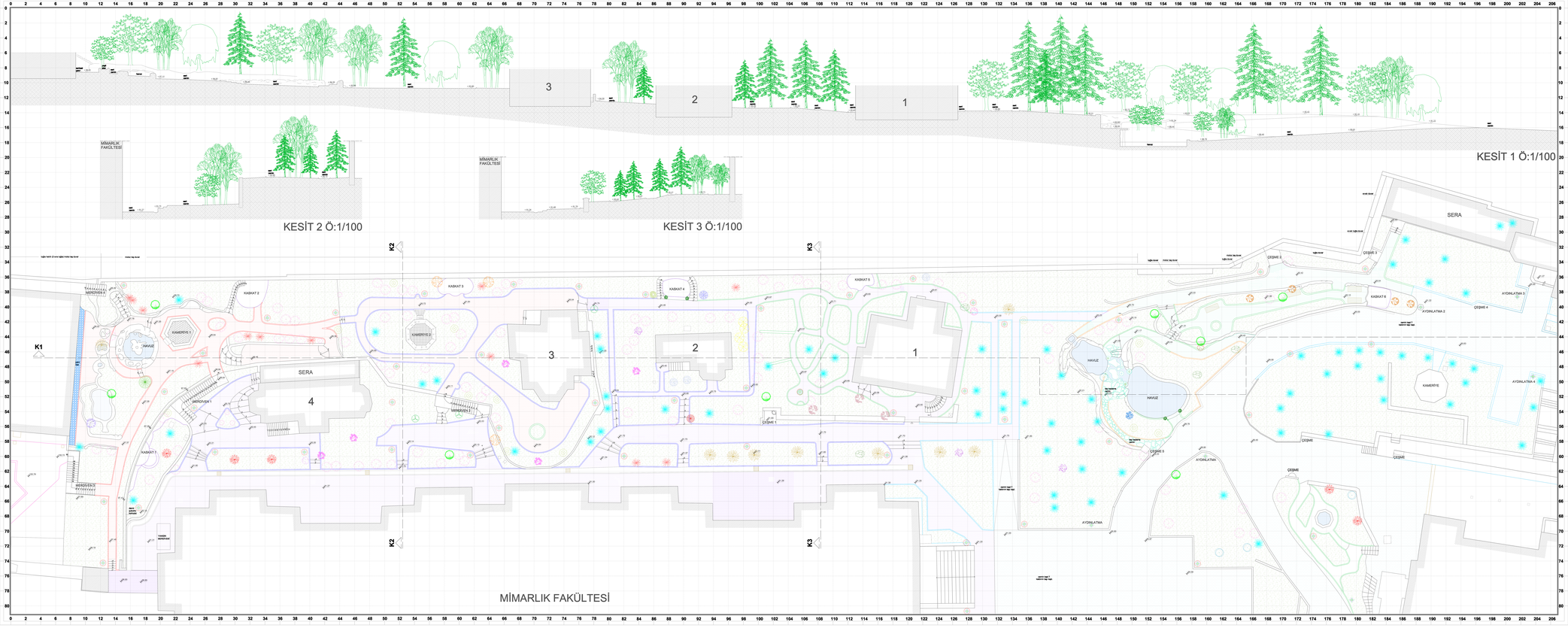

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P2

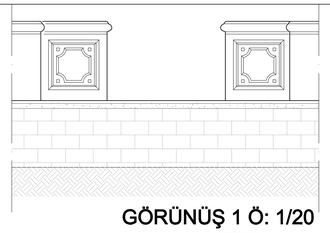

GÖRÜNÜŞ 1 Ö: 1/20

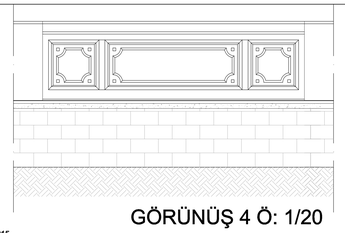

GÖRÜNÜŞ 4 Ö: 1/20

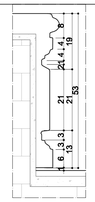

D1 DETAYI
Ö: 1/10

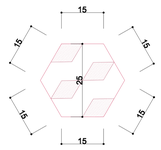

ALTIGEN
KAROSİMAN
Ö: 1/10

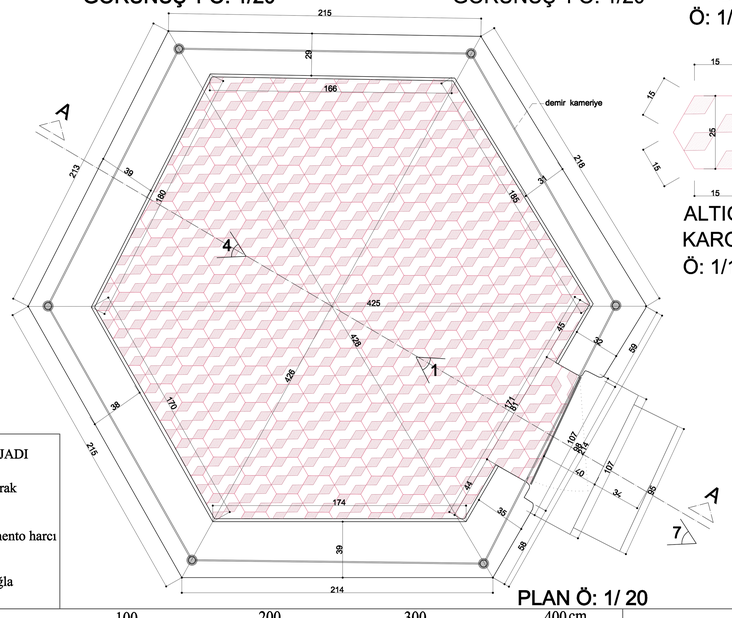

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Çimento harcı
- Tuğla

PLAN Ö: 1/ 20

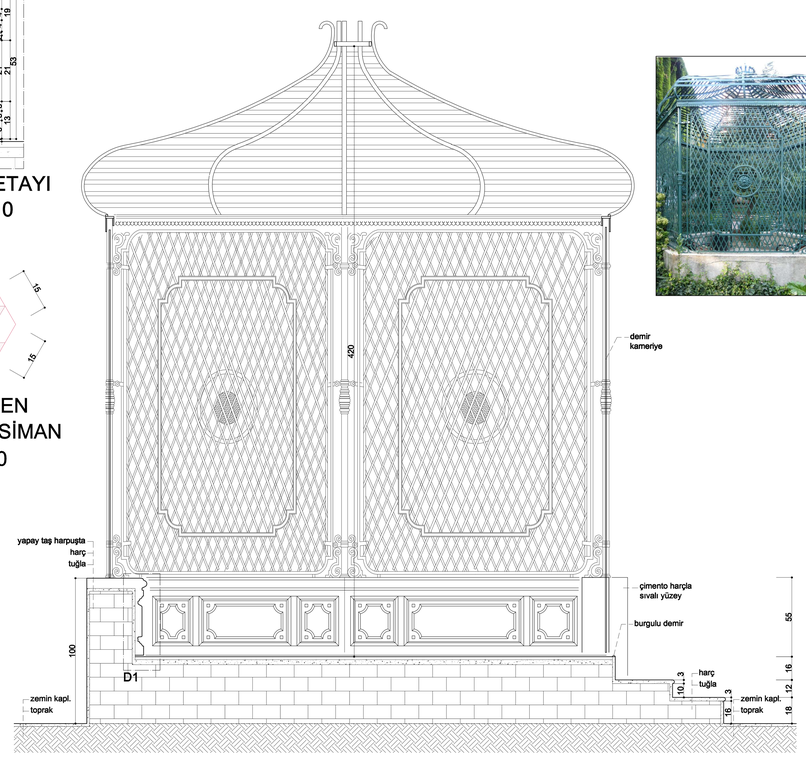

A KESİTİ Ö: 1/20

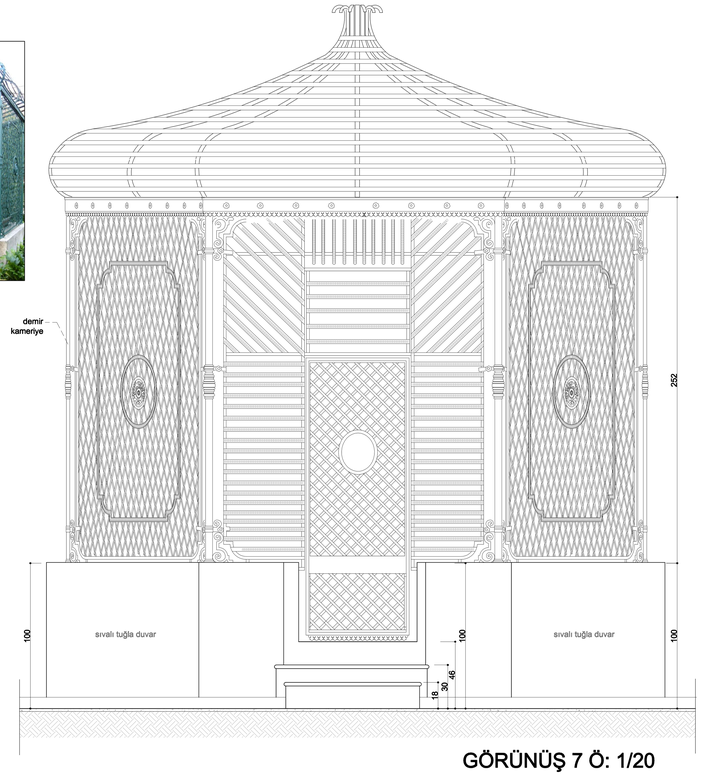

GÖRÜNÜŞ 7 Ö: 1/20

Ö:1/20 — 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KAMERİYE 1 DETAYI (HAVUZ 1 YANI)

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 - CANAN IZGI	Ö:1/20 - 1/ 10

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P3

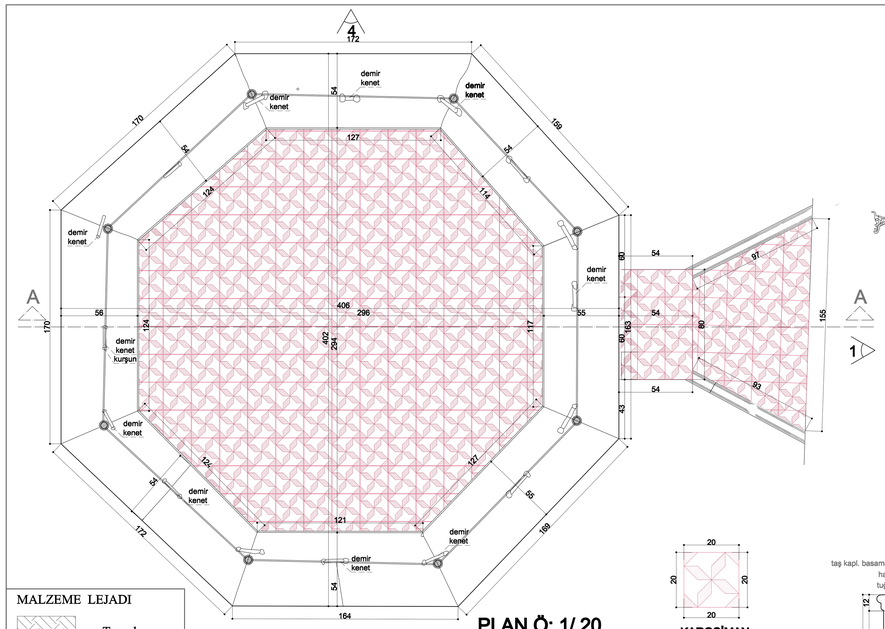

PLAN Ö: 1/ 20

KAROSİMAN
Ö: 1/10

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Tuğla
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

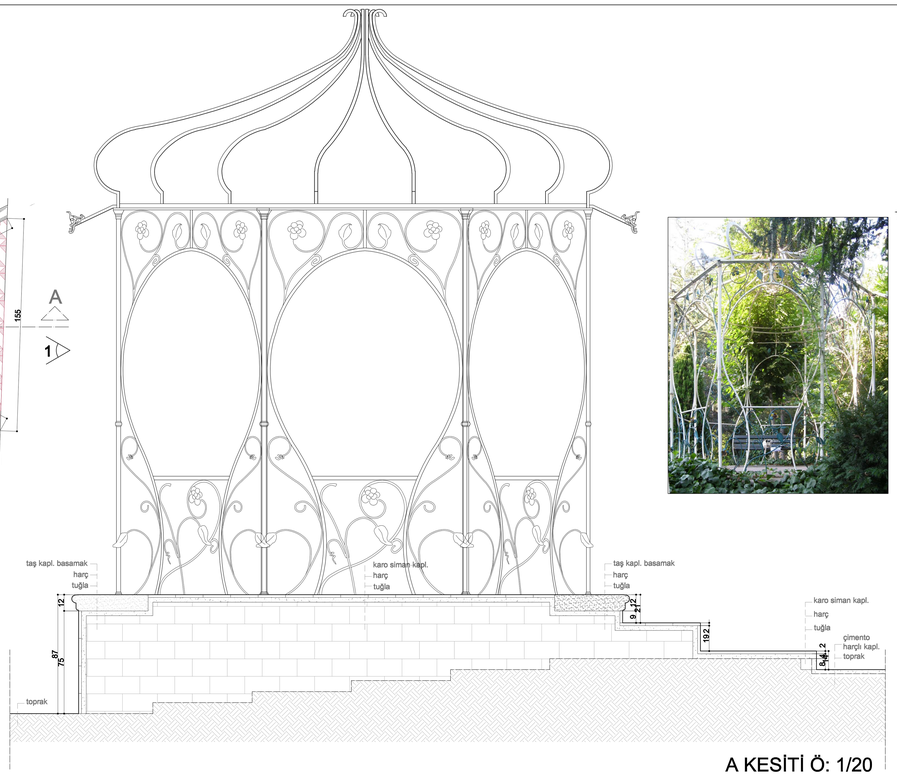

A KESİTİ Ö: 1/20

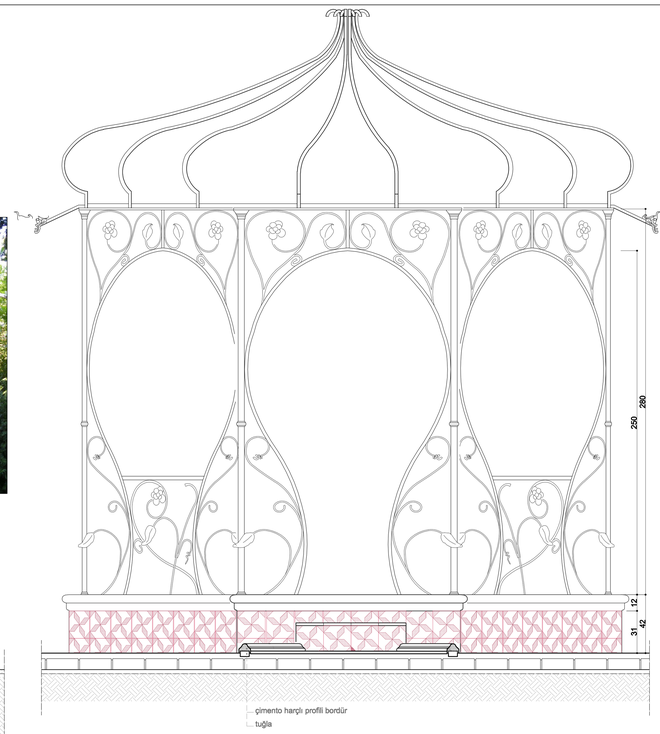

GÖRÜNÜŞ 1 Ö: 1/20

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

KAMERİYE 2 DETAYI

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 - CANAN IZGI	Ö:1/20 - 1/ 10

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P4

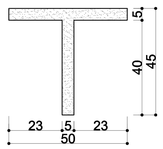

TAŞIYICI T DEMİRİ
Ö: 1/ 2

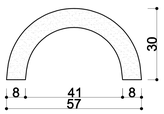

DÖKÜM DEMİR DETAYI
Ö: 1/ 2

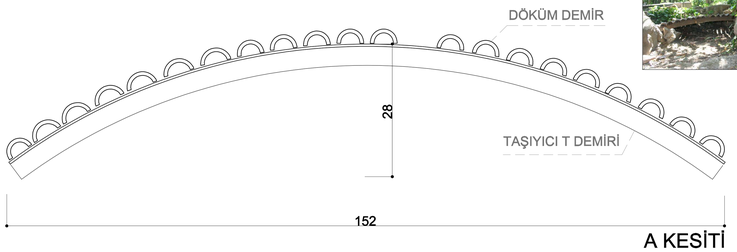

A KESİTİ
Ö: 1/ 10

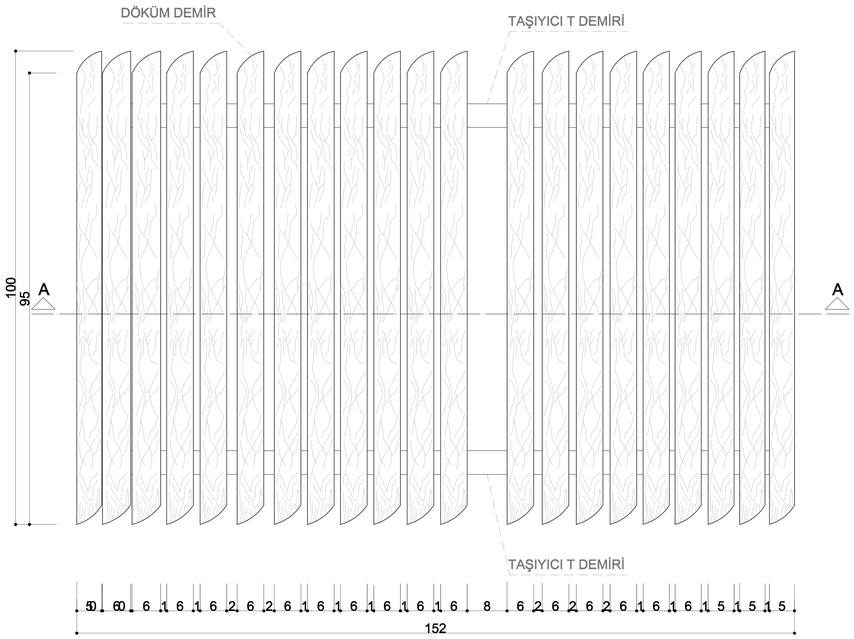

PLAN
Ö: 1/ 10

DEMİR KÖPRÜ DETAYI (HAVUZ 1 YANI)

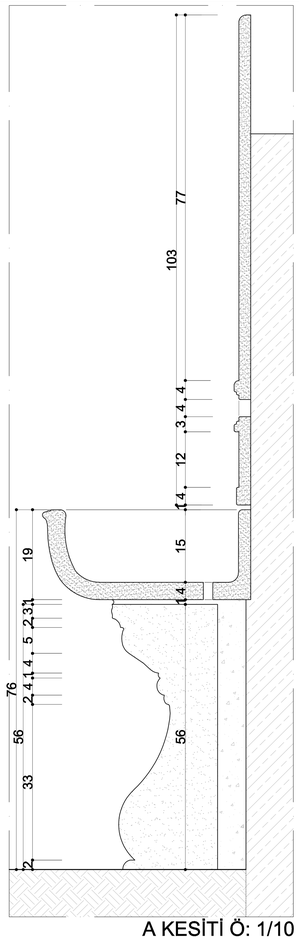

A KESİTİ Ö: 1/10

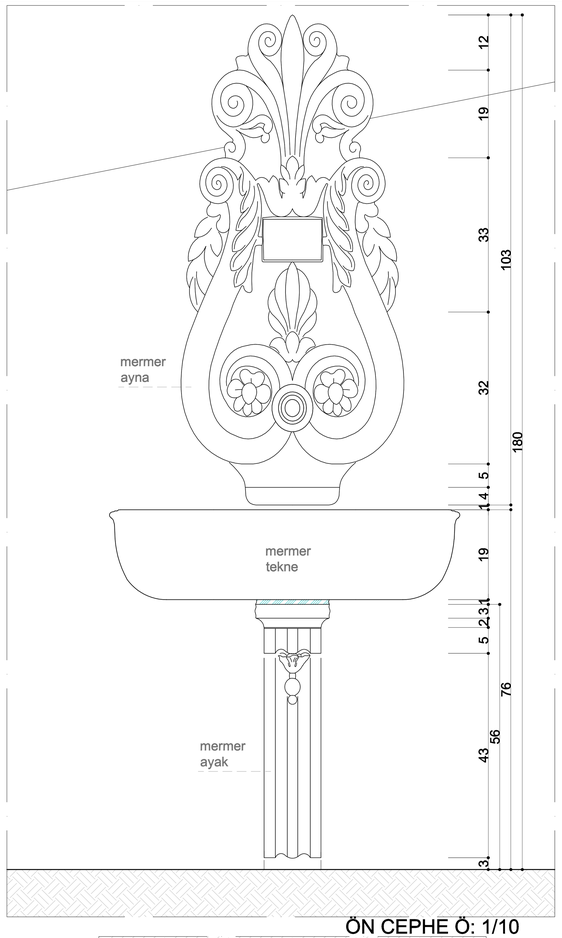

ÖN CEPHE Ö: 1/10

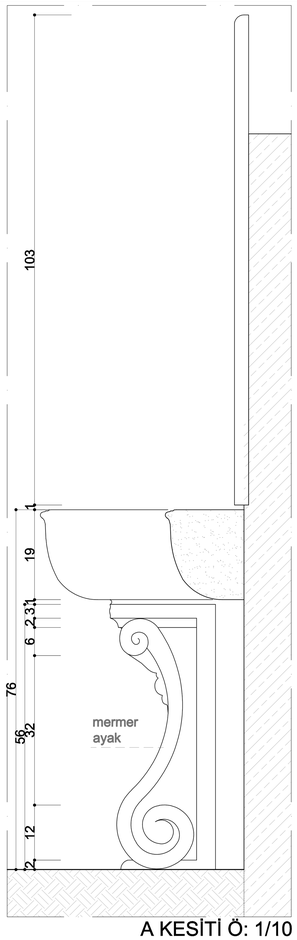

A KESİTİ Ö: 1/10

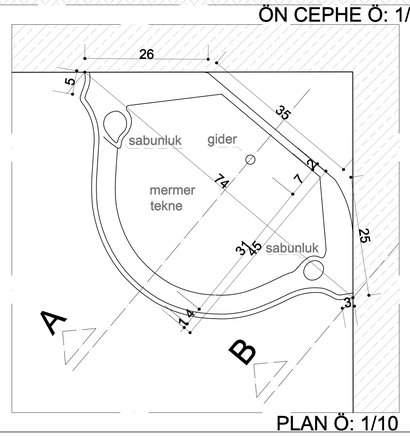

PLAN Ö: 1/10

ÇEŞME 1 DETAYI

MAYIS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ-RÖLÖVE	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/2

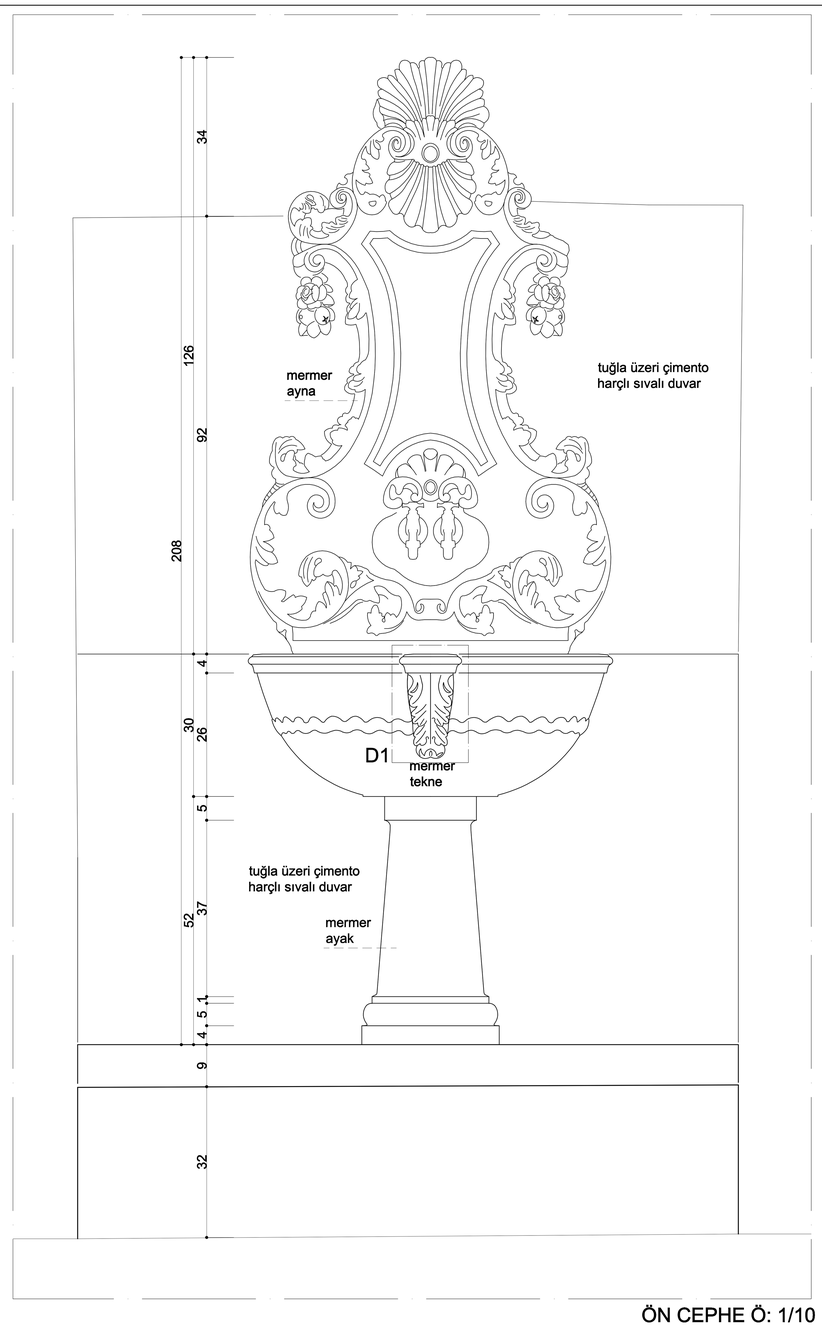

ÖN CEPHE Ö: 1/10

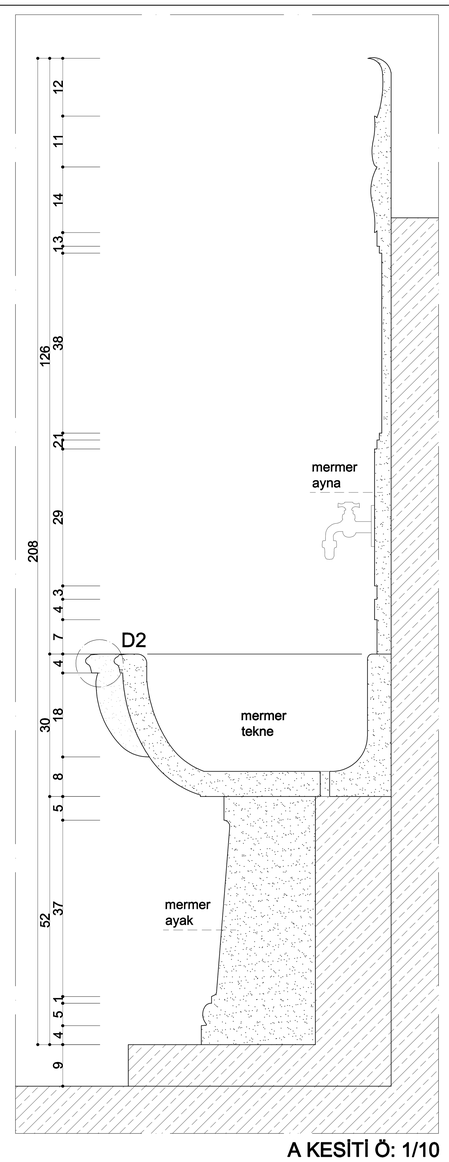

A KESİTİ Ö: 1/10

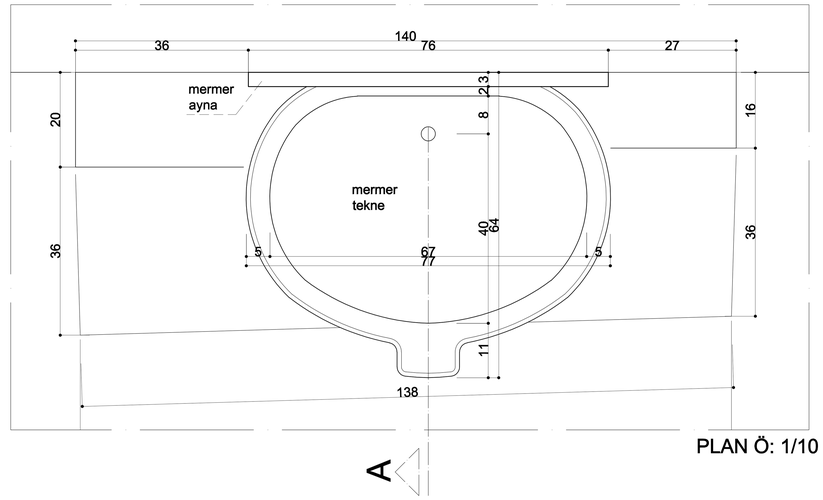

PLAN Ö: 1/10

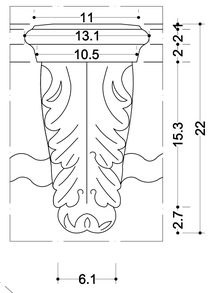

DETAY 1 Ö: 1/5

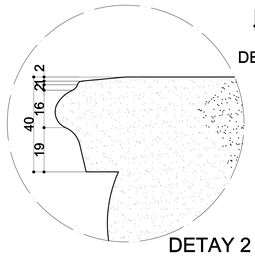

DETAY 2 Ö: 1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

ÇEŞME 2 DETAYI

Ö:1/10 0 25 50 75 100 125 150 175 200 cm

Ö:1/5 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100cm

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5 1/2

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

P6

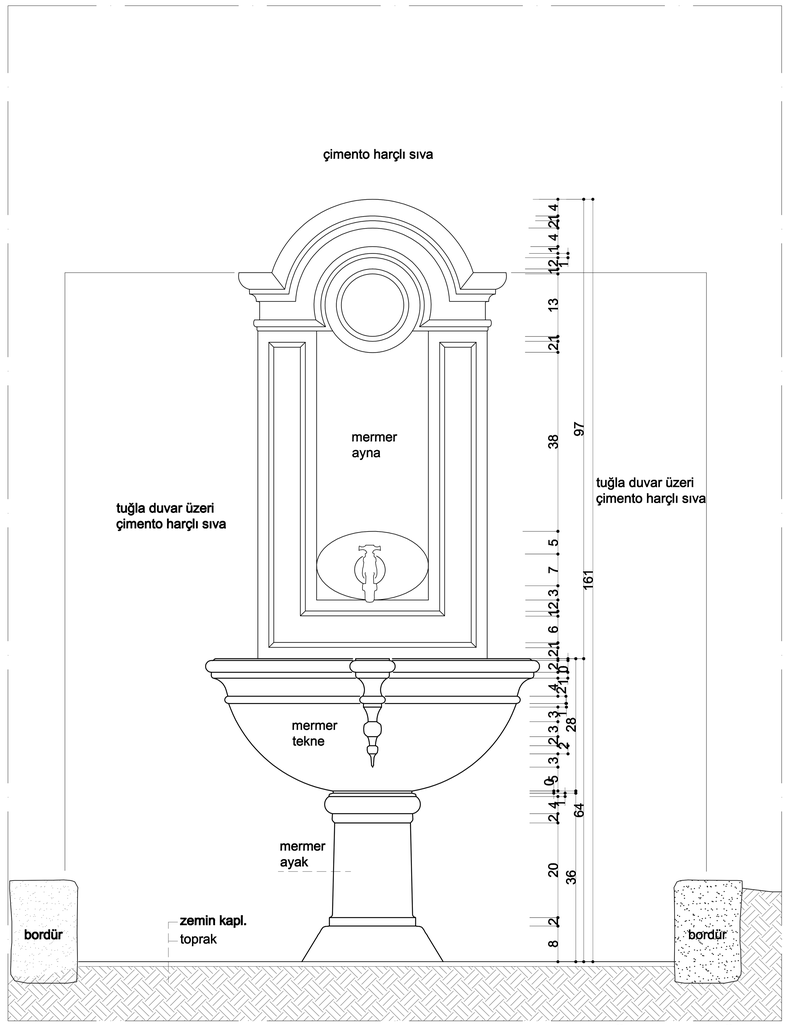

ÖN CEPHE Ö: 1/10

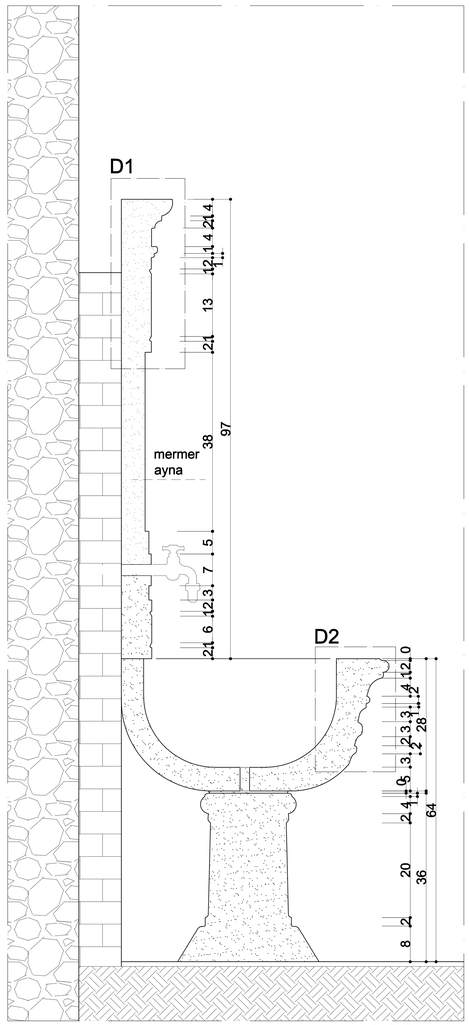

A KESİTİ Ö: 1/10

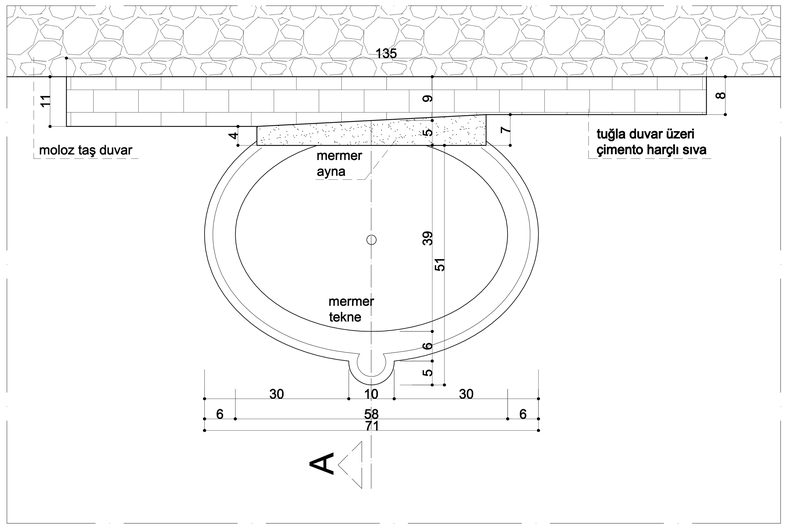

PLAN Ö: 1/10

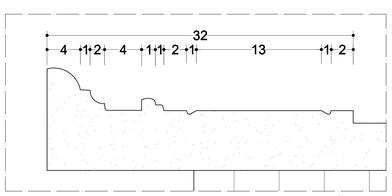

DETAY 1 Ö: 1/5

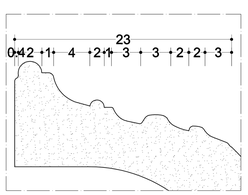

DETAY 2 Ö: 1/5

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Tuğla
- Moloz taş duvar
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

ÇEŞME 3 DETAYI

Ö:1/10 — 0, 25, 50, 75, 100, 125, 150, 175, 200 cm

Ö:1/5 — 0, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 cm

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

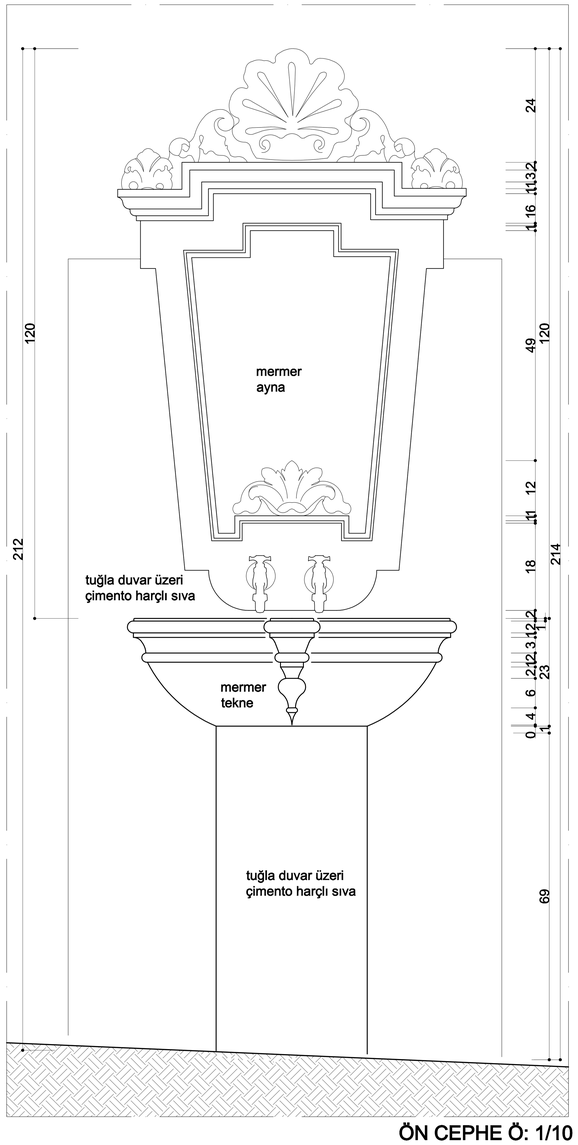

ÖN CEPHE Ö: 1/10

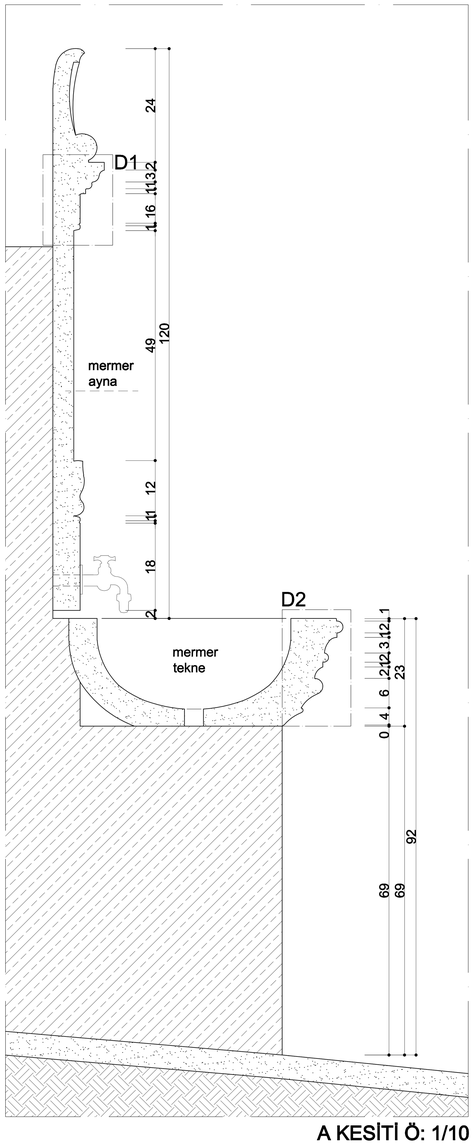

A KESİTİ Ö: 1/10

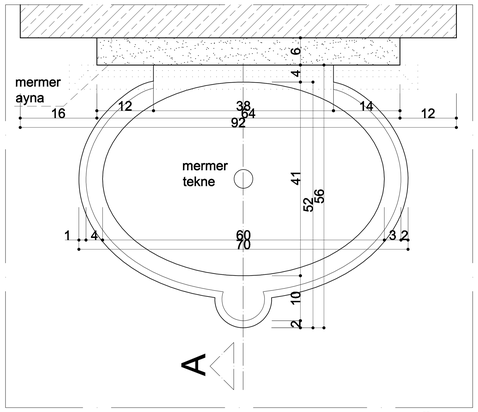

PLAN Ö: 1/10

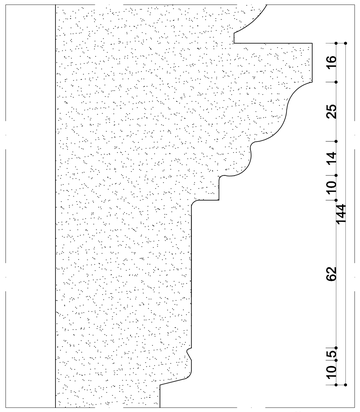

DETAY 1 Ö: 1/2

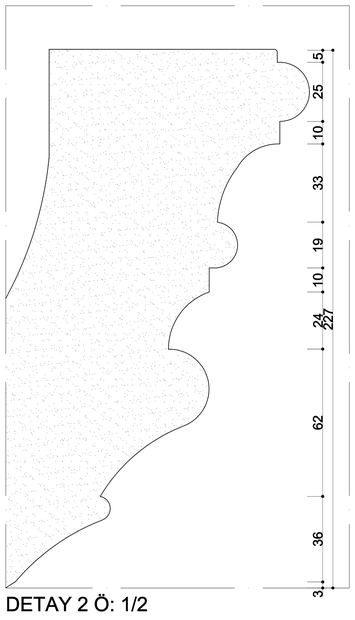

DETAY 2 Ö: 1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

ÇEŞME 4 DETAYI

Ö:1/10 — 0 25 50 75 100 125 150 175 200 cm

Ö:1/5 — 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100cm

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

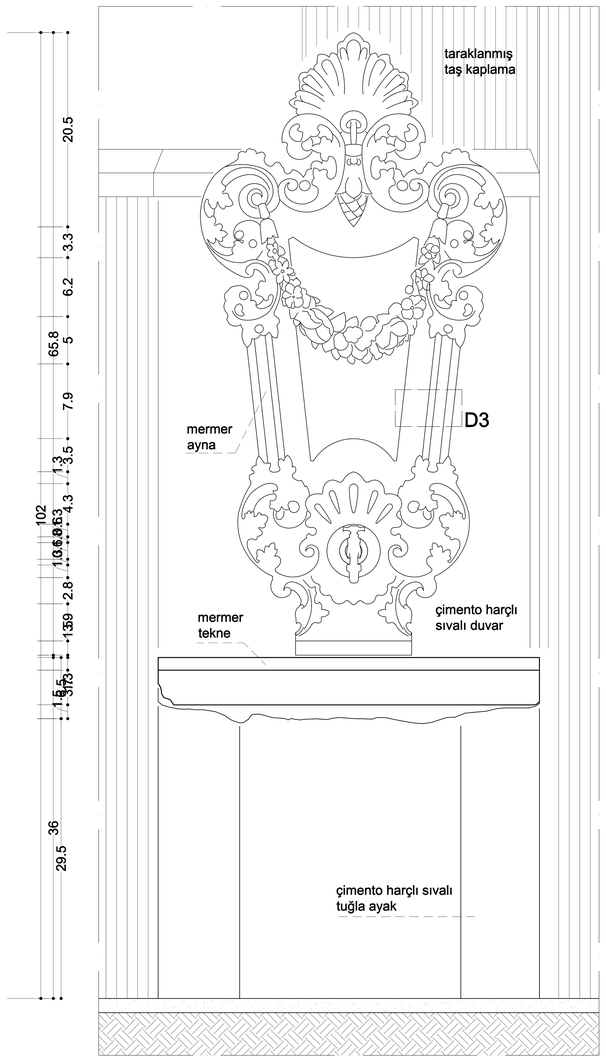

ÖN CEPHE Ö: 1/10

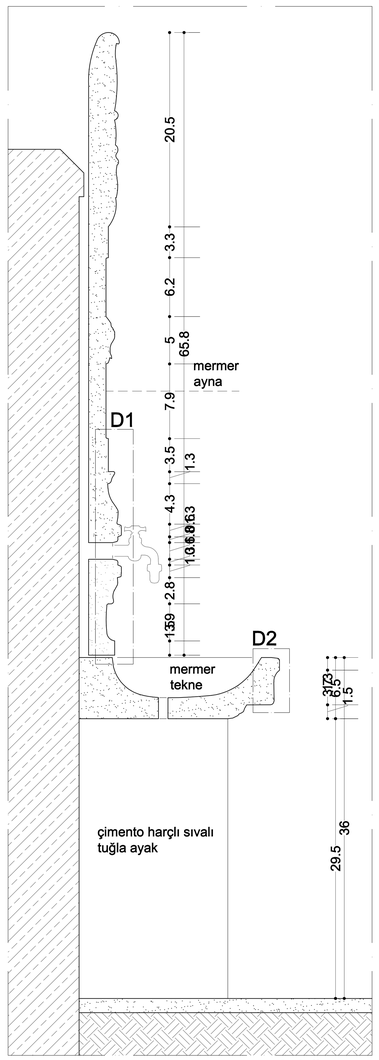

A KESİTİ Ö: 1/10

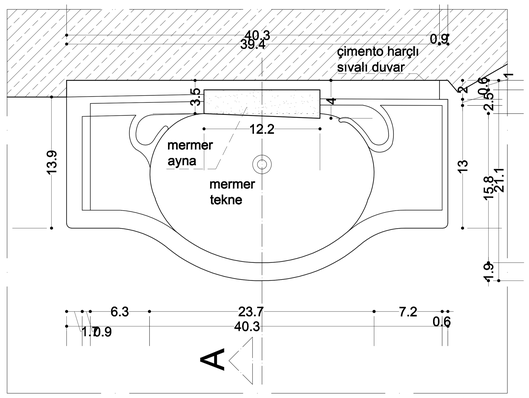

PLAN Ö: 1/10

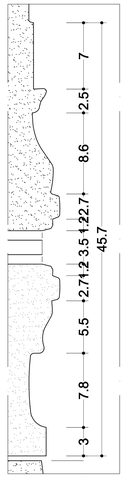

DETAY 1 Ö: 1/5

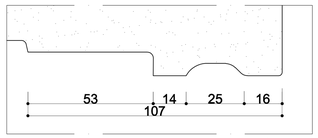

DETAY 3 Ö: 1/2

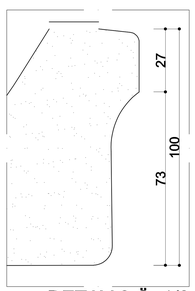

DETAY 2 Ö: 1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Taş (mermer)
- Çimento harcı

ÇEŞME 5 DETAYI

Ö:1/10 — 0, 25, 50, 75, 100, 125, 150, 175, 200 cm

Ö:1/5 — 0, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 cm

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

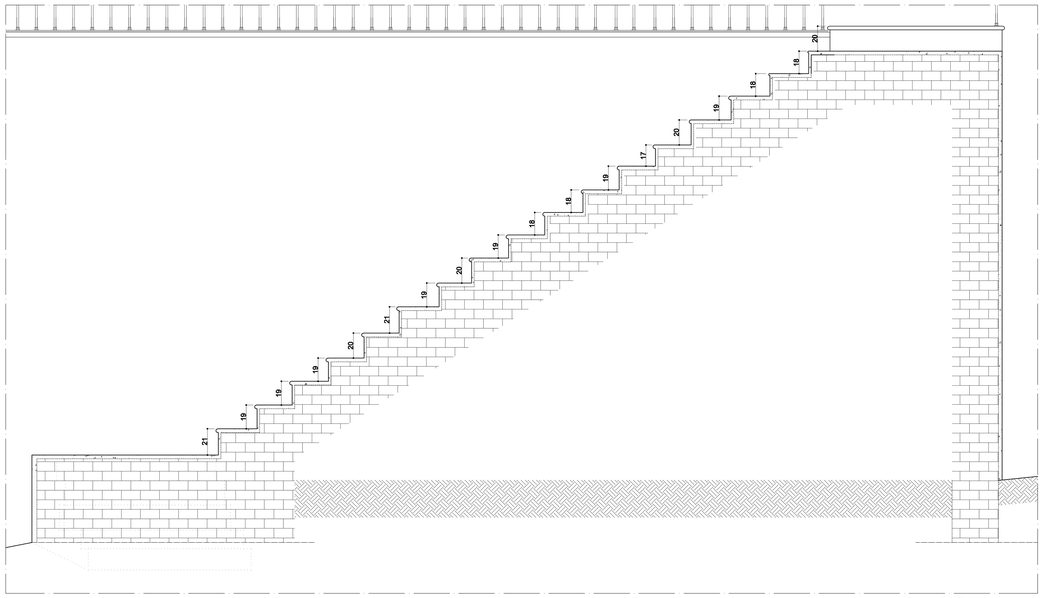

A KESİTİ Ö: 1/20

D1 DEMİR ÇUBUK
ÜST DETAYI Ö:1/1

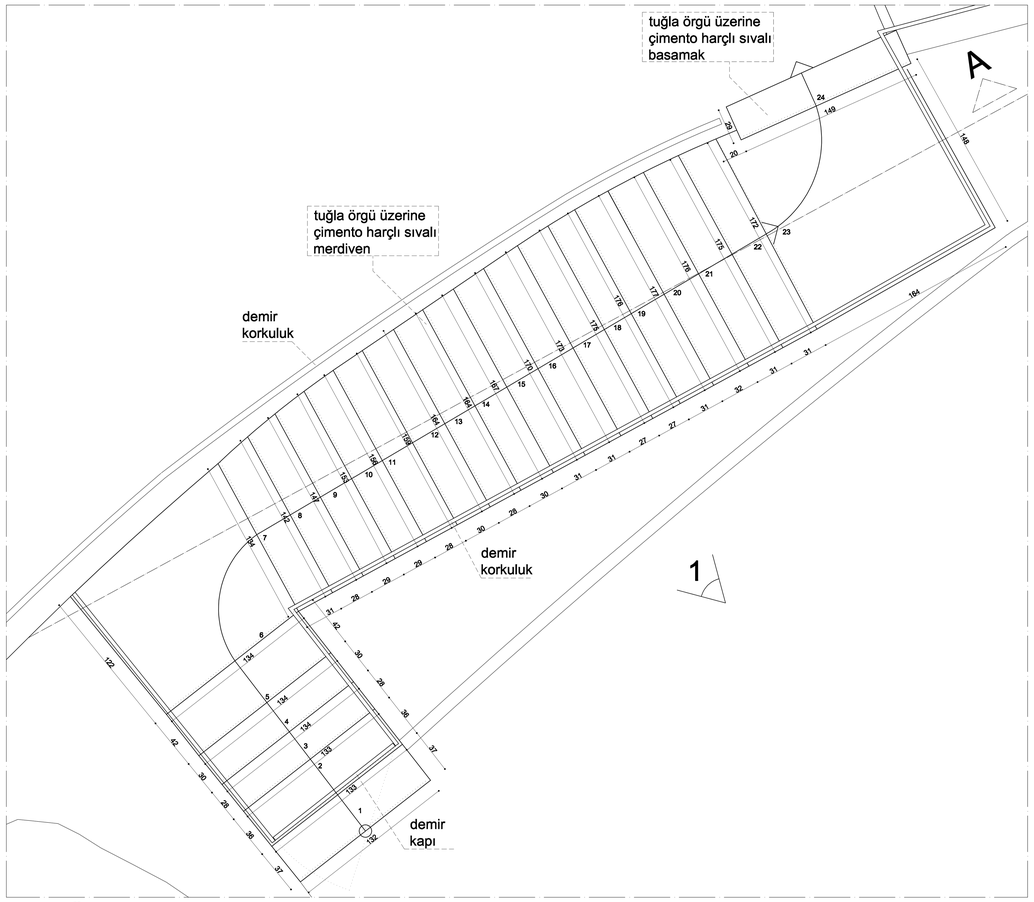

PLAN Ö: 1/20

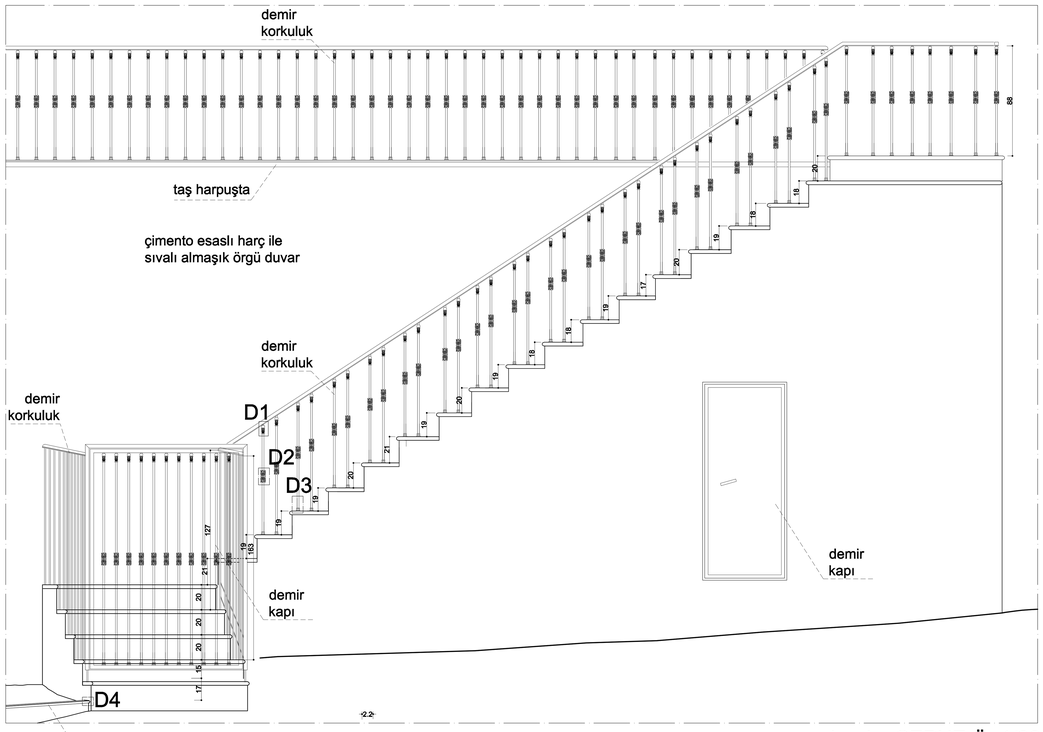

1 nolu CEPHE Ö: 1/20

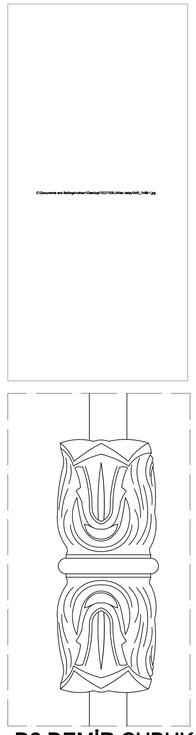

D2 DEMİR ÇUBUK
ORTA DETAYI Ö:1/1

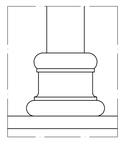

D3 DEMİR ÇUBUK
ALT DETAYI Ö:1/1

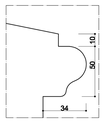

D4 YAPAY TAŞ HARPUŞTA
DETAYI Ö:1/2

MALZEME LEJADI

- Toprak
- Tuğla
- Çimento harcı

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

Ö:1/1 0 25 50 75 100 125 150 175 200 mm

MERDİVEN 1 DETAYI

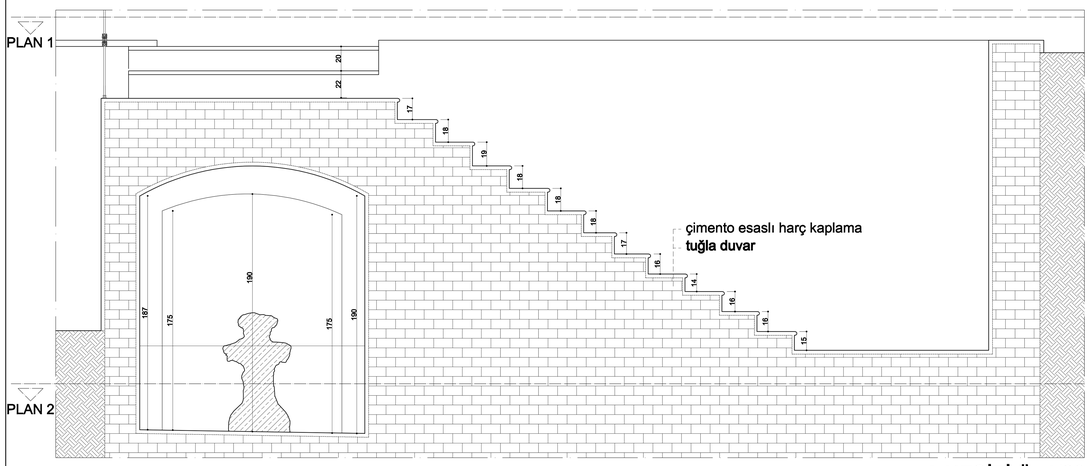

A KESİTİ Ö: 1/20

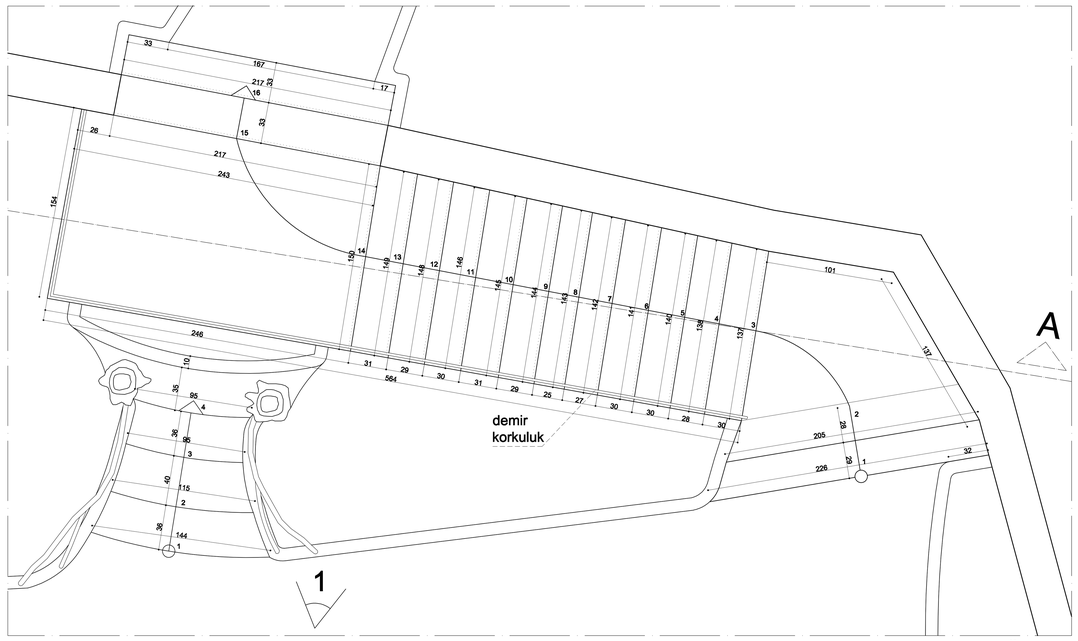

PLAN 1 Ö: 1/20

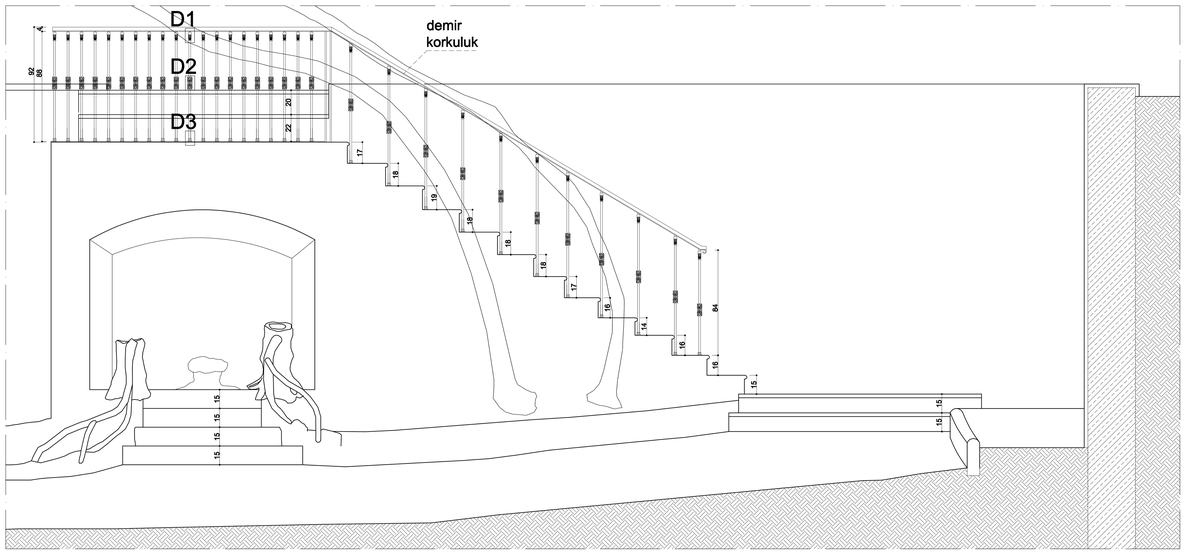

1 nolu CEPHE Ö: 1/20

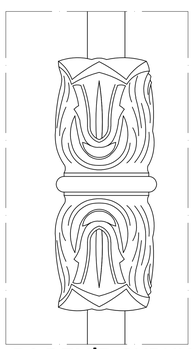

D2 DEMİR ÇUBUK
ORTA DETAYI Ö:1/1

D1 DEMİR ÇUBUK
ÜST DETAYI Ö:1/1

D3 DEMİR ÇUBUK
ALT DETAYI Ö:1/1

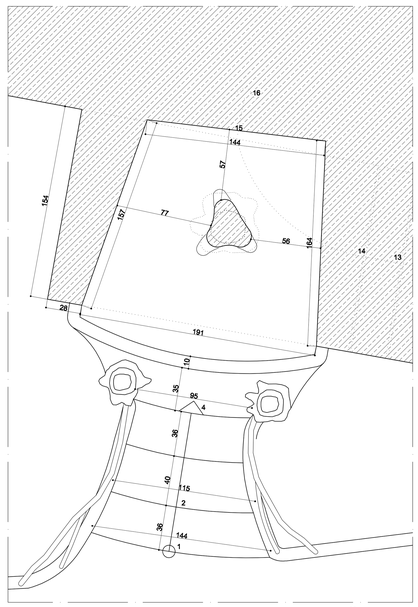

PLAN 2 Ö: 1/20

MALZEME LEJADI
- Toprak
- Tuğla
- Çimento harcı

Ö:1/20 0 50 100 150 200 250 300 350 400 cm

Ö:1/1 0 25 50 75 100 125 150 175 200 mm

MERDİVEN 2 DETAYI

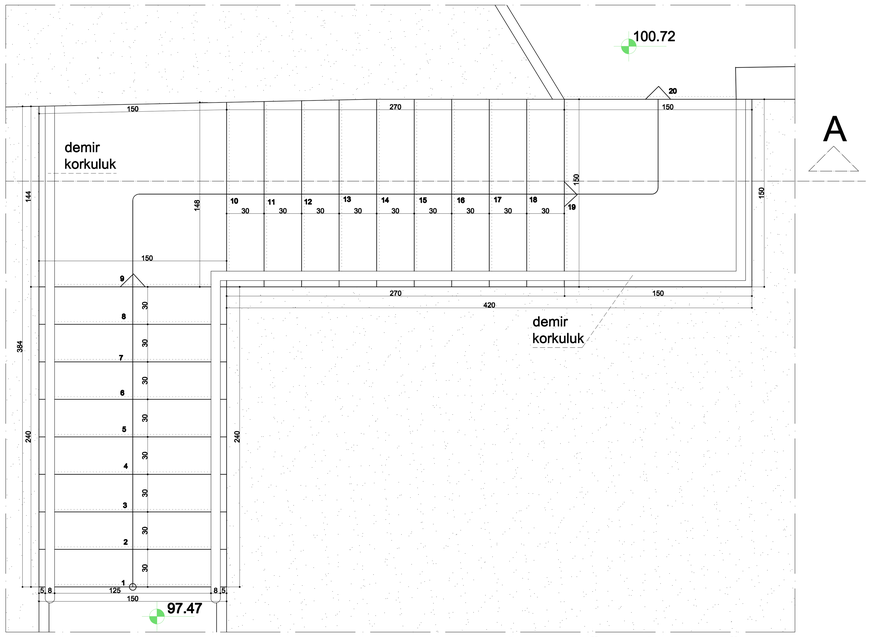

MERDİVEN 3 (ÖNERİ) PLAN Ö: 1/20

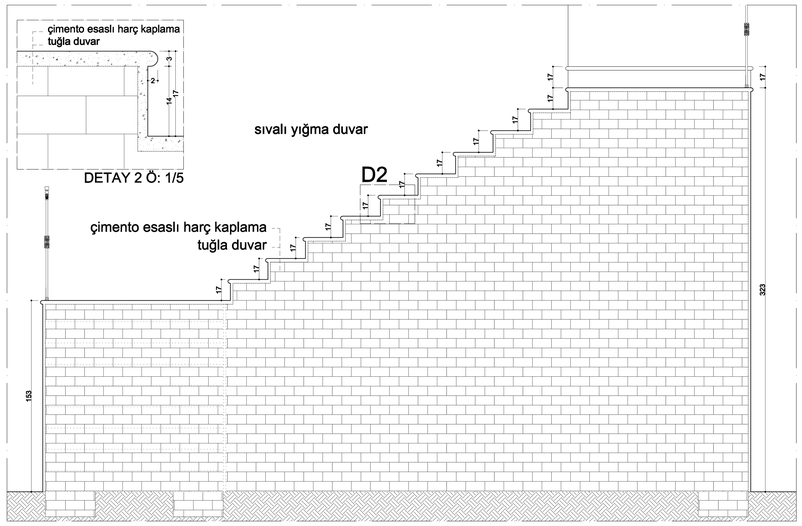

MERDİVEN 3 (ÖNERİ) KESİT Ö: 1/20

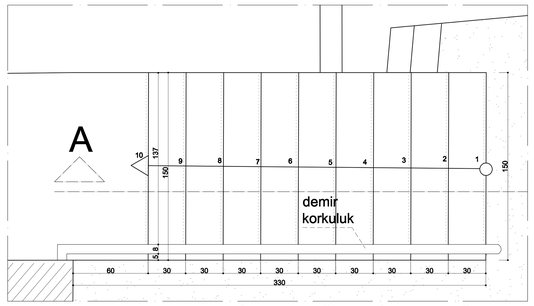

MERDİVEN 4 (ÖNERİ) PLAN Ö: 1/20

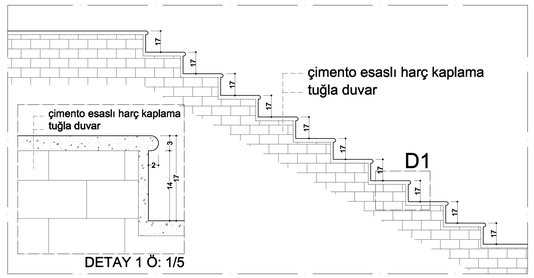

MERDİVEN 4 (ÖNERİ) KESİT Ö: 1/20

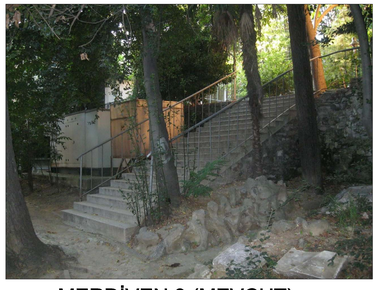

MERDİVEN 3 (MEVCUT)

MERDİVEN 4 (MEVCUT)

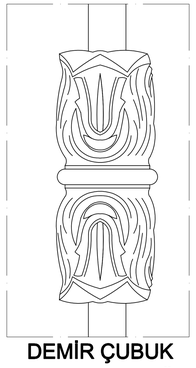

DEMİR ÇUBUK
ORTA DETAYI Ö:1/1

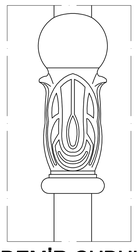

DEMİR ÇUBUK
ÜST DETAYI Ö:1/1

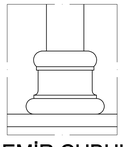

DEMİR ÇUBUK
ALT DETAYI Ö:1/1

DEMİR ÇUBUK DETAYLARI MEVCUT ÖZGÜN MERDİVEN KORKULUKLARINDAN ALINMIŞTIR.

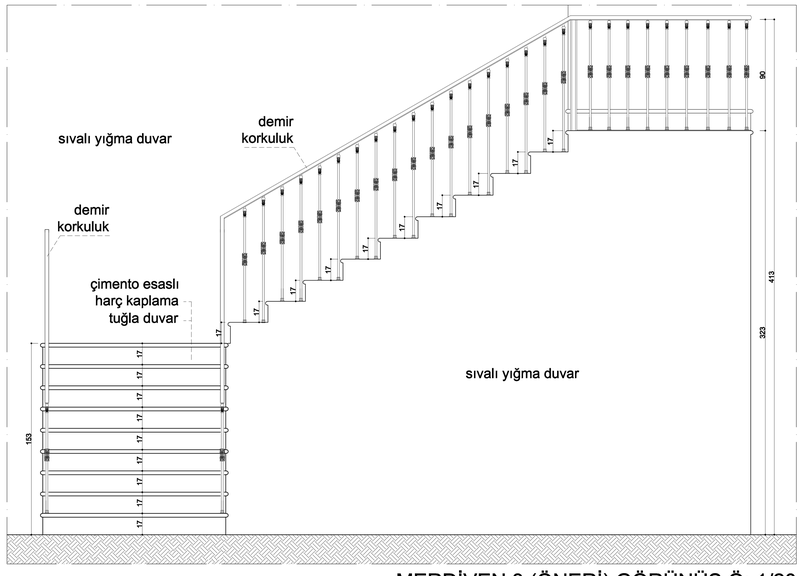

MERDİVEN 3 (ÖNERİ) GÖRÜNÜŞ Ö: 1/20

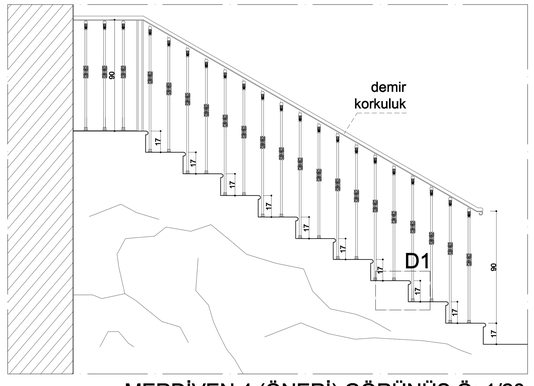

MERDİVEN 4 (ÖNERİ) GÖRÜNÜŞ Ö: 1/20

MALZEME LEJADI
- Toprak
- Tuğla
- Çimento harcı

Ö:1/20 — 0, 50, 100, 150, 200, 250, 300, 350, 400 cm

Ö:1/1 — 0, 25, 50, 75, 100, 125, 150, 175, 200 mm

ÖNERİ MERDİVEN DETAYLARI

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 - CANAN IZGI	Ö: 1/ 20 -1/1

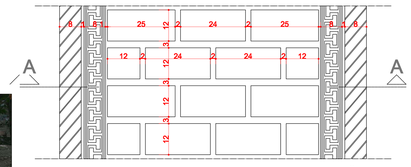

PLAN Ö:1/10

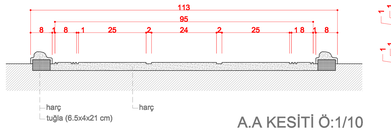

A.A KESİTİ Ö:1/10

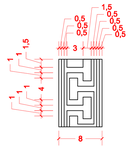

DETAY Ö:1/5

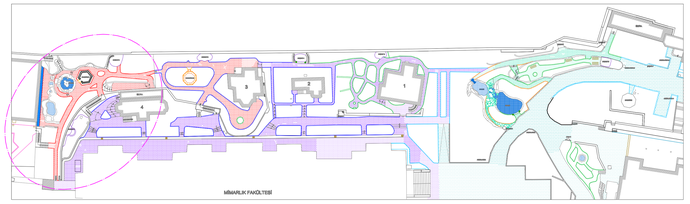

SERT ZEMİN 1

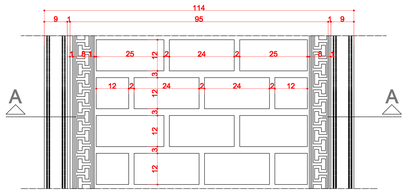

PLAN Ö:1/10

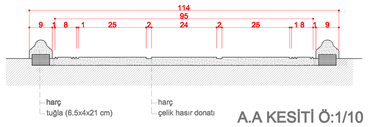

A.A KESİTİ Ö:1/10

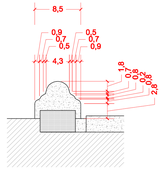

DETAY Ö:1/5

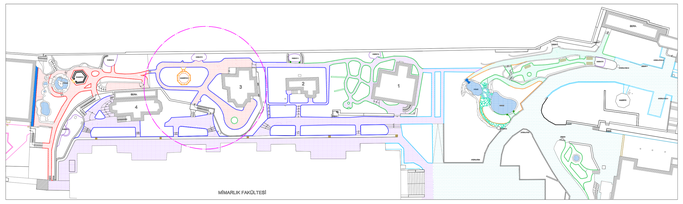

SERT ZEMİN 2

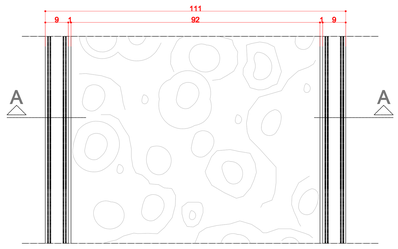

PLAN Ö:1/10

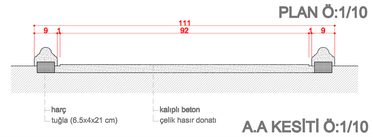

A.A KESİTİ Ö:1/10

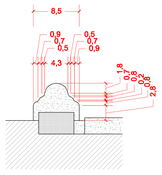

DETAY Ö:1/5

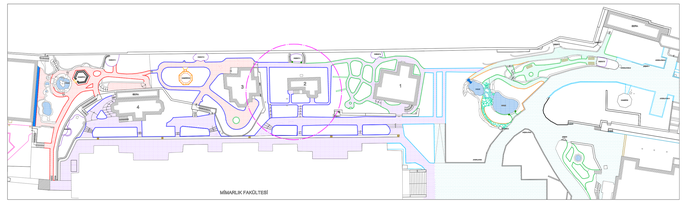

SERT ZEMİN 3

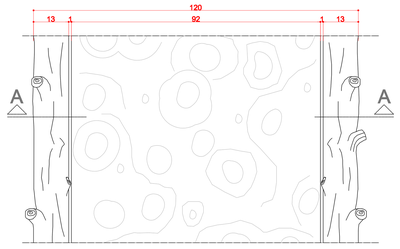

PLAN Ö:1/10

A.A KESİTİ Ö:1/10

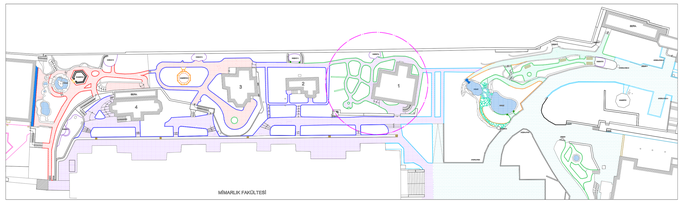

SERT ZEMİN 4

KALIPLI BETON TAŞ GÖRÜNÜMLÜ

KALIPLI BETON SERBEST

ÇAKIL TAŞI (Serbest)

FİLELİ ÇAKIL TAŞI

SERT ZEMİN ÖNERİ MALZEMELER

Ö:1/10 0 25 50 75 100 125 150 175 200 cm

Ö:1/5 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100cm

SERT ZEMİN DETAYLARI

AĞUSTOS 2010	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YILDIZ KAMPÜSÜ DÖRT ŞEHZADE KÖŞKÜ AVLUSU ANALİZİ VE RESTORASYON ÖNERİSİ - RESTORASYON	07534006 - CANAN IZGI	Ö: 1/ 10 -1/5

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	: CANAN İZGİ
Doğum Tarihi ve Yeri	: 11.08.1981 İSTANBUL
Yabancı Dili	:İNGİLİZCE
E-posta	:izgi_canan@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	**Alan**	**Okul/Üniversite**	**Mezuniyet Yılı**
Lisans	MİMARLIK	BAU	2006
Lise	YABANCI DİL AĞIRLIKLI	PENDİK LİSESİ	1999

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	**Firma/Kurum**	**Görevi**
2007-	E-S YAPI	PROJE SORUMLUSU
2006-2007	MGM PROJE	MİMAR
2006	BAU MİMARLIK	MİMAR
2005	PAKET EV A.Ş.	MİMAR
2004	AKTÜRK A.Ş.	STAJYER MİMAR